Csalog Zsolt

A tengert akartam látni

Négy munkásportré

Szépirodalmi Könyvkiadó Budapest

A Vasember

Állok a satupad mellett, dolgozok.

Már tizenhét éve ebbe a gyárba, tizennyolcadik éve.

Nem nyóc órát naponta, hanem tizenkettőt – mer munka, az rengeteg van nálunk, ember meg nincs. Dolgozok tizenkét órát, hozzá még a mosakodás, átöltözés, ez-az – majd tizenhárom órát itt töltök naponta. Legtöbbször még vasárnap is. De nem panaszkodok érte - dupla nyereség! Egy az, hogy keresek. Mer sokat keresek: ötezren fölül keresek, de sokszor megvan a hat is. Munkás vagyok – hát egy munkásnál ez soknak számít.

A másik meg: így legalább nem vagyok egyedül otthon.

Én elmondhatom magamról, hogy elég jó munkás vagyok. Mer értek is hozzá, meg hajtani is tudok. Mégse sokan szeretnek itt! Mer azt mondják, hogy nagyszájú vagyok. Igazuk is van – elég sokat veszekszek. Mer ha valami van, én nem tisztelem azt, hogy ez most csoportvezető, vagy gyártásvezető, vagy apja izéje, hanem kinyitom a pofámat, megmondom a véleményemet. Mer nekem félnivalóm nincsen. Engem nem lehet megfúrni! Hát egy munkást? Hova? Ennél lejjebb nem lehet már fúrni valakit! Mer szakmunkást nem lehet segédmunkássá fúrni, olyan nincs. Hát énrám itt szükség van! Már egy szakszervezeti bizalmit meg lehet fúrni, egy művezetőt, igazgatót pláne meg lehet fúrni – mer nincs rá szükség. Ha megfúrják, húszat is lehet helyette találni! De melóst nem lehet találni. Engem megfúrni? Munkát, szerszámot mindig fogok valahol kapni! Úgyhogy – nagyszájú vagyok.

Apám tanár volt, most is az. Az öt gyereke közül csak én vagyok lent – hát, „lent”, erről sokat lehetne beszélni, hogy mi van „lent”, mi van „fent”, de azér mégis: hát a négy testvérem mind értelmiségi, mindnek van valami pozíciója. Csak én lettem melós.

Ez is úgy történt, hogy – apám politizált. Ugye: ötvenes évek – hát, elég cifra idők voltak, ötvenháromba apámat elvitték, államellenes szervezkedésér, kapott tizennégy évet. Hogy pontosan miért is, azt én alig tudom, hát kissrác voltam még, kilencéves, nem sokat tudtam a politikáról, és ezekről a dolgokról mi soha nem beszéltünk otthon, akkor se, azóta se. Annyit tudok, hogy papok voltak ebbe a

szervezkedésbe, meg pedagógusok, de hogy mit akartak, nem tudom, nem is kérdeztem soha. Zavaros idők voltak ugye, hát hogy mást ne mondjak: Kádár János is börtönbe volt akkor! Még együtt is voltak apámmal! Keveset tudok, csak gondolom, hogy az én apám nem az ellen a világ ellen szervezkedett, ami most van. De azér nyilván nem is ugyanazér, amiért Kádár – mer hát apám börtönbe volt egészen hatvanig, akkor pedig már Kádár volt a fej! Szóval, fene tudja, bonyolult egy kicsit. Olyan nagy bűne azér nem lehetett a faternak, mer – csak próbálok viszonyítani – egy Rákosi-viccér osztogattak akkor öt éveket, de sok mindenér még kötelet is, elég könnyen – hát akkor tizennégy év, az olyan közepes valami lehetett.

Apámat elvitték – éjjel érte jöttek, hipp-hopp, eltűnt. Maradt utána a nagy semmi. Szép világ lett – csak föl nem fordultunk, azon kívül minden volt. Kissrác voltam, sokra nem emlékszek, csak ilyesmikre, hogy mentünk Várpalotára a bányához, apámat látogatni – meg hát arra is jól emlékszek, hogy enni nem nagyon volt mit. Anyám egyedül maradt öt gyerekkel meg a nagymamámmal, előtte nem dolgozott, akkor ment el, az állami áruházba lett eladó, kapott négyszáznyolcvan forintot, arra voltunk heten – szóval, kutya gyerekkorom volt! Mondjuk kenyér, az volt mindig, de rávaló már nemigen. Iskolába is úgy mentem, hogy vittem két karéj kenyeret, közte volt esetleg egy kockacukor – az a nagy, lapos kockacukor volt még akkor, nem ez a mostani mokka, abból egy szem a két kenyér közt, azt vittem. Elbújtam vele a folyosó végibe, úgy ettem meg, mer szégyelltem a többi előtt – azok mind jókat ettek, hát legtöbb egyke-gyerek volt, két szülő keresett rájuk, meg vidéken azér akkoriba is volt mit enni! Nekem meg sült a pofám, hogy nekünk erre se telik!

Miskolcon laktunk, a Kassai úton – akkor már Szabadság útnak keresztelték át, ott jöttek be a parasztok a piacra, tőlünk harminc méterre volt egy kocsma, ott futnak egybe az utak, ott fröccsöltek a parasztok. Volt aki szekérrel jött, gyalog is sokan, de legtöbb biciklivel – én meg kimentem a kocsmához, őriztem a bicikliket, amíg a gazdájuk bent ivott. Kaptam egy őrzésér tíz fillért, húszat, néha olyan is volt, hogy bevágott valaki öt fröccsöt, és utána adott egy forintot. Egy FORINTOT – hát, komoly pénzt! Iskola után hamar megcsináltam a leckét, mentem ki – volt úgy, hogy tíz forintot is megkerestem egy délután, de ha hárman mentünk, a kisebbik

bátyámmal, öcsémmel, biztos hazavittünk tízet, tizenötöt! Nagy szó volt! Milyen büszkék voltunk! Pedig milyen nyomorúság volt – esett az eső, ott fogtam a bicikli kormányát, hogy el ne vigyék, lestem a részeg parasztokat – de PÉNZ volt, komoly pótlás, hát ebből is éltünk! Ebből nőttünk! Mer közbe azér nőttünk is. Húst nem nagyon ettünk, abba a nagyfene demokráciába épp csak jóllaktunk – de szépen megnőttünk száznyolcvan centire, mind a négy fiú!

ötvenhatba apám kijött – nem szökött, elengedték, hát akkor mindenki kijött. Kiengedték, mindjár munkába is állították, és fölhelyezték Pestre, mert ötvenhat végin Pesten alig volt pedagógus, rengetegen elmentek. Lakás persze nem volt Pesten, csak albérlet, csak apám jött föl anyámmal, meg a legnagyobb bátyám, mi kicsik lennmaradtunk a nagyanyámmal. Apám elkezdte a tanítást, és hát jelentkezett a rendőrségen, hogy nem töltötte le a büntetését, de szabadlábon van, itt és itt található. Három hétig tanított, akkor kijött érte a járőr, begyűjtötték újból. Kezdődött elölről! De most már a család is kétfelé! Anyám Pesten a bátyámmal – a bátyám akkor már az Orvosi Műszergyárba dolgozott −, mi hárman iskolások odalenn! Hej de kutya világ volt! Mindegy, nem szidom, mert az már politika – az meg nem oké. De hát mit is értettem én politikához akkor még!

ötvennyolcba végeztem el a nyolc általánost, akkor jöttem föl Pestre én is. Gimnáziumba akartam volna menni, de nem vettek föl. Apám miatt. Mer káderrendszer volt – azazhogy akkor már, ötvennyolcba nem is volt káderrendszer – csak azért mégis az volt. Ugye jött utánam a levél Miskolcról, hogy nem javasolják a fölvételemet, mert apám politikai büntetett. Nem vettek föl egyik gimibe se, nem mertek az igazgatók fölvenni – de még ipari tanulónak se! Bejártam fél Pestet – hiába.

Bejártuk anyámmal a várost, mire egy maszek fölvett inasnak. Pozsárkó Lajosnak hívták, sose felejtem el, ott voltam nála egy évig. Villanyszerelő volt – de nagyon ivott. Ügyes gyerek voltam, egy hónap alatt betanultam nála, úgyhogy én lettem az üzem, a Pozsárkó-féle vállalat. Volt neki egy segédje is, de az is piált, együtt ittak egész nap, én meg dolgoztam, véstem a falat, mint az őrült. Reggel kicipeltem az anyagot, akkor kifáradt a mester, megmutatta hogy mit hova, hogyan, ahogyan már a kuncsafttal megbeszélte, akkor hozzáfogtam, ő ment inni, én csináltam estig. Ott is laktam náluk. Este a mester hazajött,

megverte a feleségit, kékre, lefeküdtünk – másnap elölről. Egy évig! Egy év múlva tönkrement a Pozsárkó, addigra mindent megivott. Akkor mehettem én is a fenébe.

Ötvenkilencbe volt ez – akkor aztán fölvettek ide a gyárba, tanulónak. Tizenhét éve. Azóta itt vagyok. Mem szeretem – de megszoktam már. Menjek máshova? Ahol senkit se ismerek, idegen vagyok? Nem éri meg. Maradok – ez van.

Munkás vagyok, melós – így alakult. Én akartam volna sok mindent, meg próbáltam is – de nem lehetett. Jártam én azért iskolába, van három érettségim, hat szakmám, teknikumom, mer munka után mindig tanultam én – de azér csak megmaradtam melósnak. És most már nem is bánom! Örülök neki hogy így lett!

Voltak terveim. Ha azok sikerülnek, hát más ember lennék, mint ami így vagyok. Gimnáziumba mentem volna, aztán meg egyetemre, orvos lettem volna – azt szerettem volna mindig, sebészorvos szerettem volna lenni! Mer operálni nagyon szeretek, máig is, a feleségemet soha nem hagytam a baromfihoz nyúlni, csak én bontottam föl mindig — nem is bontom, OPERÁLOM! Másképp lett – mindegy. Most már jobb nekem ez.

Munka után én mindig tanultam – valamivel el kell teljen az idő. Szereztem egy csomó képesítést – csak úgy, passzióból. Na mondták aztán, hogy ezt ne nagyon hangoztassam, mer tulajdonképpen ez egy csalás így. Hogy a gyár áldoz rám, pénzt is fizet, meg szabadság, munkaidő-kedvezmény, egyebek, én meg csak időtöltésnek veszem, mikor aztán megvan a papír, nem élek vele. „Hát ezer taníttatott a gyár?!" És jöttek avval -kétszer is volt ez −, hogy üljek le. Szóval, hogy rakjam le a fenekemet egy íróasztalhoz, mer most már én többet érek, nem pocsékolhatom el a drága tudásomat a satupadnál.

– Igen – mondom −, megértem: többet érek. És mennyit kapnék az irodán?

– Hát, kétezer-nyócat – aszondja. – De ez később emelkedhet is!

Nohát, akkoriba volt ugye olyan háromezer-ötszázam, még több is inkább. Hát akkor hülye vagyok én, ellensége vagyok én magamnak, hogy hétszázat, ezret leadjak? Amér „értékesebb lettem"?

De nem is csak ez, nem is a pénz. Hanem hogy – én ki se bírnám azt! Azelőtt, amíg még készültem egyetemre, lelkes voltam nagyon, meg különbenis szeretek tanulni – de ülni nem bírok. Ha csak egy órát

is ülni, kell, én alig várom hogy már mozdulhassak! Talán, ha az ülést szoktam volna meg, akkor most állni nem bírnék. De így meg ülni nem tudok! Hogy én nyóc órát üljek minden nap – nem, hát az pokoli lenne, bele is halnék!

Meg még akkor az is, hogy – íróasztalnál ülni, kimutatásokat írni, rubrikákat kitölteni – hát mi az? Ér az valamit? Amit itt a műhelybe csinálok, azt hívják valaminek, annak megnézhetem az eredményét! Ez sokat számít! Ugye: az Erzsébet-híd este csodaszépen ki van világítva – hát annak a világításnak a két transzformátorát ÉN CSINÁLTAM! Még ezelőtt tizenkét évvel! De ezt még az unokámnak is elmondhatom, harminc év múlva, hogy

– Látod? Szép? Tetszik? Azt a nagyapád csinálta, ÉN CSINÁLTAM!

Kuvaitba kűdtünk száz darab transzformátort – a százból nyolcvanba én is benne vagyok. Meg kűdtünk Argentínába, Indiába, mindenhová! Az én kezem munkájából! Lehet, hogy ha egyszer kijutok Indiába – no, nem hiszem hogy kijutok, sok pénzbe kerülne −, ott is megismerem: na, ezt én csináltam! Én ALKOTTAM! És ez egy jó érzés. Ha leülnék egy íróasztal mellé, és ott firtyogálnék valamit egész életembe, érezhetném akkor ezt?!

Persze azér ez se ilyen egyszerű. Nem mehettem gimnáziumba, nem mentem egyetemre, melós maradtam. Melós, munkás – ez azt is jelenti, hogy hát nem értelmiségi. Ugye: MELÓS, olyan „nehéz gyerek”, iszik, káromkodik, nem színházon él, meg nem hangversenyen -mindenkinek ez jut eszébe arról hogy „munkás”. Mondjuk, én tudom, hogy nem függ az embernek se a jelleme, se az inteligenciája attól, hogy munkás-e vagy íróasztalnál ül, mer tapasztaltam ezt, számtalanszor. Mer már sokszor rádöbbentem, mikor egy mérnökkel vagy egy orvossal beszélgettem valamiről, hogy – megálljunk! hát én mégse vagyok olyan hülye, mint amilyen kéne legyek attól, hogy munkás vagyok! Ez itt egyetemre járt, mégse tud semmit, én meg tudok! – Szóval, én becsülöm magamat, a munkást annyira, mint azt az értelmiségit, még különbnek is tartom magam soknál. Meg különben is: munkás létemre olyan köreim vannak, hogy akárki megirigyelheti! Hogy mást ne mondjak: a családom. Ugye, apám tanár, négy gyereke értelmiségi lett: a nővérem iparművész, egy bátyám filmes, az öcsém az Oktatási Minisztériumba van, másik

bátyám kutatóintézetbe – nem kutató, csak jogász, de hát értelmiségi −, értelmiségi mind a három sógornőm is -hát más világba élnek mint én; mégse ciki nekik, egyiknek se, hogy van egy melós testvérük! Mer szeretnek, mind! És talán nincs is okuk rá, hogy szégyelljenek!

Szóval hát én elég jól érzem magamat a bőrömbe, meg büszke is vagyok rá, hogy az én két kezem mindenhez ért. Hogy nincsen olyan gép, amit meg nem javítok, a varrógéptől a tévéig, a gázöngyújtótól a karóráig; hogy van otthon vagy háromezer szerszámom, a nagykalapácstól az órásnagyítóig, és mindet tudom használni; hogy magam csinálom az ebédemet, magam varrok nadrágot magamnak, hogy építettem egy házat, három víkendházat, egy fodrászszalont, egy luxuslakást, amibe én vezettem be a vizet, én csináltam a parkettát, én csatornáztam, én festettem, mindent én csináltam benne – büszke vagyok, hogy az én két kezem ezt tudja! Büszke vagyok – csak közbe meg mégis van azér valami.

Bemegyek itt egy irodába, valamit elintézni, szólni valakinek, hogy – mindegy, nem érdekes, naponta van ilyen. Csak úgy munka közbe, fölszaladok a másodikra, befordulok – Csókolom! −, látom, vannak benn, várni kell. Ott egy szék, leülök. A hölgy – adminisztrátor - tárgyal valakivel – megáll a szava. – Egy pillanat! -azt mondja a kartársnak, és odafordul hozzám:

– Vigyázzon már egy kicsit – azt mondja −, összepiszkolja azt a széket!

Ugye: melós vagyok. Gépekkel dolgozok, olajos dolgokkal, munkaruhába. Odakinn én szépen öltözők, ha lezuhanyoztam és kilépek a gyárkapun, az utcán senki nem mondaná, hogy nem vagyok külkeres. De hát a satupad mellett persze hogy nem menyasszonyi fehérbe állok!

– Vigyázzon, összekoszolja a széket!

Ha egy kést vág a hátamba, isten bizony jobb érzés lett volna, mint ez a szó. Fölálltam, nem szóltam egy szót se, kijöttem onnan. De SÍRNI lett volna kedvem!

Na ez van. Mindegy! Melós vagyok! Most már az is maradok. Nem az én bűnöm hogy az lettem, de ha már így lett, én szégyellni nem fogom. És íróasztalhoz nem ülök. Innen indultam, itt is megyek nyugdíjba most már.

Én olyan vagyok: egyedül élek, magamba, meg egyedül is

dolgozok. Ezt a munkát csinálhatják többen is, ketten együtt, de lehet egyedül is csinálni – nohát, én egyedül szeretem csinálni, csak magamba. Mer nem jó úgy dolgozni, ha a másiknak folyton mondani kell hogy mit csináljon. Volt nekem már párom, több is, de nehezen tudtunk összeszokni, szóval engem inkább akadályozott. Ugye: én nem vagyok az ő segédmunkása, de hát látom hogy hol tart, akkor már adom neki a szerszámot a keze alá – viszont így meg a magam dolga elmarad. Mondjuk, ugyanúgy ő is adja énnekem ugyanezt a segítséget – de ha nem vagyunk jól összestimmolva, akkor csak magyarázkodni kell mindig, szóval nem éri meg. Egyszer volt egy jó társam, avval tényleg értettük egymást, meg gyors is volt ő is, hajtott, nem loptuk egymás idejét – csak ővele meg más volt a baj. Volt neki egy nője, itt bent a gyárba, azt meg utáltam. Ugye: munka után bementünk a talponállóba evvel a sráccal, megittunk egy-két sört. A csaj meg másnap jött nekem, hogy mér csalom el a Pistit, hagyjam békébe, kerüljem el, ne vigyem rossz útra, satöbbi. Na én meg tartottam neki eligazítást erre – hát ugye abba minden volt, csak dicsértessék nem. Úgyhogy aztán ezek miatt a Pistivel is széjjelváltunk.

Egyedül szeretek dolgozni, tudják is már rólam, nem is erőltetik már a dolgot. Úgyhogy ha olyan munka adódik, hogy már végképp két emberre való, akkor is inkább megfeszítem magam, és megcsinálom egyedül.

Mer ha ketten dolgozunk? Az egyik mindenhogy rosszabbul csinálja, vagy én, vagy az a másik. Még jobb ha a másik marad el! Hát nem jó, az se jó, mer az az én károm is. Meg ugye, akkor ráugat az ember, lebaszom:

– Hülye vagy, ezt elszúrtad! – én meg nem szeretek senkit se bántani!

De még rosszabb ha én szúrom el. Mer akkor meg a másikat károsítom. Magamat nem gorombítom le, legföljebb csak gondolom, hogy „na, nagy marha vagyok, elbasztam”; de viszont azt érzem, hogy azt a másikat most megkárosítottam, és most tartozok neki. Azt meg én nem bírom, az egy pokoli érzés, tartozni! Hogy most valakinek le vagyok kötelezve!

Inkább akármi legyen, csak elkerüljem azt a helyzetet, hogy azt mondjam: „köszönöm”. Egy eset: Amikor a feleségemmel az öröklakást építettük, jött a bátyám, segített betonozni. Én nem hívtam!

Mondtam neki: – Ne gyere! Nem kell! – de jött. Körülbelül dolgozott nekem vagy nyóc napot. Hát én azóta már vagy nyócvan napot dolgoztam neki a telkin! És még mindig azt érzem, hogy adósa vagyok! Pedig hát a testvérem! Pokoli!

Szóval – inkább egyedül dolgozok. Ügy jobb. Nincs kire hárítani a hibát. Meg akkor magam gazdája, magam hajcsárja vagyok.

Tizenhét éve vagyok az üzemnél – mondjuk tizenhat és fél éve, mer közbe volt egy megszakításom, amikor lenn voltam falun −, hát jó ideje, ismerem már mint a tenyeremet. Nemcsak a munkámat, hanem az embereket is – legalább ezer embert ismerek itt a gyárba! Ugye itt telik el az életem nagyobbik fele, ha az alvást nem számítom majdnem az egész életem, hát akit embert csak ismerek, azt leginkább innen ismerem, mer másfelé alig járhatok. De olyan nagyon nem barátkozok itt se senkivel. „Szerbusz", „szerbusz", „hogy vagy" – kész, ha este kilépek a gyárkapun, már nem nagyon érdekel egyik se. Úgyhogy én piálni is egymagam szoktam, egyedül iszok leginkább.

Vagy esetleg hármasba megyünk, két haverral. Két sráccal a csoportomból – azokkal elég sokat vagyok, mindig összeesz a fene bennünket, pedig hát azok sincsenek olyan túl közel hozzám. Az egyik, a Pali: nős, van két gyereke; hát olyan nagyon sokat ő nem ér rá csavarogni velem, meg azután ugye a feleségeknél én vagyok a fekete bárány – szóval olyan nagyon nem is erőltethetem én ezt a barátkozást, mer akkor rögtön kész a balhé. A másik, a Karesz – hát azt nem szeretem, azt egyenesen utálom. Mer rongy ember! Szar potyaleső!

Hát csak egy esetet mondok: Elmegyünk együtt inni; én elköltők ötszáz forintot; a Pali elkölt háromszázat; a Karesz meg elkölt harmincat. A végin, mikor nekem már elfogyott mindenem, mondom neki: – Adjál már egy húszast, hazamegyek taxival! – mer neki van még.

Másnap megadom neki a húszasát. És elfogadja! Na.

Hát ilyen fej! Szóval, utálom, és meg is mondom neki, a szemibe – nem zavarja. Csak röhög! Utálom, mindig veszekszek vele – aztán a vége megin az, hogy megyünk együtt inni.

Na egy azér van itt a műhelybe, akit nagyon szeretek. Vele többször dolgozunk is együtt, meg szóval nagyon jól vagyunk vele – az nekem barátom, a Laci. Mer az segít is ha baj van, akár a lelkem, akár a

zsebem beteg, ő segít, mer ha van egy százasa, akkor az kettőnké. Úgy kerültünk össze, hogy közös a sorsunk: ő is elvált – szóval van közös téma. De ővele én mindenről tudok beszélni, képesek vagyunk egy álló napig dumálni! Volt már eset, hogy reggel fél négytől este hatig nyomtuk a szöveget! Elkezdjük egy filmmel, aztán mikor lefekszek, visszagondolok: miről is beszélgettünk? Hát jó isten! Volt abba krimi, bableves, színház, nők, szakma, könyvek, festők, kutyák, horgászás, minden! Szóval: a barátom. Hát ilyenre vágyok én! Ilyen kellene nekem NŐBE! De az meg nincsen. Jó, akkor viszont iszunk! ővele lehet azt is, akár egész éjszakára eltűnhetünk – őt se keresi senki, engem se, nem vagyunk idegesek hogy otthon sír a gyerek, vagy beteg a feleség!

A többi aztán nem érdekes, más énnekem nem is kell az egész gyárból. Mer van nekem barátom, annyi mint a szemét! Amikor pénzem van. Akkor jönnek! Mer akkor aztán folyik a korpa, cudarul! De amikor elfogyott már, akkor nem kérdezi meg egy se hogy ettem-e már! Ha nincs pénzem, nincs barátom. Akkor csak a Laci van.

Mondják rám, hogy izgága vagyok. Szóval, csakugyan: ideges vagyok, hamar fölkapom a vizet – de aztán hamar el is hallgatok. És utána meg én sínylem meg, mer lelkibeteg leszek, hogy megbántottam valakit!

Én keresztény vagyok. Most már nem úgy, mint régen, gyerekfejjel, mer nem azt érzem már bűnnek, amit annak tanultam, hogy az Istent megbántani, paráználkodni, egyebek – hanem ha embert bántok, ha valakit megbántok. Ha összeveszek vele, ha azt mondom neki: „te hülye", „te szemétláda" – ezt érzem bűnnek. Beleesek, elég sokszor, mer indulatos vagyok, nekimegyek a másiknak – de fél óráig nem tart, mer utána már bánom, furdal a lelkiismeret érte. Hát én ezt most megbántottam, megsértettem! Minek tettem?! Hát nem szabad!

Gyűlölni meg nem is tudok. Gyűlölöm a gyűlöletet! Hát az egy rossz érzés! NEKEM rossz! Hát úgy nem lehet élni, hogy valakit gyűlölök! Hát én abba belepusztulnék! – Na, ezer utálom a Kareszt is. Mer gyűlölted magát! Én meg gyűlölöm a gyűlöletet!

Tizenhét éve vagyok ebbe az üzembe, hát ismerem jól. Ami munka itt előfordul, az nekem már a kisujjamba van. Szóval, olyan nagy fejtörés már nem kell nekem ehhez – állok a satupad mellett, csinálom, közbe meg gondolkozók a magam dolgán. Az életemről. Hogy hogyan

volt, meg hogyan kellett volna vinni hogy jobb legyen, meg ezután hogyan kéne. Meg a feleségemről gondolkozók – legtöbbször őróla.

Mer nős voltam, volt feleségem, nyolc évig. Nyolc évig éltünk együtt, nagyon szerettük egymást. Aztán nyolc év után – mint egy rossz filmbe. Reggel azt mondta, elmegy orvoshoz, mer meg van fázva. Elment. Többet nem láttam.

Láttam egyszer egy filmet, ott volt ilyen. Hogy pirosba állt a kocsi az utcán, nagy dugó, várni kell, egyszer azt mondja a férj: – Pillanat – aszondja −, kiugrok, veszek gyufát! – Kilépett – többet nem jött vissza. Nahát, ugyanígy! Éjjel még együtt aludtunk, átöleltük egymást, a feje itt a vállamon; reggel indulnék munkába, mondja, hogy ő elmegy ma orvoshoz, mer lázas, taknyos, influenzás. Háromnegyed tizenkettőkor még fölhívtam a munkahelyén -

– Na – mondom −, hogy vagy? Voltál esztékába?

Nem, még nem volt, mert nagy forgalom volt – fodrászüzletbe dolgozott −, nem akarta otthagyni, majd inkább a délutáni rendelésre megy, aszondja. Úgyhogy csak fél hét körül jön haza.

– Jó – mondom −, de siess azér!

– Jó – aszondja −, sietek! Többet nem láttam. Hát ki érti ezt?

Hát nekem ez egy olyan pont volt az életembe, hogy

– hát szóval, ez tönkretett. Földhöz vágott! Két éve már. Még egyszer láttam azután a feleségemet, öt hónapra rá, a tárgyaláson. Aztán azóta se. Itt maradtam egyedül, kifosztva.

Állok a gépnél, dolgozok. Közbe meg gondolkozók

– lehet, belefér. Van min gondolkozni, mer tele vagyok emlékekkel. Pedig öreg nem vagyok még – de tele vagyok. Olyan vagyok: én minden emléket elteszek. Egész gyerekkoromtól, minden vackot – például minden levél amit életembe kaptam, megvan! Tizenhárom éves korom óta! Levelek, meg minden szar cetli, még mozijegyek is! Van már vagy félmázsányi ilyen emlékem otthon, és akkor, ha eszembe jut, előveszem, átnyálazom, olvasom – és minden jön elő. Pedig kívülről tudom már az egészet! Úgyhogy tulajdonképp két példányba van meg minden emlékem, egyszer papíron, három nagy dobozba – egyszer meg a fejembe. Amikor itt dolgozok, akkor meg azt nyálazom át, ami a fejembe van.

Én nagyon korán értem. Tizenegy éves voltam, amikor elkezdtem maszturbálni, még annyi se voltam, tíznél alig voltam több.

(Emlékszek, soká nem tudtam meggyónni, mer nemcsak az hogy szégyelltem, hanem hát nem tudtam, hogy minek mondjam. „Paráznaságra gondoltam” – így mondtam, pedig hát nem erről volt szó. Úgyhogy lehet hogy bűnös is vagyok a vallás szerint, mer utána meg mentem áldozni – de hát nem magyarázta el ezt nekem senki, nem tudtam hogy hogyan kell nevezni!) Na persze, maszturbáltam, mer nő még nem volt. Tizennégy éves voltam, mikor befejeztem a nyolcadikat, feljöttem Pestre; ugye, új világ, minden – na így történt, hogy előbb vesztettem el a szüzességemet férfival, mint nővel. Akkor aztán egy kicsit meg is ragadtam ott ezekbe a körökbe – mer nő meg még akkor se volt! Hát nem láttam én még bukszát sohase, csak mikor a világra jöttem! Homokosnak lehet születni is – na én nem születtem annak, én csak engedtem, jobb híján. Mer nem volt nő – hát egy gyereknek, honnan lett volna! Aztán, ahogy úgy tizenhat, tizenhét éves lettem, akkor már jött minden. Úgyhogy én mindent végigpróbáltam. Férfit, nőt, vegyesen is, gruppban, voltam strici, selyemfiú – én minden voltam, amit csak ki lehet találni. Tudok mindent ami szex, professzor vagyok benne, nálam csak az arany fényesebb! Nincs olyan terület, amit én nem jártam be – amikor megnősültem, csak akkor maradt ez abba.

Csak még azt hozzáteszem – mer ez érdekes; sok nőt ismertem, van mihez mérjem; de azt elmondhatom, hogy én a buzik közt sokkal több becsülettel találkoztam, mint a nőknél. Mer amíg közéjük tartoztam, engem soha meg nem bántottak. Soha, egyik se!

A feleségemmel egy szilveszteren kerültünk össze.

Én már akkor megint nem voltam nővel négy hónapja, valahogy megint átálltam férfi-ügyekre, megint olyan körökbe éltem. És ahogy akkor találkoztunk – hát ez nekem olyan volt, mint mikor valaki fuldoklik, és dobnak neki egy mentőövet.

Kaptam szilveszterre két meghívást. Az elsőről nagyon is tudtam, hogy micsoda – homokos buli volt −, a másikról nem tudtam semmit. Kíváncsi lettem, és oda mentem el. Ott ismerkedtünk meg.

Ugye, hát egy pesti szilveszter – mindenki párba ment. Vagy aki meg nem párba volt, azt is szánták valakinek. Ezt a lányt egy nagyfejű manusnak szánták. Láttam is hogy mi az ábra – de hát nem nagyon figyeltem én még az elején őrá.

Aznap döntöttem el, hogy erre a bulira megyek. Estefelé

nekiindultam, hogy vegyek valamit – legalább egy üveg vermutot ugye, ennyi a belépő. Végigjártam a Körutat a Nyugatitól a Moszkva térig, megvettem a vermutot, de közbe jó pár kocsmát megnéztem, beöntöttem mindenhol egv fröccsöt is, úgyhogy már elég jó alapozással értem a Moszkva térre – ott volt a találkozó. Csak halványan emlékeztem rá utólag: ott mutattak be minket egymásnak.

Fenn a Várba valahol volt a buli, voltunk vagy negyvenen. Szólt a zene, lemezjátszó volt, vagy magnó, vagy mind a kettő – zavaros az egész, nem emlékszek mindenre. Szomorú voltam, mer egyedül voltam – nem szerettem, nagyon nem szerettem már az egész helyzetet, ezt a langy izét amibe voltam, közbe mindig nőre vágytam volna én, de azér másik sínen futottam. Ültem egyedül, egy sarokba, néztem hogy táncolnak – azt szeretem nézni. Akkoriba én már féltem, direkt féltem magamtól, féltettem az életemet – hát mi lesz ebből? sehova? semerre? hát mi lesz ennek a vége? Ültem, ittam. Elég idegen voltam ott, hát illendőségből mindig töltöttek nekem, én meg, ha töltöttek, meg is ittam.

Ülök, iszom – egyszer csak érzem a hátamon, hogy valaki NÉZ. Mer ezt megérzem, ezt mindig nagyon jól megérzem. Megfordulok – hát ő néz. Akinek a Moszkva téren bemutattak. Külön ült ő is, egy cserépkályha mellett a sarokba egyedül. Nem nagyon akartam én ott ismerkedni senkivel – huszonhárom éves voltam, mutatós srác, csak viszont a négy hónap alatt eléggé kijöttem a formámból, meg valahogy úgy elvesztettem a hangomat. Odamentem azér, kérdeztem tőle hogy akar-e inni, töltsek-e – nem, ő nem iszik. Jó, hát mit csináljak akkor? Álltam ott valameddig mellette, aztán visszamentem az én sarkomba, néztem tovább a táncolókat.

Közbe meg jól bevakszoltam! Lement a szalag, valaki cigánynótákat tett fel – na, erre hirtelen rámjött a jókedv. „Hej danáré”, meg „Főztem neked szárazbabot eleget” – na hát mint a kávé, olyan volt ez nekem, csudára szeretem – fölpattantam, elkezdtem ott nekik szólót táncolni. Leültek körbe a padlóra, nézték, én meg adtam a műsort. De vastagon! Míg össze nem csuklottam. Volt ott egy dívány, azon végigdobtam magamat, aztán el is aludtam, úgy ahogy voltam.

Arra ébredtem hogy ott ül a lány mellettem, borogatja a fejemet. Úgy éjjel három körül lehetett ez – hát, jól beszedtem, aludtam egyet! Ott ült, ápolt – na, így kezdtünk el dumálni.

Úgy öt óra felé kezdett széjjeloszlani a társaság. Elindultunk, át Pestre, még sötétbe. Négyen. Még egy csaj – annak is én kellettem volna, jött utánam −, meg egy fiú, az meg a csaj után jött, meg mi ketten. Elmentünk őhozzá, a Csengeri utcába, csak onnan sikerült valahogy lekoptatni a másik kettőt.

Huszonnégy éves múlt a lány, egy évvel meg három hónappal idősebb is nálam. Volt már otthona – az lett aztán a kettőnk otthona, nyolc évre. Ahogy a másik kettő végre lelépett – világos reggel volt már −, megágyazott kettőnknek – innentől már jól emlékszek, addigra kitisztult a fejem. Félt tőlem – utólag mondta el, úgy tudtam meg. Félt, mer valaki ott a bulin olyan híremet költötte hogy rabbiátus vagyok, ha megkívánok egy nőt, goromba leszek – azok nemigen tudták még, hogy mi újság nálam már négy hónap óta. Megágyazott ott, kettőnknek, és lefeküdtünk. Én még akkor azt se tudtam hogy hogy hívják!

Lefeküdtünk, és – és hát beleZUHANTUNK a szerelembe.

Este ötig az ágyba – nem aludtunk egy percet se, nem is ettünk, alig is beszéltünk egymáshoz – csak szerelem volt, pokoli mennyiségű szerelem.

És akkor én TUDTAM, hogy most megtaláltam az igazit.

Összevissza egy hónapig jártam oda. Azalatt még össze is vesztünk jól – volt egy ilyen pótszilveszter, és ott valahogy úgy éreztem, hogy másokhoz kedvesebb mint hozzám, szóval féltékeny lettem. Háromnapi ismeretség után jól összevesztünk! De rendesen! Addig ordítoztam vele, amíg aztán egyszer valahogy kiszaladt a szájamon:

– Gyere hozzám feleségül! Hallod? – mondom. − Elveszlek FELESÉGÜL!

Ö meg nem szólt rá semmit. Egy szót se válaszolt! Azt se mondta, hogy fakalap!

Na ettől aztán kész lettem. Hát válaszra se méltat?! Hát jó, előzőleg persze megbeszéltük, hogy ő nem akar férjhez menni, én nem akarok megnősülni, mittudomén, a szokásos duma – de hát most világosan beszéltem hozzá! Megkértem a kezét! Ö meg semmit nem mond rá?! Otthagytam.

De tiszta bolond voltam, nem bírtam cérnával, két nap múlva megin nekimentem:

– Hát nem mondasz semmit?! Megkértelek FELESÉGÜL! Légy

szíves, válaszoljál valamit! Hát igen vagy nem?!

Na, erre akkor válaszolt. Csak ennyit:

– Húsvétkor hazamegyünk.

Mármint a szüleihez, a falujába. Szóval, hogy „igen”. Na.

Hát szóval, így találtam én meg őt, az igazít. Már ahogy újév napján kitisztult a fejem, tudtam, hogy most megtaláltam az IGAZIT. Nem olyan egyszerűen, hogy hát az ágyba, szexuálisan, hanem MINDENHOGYAN – nem lehet ezt megmagyarázni, hát A MEGTALÁLT SZERELEM, úgyis csak az érti ezt aki átesett rajta! Van aki tapasztalta már ezt, van aki nem – pedig mindenki ezt keresi!

Húsvétkor rég férj-feleség voltunk már, meg se vártuk a húsvétot.

Tíz éve volt ez. Utána nyolc évet voltunk együtt, nyolc boldog évet.

Most meg – –

Én vagyok a legnyomorultabb ember! Mind közt!

Amikor elváltunk, két percig tartott a tárgyalás. Két perc volt a békéltető, aztán meg a rendes tárgyalás, az is két perc csak. Én nem cigánykodtam. Hogy lakás? Hát semmi, hát legyen az övé. Meg ami benne van, minden! Majd keresek másikat! Mer nem szeretem az ilyet, hogy most a két kanálból az egyik a tied, a másik az enyém – hát ennél értelmesebbnek tartom magamat! Úgyhogy aztán itt maradtam pucéron, semmim nem maradt. Semmim! Ingbe-gatyába maradtam! Csúnya szó, de más nincs erre: engem megraboltak.

De ez a kisebbik! Hogy anyagilag! Mer ha elégett volna minden, most már nem fájna! De a szívemet is megrabolta. És ebből már nem lehet meggyógyulni.

Akkor átmentem disznóba. Azóta iszok.

Mindegy, nem érdekes. Mer jó, hát iszok. De kinek mi köze hozzá?! Nem lopom rá a pénzt, megdolgozok érte rendesen! Keresek öt-hatezret, de ha azt nekem kifizetnék amit ledolgozok, húszat keresnék. Hát akkor kinek mi köze hozzá, hogy amit megkapok, hová teszem?! Senkinek nem ártok vele, mer nem idebenn a gyárba iszok, én itt józanul dolgozok, és szakadásig! Ott meg még nem tartok, és remélem nem is fogok tartani, mint azok, akik azér hogy ihassanak, lopnak, csalnak, sikkasztanak. Én dolgozok, mégpedig keményen! Ha ebbe a gyárba nálam valaki többet dolgozik, az már hazudik. De közbe meg én vagyok a fekete bárány, akire mutogatnak, hogy – na, aki iszik! a Puputeve! – így hívnak, mer annyi fér belém. Meg a szövegek, hogy

„mi lesz belőled?”, egyebek. Mi lenne belőlem? Ami lett, az vagyok, kész! De közbe nem is ezer haragszanak rám igazából. Hanem mer én vagyok a sztrájktörő. Mer amit két nap alatt kellene megcsinálni, megcsinálom fél nap. Nem érdekel! Nekem kell a pénz! Két púpom van, mire azokat teleszívom, az sokba jön! Inni meg kell! Nekem kell!

A pián kívül más bűnöm nincs is. Na, mondjuk még a szakállam! Ez még egy, amivel kötözködnek – hogy ápolatlan, meg mittudomén. Pedig mosom én, mindennap fürdik ez, hát mindennap zuhany alá tartom! Meg hogy öregít. Öregítsen! Meg hogy szerencse hogy a szájam keresztbe van, másképp, ha hosszába lenne a szőr közt – – Szóval, hát rendes embernek nincs szakálla!

Na nem ilyen szokott ez lenni, mer most háromhetes csak. Tízszer ennyi szokott nekem lenni! Kosút-sza-káll, de hatalmas! Meg hozzá bajusz, kipödörve, hogy alig fértem be vele az ajtón! Rettentő dúsan nő nekem! Most nincsen sok, mer levágattam három hete.

Ez úgy volt, hogy – önkéntes tűzoltó is vagyok, itt a gyárba. És készültünk a versenyre – nagyon készültünk, majdnem minden nap összejöttünk, hetekig gyakoroltunk. Én meg megfogadtam a srácoknak, hogy ha megnyerjük a versenyt, levágatom a szakállamat. Ki a fene gondolta, hogy annyi közül megnyerjük? És megnyertük! Nohát, ugye, becsület is van a világon – levágattam. Mást nem tehettem, mer úgy vagyok, hogy nekem az adott szó szent. (Énnekem két szentségem van: az adott szó, meg a gyerek, ez a kettő!) Levágattam – most nő újra. Hát most semmi még, de nekem borzasztó hamar nő, cudarul nő, RETTENETES szakállat tudok növeszteni! Tavaszra pokoli nagy lesz ez! Már a fülemre lesz csavarva a bajusz!

Tizenkét óra – hosszú műszak ez! Már a rendes emberek, akik nyóc órát dolgoznak csak, rég hazamentek. Nem baj, bírom még, kibírom! Meg legalább nem vagyok otthon. A szakállam meg munka közbe is nő!

Ülök itthon. Vettem ezt a két fotelt – hazajövök, beülök az egyikbe. Ha megunom, átülök a másikba. Azt is megunom – visszaülök ebbe – –

Itt ez a kis lakás – lakásnak nevezem, mer mondjuk másnak még ilyen sincsen. Hát vannak akik feleséggel-gyerekkel albérletbe laknak! Nekem meg egymagámnak itt ez a szoba-konyha – hát még ha pince is, azér csak lakás. Gáz, villany, a víz is benn van, közös vécé van

hozzá, de én használom csak egyedül – lakás, na. Valahogy be is rendeztem, egy év alatt, apródonkint összeszedtem ami van benn, ótépével is leterheltem magamat – mindegy, na. Itt lakok.

Amikor gyerekkoromba nem volt mit enni, meg üres kenyérrel mentem az iskolába, szégyelltem magamat. Meg mikor a bicikliket őriztem a kocsma előtt – hát szégyen volt. Mer hiába voltam büszke az egyik fejemmel, hogy én most pénzt keresek – a másik fejemmel meg szégyelltem magam, a nyomorúságomér. Pedig nem éreztem én azt koldulásnak; hát nem ingyen kaptam azt a pénzt – de mégis. Hát hiába, a nyomor szégyen! Nem mindenki érti ezt, mer nem mindenki próbálta. A feleségem se értette, mer ő nem tudta mi az: éhesnek lenni! Egyes gyerek volt, a párnát is a segge alá rakták, nem küzdött meg soha semmiér! Én igen. Megismertem a nyomort, meg megtanultam szégyellni magam érte.

Meg most is próbálgatom még ezt a szégyent.

Mer mikor arra gondolok, hogy más ezerkilencszáz forintból neveli a gyerekit, és rendesen járatja, én meg ötezerrel, hatezerrel lakok ebbe a pincébe – hát ez már tényleg szégyen. Mer mikor elmegyek a nővéremhez, és kérek tőle egy százast, ő nem mondja, hogy „szégyelld magad”, még az arca se rezdül – csak éppenséggel én is szoktam tükörbe nézni. Ha máskor nem, mikor fésülködök! Itt a baj! Hogy nem vakul meg a tükör!

Mer azér szeretnék én is úgy élni, hogy a televízió ne egy hordón legyen. Hát ez egy hordó – öt forintér vettem −, egy hordó, csak a papír eltakarja. Jól keresek! Csak már kicsináltam az életemet. Most már csak a pia van, avval meg nem fér össze hogy rendesen éljek, ahogyan a többi ember.

Egyedül vagyok. Ha hazajövök munkából, és nem megyek el inni, hanyatt fekszek az ágyon, és nézem a plafont. Órákig nézem. Van hogy éjszakás vagyok, reggel jövök meg – hanyatt vágom magam és hat óra hosszát nézem a plafont. Már tiszta repedezett a plafon! Annyit nézem! Nézem, gondolkozók. Vagy fekszek, nem alszok, ég a villany, és nézek a villanykörtébe. Lehet hogy ezeér rossz a szemem is, ezér kell a szemüveg. Már gyerekkoromba is csináltam ezt, már apám is mindig rámszólt. Fekszek nyitott szemmel, nézek a fénybe, nem alszok, de mégse hallom ha szólnak hozzám.

– Figyelj! Hozzád beszélek! Nem hallod hogy szóltam?!

Nem hallom. Gondolkozok.

Pedig nekem nagyon kevés a napnak a huszonnégy órája. Tizenkét órát dolgozok, ami marad a napból, azt meg kell fogni, hogy ne szaladjon el. Keveset alszok, négy-öt órát – jógáztam valamikor, megtanultam, hogyan lehet mélyen aludni. Öt órát ha alszok, de olyan mélyen, hogy orrba lehet vágni, alszok tovább. Mer kell az idő: mosni kell magamra, főzni – mer más nem fog enni adni ha én nem adok, hideg koszton meg nem tudok létezni −, vezetni kell ezt a háztartást; újságot kell olvasni, televíziót kell nézni, néha moziba kell menni, mer igényem van rá, érdekel, néha színházba is, könyvet kell olvasni, szórakozni kell, lányokat keresni – meg még ezenkívül piálni is kell.

Nem KELL – csak piálok. Semmit se KELL! Csak csinálom, ha már kijött a szög a falból.

Ahogy fekszek ezen az ágyon, a párna alatt mindig ott van egy kés. Épp rálátok az ajtóra — különben nyitva van mindig −, megtanultam, hogy pillanat alatt ki tudjam kapni a kést, és dobni az ajtónak. Már tisztára szétverettem az ajtót, csupa forgács – de pontosan be van gyakorolva, ha valaki nyitja az ajtót, már kapja is! Nem megy mellé egyszer se, mind szépen beléáll!

Csak úgy, passzióból csinálom. Szóval nem az, hogy az életemet féltem! Mer azt nem féltem, meg nem becsülöm semmire. Szóval én nem az a hapsi vagyok, aki a járda szélin jár, nehogy a fejire essen a tégla! Nem reszketek én az életemér! Meg nem vigyázok rá, hogy jaj meg ne fázzak, nehogy beteg legyek – abszolút nem érdekel. Meg nem is becsülöm az olyan embert, aki így félti a rongyos életit! Hogy mondjuk vezetek – mer van jogosítványom −, és ott ül mellettem, és nem bírja nézni, mer a frász töri, hogy most nekimegyünk, most fölfordulunk – gyűlölöm az ilyet! Hát hárommilliárd ember él a Földön – mi vagyok én, annyi közt? Egy kis porszem. Mire tartogassam magam? Mikor még túl sokan is vagyunk! ötször nyúltam hozzá a saját magam életéhez. Jó, pancser munka volt, nem sikerült, bele kell nyugodni: itt maradtam. De félteni már nem fogom az életemet! Régen se féltettem, de a mostanit meg pláne nem féltem. Meghalok? Legalább nem gondolkozók tovább!

Én iszok. De rendesen, sokat! Azér dolgozok sokat, hogy sokat keressek; azér kell keressek, hogy legyen mit igyak. Mer pénzér adják. A pénzt meg munkáér, sok munkáér. Hát sokat kell dolgozni, hogy

sokat ihassak! Mer sok fér belém – sajnos, túlságosan egészséges vagyok.

Iszok – habár nem vagyok alkoholista. Sőt: nem is szeretem az italt! Utálom! Most már, hogy két-három kupica lement, semmi baj – de az első mindig úgy megráz! Leizzadok! Tiszta libabőr leszek! Szóval nem szeretem, nem is kívánom, nem azér iszok – hanem mer türül. Ez mindent gyönyörűen letürül! Radír! Vagy vizes szivacs, a táblán!

Csak én magam csúsztam le így a családból. Melós is magam vagyok csak a famíliából, meg – hát szóval a többiek rendesen élnek. De azér ettől függetlenül, én mindenkivel tartom a kapcsolatot, nagyon szeretek mindenkit a családba. Mer marha rendesek velem! Ugye; iszok. És ők tudják, hogy én iszok. De nem prédikálnak! Van hogy odamegyek egyikhez, kérek kétszáz forintot −

– Te – mondom −, adjál már vagy kétszázat, mer elfogyott a pénzem − és adnak. Akármelyiktől kérek, ad. Én nem mondom hogy mire kell, hát tudják úgyis – nem érdekes, adnak! Egyetlen az anyám, aki úgy néha mondja, hogy hát „ne igyál, kisfiam”, meg egyebek, de a többi soha nem hányja a szememre! És ez nagyon jó! Tudniillik a prédikációt nem bírom elviselni. Hát nem vagyok már tizennyolc éves, már nekem magamnak kell tudni hogy mit csinálok! És elég sűrűn látom őket, hát az borzasztó lenne, ha minden második napra jutna valaki aki elénekli nekem, hogy „iszol – mér iszol?”, „hát jó ez neked?”, satöbbi – meg is háborodnék!

Tán legjobban a nővéremet szeretem. Az egy angyal! Egyedül él – már úgy értve hogy férje nincsen, de viszont van egy gyereke neki, hát szóval még sincsen egészen egyedül. Férje nincsen, mer lány, lányanya. És nagyon tudom becsülni érte! Volt neki valami daganata, cisztája, megműtötték, és a műtét után azt mondta neki az orvos, hogyha gyereket akar, van rá maximum két éve, de később már ne is próbálkozzon. Na, hát volt neki akkoriba egy udvarlója, nemsokára terhes lett -fogta magát, megtartotta a gyereket. A srác lelépett, a kislány megszületett – most négyéves, de egy TÜNDÉRI kis kölyök! Hát azt egyenesen imádom! Meg ő is nagyon szeret engem – van hogy szomorkodok, háromnégy hétre is eltűnök, vagy hogy sokkal tartozok a nővéremnek és nem tudom megadni, azér nem megyek − a pici tündér már követeli hogy menjek! Hogy hol a Feri?! Jöjjön a Feri, játsszon vele! Szóval, ha lesz valamim az életbe, én őrá fogom hagyni,

ő fog utánam mindent örökölni, a kicsi lány. Mer azt szeretem legjobban. Ha nem iszok meg mindent, az övé lesz ami marad utánam! – Na, ezek ketten, a nővérem meg a kislánya – hát két angyal. Ha lelkibeteg vagyok – elég sűrűn van −, ők még akkor is meg tudnak vigasztalni.

Legtöbbet a nagyobbik bátyámat látom, mer neki van egy víkendtelke – hát ott aztán én vagyok a mindenes. Ugye: jogász, egy íróasztalnál ülő ember – hát nem ért semmihez. Én meg mindenhez értek, amit csak ki lehet találni! A házat én építem, kutat én fúrom, kerítést, járdát én csinálom – hát ki csinálná? Szeretem a bátyámat, meg a sógornőmet is nagyon szeretem, mer egy aranyos, jószívű asszony – csak az isten megverte. Hogy egy vágást csinált neki a fejire, keresztbe. A száját. Mer azt aztán használja annyit, hogy én egy hét alatt megszöknék tőle! A bátyám nem szökött meg, az inkább megszokta – valahogy hozzászokott, aztán most már ketten mondják. Úgyhogy azok örökké veszekszenek! Hát egy hülye szokás! De nem tudják már abbahagyni. A múltkor is – kinn voltam velük a telken. És van egy ilyen nagy, kétkupakos, sárga műanyag ballonjuk, abba tartják az ivóvizet. És annak a kisebbik kupakja valahogy elveszett. Hát nekiálltak veszekedni rajta, és vagy huszonötször lebaszták egymást, hogy a másik nem vigyázott a kupakra! Egyforintos vacak, még tán egy forintba se kerül! És fél órája megy már a műsor, beszállunk a kocsiba hogy jövünk haza, de még egyre csak folytatják, hogy így a kupak, úgy a kupak!

– Állj! – mondom. – Állj meg, én kiszállok, megyek inkább gyalog! Hát megbolondultatok, hogy már háromnegyed órája azér a kibaszott kupakér eszitek egymást?!

Hát bepörögtem, persze hogy bepörögtem!

Utána bocsánatot kértem, mer tényleg megbántam hogy szóltam.

– Ne haragudjatok hogy beleszóltam – mondom −, hát semmi közöm hozzá. Veszekedjetek csak, bocsánatot kérek az előbbiér. Ideges vagyok, hát nem bírtam már cérnával, kiszaladt a számon, mer tényleg, hát akkora marhák vagytok, hogy rettenetes!

Szóval szeretem én őket azér, a sógornőmet is, mer amúgy nagyon jó asszony, meg a bátyámat is szereti. A múltkor is szólt, hogy a bátyám Lengyelországba van, valami kongresszuson, mire megjön, tegyük föl a tetőt a víkendházra, lepjük meg, ő már mindent megvett,

előkészített, csak segítsek – vettem ki szabadságot, kimentem, három nap alatt földobtam a tetőt. Szóval ilyen asszony! Aranyból van a szíve! Csak az, hogy mindig beszél. Meg tisztelem is, mer szült a bátyámnak két nagyon szép gyereket – csak ne beszélne annyit!

A másik bátyám – hát ott már van egy kis baj. Mer ő kinn él Münchenbe. Nem disszidált, hanem mint filmes, az Interkoncerten keresztül ment ki, aztán odakinn megnősült, úgyhogy kettős állampolgársága van, szóval itthon letejel az államnak, fizet kilencven márkát, hogy haza is jöhessen, minden évbe kétszer hazajön, de kinn él. Ugye: távolság, meg ritkán látom – hát kevesebbet gondolok már rá. Meg – őszintén megmondom – én ezt nem értem. Hát hogy mehetett el? Hát egy magyar ember! Hát hogy tud akkor ott élni?! Hát én ha kikerülnék, én nem bírnám, én egy hónap alatt elpusztulnék! Hát ha én magyar vagyok, akkor énnekem itt kell élni, dolgozni, ebbe az országba! Hát énnekem azt senki ne mondja, hogy az ember csak úgy oda mehet, ahova kedve szottyan! Mer az hazugság! Úgyhogy szóval én ezer nem tudom becsülni a bátyámat, sajnos, nem tudom becsülni. Nem hangoztatom én ezt, neki se, meg a családba pláne nem hangoztatom, nem szólok én egy szót se – csak hát nem érdekel már a sorsa. Ugye: hazahozza a feleségét, kislányát – egyik se tud magyarul, hát beszélni se tudok velük, a testvéremnek a feleségivel, meg a gyerekivel! Hát hogy jön ez ki? Van ennek így értelme? Én ezt sajnos nem tudom megbocsátani neki!

Van még akkor az öcsém – ő volt hozzám a legközelebb. Korba is, mer csak négy év van köztünk – ő nemcsak a testvérem volt, hanem a barátom is. Együtt is nyaraltunk mindig, mentünk le nagymamához Békésre, ott csibészkedtünk a Körösön; ugye én már kerestem, volt pénzem, elég sok is, de az is mindig közös volt az öcsémmel – szóval, ő barátom volt, azon túl hogy a testvérem! Most meg valahogy úgy eltávolodott a családtól. Mer megnősült, van egy kislánya is; benne vannak egy társasház-építkezésbe, de nem kész még a lakásuk, úgyhogy anyámmal laknak. És hát veszekszenek anyámmal. Én megértem az öcsémet: ugye, anyám összevész a menyével, akkor neki persze hogy a feleségit kell megvédeni, hát mindig a fiatal család a fontos, nem a régi, volt családom, az embernek a felesége a legelső! Anyám meg egyedül van, ő is ingerlékenyebb mint ahogy kellene – szóval meg lehet érteni a dolgot, csak viszont a végeredmény az, hogy

mindig messzebb kerülünk. Meg ez is olyan kellemetlen: ugye ha odamegyek, akkor most kihez mentem? Anyámhoz, vagy az öcsémhez? Én hiába nem akarok pártoskodni, ha bemegyek az egyikhez, a másik meghallja a hangomat a másik szobából, és megvan a sértődés. Nekem ugye először is anyámmal kell törődni – de akkor már az öcsém mindjár azt hiszi, hogy ellene vagyok. Szóval kínos nagyon! Na, azér én megyek őhozzájuk is. De az sincs zökkenő nélkül! Nemrég is: bemegyek hozzájuk, és mondom a kislánynak – féléves még −, szólok neki:

– Szia, te kis purdé!

Hát, sírva fakad a gyerek. Alig lehetett lecsitítani! Hogy a hangom volt idegen neki? Vagy a szakállamtól ijedt meg? Nem tudom – de olyan rosszul esett, hogy csuda!

Anyám egyedül él. Szóval – apám otthagyta. Pár éve váltak el, harmincnyolc évi házasság után. Apámnak lett egy barátnője, és elvált. Hát egy hülyeség, ugye, mer akkor volt ötvennyolc éves, a nő meg volt harminchat. Hát az ilyen kapcsolatnak nem lehet jövője – de hát az ő dolguk. Nem azt veszem, hogy most hány év van köztük, hanem hogy amikor apám lesz hatvannyolc, az a nő lesz negyvenhat, vagy amikor apám hetvennyolc lesz, az lesz ötvenhat – hát ugye ez egy képtelenség! Ugye a szexuális életre gondolok: hát mit tud már egy ilyen idős ember? Vagy ha tud is még valamit, annak a fiatal nőnek akkor is más az igénye, mennyiségbe! De viszont nekem még sincs jogom hozzá hogy megítéljem őt ezer. Még ha idegen lenne, akkor se lenne jogom rá – hát az ő dolga, csakis az övé. így meg, hogy fia vagyok, még úgy sincsen jogom hozzá. Pláne meg így! Hogy nyóc évig a börtönbe semmi se volt neki!

Namost ugye – én egyformán szeretem mind a két szülőmet. Énnekem attól nem változott semmi, hogy apám elment anyámtól, hogy elment egy fiatal nővel.

Attól nekem még apám maradt ő, és engem nem bántott! Csak viszont anyámat mégis bántotta. És ezer ez egy nagyon bajos dolog, mégis.

Énhozzám eljár apám – meg én is őhozzá −, meg anyámmal is ugyanúgy tartom a kapcsolatot. Anyám persze sír apám után, még most se nyugodott bele hogy elveszítette. Tudja hogy találkozok apámmal, és hát persze jön nekem mindig, hogy „Ha apuval

találkozol, mondd meg neki -”. De hát ez egy olyan dolog, hogy – hát én nem mondok meg semmit se. Mer nekem nincsen jogom ahhoz! Mer ha átadnám neki anyám üzeneteit, abba úgyis benne lenne valahogyan az a bírálat, amihez pedig nekem nincsen jogom! Hát ÉN megbíráljam ŐT? Milyen jogon? Mikor én se tűröm el, hogy valaki beleszóljon az életembe!

Jön anyám:

– Volt itt apád? Mit mondott? Nem mondtad neki? Nem mondta hogy jönni akar haza?

Hát én nem is válaszolok erre, úgy próbálom hogy elkerüljem az egészet, meg se hallom. Mer megértem anyámat is: hát siratja apámat, hát persze. Harmincnyolc év, az harmincnyolc év, nagy idő! De viszont én apámat is szeretem, meg akarom tovább is szeretni! Én mindig fölnéztem őrá, meg még a mai napig is fölnézek rá – függetlenül attól, hogy börtönbe volt! −, meg ha nekem van olyan, hogy „példaképem”, akkor apám az. Már amennyire egy melósnak, egy transzformátortekercselőnek példakép lehet egy történelemtanár.

Egyszer megvertem az egész családot! De mindenkit! Vagy tíz éve volt ez. Lenn voltunk nagymamánál disznóölésen, az egész család – és hát berúgtam egy kicsit. Már napközbe, mer ugye az a szokás, hogy már reggel pálinkával kezdődik a cécó, aztán közbe is ezer ok van az ivásra. Ahogy a vacsoráig jutottunk – hát részeg nem voltam, de volt bennem valamennyi, látszott rajtam valami, tagadhatatlan hogy látszott – hát eldugták előlem a bort. Én meg – fölrúgtam az asztalt. Mindenestül! Na, erre persze nekem estek, ők inkább csak csitítani akartak, békíteni, de aki közel jött, az már kapta. Hát melós vagyok, erős vagyok, akkor meg még jobb bőrbe is voltam – no elég az hozzá, hogy eléggé megvertem ott mindenkit. A testvéreimet, a nagybátyámat, a hentest, mindenki tiplit kapott! No persze – sok lúd disznót győz – a végin csak lefogtak, a nagybátyám hátulról kötelet vetett a nyakamba, meghúzta, meg voltam fogva.

Na, aztán másnap! Nem volt szemrehányás, egy szó se, hogy mittudomén, „berúgtál, megverted a családot” – nem, egy SZÓT nem szóltak róla, meg nem is mutatták, azóta se hozta szóba senki, pedig hát monoklija volt ott mindenkinek! Nem bántottak érte – de én készen voltam. Utána három hétig betegállományba voltam, jártam idegorvoshoz, minden – mer rettenetes érzés volt, hogy megvertem a

testvéreimet, akiket szeretek! Meg apámat! Még apámat is megütöttem! Teljesen Össze voltam roppanva tőle! Olyan beteg voltam! Le is fogytam, öt kilót lefogytam a lelki szenvedéstől! Mer pokoli az, mikor azt bántottam, akit szeretek!

Nagyon szeretem őket, mindet. De legjobban azér a nővérem kislányát szeretem. Mer hát gyerek. Énnekem meg a gyerek, az egy KÜLÖNLEGES valami – MINDENEM a gyerek!

Az is volt a baj minálunk, hogy nem volt gyerek. Mer a feleségem nem tudott szülni – ilyen nőgyógyászati problémák voltak, egy vagyont költöttünk rá −, mindegy, szóval nem lehetett gyerekünk. Nekem meg a gyerek az istenem! Hát én mindig arra vágytam, hogy nekem valaki azt mondja, hogy „édesapa”! Mi is így mondtuk, meg még a mai napig is így mondjuk az öregjeinknek, hogy „édesanyám”, meg „édesapám” – hát ezt szerettem volna én is!

Volt szó arról is, hogy elmegyünk a feleségemmel Fótra, és veszünk ki állami gyereket. Hát én meg tudom tanítani annak is, hogy mondja nekem hogy „édesapa”! Hát értek hozzá, vagy ötszáz ipari tanuló került ki a kezem alól a tizenhét év alatt, tudom hogy hogy kell egy gyereket tanítani, én meg tudom tanítani rá, annak a hároméves gyereknek egy hét alatt meg tudom tanítani hogy mondja: „édesapám”! Csak ugye – az a gyerek fölnő. Most volt épp a rádióba is egy ilyen: nevelt gyerek, és úgy szólította a nevelőszüleit, hogy édesanyám, édesapám – és akkor fölnőtt, tizenhat éves lett, és megtudta, hogy nem szülei, csak nevelői. Szóval hát fölneveljük mint a magunkét, de aztán esze lesz, és rájön hogy nem „édes” az az apa, hanem legföljebb csak „fater”! – Úgyhogy nem mertünk belevágni. Úgy maradtunk, gyerek nélkül. És talán ez is volt a baj.

Ez volt a baj, az volt a baj – fene tudja mi volt a baj! Hülyeség – nem is volt baj! Hát boldog voltam, mi baj lett volna? Baj most van. Hogy boldogtalan vagyok. Kész vagyok. Hogy nem tudok lépni! Most van baj!

Fodrász volt a feleségem – de én olyan intelligens nővel még nem találkoztam. Nem volt olyan dolog, amiről ővele ne tudtam volna beszélgetni. Zene, film, művészet – minden! Olvastam egyszer valami nagyon fura könyvet, azt hittem, ezt soha az életbe rajtam kívül senki nem olvasta el! – szóba kerül egyszer, hát azt mondja: ő olvasta.

– Hogy olvastad volna? – mondom. – Mikor olvastad?!

– Ne beszélj – aszondja, és elkezdi fölmondani nekem. Tényleg olvasta! Szóval, az mindent tudott!

Ilyen volt. Ezt vesztettem!

Okos nő volt – de egybe mégis buta volt. Abba, hogy „az apukám”, meg „az anyukám”. Örökké! Ugye, már ahogy megkértem feleségül, és válaszolt: „húsvétkor hazamegyünk” – abba is benne volt ez. Úgyhogy ezen aztán veszekedtünk is néha – habár azér én sokat engedtem neki, legtöbbször engedtem. Le is költöztünk falura! Volt egy olyan: leköltöztünk, odalenn voltunk fél évet. Mer ugye: „Gyertek haza! Veszünk házát! Veszünk kocsit! Mindent veszünk!” Eladtuk Pesten az öröklakást, kétszázharmincezerér, lementünk – hát úgy vett nekem az após házat meg kocsit, ahogy a váci püspöknek vett, a pénzt mind elnyelte odalenn a; családi Ott dolgoztam fél évet – szar kis falusi üzem, csináltok; az ajtózsanért, hordóabroncsot, volt már akkor három szakmám, de ott dirigáltak nekem a jó falusiak – piszok egy helyzet volt. Építettem a feleségemnek egy fodrászszalont – szépen ott is hagytuk öt hónap múlva, jöttünk vissza Pestre, kezdtünk mindent elölről. Mer áz anyósom gyűlölt engem, első pillanattól fogva, csak a váláskor tudtam meg hogy elejitől gyűlölt, akkor megmondta. Ha száz évig élne, akkor se tudna elfogadni – azt mondta. Hogy mér, azt nem tudom, azt akkor se mondta meg.

Régi történet, mindegy már. Nem érdekes – mer most lehet hogy minden megváltozik.

Mer meg akarok nősülni. Lehet hogy döntöttem.

És ez a kislány, az én Madonnám, ez ÖT gyereket fog nekem szülni!

Tizenkilenc éves. Hát ebből én olyat faragok magamnak, amilyet akarok! Meg – jó! – hát én is alakulok majd hozzá. Mer két ember közt nem lehet az, hogy most én vagyok X, és akkor megfaragjam Y-t is X-nek. Szóval, nem hogy most én ilyen vagyok, akkor neked is ilyennek kell lenned! Hanem hát nekem is kell alakulni egy kicsit, meg neki is lehet. Úgyhogy ha most ez sikerül, nem kell többet az ital se – úgyis utálom! Meg majd elkezdek szépen, rendesen mindent, vigyázok a pénzemre, összerakom – minden! Mer őbelőle lehet még akármi! És fog nekem ÖT gyereket szülni! Ez fog, ez fog nekem!

Én már megpróbáltam sok mindent. Átmentem sok mindenbe. De most majd szépen visszamegyek!

Mondjuk az nem egy szerencsés dolog, hogy a nevük is egyezik, mer Mária – Mária. De egy a fontos: szeretni egymást. Az meg megvan! Aztán a többi, az alakul úgyis! Egy kicsit majd veszekszünk biztosan – no, hát ezt már meg is kezdtük. Mer a szülei – tudja fene, nem szeretnek, vagy valami bajuk van, azt mondják öreg vagyok hozzá, meg mittudomén. Mondtam neki:

– Gyere! Elveszlek feleségül! Gyere!

Hát nem soknak mondtam még én, hogy „elveszlek feleségül”! ö meg erre vágyott, ezt álmodta – mer már gyerekkora óta ismerjük egymást. És mégis, azt mondja rá:

– Igen, de hát apukám –

– Ne az apádat mondjad! – mondom neki. – Vagy akkor menjél az apádhoz, vegyen feleségül az apád! Az apád csináljon neked gyereket!

Mer már az első feleségemmel is ez ment mindig, hogy „de hát anyu”, meg hogy „hát az apukám”! – Jól van – mondom neki −, feküdj le akkor az apáddal! -Hát énnekem is van anyám meg apám! Hát azokkal kell törődni nekem már? Ha egyszer mi szeretjük egymást! Ugye: a gyerekek fölnőnek; összekerülnek; új család lesznek – még mikor nincs is gyerek, már csak család az! -; hát akkor tudomásul kell venni, hogy az a régi család megszűnt, új van helyette, erre kell már figyelni! Nem mindig hátrafelé! Hát mi még mindig egy család leszünk, mikor az öregjeink már föld alatt lesznek! Hát akkor mi vagyunk az érdekes, nem mások! És nem lehet egy életet úgy leélni, hogy „de az apukám, meg az anyukám”!

Öreg meg nem vagyok! Hát elismerem: harminchárom éves vagyok, tizennégy évvel idősebb – de ez még nem jelenti hogy öreg vagyok!

De nem érdekes. Mer amúgy meg minden nagyon jó. Jön az én Madonnám, akibe én megtaláltam mindent! Amit már nem is hittem volna! Már nem reméltem, hogy ŐUTÁNA megtalálom – és bejött!

Mer szerintem a házasság nem abból áll, hogy én dolgozok, ő dolgozik, munka után fejre állok, ami pénz marad leadom, ő kimossa a gatyámat – ez egy nulla, nem házasság! A házasság először is a szexuális élettel kezdődik. És ővele ezt is megtaláltam!

Pedig ebbe igényes vagyok! Ügy szoktam mondani: én kultúrember vagyok. Énnekem az nem elég, ahogy a legtöbb csinálja, hogy este ráfordul arra a nőre, aztán lefordul róla. Mer – kimondom

magyarul – baszni akárki tud! Baszni a kutya is tud, ugye ráugrik arra a másikra, durr, durr, kettőt bevág neki – kész, megvan a kiskutya! – csak engem ez így nem elégít ki. Én soha nem is csináltam így, a feleségemmel se, hogy két perc alatt, csak úgy odavágjak neki, hát ez olyan primitív dolog! Mindig mikor ilyesmit hallok, ég a pofám, szégyellem hogy férfi vagyok! Hát ez a nőnek a megalázása így! Hát EMBEREK vagyunk, eszünk van, lelkünk van! Énnekem a szexuális élethez hozzátartozik az is, hogy megsimítom az arcát, meg ő is az enyémet, szólunk egymáshoz! Ezt nem lehet két perc alatt elintézni! Én különben mindig csak egy numerát szoktam. De az akkor eltarthat három óra hosszát, vagy eltarthat akár reggelig! Na, erre mondom, hogy én kultúrember vagyok. Köpködnek is érte! Mer én ezt nem is tagadom, én ezt vallom is. De köpködnek érte sokan, valahogy úgy veszik hogy ez erkölcstelen dolog!

– Fújj – aszondja −, te disznó!

– Hát te meg akkor paraszt vagy! – mondom neki. Ugye: csinált két gyereket, kétszer két perc alatt, ászt asziszi, most ő a Jani! Közbe meg fogalma sincs, hogy mi a2 a szex!

De most evvel a kislánnyal megtaláltuk egymást, ebbe is megtaláltuk egymást. Úgyhogy a kocka el van vetve. Jön, most már jönni fog. Odaadtam neki a lakáskulcsot is, megmondtam neki:

– Gyere! Gyere haza! Az otthonomba, az otthonodba! Feleségem leszel! Ne az apukáddal törődjél, velünk törődjél! Gyere HAZA!

Jön is majd, fog jönni. Úgyhogy most már ez a szakáll is neki készül, neki nő. Nem is akartam én újra szakállt növeszteni, a fenének, nem lesz szakállam, úgyis annyira cikizték! De nem, aszondja, neki tetszik. Hát, ha neki tetszik, akkor hadd nőjön! Akkor mit érdekel engem, hogy kinek nem, tetszik?! Hát ő az első, nem?! Szóval, ez a szakáll most neki nő. Mer az első szakállam, az magam miatt volt, nekem kellett – hát ahogy a feleségem elment, akkor növesztettem −, de ez most az övé lesz, a Madonnáé! Meg minden az övé lesz! Mer neki köszönhetem, hogy élni szeretnék megin. Ötször megpróbáltam meghalni, nem ment, nem tudtam jól megkötni a hurkot − most már tudnám, de most meg már élni akarok. Élni fogok, nem fogok piálni se. Mer ha jön a Madonna,, akkor nem lehet. Mer még egy csalódást már nem viselek el!

Megmondom őszintén: a szexbe, ebbe az egybe nem egészen

stimmeltünk a feleségemmel. Mer gyönyörű nő volt! Gyönyörű nő volt, álmodni se tudok szebbet nála

– hát ezer is nem; lehet elfelejteni. De hogy egészen őszinte legyek: az ágyba nem stimmelt a dolog.

Rengeteget gondolkoztam én ezen – mer már nem tudtam hogy melyikünk á normális, én vagy ő. Meg kérdeztem is másokat, nálam. okosabbakat, hogy hogy van ez. Én úgy gondoltam, hogy a mi korunkba, a mi fiatalságunkba az a normális, ha én mondjuk másnaponkint szeretnék házaséletet élni a feleségemmel. És nem az, hogy ícsak hetenkint egyszer, vagy másfél heten-kint! Hogy másfél hétig semmi! Hogy már a szemem majd ki gúvadt! Másfél hét után – na jó, akkor jött egy gyönyörű éjszaka − utána: bumm! Petefészekgyulladás! Két hétig megin semmi! Megmondom őszintén: én a nyóc év alatt, míg együtt voltunk, többször vertem ki a – a vécébe, mint ahányszor a feleségemmel basztam! Így voltunk. És mégis szerettem! Mer szerettem. Hogy magyarázzam ezt meg?

Szóval kínlódtam, néha nagyon kínlódtam. Kórházba voltam egyszer, a gyomrommal, egy hónapig voltam benn. És, hát nem értettem sehogy a dolgot, szóltam is az orvosnak, mondom neki:

– Doktor úr – mondom −, gyanítom, hogy valami probléma van nálam, mer hatszáz pattanás van a homlokomon!

Megnézi, aszondja:

– Nem érdekes. Kérjen kimenőt.

Mer olyan hely volt ez, hogy elég szabadon voltunk, lehetett kérni egy-két nap kimenőt.

De semmit nem értettem a dologból, csak néztem.

– Kime-nőőt? Hogyhogy kimenőt?

– Hát – aszondja – menjen haza. A feleségihez! Basszanak!

Na, így értettem meg, nagy nehezen. Az egészet! Hogy a férfi ezt nem bírja! A férfi nem lehet egyedül! Mer ilyen bajok lesznek, ha mindig csak halmozódik, halmozódik benne a kromoszóma! Fölmegy a fejibe, az agyára! Mer nőknél ilyen nincsen. A nő, az minden hónapba letisztul. Huszonnyolc, vagy huszonöt naponkint, ki hogy – letisztul a nő, visszaáll nullára! Egy nő bírja, egy életen keresztül is bírja! De a férfi nem. Az belepusztul.

Én szerettem a feleségemet – hát hű voltam hozzá. Még akkor is, ha sokszor éhesen hagyott. Úgyhogy a nyolc év alatt, amíg együtt

voltunk, én összesen ha kétszer voltam hűtlen hozzá, vagy mondjuk háromszor. De az se az én bűnöm volt! Mer tőle indult, tulajdonképpen őtőle! Mer ugye, ott éltünk ketten; akkor hát neki voltak barátnői, lányok; azok gyakran odajöttek, ott buliztunk, a végin sokszor ott is aludt egyik vagy másik -hát ez olyan dolog, hogy az embernek addig húzzák a madzagot, amíg egyszer ráharap. De ebből nem volt soha probléma, ó, dehogyis volt! Mer nekünk volt egy megállapodásunk egymás közt. Hogy hűséget nem követelünk egymástól. Mer vagyunk annyira modern emberek! Én megmondtam neki, még a kezdet kezdetén, megbeszéltük szépen:

– Én hűséget nem követelek. Hűséget nem – csak azt, hogy engem SZERESS! Hogy amíg élsz, mindig csak szeress! Hogy SZERESSÜK egymást!

Ilyen megegyezésünk volt – dacára annak, hogy két helyen is elmondtuk hogy „holtomiglan – holtodiglan”, „jóban – rosszban”, meg egyebek. Hát ez már egy szöveg, ugye, ami polgárilag is, meg templomilag is kötelező – hát természetes. Hát nem lehet olyat, hogy én most odaviszek valakit a pap elé, vagy az anyakönyvvezető elé, és azt mondom:

– Kérem, én ezt a lányt most feleségül veszem, de azér majd ő is mehet és félrebaszhat, amennyi belefér, meg én is!

Hát ilyen nincs, meg nem is lesz ilyen soha! De ettől függetlenül: minekünk volt egy megállapodásunk, hogy modern emberek vagyunk, hűséget nem kérünk a másiktól.

Az aztán már más lapra tartozik, hogy rosszul esik az embernek, amikor – –

Mer ő aztán élt is evvel a szabadsággal. Csak viszont ő már nem énrajtam keresztül, ahogyan én az ő révén!

Rosszul jött ki, nagyon. Azér is, mer én akkor kórházba voltam. Ugye, az asszonyt is, amikor terhes, meg mikor szül, nem illik megcsalni. Amikor nagy hasa van – az úgy disznóság! De ugyanígy engem se illik megcsalni, amikor kórházba vagyok! Beteg vagyok, és nem jöhetek haza! Hát nem disznóság az úgy?!

Mindegy, már nem érdekes. Mer azér nem lett ebből baj miközöttünk soha. Meg nem is ilyen miatt ment el. Nem tudom, mér ment el – –

Én keresztény vagyok. Szóval: nem szeretem a bűnt. De

legfőképpen a hazugságra haragszok – azt utálom! Sokáig tartottam a vallást, gyóntam-áldoztam hetente -de nekem soha olyat nem kellett gyónni, hogy „hazudtam”, mer nem hazudtam! Ez baj pedig, mer sokszor inkább hazudni kellene – de hiába, hát az nekem annyira rosszul esik, hogy nem tudom megtenni! Mondjuk elkések a munkából – ritkán, mer nem szokásom, de hát előfordul azér. És nem tudom azt mondani, hogy karambol volt a Váci úton, vagy hogy elaludtam! Hanem nekem muszáj elmagyarázni, hogy hát nő volt nálam, és nem tudtam kirúgni, még aktusba voltunk -meg egyebek. A hülye fejemmel, hogy röhögjenek ki! De a feleségemmel is így voltam: én soha nem tagadtam le semmit, mi soha nem hazudtunk, mindent megmondtunk egymásnak! Volt egyszer egy olyan: Értem jöttek a barátaim – szóval, homokosok, ilyen régi kapcsolatok, megkerestek, egyszer csak értem jöttek. Már két éve nős voltam – egyszer csak betoppantak, hogy menjek velük. Egy buliba. Elvittek. Nagy buli volt, sokan voltunk – nem részletezem. Négy órára kellett volna megjönnöm a munkából – megjöttem éjjel egykor. És mindent elmondtam a feleségemnek! Hogy hol voltam, mi volt – mindent! Nem kellett volna. Nem szabadna igazat mondani. Néha hazudni kell! De nem tudok. Nem azér – nem volt ebből se probléma, nem ezér mentünk szét, á, dehogy azér! De csak bántottam vele a feleségemet. Nem lett volna szabad. De mit csináljak? Nem csaphatom be!

És én a hűtlenségbe is ezt nem szeretem, hogy BECSAPOM vele azt a másikat! És az már BÜN! És én utálom a bűnt!

Ahogy a feleségem itthagyott, én nagyon készen voltam. Aztán – nagy szomorúságomba – elkezdtem gyűjteni a nőket. Hát, egészséges lény vagyok, a test megköveteli a magáét, okom is volt rá, módom is hozzá − zabáltam a nőket. De egyet azért nem tettem soha. Hogy én VALAKINEK VALAMIJÉT elvettem volna – olyan, amióta élek, nem fordult elő. Én még asszonnyal nem voltam! Másnak a feleségéhez nem nyúltam!

Ezt én gyűlölöm, aki ilyenbe belemegy, azt én legázolom! Egyszer volt ilyen, igen, egyszer lett volna. Idejött, eljött, és akkor kiderült, hogy asszony, férje van. Hát elzavartam. Mondtam neki hogy húzza el a csíkot, de rögtön, de azonnal, mer átmegyek darabolóba!

Mer ez nem, hát énnekem ez nem megy! Az ilyet én nem pártolhatom! Hogy asszony, van neki férje, együtt vannak, van neki

esetleg két gyereke is, és akkor – na nem. Mer jó, rá lehet mondani: nem magántulajdona senkinek az a nő, hanem egy másik ember, hát azt csinál amit akar. De akkor minek házasodtak össze?! Hát felnőtt ember volt már amikor elmondta, hogy „holtomiglan – holtodiglan”, hát gondolta volna meg akkor! Hogyha valaki megszeret egy lányt, elveszi feleségül – a szó is így mondja: „elveszi” −, az a felesége lesz, az övé. Jó, nem magántulajdon, de azér csak az övé! Mer úgy se lehet házasságot kötni, hogy na, most összeházasodunk, aztán egy év múlva majd elválunk, így nem lehet! És hát, elmondjuk ott, kétszer is, mer egyházilag is elmondjuk, meg polgárilag is elmondjuk, amikor összekötözik a kezünket, hogy „holtomiglan -holtodiglan”, meg nem is csak úgy hivatalosan, hanem hát magunk között is elhatároztuk, hogy együtt akarjuk végigélni az életünket! Rendben van: ez csak egy szó, szöveg. Mer nem tudhatjuk, hogy mi következik. De azér tiszteljük meg ezt a szót is annyira, hogy ne csináljunk klozetot a szájunkból! – Szóval én ilyet nem tudtam elkövetni soha, egyszer se. Hogy valakinek valamijét elvegyem. Még pénzét, kutyáját, macskáját se, egy tányér levesét se – nemhogy FELESÉGÉT! Ebbe én nagyon konzervatív vagyok!

El fogom venni feleségül a Madonnámat, lesz megin feleségem. Mer jó, az a házasságkötés csak egy papír, nem változtat az semmin, ha már úgyis együtt vagyunk. De azér mégis! Hát úgy törvényes az, nem? Meg a gyerek is! Meg szóval SZEBB az úgy, SZEBB!

Elveszem feleségül – de még többet is mondok: nem is fogom megcsalni. Mer nem lesz arra SZÜKSÉGEM! Mer merem állítani: hogyha egy férfi megcsalja a fe-leségit, vagy a feleség azt a férjet, az nem attól van, hogy olyan nagyon „csapodár”! Hanem az mindig a másiknak a bűne! Mer tessék: strapálja le úgy az ágyba, hogy annak már ne kelljen elmenni sehová! Hogy ne is tudjon elmenni máshová! Kapja meg a száz százalékot otthon, akkor nem megy el! Szóval: HA SIKERÜL most ez a házasságom, én hűséges leszek. Mer nem is leszek rászorulva másra.

De sikerülni fog, sikerülni KELL!

Habár nem könnyű − −

Mer nagyon szép nő volt a feleségem, ilyen jó nőt még filmen se láttam. Itt lóg most is a képe az ágyam fölött – az esküvői képünk, kinagyítva, keretbe. Ugye, katolikus vagyok; ez itt egy elég értékes

festmény, Krisztus az Olajfák hegyén, másolat, de elég értékes, meg nagyon szép festmény; mellette meg az esküvői kép, azután meg a kereszt – a kereszt azér, mer azt a paptól kaptuk, amikor esküdtünk. Na most, ugye ez olyan dolog: férfi vagyok. A test éhes – hát ugyanúgy, ahogy a gyomor enni kér, a test is követel! Szóval van hogy hozok ide valakit. Hát nem vagyok remete! És, hát egyszer is, hoztam haza egy lányt. Először volt itt.

– Ki ez, a képen? – azt kérdezi a lány. Mondom neki: – A feleségem, aki a feleségem volt. Hát, hogy vegyem le a falról! A képet, a feleségem

képét, az esküvői képünket!

No, szóval – hát elzavartam. De magyarosan!

– Hát mit gondolsz te, édes? Hát most én a te kedvedért azt gyalázzam meg, akivel nyolc évig boldog voltam?! Hát ki vagy te, minek nézed magadat? Kis ribanc vagy, egy kurva! Veszed szépen a kabátodat, és elmész innen a jó édesanyádba!

Kizavartam, kidobtam. Hát engedelmet kérek, MI JOGON mond ő ilyet, hogy tegyem onnan el a feleségem képét?! Meg tudtam volna fojtani!

– Az a kép ott van, és ott is fog maradni! Na nyomás, kifelé innen!

Elment. Fél óra múlva meg visszajött. Nem esett több szó a képről.

Csak most, ugye, ez olyan dolog: ha majd megnősülök, mégiscsak le kell venni onnan azt a képet. Mer hát a régi feleségem képe alatt feküdjünk le, ott éljek házaséletet?! Hát ugye egy képtelenség, elgondolni is!

Hát hogy esne az egy nőnek, egy feleségnek? Hogy ő szeret engem, én is őt, és én meg még mindig a régire gondolok közbe! Szóval, hogyha megnősülök, ezt a képet csak le kell venni, el kell zárni valahova, eldugni, meg leszokni a gondolatról is, hogy hogyan simogatott meg a régi feleségem, hogyan csókolt −

Csak ez meg nem megy. Hát nyolc évig szerettem, meg szeretem most is! Nem tudom levenni azt a képet! És ezer nem tudok lépni! Hát ahhoz, hogy én újra megnősüljek, ahhoz még JOBBAN meg kell szeretnem valakit, mint ahogy a feleségemet szerettem!

De hát akkor meg? Hát így éljek?!

Volt itt a múltkor is olyan tömegnyomor, hogy csuda. Öt nő, egyszerre! Éppen fizetés volt, bevásároltam, kaját, cukrot,

konzerveket, zsírt, két üveg konyakot, cseresznyét is, hogy legyen, ha valaki jön, hát tudjak reprezentálni – amikor összeakadtam velük. A kocsmába. Öt szakadék! A suska a zsebembe, hát ugye − −

– Na, mit iszol? Hát, ő egy Napóleont.

– Napóleont? Jó! – kértem neki Napóleont. Meg mind az ötnek!

Szóval: menekültek. Állami gondozottak, öt csaj, mind kiskorú, megszöktek, nincs hova menjenek, fillérjük sincs. Én meg hát nagyon emlékezek még a nyomorra, mer én is voltam benne. Nagyon tudom, mi az, mikor az ember éhes! Elvittem őket haza. Mind az ötöt.

Itt voltak két napig. De mindent föleттek. A két kiló zsír úgy eltűnt mint a kámfor, a cukorból egy kristályszem nem maradt, megették azok még a babérlevelet is! A konyakból – finom konyakot vettem – egy kortyot én nem ittam, mind elment! Itt maradtak, amíg a festett mintát is le nem ették a falról.

Öt csaj, öt szakadék. Tele volt velük ez a pici szoba. Nem nyúltam egyikhez se. Hát mit csináljak velük? Kimentem inkább a vécébe, elintéztem magammal a dolgomat.

Harmadik nap elmentek, továbbálltak. Nem maradt egy húszasom se a fizetésből. Maradtam megint egyedül. Hát nagyon kibasztam magammal, kétségbe voltam esve! Valahogy úgy voltam: ezért most meg kell bűnhődni! Üresen van a szenespincém, mer olajjal fűtök, nem veszek szenet; kis fülke, lécajtóval; oda behúztam egy deszkapriccset, rá takarónak egy rossz kabátot, bevittem magammal egy literes üveg vizet, egy gyertyacsonkot – magamra lakatoltam az ajtót. Ott kuksoltam negyvennyolc órát. Se kaja, se pia, se cigi, semmi – ott ültem két napig a sötétbe, hallgattam a patkányokat, lökdöstem le őket a priccsről. Muszáj volt elbújnom! Annyira haragudtam magamra!

Van úgy néha az ember, hogy egyedül akar lenni, nem jó, hogyha szólnak hozzám, rossz hogy van valaki a közelembe. De általába inkább az a baj, hogy nincsen senki. A munkába egész nap emberekkel vagyok − sokszor nem is jó, zavar, utálom −, akkor kijövök, hazajövök – itthon meg mi van? Semmi. Csak ülök, egyik fotelből a másikba – ha három fotelom lenne, a hármat váltogatnám. Ülök – mit csináljak? Beszéljek a falnak? Mint a hülyegyerekek a Hárshegyen? Már az egy ünnep, ha valaki rámnyitja az ajtót! Előfordult, hogy egy munkatársam berúgott és nem mert hazamenni – Gyere – mondom neki −, aludj nálam! – Jött, itt aludt. Már az is jólesett! Hogy mégis van itt valaki,

alszik, de hallom a szuszogását, átfordul a másik oldalára, él – –

Egyedül lenni, egyedül élni – az nagyon rossz. Pokol! Hát ezer iszok! Nem bírom itthon – állok fel, megyek a kocsmába! Hát egyszerű ez: TÁRSRA van szükségem! Hát mindenkinek társra van szüksége! És mindenkinek van társa, valakije, akivel együtt van, anyja, vagy felesége, szeretője, mindegy, csak egy ember legyen mellette, TÁRS! Hát egyszerű ez! Amilyen egyszerű én magam is vagyok! Mer egyszerű ember vagyok: csak BOLDOG akarok lenni, semmi más! Mindig csak erre az egyre vágytam! Már mikor megismerkedtem a feleségemmel, meg már azelőtt is, mindig, mióta a szememet kinyitottam! Egy kis nyugodt életet szeretnék, azt, hogy szépen dolgozzak, legyen egy feleségem, várjon haza, amikor hazamegyek a munkából, egy tányér levest elém tegyen, meg odajöjjön a gyerekem és azt mondja nekem, hogy „édesapa”! Hát csak ennyit! Sok ez?! Sok: a BOLDOGSÁG. De mindenki erre vágyik! Meg mindenki erre is születik! Mer nem arra születünk, hogy rablók legyünk, vagy iszákosok, nyomorultak, öngyilkosok! A boldogságra születünk! Hát ezer keresem én is. Mer állandóan csak ezt keresem. A TÁRSAT, meg a BOLDOGSÁGOT!

Állok a kocsmába, piálok. Ez most cseresznye, egy fél cseresznye. Ebbe a kocsmába ez az első még. Viszont ma este ez már a negyedik kocsma.

Nem dicsekvésből mondom, mer nem lehetek büszke rá, de annyi pálinkát iszok, mint más vizet. Egy liter, másfél liter egy este simán lemegy. És ez sok. Nagyon sok, elismerem. Pénzbe is sok, nagyon sokba kerül. Ezért kell a kocsma. Mer elmegyek néha jó helyre is, szépen fölöltözve – de a kocsmába öt húszér kapom meg a fél cseresznyét, ha viszont bemegyek érte egy presszóba, fizetek tizenkettőt, vagy többet is. Hát nagy különbség! Ha megiszok egy liter pálinkát, az húsz féldeci, tizenkét forintjával az rengeteg pénz! Kétszáznegyven forint! Kocsmába meg ugyanazt megiszom százért. Ezer járok kocsmába.

Itt lakok a hatodik kerületbe, hát itt minden sarkon van egy kocsma. Ha kijöttem a gyárból, elindulok. Nem szeretek kocsmába tartózkodni, utálom a kocsmát -úgyhogy nem sokáig álldogálok. Bemegyek, ha van ismerős, köszönök, lehajtom a féldecimet, öt percet várok, megyek. Megyek a másikba! Körbemegyek. Jól megszívom magam – akkor

hazamegyek, lefekszek. Úgy aztán már nem sokat gondolkozók – alszok.

Csak töményét iszok, nem szeretem a sört. Nincs türelmem hozzá! Ha megiszok két korsó sört, az egy liter! Attól kimegyek kétszer pisilni! Arra meg kinek van cérnája, hogy percenként szaladgáljon? Ha egy liter pálinkát megiszok, attól is csak kétszer pisilek – de viszont akkor avval rendbe is vagyok.

Csak viszont a máj nem bírja a töményt, a máj kikészül. Utánaérdeklődtem ennek, megmondta az orvos: ilyen iramot fél évig lehet bírni. A Vasember meg már két éve csinálja! Még most megy. Sőt! Azelőtt én beteges voltam, gyomorfekélyem volt, meg egyebek; ahogy a feleségem elment, átmentem puputevébe, piálni kezdtem – azóta semmi baj. Ennyi meló, meg ennyi pia − van aki összerogyna egy hónap alatt. A Vasember bírja! No persze tudom: még talán egy évig csinálhatom, legföljebb egy évig. De minek hagynám abba? Mit csináljak helyette? Gondolkozzak?! Elég volt, hát fölkötöm magam megin ha gondolkozok! Kezdjem el félrerakni a pénzt? Minek? Mikor a feleségem elment, százezer forintot vitt magával! Most kezdjem elölről, hogy megin elvigye egy másik? Ha a kutya valamit nem jól csinál, odavágnak neki, akkor esetleg mégegyszer megcsinálja, de harmadszor már nem. Pedig az egy állat, egy értelmetlen állat. Az ember különb az állatnál. Én ember vagyok, eszem van, nekem ha egyszer odavágnak, másodszor ugyanúgy már nemigen lépek! Hülyeség. Inkább iszok! Bűnnek nem érzem! Okom meg van rá!

Jár ide egy ember, alkoholista. Sokszor látom, szőrös, koszos, koraöreg ember, lehet hogy csak negyvenéves, de száznak is kinéz. Elég sokba jön nekem, mer havi két-háromszáz forintom mindig elmegy rá: semmi közöm hozzá, de sajnálom, mer olyan szerencsétlen, hát hozok ki neki italt, vagy adok neki pénzt, egy tízest vagy húszast −

– Igyál – mondom neki −, igyál valamit, vagy egyél, ha éhes vagy!

Szóval, nem hogy letarhál, mer ÉN adok neki, magamtól, mer sajnálom! Hát – alkoholista. De biztos megvan rá az oka! Mer ok nélkül semmi sincs. Én azt nem tudhatom, hogy pont ennek mér kell inni, de valami oka biztos van! Hát nem úgy jött a világra, pohárral a kezébe! Valami biztos a kezébe adta! Ki tudja, mit tettek neki, hogy bántak vele! Vagy ugyanilyen dolog: az a nő, aki kurva lesz – hát az se annak született! Annak is volt egy története, ami oda vitte! Apám

intézetbe nevelő, állami otthonba. Piszok rossz gyerekek vannak ott – de mindnek van valami oka rá, hogy ilyen legyen! Az apja iszik, az anyja kurva, elválnak – a gyerek megy intézetbe, ilyen lesz. Na így megy tovább a világ! Szóval: mindennek megvan az oka!

Na, igyunk. Én bírom! A munkát is, a piát is! El is neveztem magam Vasembernek.

Onnan jött ez, hogy olvastam még valamikor az Én Újságomba – egy régi hetilap volt ez, gyerekek részire, megvan a nővéremnek is, szépen bekötve −, olvastam ezt a folytatásos regényt, a *Vasembert.* Pósa Lajos írta át az ifjúság számára, valakinek a rendes regényéből, a szerző engedélyével, és az Árvízi Hajósról szólt, Vese-lényi Miklósról. Hát ezt a folytatásos regényt én csudára szerettem! A Veselényi Miklóssal máshol is találkoztam már, sok regény szól róla, volt a Fülesbe is egy képregény a történetéről – na különben is imádom a képregényeket, el van téve nekem minden Füles, tizennyolc éve gyűjtöm, lassan már egy mázsa, nem férek tőle a szobába −, Kocsmáros rajzolta, aki nemrég halt meg, nagyon jól sikerült rajzok voltak. Szóval, ugye, egy HATALMAS ember, mint a bika, és mindent kibír. Birkózik a jeges árvízzel, minden – nohát ugye a Vasember, ahogy a Pósa Lajos nevezte. Hát én hatalmas nem vagyok, mer hosszú vagyok, de vékony inkább – de amúgy én is ilyen Vasember vagyok, mer mindent kibírok. Annyi munkát, mint három másik erős ember. Annyi piát, hogy mindenki más földobta volna már a talpát, hát a máj fél évnél tovább nem bírhatja ezt – az enyém meg bírja. Ott van az a pincelakás, csupa salétrom a fala, azt mondják a házba hogy fél évig szokás benne kibírni – én már lassan másfél éve bírom. Itthagyott a feleségem, ötször lettem öngyilkos – élek! Szóval, van valamicske rokonság köztünk, mer nem fog rajtam semmi! Vasember vagyok.

Két éve lesz lassan, hogy a feleségem elment. Egy hónap múlva lesz két éve! Sok minden volt azóta. Sok minden, mer nem vonultam kolostorba – hát nem, mer tizennégy nőt fogyasztottam azóta, tizennégy nőt a két év alatt. De sok köszönet nincs az egészbe. Mer csak ráfázok! Mer én szeretek. Mer én nagyon tudok szeretni! Amikor megismerkedek valakivel, még csak tetszik. Aztán szépen lassan becsavarodok. De mindig, ez mindig bejön! Pedig már nagyon vigyázok, hogy ne szeressem, mert már félek! – hiába. Megszeretem – aztán elmegy. Én meg belebetegszek.

Nem szabadna szeretni. Mer ha az ember szeret valakit, akkor elvárná azt is, hogy cserébe is szeretetet kapjon. Hát fifti-fifti, nem? És ez az, ami nincs. Pedig mást én nem is várok, énnekem semmi más igényem nincsen! Soha semmi mást én nem kérek! Csak hogy SZERESSEN ő is! A többi nem érdekes! De hát úgy látszik, ez is túl sok. Szóval, túl igényes vagyok! Nem kéne szeretni, csak úgy, hogy na, egy estére, hogy na, tartsa szét a lábát – és kész! De mit csináljak? Ebbe nem tudok parancsolni magamnak. Ez nem olyan, mint mikor föl akarok állni – fölállok, le akarok ülni – leülök −, a szívnek nem lehet parancsolni! Én szeretek!! De ugyanazt nem kapom meg attól a másiktól. És elmegy. Én meg nem tudok felejteni. És beleBETEGSZEK!

Volt egy lány, Klárinak hívták. Tizenhat éves volt, én meg húsz, vagy huszonkettő, még nőtlen. Udvaroltam neki, és – hát le akartam feküdni vele. ö meg nem akarta – hát kislány volt még. De nekem nagyon rossz volt ez, haragudtam rá, és azt mondtam neki:

– *Kicsi* vagy te még, nőjél meg, aztán majd szóljál! – és otthagytam.

Õ meg elértette – és várt. Engem várt, nem ment férjhez! Tíz évig várt rám! Ott lakott, ahol a nagymamám, Békésen. Várt előbb két évet, akkor elment a nagymamámhoz. Úgy tudta meg, hogy én megnősültem.

– Hát megnősült a Feri – azt mondja neki a nagymamám −, nem tudtad?

– Megnősült? – mondja a Klári. – Na, nem baj − aszondja −, el is válhat az még!

És várt tovább, még nyóc évet!

Amikor elment a feleségem, utána megkerestem a Klárit. És összejöttünk. Hogy volt ez? Nem is tudom: nem is voltam ESZEMNÉL akkor, annyira fájt a feleségem – és közbe meg nagyon tudtam szeretni a Klárit! ö volt az első azután hogy elment a feleségem.

Három vagy négy hónapig jártunk együtt. Akkor terhes lett tőlem. Én nem bántam – hát akartam én mindig a gyereket, hát az volt nekem a mániám! De akkor jött egy olyan, hogy mentem Lengyelországba, jutalom-útra. Indulás előtti este megmondtam neki, hogy amíg meg nem jövök, ne csináljon semmit, maradjon veszteg, majd utána

beszélgetünk. Két hétre rá megjöttem – már nem volt terhes. Közbe elment kaparásra.

Haragudtam, meg fájt nagyon, veszekedtem vele − hát mér kellett?! mér nem várt?! – kiabáltam rá – így maradtunk el. írtam neki azután – nem is válaszolt. Mérnök lett azóta – de hát ez nem lenne akadály, én szerettem, nagyon szerettem, feleségül akartam venni! Mit csináljak − –

Volt utána a Vera. Fél évig voltunk együtt, félig-meddig nálam is lakott – na nem lakott éppen ott, de mindig ott volt. Szerettem, nagyon *is* szerettem, fél év után már annyira voltam vele, hogy hát elveszem feleségül, pedig nem voltunk egymáshoz valók: én vagyok százkilencven centi, hetvenöt kiló, ő volt százötven centi, negyven kiló. Szóval nem tudtam megjelenni vele sehol, hát a köldökömig ért, hát zsebbe vigyem? De amúgy jó volt minden, nagyon jó. Pedig rossz *életű lány* volt, nagyon. Azt mondják, szeretőt pofátlanság megcsalni – nahát, ő aztán sokkal, de sokkal megtette, kollégámmal, haverommal, majdnem barátommal is, mindenkivel. Rosszul esett, marakodtunk is sokat, de ez olyan „ha megversz is, imádlak én”-dolog volt, mer közbe meg nagyon jó is volt, mer senki nem volt olyan az ágyba velem, mint az a lány! És a szerelem vak. Füvei-fával megcsalt – én meg szerettem, feleségül akartam venni!

Nohát, ő sincsen már, vége. Egyszer valamin összeszólalkoztunk, leribancoztam, ő meg adott egy pofont. Én meg megütöttem, adtam neki én is kettőt. De nagyon nagyot. Én nem bírom elviselni ha ütnek! Pláne ha az arcomat megütik! Úgyhogy még ha beledöglök, akkor is visszaütök, mer úgy fölindulok hogy nem számít olyankor semmi! Ugye, edződök a munkába, erős -vagyok, én olyan pofont tudok adni hogy rettenetes! Nem verekedtem én akkor, csak két pofont adtam, de – szóval, eltört a karja neki. Úgyhogy szóval igazi pofon lehetett. Kék volt a feje utána egy hónapig. Vége is lett a dolognak evvel.

Aztán hát volt még sok – nem sorolom föl mindet. De én már mindig előre féltem! Hogy megszeretem, aztán elmegy. Mer elmegy! Hát ilyen dolgok, ugye: húszéves lány, meg tizennyolc éves lány – én meg vagyok harminchárom. Már előre rettegtem, mer tudtam, hogy az a tizenhárom év, ami köztünk van, az sok. A tizenöt meg pláne rengeteg! Hát biztos hogy ott fog hagyni! Mer nem valók vagyunk egymáshoz, már a kor miatt se. Most ugye mit tudjak én

beszélni ővele? Hát az a tizennyolc éves lány, mit tudhat az még? Szóval, egy erőltetett dolog ez, mint mikor egy professzor beszélget egy paraszttal. Az én világom más már mint egy tizennyolc évesé! Mintha ő egy négyéves gyerekkel beszélgetne, olyan ez! Szóval hát megérti az ember: hiába tetszik nekem, hiába szép énnekem az ő fiatalsága – mi csak az ágyban találkozhatunk. Az meg, ugye, kevés. Énnekem kevés.

Na, igyunk.

Én csak aludni járok haza. Felkelek fél ötkor, bemegyek hatra, ott vagyok este hatig. Mikor kilépek, fél hét, sokszor hét óra már. Fél héttől mondjuk fél kilencig van két óra hosszam rá, hogy igyak. Akkor aztán iszok! Nem soká, mondjuk fél kilencig, kilencig, mer le is kell feküdni valamikor, hogy pihenjek, hogy holnap megin dolgozni tudjak. És ez így megy hónapok óta, meg évek óta már!

Nem jól van ez így.

Dolgozok tizenkét órát. Az ÉLETEMET ott töltöm a satupad mellett! Nem KELL nekem ennyit dolgozni, nem KÖTELEZŐ! Csak hát a munkáért adják a suskát. A korpát. A pénzt! Az meg kell. Mer azér lehet megvásárolni mindent. MAJDNEM mindent!

Mer nem mindent, azér mégse mindent. Mer szerelmet nem lehet pénzér vásárolni. BOLDOGSÁGOT nem kapok pénzér!

Mer ha egy nőnek pénzt adok, megkérhetem hogy mondja: „Szeretlek, szerelmes vagyok beléd!” Mondja ő! Ha elég pénzt adok neki, tízszer is elmondja! Csak sajnos én nem hiszem el neki. Nem tudom becsapni magamat, mer csalhatatlan vagyok ebbe. Látok az ujjhe-gyemmel!

Szóval mégse stimmel itt valami! Szóval, mégis hiába dolgozok?

Amikor a feleségem – –

Már utálom, hogy mindig csak „a feleségem”, „a feleségem”, „a feleségem”! Hogy örökké csak – –

Szóval – mit akartam?

Nyolc évig, amíg együtt voltunk, én minden hétköznap telefonáltam neki. Mer túl hosszú volt a nap – reggel elváltunk, délelőtt, vagy ebéd után már hiányzott, nem bírtam estig, fölhívtam. Minden áldott nap! Csak legalább ennyit:

– Hogy vagy? Jól? Hm? – kész. De minden áldott nap!

Minden áldott este úgy feküdtünk le, hogy átöleltük egymást, úgy

aludtunk el. Nem is tudtunk volna elaludni másképp! Még mikor kicsi gyerek voltam, láttam otthon: apám hanyatt feküdt, anyám meg a vállára tette a fejit, úgy aludtak. Nahát ugyanígy csináltuk mi is! Ide a vállamra a fejit, „az ő kicsi helyére”, így mondta: lefeküdtem, és akkor – „jöhetek az én kicsi helyemre?”

– Jöhetek az én kicsi helyemre? – aszondja, még utolsó este is! Odafeküdt a vállamra, átöleltük egymást, úgy aludtunk!

Reggel: hogy ő délután elmegy orvoshoz. Mer taknyos, náthás, fáj a feje – tényleg beteg volt. Jó, persze, menjél! Elment. Orvoshoz! Többet nem láttam. Csak a tárgyaláskor.

Én aszittem, beleÖRÜLÖK! Hát eszem ÁGÁBA se volt, hogy otthagy! Még előtte egy hónappal, egy ilyen baráti összejövetelen – többen mesélték utána −, valahogy szóba jött, és azt mondta: ő ki se bírná, ha én elhagynám őt, belePUSZTULNA! És akkor, egy hónap múlva − −

Utána én nem tudtam enni. Két hétig SEMMIT nem ettem, egy falatot se! Mer ha ettem egy falat kenyeret – én akartam volna! −, akkor kettőt kihánytam. Képtelen voltam – mer mindig együtt szoktunk enni! Egy pohár vizet nem tudtam meginni, már ki voltam száradva teljesen, olyan voltam mint a gumi! Nyócvan kilóról lefogytam hatvankettőre, a lábam mint a léc, csak a térdkalácsom maradt belőle! Tisztára meg voltam zavarodva. Ötször próbáltam öngyilkosságot, akkor ideggyógyászat, ideggondozó, minden – ajaj − –

Aztán nagy sokára írt, hogy el akar válni. Hát mit csináljak? Ha egyszer azt mondja: „El akarok válni!” Mondjam azt, hogy én nem válok? Hát attól már nem fog visszajönni, nem fog újra megszeretni engem! Hát persze, jó, váljunk el akkor. Hát, ha így látod jónak, akkor váljunk el. Mit mondjak? Elváltunk. Törvényesen elváltunk.

Úgy szerettük egymást, mint két gyerek. Hát hogy lett ennek vége? Fogalmam sincs. Mer énbennem mai napig se lett vége! Ha előjön ez a dallam – pedig sokszor előjön, a rádióba is elég sűrűn játsszák −, hogy „várlak minden éjjel, várlak minden reggel, várlak mindenemmel” – én most is mindig sírva fakadok. Mer így várom én most is! Két éve már! Hát egy héten hatszor álmodok vele! Várom! Pedig tudom, hogy nem fog jönni. Az életbe nem fog jönni már! Hát ismerem! Mer büszke. Roppant büszke! Hát ezer is szerettem úgy! Tudom jól: ha

kiBELEZIK, akkor se lehet rávenni, hogy visszajöjjön már! Ha egyszer ő elment! Mégis várom. A legnyomorultabb ember vagyok a világon!! Most már lassan hárommilliárd ember él a Földön, hát nem sokat számít egy; kis porszem vagyok ennyi közt – de az én fájdalmam a legnagyobb!! Mind közt a legnagyobb!!

A feleségem volt. Szeretőm volt. Barátom volt. Anyám, lányom volt, mindenem volt! Mindent elvesztettem vele. Már nem is feleségem. Elment, orvoshoz. Két éve. Nincs. Elvesztettem a feleségemet. A barátomat. A szeretőmet. Az égvilágon mindent elvesztettem.

Én katolikus voltam. A fél életemen keresztül szolgáltam az Istent. Szolgáltam, mer minden héten ott voltam a templomba, gyóntam, áldoztam, mindenbe úgy éltem – –

De akkor mér büntetett meg ennyire?! Hát érdemeltem?!

Azt mondja a Biblia, hogy Isten azt vert, akit szeret. De hát akkor engem ne szeressen inkább! Mer mi a jó nekem abba, ha szeret, meg ver?! Engem ne verjen! Ne szeressen, hagyja inkább hogy boldog legyek!

Nekem ő minden volt. Nemcsak arra kellett, hogy megfőzze a kaját, kimossa a gatyámat, este megágyazzon, nemcsak egy nő volt, egy darab élő hús, nemcsak annyi hogy este széttegye a lábát, hogy ráforduljak meg leforduljak róla – hanem FELESÉG volt, MINDEN volt nekem! És elment. Fogalmam sincs, miér tette.

Hát úgy éltünk mint a galambok! Nyolc évig! És akkor – hogy ő elmegy orvoshoz. Este jön! És sose láttam többet. Hogy ő ezt tervezte? már előre tudta? vagy akkor reggel jutott csak eszébe? – nem tudom. Engem egyik pillanatról a másikra ért. És sose fogom megtudni, mér tette. Nem is kérdeztem, hát utólag már mit beszéljünk erről! Hogy „ez nem volt jó”, meg „az nem volt jó” – mire való ez? Meg úgyis hazugság volna az egész, mer jó volt! Hát jó volt minden! De visszacsinálni úgyse lehet már semmit, hiába faggatnám. Nem is érdeklődtem másoktól se, nem akartam hogy azt gondolják: futok utána, vagy mittudomén. Inkább öngyilkos lettem. Ötször! Kimostak. Meg megtalálták a szomszédok. Meg kiesett a falból a szög, mer rosszul vertem be! Meg nem működött a hurok! Mer olyan részeg voltam, hogy nem tudtam megkötni! Szóval, nem ment. Még ahhoz sincsen jogom hogy meghaljak! Most már kénytelen vagyok élni.

Akkor viszont iszok! Amíg vele voltam, azt mondták, hogy iszok. Pedig mi volt az? A munkából hazafelé megittam egy korsó sört, kettőt. Hát az ivás? MOST ISZOK! Most, ha mondják, igazuk van! Mer most nem is akarok nem inni. Minden este végigjárom a kocsmákat, jól beiszok, akkor hazamegyek, előveszem azt a pár emléket, ami maradt – van egy hajtincse, meg van egy kislányruha, amit a nővérem varrt az ő szoknyájából, meg egy pár cipője is maradt nálam, ilyesmik – nézegetem őket, ülök, gondolkozók − −

Nekem ez a nő – az életem. Ez nekem egy örök szerelem! Mer nem tud olyat tenni, amivel széjjelrombolná énbennem az oltárt! Ezt a szerelmet ő énbennem csak erősíteni tudja már! Most május elsején a fölvonuláson találkoztam egy régi ismerőssel, a feleségemnek kollégájával, és beszélgettünk ott egy pár szót. És mondja, hogy férjhez ment a feleségem. Ott tudtam meg. Hát egy tőrdöfés, ugye. Hogy férjhez ment! Hogy valakit így szeretek, és akkor megtudom, hogy férjhez ment! Nem tudtam mit szólni rá. Utána végigjártam a kocsmákat, ittam, jól bevakszoltam. És közbe úgy figyeltem magamat: na, most mi van? most ettől akkor már nem szeretem annyira? – Hát nem a fenét! Csak még jobban szeretem, ettől is csak még jobban! Szóval, ez egy olyan szerelem, ami nem múlik el soha!

Túlságosan szerettem, meg még most is túlságosan szeretem. Sokszor elgondolom: egy normális ember megölte volna! MEGÖLTE VOLNA! Ha előbb nem, hát ott a tárgyaláson meg kellett volna ölnöm! Le kellett volna mészárolnom, amikor ott fölállt, és azt mondta, hogy ő el akar válni! Lassan két éve ennek is – tizenhárom év múlva szabadulnék, és minden rendbe lenne! így meg még húsz év múlva is, ötven év múlva is, SZÁZ év múlva is kínlódni fogok!

Igyunk.

Nem jó élet ez így, nem jó. Én is tudom hogy nem jó, de elfelejtkezni se tudnék róla, mer mindig a tudomásomra hozzák, hogy nem jól élek. Hát tudom, jó, én is tudom! Hogy ez egy lejtő, amin én vagyok.

Mondják erre, hogy a lejtőn is meg lehet állni. Meg bizony! Az alján. Ott igen. Egyetlen ember van, aki meg tudna állítani a közepén is, vagy hát ahol most vagyok. A feleségem. A volt feleségem. Aki már tudom hogy nem állít meg. Úgyhogy – akkor hagyom. Hadd guruljon!

A tengert akartam látni

Ezen a héten délelőttös vagyok. Hattól kettőig vagyunk. Én minden nap legkésőbb háromnegyed hatkor már munkásruhába ott állok a satupadom előtt – hát ezt szoktam meg még gyerekkoromba. Majdnem mindig én vagyok az első – pláne ezen a mostani munkahelyemen, itt nem nagyon tolakszik senki elém. A többi majd hat órákkor esik be a kapun, HA beesik hatkor! Pedig hat órákkor már dógozni kéne!

Amikor ide beléptem, a portás se értette hogy mi van, avval fogadott hogy

– Mi az, elnézted az órát?

– Mér? – mondom. – Mennyi van?

– Fél hat múlt, mit akarsz már?

– Óó – mondom −, aszittem öt óra! Na szaladok akkor! – így.

Én háromnegyed hatkor ott állok a satupadnál – akkor hat után ggyenkint szállingóznak a palik:

– Jé, te má itt vagy? Mondom: – Már RÉGEN! Mér?

De nem nagy sikerem van evvel a pontossággal! Van egy kis előtér, ott van a kályha, télen ahogy jövögetnek be, mindenki rögtön odaül melegedni. Én meg má türelmetlen vagyok, meg ugye pufajka van rajtam, udvarra vagyok őtözve, hát nem akarok a kályhához menni. Negyed hét, már majnem mindenki befutott, hát mi lesz már?

– Sanyi úr – mondom a csoportvezetőnek −, mi az adag mára?

– Várja még, mit izélsz! – aszondja. – Ne ugrálj!

– De hát – mondom – baszd meg, negyed hét, kezdjünk!

– Ne hülyéskedj – aszondja −, most mi van? Színházat akarsz itt?

– Nem – mondom −, de hát − −

Pláne ugye: előtte való nap szóltak, hogy ki kell mennünk a papírgyárba, hibát jelentettek, lerobbant egy rakodógép. Én ugye hat órára már összekészítettem a szerszámot amit vinni kell magammal, hogy maj biztos hatkor indulunk. Hát fenét! Még fél kilenckor is ott toporgok – hát ugye én hiába vagyok benn már hat előtt, nem tudok menni, ha a műhelykocsi nincs sehol! Mer a soffőr úgy nyóc körül elindul a menetlevélén Aláírassa, körbe mindenkivel, zsebre teszi, akkor elmegy kávézni. Kényelmessen issza, kavargassa fél órát mer forró, közbe megdumálja hogy mit látott az este a tévébe, meg mit

csinált éjjel a lányoknak – –

Én közbe ott állok. Néha megkérdezem, hogy — Na megyünk?

– Nézd már – aszondja rá − hogy megjátssza magát a pali! Mit akarsz? Góré akarsz lenni? Hát még alig jöttél ide! – meg így meg úgy.

– De – mondom – hát figyelj ide: hát ki kell érnünk oda valamikor, hát így mire odeérünk eggy óra!

– Na és! – aszondja. – Mit gondolsz, hogy ott majd várnak téged? Ott áll már a fogadóbizottság, mi?

Na hát aztán tényleg úgy van, hogy mire kiérünk, nincs ott senki. Ugye akik a hibát jelentették, vártak nyócig, kilencig, aztán megunták, széjjelszéledtek. Mire valahonnan előhozzuk őket, dél van. Akkor elmeséli a szivar hogy mi a baja a gépnek, hogy mondjuk nem emeli a darut. Persze mire megtalálom a hibát, már menni kell vissza, mer kettőkor lejár a munkaidőnk -kimentünk, nem csináltunk semmit, átadjuk az egészet a délutánosoknak úgy ahogy vót. Délután ők is kimennek nagynehezen – de mire hozzáfognának, sötét van, mer télen hamar sötétedik, abba kell hagyni, visszajönnek azok is – majd a délelőttösök hónap! Úgyhogy elhúzzuk szépen egy hétig – azt a két-háromórás munkát! Hogy a düroham rajtam van állandóan!

Mer én valahogy más vagyok. Most nem azér hogy fessem magam, de én szeretek dógozni! Én úgy vagyok a munkával: ha hattól kettőig szól a munkaidőm, akkor engem NEM ZAVAR ha hattól kettőig dógozni kell! Vagy mondjuk háromnegyed kettőig – az a tizenöt perc kell arra hogy össze tudjak rámolni, eltürüljem a szerszámot, rendet csináljak – de a többi idő alatt én JOBB SZERETEK DÓGOZNI, én DÓGOZNI AKAROK! Csak elnézem a többit: ezek mind személyes kitolásnak veszik a munkát. Ha dógozni kell, azt KIBA-SZÁSNAK VESZIK! De én meg SZERETEM csinálni! Én közbe is mindig fütyülök, dalolok, hülyéskedek – nem az hogy alkoholos állapotba lennék, munka előtt nem szoktam inni, különbenis kocsival járok, mondjuk ha egy sört meg is iszok, az mindjár elmegy, szóval nem nagyon iszok én – egyszerűen csak JÓL ÉRZEM MAGAM! Ezek meg bevánszorognak negyed hétkor: mind olyan mintha agyonverték vóna. Jön, morog, rosszkedvű, harapós – aszondja:

– Na, milyen jókedved van!

De mindnek föltűnik! Mintha őt sérteném vele! Nem bírják, utálják!

Mondom: – Hát persze, az van! Mér, veled mi van? Megvertek?

– Nem vertek meg.
– Ettél már?
– Ettem.
– Szeretkeztél az éjjel?
– Szeretkeztem!
– Hát akkor meg mi az isten bajjod van?! Az hogy dógozni kell?! Hát ebből élsz, nem?! Mér, régen mi vót? Éhes vótál, kijöttél a barlangból, körülnéztél, „aha, ott azt az állatot meg kéne enni!”, akkor le a hegyről, bekeríteni, megsebezni, futni utána harminc kilómétert a vérnyomon, ha meg reumás vagy, mer biztos az vagy a barlangtól, akkor aki közbe észrevette, fiatalabb, pihentebb, az vitte haza a kajádat, ászt még örülhettél ha nem verték szét a fejedet – hát nem jobb most, hogy megkapod a lóvét, bemész vele az ábécébe és minden futkosás nélkül megveszed azt a vadat?! Te marha, hát nem kényelmesebb így?! Gondolkozz! Pláne hogy hála a szocializmusnak munkát nem is követelnek tőled, csak hogy gyere be hatra, legyél itt, ne hiányozz, és máris megkapod a manit, vásárolhatsz rajta akármit – nem jobb így?!
– Aa, hülye vagy te! Hagyjál békin! – így. Na.
És már hideglelést kapok, mikor jönnek be negyed hétkor, és hallom: – Na, dógozni köll, má megin, a franc egye meg – mintha NYŰZNÁK!
Úgyhogy én nem szeretem ezt a vállalatot. Mer a kurva anyját, hát ez BORZASZTÓ: hogy KÉPTELEN vagyok ledógozni azt a nyóc órát! Én avval megyek oda, hogy dógozni fogok, igen: én le AKAROM dó-gozni a munkaidőmet – és a LEGJOBB INDULATTAL se tudom! Egy „munkahellyen”! És én ezt valahogy nem bírom!
Kaptam most nemrég egy Zetort. Egy nagyon öreg, egy teljesen lerobbant valamit, egy ötezer hatszáz tizeneggyes típusú Zetort – hogy be kéne indítani, mer vagont kéne húzatni vele, papirost, ami beérkezik vagon papírral, egész Budapestnek, az összes nyomdáknak, azt kéne vele behúzatni az eresztőn – hát hogy csináljuk meg. Nahát ugye: először a raktár. Hát alkatrész nincsen – mér vóna! Elmentek akkor az Agrokerbe – ott sincs semmi. Na ilyenkor jön az, amit én szeretek. Hogy nem lehet megcsinálni, de mégis valahogy meg kéne csinálni – akkor jövök ugye én. De csak óvatosan! Mer azt se lehet, hogy tolakodni, hogy

– Na vigyázzatok, majd én!

Mer akkor a többi szaktárs rögtön:

– Na nézd, a seggnyaló! Hogy megjátssza magát! Úgyhogy csak csöndesen, úgy köll viselkedni hogy ne legyen föltűnő a dolog, vakaródzni kell, mintha utálnám:

– Hát, má megint nincs alkatrész hozzá? A hülye édesanyjukat! Na hát ha olyan nagyon fontos, hát éppen megnézhessük − −

– Hagyd a fenébe, majd igényelnek alkatrészt hozzá!

– Nem – mondom −, hát mégis, hát minek álljon! Szegény palik ott kézzel tolják a vagont, csináljuk meg nekik!

– Aa, mit, hát nem kapsz te ezer lószart se!

– Hogyhogy nem kapok? – mondom. – Hát megfizetnek, hát az órabér éppen nem is olyan rossz ha úgy vesszük! Meg hát nem is azér, hanem csak − −

Hogy én szeretek dógozni, ezt nem lehet nagyon hangoztatni, mer nem szeretik. Mer mindenki úgy üti agyon az idejit benn, ahogy tudja, a lényeg csak az hogy SEMMIT ne csináljon – én nem tudom mér van ez!

Hát egy olyan fogaskerék kellett ehhez a Zetorhoz, amit még gyárilag se könnyű megcsinálni. Ami a lelke a motornak, az szabályozza hogy az adagoló hogy álljon, hogyan járjon a motor – szóval a meghajtó szerkezet hiányzott. És én csináltam, kézzel. Teljes meghajtó szerkezetet! Én reszeltem ki kézzel a fogaskeréknek a harminckét fogát, összetettem, összeheggesztettem – és jár a motor, kész!

Én nem várok elismerést, semmit. Aszondták: Jól van Danika! – ászt el van intézve. De jó, hát nem ez fáj nekem! Hanem a kolegák szövege!

– Minek csinálod, hülye vagy? Hát add le a raktárnak, hogy ez meg az kell, aztán vagy hoznak vagy nem hoznak! Mi dogod vele!

És úgy néznek rám, mint aki nekik csinál most valami bajt – úgy néznek rám mint a sztrájktörőre!

Amikor beléptem ide a Huszonkettesbe, fölszereltek szerszámmal – de hát nagyon hiányosan. Mer kézi szerszám nincs eggyáltalán. Hogy ezt hogy gondolták, én nem tudom. Első nap nem is nyúlhattam semmihez -hát mit csináljak, szerszám nélkül? Második nap hoztam magammal otthonról pár szerszámot, ami még maszek-koromból

maradt. Rögtön rámjött a többi!:

– Mi van, meg vagy hülyülve? Otthonról hozol szerszámot?!

– Hát – mondom – szerszám nélkül baszni se lehet! Hogyan lehet DÓGOZNI szerszám nélkül?

– Aa, te nem vagy normális!

Nem vagyok normális – hát jó, nem vagyok!

Na persze: itt Tátra dízelekkel dógozunk – ezt én még nem ismertem. Rájöttem hamar, hogy ide eléggé más szerszámok kellenek, mint amik nekem vannak -na csináljunk akkor! Kell például egy hatvan centis té-kulcs – nekiálltam, készítek eggyet. Ez karbantartó üzem, hát sokszor van az hogy nincs munka, állunk úgyis, időm van! Úgyhogy pár hét alatt szépen fölszereltem magam mindenfajta szerszámmal. Nagyon furcsán nézett a többi – de kit érdekel!

Na ez most már megvan. De tovább akkor mi legyen? Sokszor ugye három-négy óra is potyába megy egy nap, mer ha nem jelentenek hibát, akkor nincs meló – én meg ülni nem szeretek. Elkezdtem akkor nézegetni a selejtet. Ott a sok alkatrész amit lecseréltek fődarab-cseres javításkor, ebből mindből lehetne még kihozni valamit!

– Na – mondom −, hát vannak itt egész jó sebváltók, most ráérünk, javítsuk föl amelyiket érdemes!

– Na ne beszélj! – aszondja a kolega. – Mit akarsz, forradalmat akarsz csinálni itten? Ülj a seggeden, pihenj! A selejthez nem nyúlunk! Így vót eddig is, így lesz fó most is!

– Hát – mondom – Jókai is megírta már eztet, hogy milyen a magyar úr! Hogy nem kell utat csinálni, mer ha esik az eső, úgyse megy ki a kutya se, ha meg jó idő van, mehetsz torony iránt!

De hogy nekemestek! Mind!

– Mit dumálsz itt? Menj a francba, menj a jó édesanyádba!

És isten bizony nem hagyták hogy hozzányúljak a kidobált alkatrészekhez! Hát mit tudok csinálni? Pláne ha még a górék is így gondolkoznak, akkor én, egy beosztott mit szólhatok?!

Úgyhogy maradunk akkor ebbe az ázsiai állapotba^ Viszek be magammal krimit, ászt óvások.

Pedig a munka nem árt meg az embernek! Hát negyvennyóc éves vagyok, de én még most is csak úgy érzem jól magamat ha dogozók! Meglepően jó kondiba is vagyok, olyan kemény mindenem mint a vas – de énszerintem kell is az a mozgás egy fölnőtt embernek! Én

szeretem a munkát. Ledógozom idebenn a nyóc órámat, akkor utána még otthon is elintézem azt a kis háztájit,, a második műszakot is ugyanúgy leverem, az is nyóc óra, vagy inkább kilenc, tíz is ha sok melót hoznak − úgyhogy a tizenhat, tizennyóc órám mindig megvan. De nem fáraszt, semmi baj, jól érzem magam! Úgyhogy ha este lerakom a szerszámot, akkor még széjjelnézek, hogy mit lehetne csinálni. Itt van ez a közös udvar – hát ezt mindig én szoktam söpörni. Mer van itt vagy húsz-macska, összeszarnak mindent – na én két-három naponként fogok egy seprőt, összesöpröm. Mer nekem jobb-úgy, hogy nem látok magam körül macskaszart, a gyerekem nem lép bele, a legyek a szőrös tappancsukkat nem hordják rá a húsomra-kenyeremre azt a bacillust – és nem szenvedés az nekem, söpörni, dógozni! Szükség is van rá, meg jó is csinálni! De hát ez már humanizmus bennem. A humanizmust meg sajnos az emberek mostanába a KIMONDOTT HÜLYESÉGGEL tévesztik össze.

És dógozni meg általába nem hajlandók. Pedig még aránylag, a körülményekhez képest meg is vannak fizetve! Az átlagos órabérhez képest nem is rossz amit kapnak! De már akkor hogy dógozni érte – azt nem. Ha valaki munkát kér tőlük, meg vannak SÉRTVE! Nekem ha azt mondja egy góré, hogy na menjek ki, csináljam ezt meg azt – megyek, csinálom. Hát azér vagyok! És JÓKEDVVEL csinálom! És a tudásom javát beleadom! Ezek meg: hogy mit KÉPZELNEK, hogy ő ebbe a hidegbe kimenjen?! Pedig hát ez nem egy olyan jajde nagy tél! És van téli ruhája, mer adtak ki neki védőruhát, pufajkát, mindent! Csak persze azt már rég eladta, megpiálta. És akkor: hogy hideg van, ő fázik. Hogy ő hidegbe dehogyis fog dógozni! De aztán máskor meg ugyanígy: hogy most meleg van, nagyon süt a nap, ilyen hőségbe ő bizony nem megy ki!

Ha meg véletlenül dogozik is valamit, az is csak olyan hogy – Na beteszek ide egy sasszeget, bassza az anyját, maj megfogja egy darabig! – Vagy csepeg, csurog az a gép? nem érdekes: fölönti olajjal, ászt ott egye meg a fene! Majd ha tovább is folyik, utánatőtünk! Hogy annak az olajnak ötvennégy forint literje, meg van olyan is hogy nyócvan, kilencven forint, az engemet ne érdekeljen! Én meg ott csúszok-mászok a kocsi alatt, szétszedem, kiveszek mindent ami rossz, amit már hónapokkal, meg ÉVEKKEL ezelőtt kellett vóna kicserélni, ha valaki megnézi rendesen – de evvel én csak hülye vagyok.

– Te – aszondja −, hogy nézel ki? Mint egy disznó!

— Na igen – mondom −, hát be kellett mászni alája − −

– Hát, baszd meg, én be nem másznék! Öntsd föl olajjal, ászt kész!

– De – mondom – te süket, hát ha ezt a csövet levesszük, meghegesszük, akkor nem folyik tovább! Hát az az olaj se ingyér van!

– Mit törődsz te avval, az anyja izéjit!

– Node – mondom – ha így marad, nem tud rendesen dógozni az a gép se!

– Ha nem két óra alatt végzi el, elvégzi öt alatt, nem a te dogod!

– És – mondom – aki rajta dogozik? Annak is tonna-terve van, szeretne haladni − −

Aa, de hát hiába is ugatok, legföljebb csak gyanús leszek vele, de minden megy tovább ugyanúgy. És így van szembeállítva eggyik melós a másikkal!

Vagy ahogy a raktár szembe van állítva énvelem! Hát az is szép! Mer a raktárnak úgy van prémiuma, ha mozog a^készlet, ha semmi nincs tartalékba – szóval: ha nincs alkatrész. Hát én ezt meg se bírom érteni, hogy van ez! Megcsinálnak olyasmiket, hogy ha például három hónapig áll egy százezer forintos alkatrész, akkor képesek kivételezni és kidobni a szemétbe! Hogy had rohadjon inkább el, de ne legyen elfekvő, mer az nekik tilos! És ez egy nagy cég, kilencvenezer fős vállalat, úgyhogy MILIÁRDOK mennek el így! Erre meg merek esküdni, hogy MILIÁRDOK! Mer LÁTOM, hát ott megy az egész az orrom előtt! De szólni meg nem lehet, mer akkor beverik a fejem. Én egyszer szóltam, és majnem picsán rúgtak. Csak az mentett meg, hogy aszondták: – Áá, ez részeg! Hát nem tudja mit beszél! – csak ez mentett meg. Mer ha valaki odafigyel, hogy

– Hát részeg vagy nem részeg, de azér ebbe lehet valami – akkor én MENTHETETLEN vagyok. Mer az jogilag nem probléma, hogy valakit hazavágjanak! Én jogilag tehetetlen vagyok!

És ez így megy ORSZÁGOS viszonylatba – hát énnekem harminchat munkahelyem vót már, én mindent tudok! És egyre csak rosszabb, egyre csak züllik lefele minden. Én csak azt nem tudom: minden fajta társadalmi rendszerbe így van ez? Vagy csak mi engedhetjük meg magunknak?

Mezőtúron születtem, kilencszáz harmincba.

Erről annyit tudok még, hogy sehogyse akarta senki hogy én megszülessek. De a világér nem akarták, hogy megszüljön anyám! Már én második gyerek voltam, meg valahogy nem is nagyon értették meg egymást akkoriba a szüleim – úgyhogy Mezőtúr összes fuseráns bábája, javasa, angyalcsinálója ott okoskodott anyámmal, hogy nekem valahogyan utamat állják, elvegyenek. De énnekem semmi nem használt. A végin aztán belefáradt anyám hogy nem bír velem, – Hát ha ennyire akar -gondolta −, ha ennyire ragaszkodik az élethez, hát had jöjjön! – ászt így mégis megbarátkozott a gondolattal hogy megszülessek.

Rettenetes hideg tél vót, amikor így erőszakkal megérkeztem, a Berettyó partján laktunk egy kis öreg házba, fújt rajta keresztül a szél, a sok megpróbáltatástól is kék-sződ vótam, meg pici is, és olyan borzasztóan néztem ki, hogy jóformán a szita alatt tartottak, hogy a macska el ne vigyen, mint a viccbe – de irtóra ragaszkodtam az élethez!

Ezt anyám elbeszéléseiből tudom, ő mondta el már később – de ezután már mindenre nagyon emlékszek. Hóó, príma jó a memóriám! Még azt is tudom máig is, hogy mit szavaltam az óvodába! Még nem vótam négy éves, a szüleimmel vótam még akkor – „Ha kérdik ki vagyok, – szemem büszkén fölragyog: – én magyar gyerek vagyok!” – ezt szavaltam az ünnepélyen.

Négy éves koromig a szüleimmel vótam, de akkor apám annyira rákapcsolt a tintára, hogy amink vót, minden elfolyt, anyám hozománya, háza, minden. A fater bedobta a piát és szétzüllött a család, anyám elment Pestre szakácsnőnek, engem meg beadtak menhelyre.

Apám uradalmi gépész volt. Pesten szabadult a Hófer-gyárba – ez is elég nagy szó volt még akkor −, ászt úgy került haza Mezőtúrra, hogy Hóferék próbaszántásra adtak ki traktorokat, bemutató szántásra, hogy vidéken is megszeressék a gépeket, ászt így küldette le magát a fater az ottani uradalmakhoz, Herbályihoz, Skul-tétihoz, Bajcsi-Zsilinckiékhez. A végin meg ottragadt Bajcsi-Zsilinckiéknél. Ott még csak akkoriba kezdett az ipar egy kicsikét mocorogni, úgyhogy apám vitte Mezőtúrra az első traktort, az első robbanómotort, huszonhatba – ezt sokszor elmondta az öreg, büszke volt rá.

Az anyám anyja egy földbirtokos családnál volt szakácsnő, anyám

meg Bajcsi-Zsilinckiéknél mindenes az uradalomba, belső cseléd – ugye az már kicsit több mint a külső cseléd, már majdnem gazdaasszony. És hát ott ismerkedtek meg,, egy majorba, csépléskor. Anyám is elég szép lehetett, meg apám is egy jó testi fölépítésű, jóképű, fekete, hullámoshajú pali vót – hát ászt ott megszerették egymást. Ment az könnyen, akkoriba is!

Apám különben törvéntelen gyerek vót. Akkoriba még nagyobb szigorúság vót ilyen dogokba, pláne vidéken, úgyhogy apám nem is ismerte az apját, csak a nevit tudta, de sose találkozott vele. Én meg egyszer tiszta véletlenül összefutottam evvel a családdal, itt Pesten! Segéd vótam már, itt Angyalföldön dogoztam egy vállalatnál, és tavasz vót, olyan bágyadtan sütött a nap, persze ki vótunk rá éhezve, kiültünk ebédidőbe a műhely elé, ott napoztunk sorba mint a fecskék. Eggyik haverom meg ott ügyetlenkedett, ászt megbotlott a lábamba.

– Fene azt a tenyeres-talpas mezőtúri formádat − aszondja −, nem tudod beljebb venni?

– Aa – mondom neki −, mi az anyád valagának ugrálsz, lépd át vagy ülj le, úgy nem botlasz el!

Ül ottan mellettem egy idősebb tag, rámszól erre:

– Te mezőtúri vagy? Mondom:

– Az.

– Na, én is – aszondja.

– Hogy hívják magát?

– Povázsai Jánosnak – aszondja.

– Povázsai Jánosnak?! – mondom. Mer rögtön eszembe jutottak a történetek! – Nincs magának rokonja Povázsai József?

– A testvérem! – aszondja. – A bátyám!

– Na – mondom – akkor alighanem az az én nagyapám! Maga meg a nagybácsim. Mer az én nagyanyám Fésűs Julianna, megesett, az apám zabigyerek, egy Povázsai József nevezetű bognármester csinálta őtet – és elmeséltem ott neki az egész családot. Jól elbeszélgettünk!

Még élt akkor a faterom, neki is elmondtam a dogot, eljött ő is, megnézte ezt a Povázsait, megbeszélték − igen, hát ez az, az arc is olyan, ugyanaz a fajta!

Ez a Povázsai János itt vót hűtő-bádogos Angyalföldön, a Teve utca meg a Fái utca sarkán vót a műhelye – mikor még inas vótam, szembe dogoztam egy műhelybe, hozzájuk hordtam át a hűtőket javítatni – és

fogalmam se vót hogy ő a nagybácsim!

Na, hát ilyenek vannak!

A lényeg csak az, hogy apám törvéntelen gyerek volt, ászt anyám családja nagyon ellenezte a házasságot. Pedig gépész volt apám – nagy szó ugye ott! A végin aztán csak kiharcolták, hogy létrejöjjön a frigy, ászt be is sikerült hamar három gyerek: bátyám, én, meg az öcsém.

Csak aztán nem nagyon ment a dolog mégse. Mer jött a gazdasági válság, rossz évek – apám búzába kapta a fizetést, a búzát meg nem bírta eladni. Ászt nekifogott erre piázni a fater, úgyhogy szépen széjjel is ment a család. Apám nagyon jó ember vót, áldott-jó ember, meg irtó értelmes, tényleg voltak jó pillanatai – csak a család iránt nem vót kötelességtudata. A munkájához vót, mer marha jó melós vót! – de a családba nem lehetett számítani rá. Anyám meg hát nem bírt egyedül mindent. Úgyhogy mehettünk szépen menhelybe.

Hát a menhely, az kalandos volt. Négy évet voltam benne – na mondjuk vót megszakítás, de azér a három év biztos összejött. Gyulára vittek először, ott vót a központi elosztó. Ott vótam már egy ideje, amikor találkoztam az öcsémmel – azt is beadták. Azután meg a bátyám is megjött. Ott találkoztunk – hát én nem is tudtam róla hogy ezek is benn vannak!

Az öcsém meg a bátyám nagyon anyásak vótak, azok állandóan sírtak. Én valahogy önnálóbb vótam, szóval nem nagyon vótam szentimentális – de ezek örökké, hogy „anya, anya!” Emlékszek, a bátyámat egyszer jól fejbe is vágtam, ilyen pettyes lelenc-bögrénk vót – mer ott minden pettyes vót meg csíkos −, jól fej bevágta m a testvéremet, a pettyes bögrével, hogy

– Ne sírja má annyit, hát maj jön!

Na aztán elkezdtek kiadni minket így családokhoz, hol ide hellyeztek, hol oda hellyeztek, akkor vót úgy hogy visszavittek, hogy „nagyon gyenge ez a gyerek”, vagy az ellenőr vitt vissza, meg arra is emlékszek hogy álltunk egy folyosón, hogy kiválasszanak a fogadószülők, elvigyen valaki, ott álltunk sorba, lelencruhába, szürke ceigbe, mint amilyen az utcaseprőknek vót, mer ez vót az egyenruhánk, már messziről lehetett látni hogy lelencek vagyunk – ott álltunk a folyosón, a parasztok meg járták végig a sort, szidtak minket, hogy „nem bírja ez a kánná vizet se!”, meg „mm, nâgyon gyângâ ez a gyerek!” – –

Előbb a bátyámat vitte el egy többgyerekes család, azután meg engemet is elvitt egy varrónő, egy magányos özvegy, akkor onnan visszakerültem, nem tudom már hogy mér, akkor Orosházára vittek, Katonáék, úgy hívták őket, na azok eléggé éheztettek, azt a valamennyi pengőt, amit az állam adott nekik a kosztunkra, mind meg akarták spórolni persze, vót olyan, hogy ebédre adtak egy darab kenyeret, ászt másszak föl vele a fára és lakjak jól eperrel – ennyi vót a koszt! Kijött néha az ellenőr, mint most a tanácstól a gyermekvédelmi osztály, így kijártak ellenőrizni, kérdezték hogy – Na meg vagy-e elégedve? – ez előfordult, de elég mindeggy vót hogy meg vótam-e elégedve vagy nem vótam, mer nem sok változás lett. Meg nem is mindegyik gyerek merte elmondani a baját – hát én már akkor is elég bátor fellépésű vótam, határozott, én mindig megmondtam hogy mi újság. A Katonáékhoz is kijött egyszer az ellenőr, mondta, hogy

– Hát ennek a gyereknek nagy a haja már, mér nem nyírassák meg?

– Ó – aszondja az asszony −, meglessz, hónap megnyirassuk!

Akkor aztán rátettek a fejemre egy rossz serfalit, ászt körbenyírták. És a fülembe jól belevágott a nagy birkanyíró ollóval a spiné. Ezt nem felejtem el sose, mer nagyon vérzett, meg nagyon fájt, még most is megvan a hellyé! De szerencsém vót, mer másnap megint jött ki az ellenőrnő, megnézni hogy mi van a hajammal, én meg megmutattam neki a fülemet – el is vitt akkor onnan, rögtön magával vitt. Eggyik-másik ellenórnő emberséges vót – nade mit tudott csinálni? Visszavitt − aztán elvitt valaki más, és ment tovább minden ugyanúgy.

Én nem is tudom már hány helyre vótam kiadva a négy év alatt – egyik smucigabb vót mint a másik, mind csak ki akarta használni azt a gyereket. Ilyen apróbb munkák, mint a vízhordás az ártézikútról – hát az jó messzi vót, a falu közepin, vagy az állomásnál −, vízhúzás a kútból, állatok itatása, ilyesmik, az mindig az ilyen kis rabszolgák dolga vót – hát csináltam eleget. Hozzá meg a szűk kaják – úgyhogy csak hamissággal lehetett valamire menni. Na jól meg is tanultam alakoskodni, színészkedni, mer csak avval tudtam magamat megvédeni. Kicsi vótam és tehetetlen, és megvédeni magamnak kellett magamat mindig. Prímán tudtam például fájdalmat mímelni, ha az köllött, vagy tudtam felcsillanó szemet csinálni, hogy jaaj, értem, meg nagyon érdekel a dolog!, amikor pedig halvány dunsztom nem volt róla hogy miről van szó – ilyeneket nagyon tudtam! Meg az éles szem,

jó megfigyelőképesség is hamar ki kellett hogy alakuljon bennem, hogy amikor kenyeret lopok, vagy kolbászt, szalonnát, akkor ugyanolyan csámpásra tudjam vágni mint ahogy előtte vót, hogy ne vegyék észre. Mer a lopás, meg a hazugság: bűn. Hát a Biblia szerint is, BÜN! Nade viszont ha ilyen az élet, akkor muszáj mégis élni vele! Mer ott csak úgy lehetett megmaradni, ha nagyon rafinált vót az ember. A kaja mindig adagolva, mindig éhes vótam – muszáj vót lopni! És ráadásul ügyessen kellett lopni, hogy ne tudják meg, és akkor valahol elbújva megenni, klozeton vagy itt-ott – nagyon kegyetlen dolog vót ez. Idegenül, egyedül – –

Na nem panaszkodok azér – mer jót tett nekem ez a kemény nevelés, FELTÉTLENÜL jót tett! Mer a jólét énszerintem hülyévé teszi az embert. A nyomorba meg kifejleszt az ember olyan tulajdonságokat, amik talán soha nem fejlődtek volna ki jó helyzetbe!

Amikor a mçnhelybe eltőtöttem már három vagy négy évet, akkor a nagybácsim, apám testvére magához vett.

Apámék ketten vótak testvérek, apám, Fésűs József, meg Antal, a báttya, iparos Mezőtúron. De éppen ellentéte vót apámnak a nagybácsim: apám bohém vót, iszákos, link pali – az Anti bácsi meg tiszta józanéletű, fegyelmezett, pedáns, spórolós, akkurátus ember – tiszta német vót, POROSZ! Értelmes vót, nagyon jó munkás, meg amellett könyvszerető ember is – de tisztára mint egy pedagógus: vasszigorú, rámenős. Híres jó iparos vót, a harminchatos világkiállításon az ezüstkoszorús nagydíjat elnyerte a tulipános sparheltjával – olyan vót az mint egy csikósparhelt, kifényezett lappal, kézileg kitapasztva, kidíszítve tulipánokkal. Nagy műhelye vót a nagybácsinak Mezőtúron, itatóvályukat, sparhelteket, üstházakat csinált, segédekkel persze meg inasokkal. Elég jól ment neki, vett cséplőgép-garnitúrát is, nyáron avval jártak ki a határba csépelni – hát akkor még nem vót gépállomás, meg kombájn, ilyen vállalkozók intézték a cséplést. Szóval már úgy kezdett szépen gazdagodni akkoriba az Anti bácsi, de viszont gyereke nem vót neki, a felesége nem bírta kihordani a gyereket, gyenge vót a méhe neki. És akkor aszondták, hogy „na ne szenvedjen szegény gyerek!”, és kivettek, hogy mégis legyen náluk egy rokon-gyerek, ne idegent hozzanak a házhoz. Anyámék akkorra már Pestre költöztek.

De hát ki vótam használva ott is, tökéletessen. Fúrógépet hajtottam,

szegecseket melegítettem, fogóval adogattam a meleg szegecseket, fujtattam a kovácsfújtatóval, akkor krétával megvonalazták a nagy vaslemezt, és a nagykalapács smalljával nekem kellett hajlítani – nyóc éves vótam hogy odakerültem, de én játékát nem ismertem. Iskolába éppen elfuthattam, de mindig késtem onnan is, meg szaladtam vissza mer már vártak, tanulásra nemigen vót idő, csak épp a kötelező leckét hamar megcsináltam – nade viszont rengeteget· tanultam ebbe a mozgalmas életbe, hát jóformán ott nőttem föl a műhelybe, szívtam magamba az összes műszaki dogokat. Tanultam én ott rengeteget!

Csak nem vót könnyű azér ez se. Ott izzítani a vasakat abba a melegbe, figyelni hogy mikor hiccel, meg a szegecseket verni, tízkilós kalapáccsal lemezt domborítani – hát nem is bírtam kifejlődni rendesen, abba a kegyetlen munkába, a kiadagolt koszt mellett: alacsony maradtam. De jó szervezetem vót, úgyhogy aztán húszéves korom után behoztam nagyjából, akkor nőttem meg, mikor már a katonaságból leszereltem, kicsikét nyugodtabb életem lett, akkor nőttem még vagy hat centit, szóval elértem mégis azt a normális közepes méretet.

A játékot nemigen ismertem. Megvót a teljes napi elfoglaltság – esetleg annyi vót a játék, hogy ha vittem ki a cséplőgép után tartalék szíjat, na útközbe szétnéztem a határba, azon a tíz, meg húsz kilóméteres úton – de közbe mindig igyekeznem kellett. Nem vót azér ez rossz, nem nagyon fárasztott a munka, jól éreztem magam, a napi háromszori étkezésem megvót, jó is vót a kaja -öreglebbencs, tanyai levetlen, szerettem nagyon ezeket a bográcsba főtt ételeket, meg is tudom csinálni a mai napig is, nagyon jóízű!

Meg érdekes is vót ott az élet. Sokszor mentünk ki házakhoz, mer ha a vevő visszajött panaszkodni, hogy nem jól működik a sparhelt, mondjuk hogy az alja nagyon éget, vagy a teteje megpirul a tésztának, akkor menni kellett és áttapasztottuk agyaggal, tettünk bele vastagabb réteget. Meg elküldtek sokszor szegecsér a vaskereskedőhöz:

– Na, Dani – aszondja a Mariska néni, az Anti bácsi felesége −, szaladj be, kérdezd meg Jakucs bátyádat, van-e kétnullás hordószegecs!

Akkor szépen bekocogtam – jó három kilóméterre vót, mer a város szélin laktunk.

– Jakucs úr, van-e szegecs? Mer az Anti bácsi akar venni!

– Van – aszondja. – De mondd meg az Anti bácsinak, ha ezer darabot vesz, akkor húsz fillérrel olcsóbban adom!

Na akkor vissza. Mondtam, mi újság, hogy az ezres csomagot olcsóbban adják mintha százasával hoznám − Mariska nénémnek persze több se kellett, mer híres nagy smucig vót:

– Menj vissza, kérdezd meg: ha háromezret veszünk, mennyit kér?

Akkor MEGIN vissza! Hát már az idegeimre ment ez! Úgyhogy akkor leegyszerűsítettem a dogot: ha elküdtek a vasashoz, leálltam az úton a fiúkkal bigézni vagy golyózni, aztán mikor gondoltam, hogy na eltelt annyi idő mintha ki-be futottam vóna, mentem vissza:

– Nincs hordószegecs! A Jakucs úr azt mondta elfogyott! – Hát a fene szaladozik annyit!

Akkor ászt szép csöndbe hallgattam, hogyan szidják a vasast:

– A fene a rohadt zsidóját, már szegecse sincs! Azér egy párszor megszöktem az Anti bácsiéktól.

Nem is az hogy nem szerettem ott lenni, hanem – hihetetlen erős vót bennem a kalandvágy! Elküdtek egyszer, hogy hozzak öt kiló kukoricadarát, és adtak rá egy pengőt – akkor jött divatba a papír egypengős, olyat adtak – „de nagyon vigyázz rá!” Talicskával mentem, de nem jutottam a darálóig, elakadtam. Látom a vásártérnél: nagy sátor, cirkuszoskocsik, kovbojok, tollas indiánok, minden – hííí! Rögtön megjelent előttem amit a tarka-regényekbe óvastam! Költ, bőrnadrág, érszorító, minden! Cc, nagyon tetszett! És látom ám: ki van írva: tíz fillérér be lehet menni! Sssz, mondom, na nem érdekes, majd legföljebb azt fogom hazudni hogy elvesztettem a pénzt! Nyúlok érte a zsebembe – nincs sehol. Mi a fene! Nem találom! Na, egyből elfelejtettem a kovbojokat – nagyon megijedtem. Visszatoltam a talicskát szépen a házhoz, de nem mertem bemenni – mer nagyon veszekedős vót az Anti bácsi, de a drága Mariska néni is, biztos agyonvertek vóna – inkább elmentem. Világgá!

Három napig csavarogtam a Berettyó nádasába, bozótjába, éltem mint Robinzon, papsajtot, kecskebékát ettem – közbe meg gondolkoztam. De minden hülyeség eszembe jutott!

Három nap után már kíváncsi lettem, hogy mit beszélnek rólam. Visszalopództam. Nem mertem bemenni, csak az egyik inasgyereket kaptam el, attól kérdeztem hogy mi van.

– Hát – aszondja – előbb azt kiabálta a Fésűs úr, hogy szíjat hasít a

hátadból, de most már azt mondja hogy hozzád se nyúlna, csak jönnél már haza!

Na erre nagynehezen rászántam magamat és előálltam, hogy na itt vagyok. Úgy megvertek mint a lovat – –

Aztán vagy egy hétre rá: iskolába vagyok, kéne a radírom, keresem, érzem hogy a zsebembe van, ki lehet tapogatni, benyúlok, nem érem el, üres a zsebem – mi ez? Anyám kűdte azt a nadrágot, biztos használtan kapta valakitől, megfoltozta a lyukas zsebit, de nem jól, becsúszott a radír a folt alá. Nyúlkálok tovább, az öltések közé – hát ez meg? A papír egypengős. Ahogy összehajtogattam kicsire. Becsúszott az is a két réteg közé, ott vót a radírral eggyütt. Hát, én ezt már vissza nem adom, ha így megvertek érte! Elmegyek vele Pestre, anyámhoz! – és akkor megin leléptem.

Ezt csináltam sokszor, az ilyen két-három napos szökéseket, vagy a kalander, vagy az hogy anyámhoz megyek – mer csak hiányzott anyám, mindig vele akartam beszélni. De azér Pestre nem indultam el egyszer se, hanem inkább vettem medvecukrot – olyan hosszú fekete vót az, mint a bakancsszíj –, vagy ha már nagyon éhes vótam, vettem a lopott pénzen császárzsemlét, jól belaktam. Vagy ellógtam moziba, ha arra is jutott pénzem.

Anyám közbe Pesten vót szakácsnő egy zsidó családnál. Két öreg méltóságos asszony, egy fiatal nacsas-asszony, meg unokák, ennyi volt a család – de marha gazdagok, az eggyik öregnek Egyiptomba voltak ültetvényei, a másiknak Veronába nagy vagyona, de Pesten laktak, a Rottenbiller utcába béreltek hatszobás lakást a Cejlon kávéház fölött. Anyámat hamar megszerették, már mindent ő intézett, majdnem házvezetőnői rangra emelkedett már a Gotfridéknál, nagyon jó helye volt. És akkor egy idő után mondták neki, hogy az eggyik gyereket fölhozhatja, vállalják hogy ott lehet eggyikünk. Hogy mutasson fényképeket a gyerekekről, hogy válasszanak – nahát irtó szerencsém volt, én tetszettem meg nekik és engem választottak.

Akkor jöttem föl Pestre. Harmincnyócba – nyóc éves voltam. Úgy érkeztem meg: egy rossz bocskai-kabát vót rajtam, fehér kendő a karomra kötve, hogy megismerjen aki értem jön az állomásra – és mezítláb vótam. Hát anyám borzasztó szégyelte – na persze ő vett cipőt, meg mindent, elkűdte, de a smucig nagybácsimnak a sóher felesége eladta, én azt sose láttam!

Na így kezdődött a normálissabb életem. Ez jobb vót már, sokkal. Mer ezek a méltóságáék marhára megszerettek, jóformán úgy vótam ott mint családtag. Először is ugye elkezdtek tanítani – na olvasni már tudtam jól, azt nagyon könnyen tanultam, már óvodába tudtam, szótagolva, de meglehetős jól olvastam – hanem viselkedni kellett tanulnom, hát abba sehol nem voltam. Például ugye étkezni tanultam, szerszámmal: két könyvet tettek kétódalra a hónom alá, úgy kellett asztalhoz ülni, egyenes derékkal, nem lehetett hadonászni, mer akkor kiesett a könyv – hát eleinte rossz vót nagyon, mer én még most is úgy szeretek enni, hogy belenyúlok kétkézzel, és HAMM! – hát úgy az igazi, úgy isteni, egész más a kiválasztás is szerintem, meg minden – nade viszont nem bántam, mert közbe szerettek az öregek, valahogy tetszettem nekik és nagyon szerettek. Meg voltak lepve hogy milyen jól olvasok, ászt adták a könyveket meg újságokat – még most is emlékszek: a Friss Újságba volt a Lüke Árpád meg a Macolai, két ilyen karikatúrafigura, monoklival, nagy orral, két vasaltnadrágos zsidó, meg szóvirágos, rímes szövegek hozzá, nagy színes duma, mint a kabaréba a Salamon Béla vagy a Csákányi, a hét eseményeinek a szatirikus elmondása, olyasmi magyarba mint amiket az a nagy francia szatirikus írt − Molié? − az, igen. Vagy mint most van a tévébe a Parabola meg a Doktor Agy – hát ilyesmi. Na, hát ezen a fölnőttek mindig olyan jókat nevettek, és akkor elkezdtem én is olvasni, aztán mindig ezt olvastam, megkerestem mindig a vasárnapi mellékletbe – hát ez mély nyomokat hagyott bennem, nagyon csíptem a Lüke Árpádot. Na meg hát könyveket is – hát vót rengeteg könyvük, és szabad volt olvasnom, ugye tudták hogy nem teszem tönkre, még bíztattak is hogy csak olvassak. Csak az órával nem boldogultam sehogy, az nehezen ment – addig én alig is láttam órát, hát vidéken akkor még óra? hát a harangszót lestük – úgyhogy emlékszek hogy hetekig nyomtuk az órát, mire ászt végre az is ment. De közbe meg akkora rangra emelkedtem ott a méltóságoséknál, hogy az öreg méltóságos asszonynak én hozhattam minden nap a keménymagos kenyeret, mer azt szerette, az jó széljárást biztosított neki, meg én vihettem le pisiltetni a kutyát – hát az borzasztó kitüntetés volt! Anyámnak meg nagy megkönnyebbülés, mer hát láthatta hogy rendbe vagyok. Rendbe is vótam, a Dob utcába jártam iskolába, jó iskolába – megvoltam jól.

Sokszor volt vendégség is a méltóságoséknál, meg divat volt hogy összejöttek teázni, mer nagy család voltak a Gotfrídék, jöttek a rokonok délután – de én akkor is ott lábatlankodhattam köztük mindig. Vagy zsúrt tartottak az unokáknak – két lányunoka volt, velem úgy egykorúak, jött hozzájuk a többi gyerek, akkor játszottunk – nahát ugye csak előjött már akkor is az a rossz vérem, a zsiványság csak kitört belőlem. Hunyót játszottunk egyszer. Mindenkinek el kellett bújni, bútor alá, függöny mögé, ahová tudott, és az ujját kellett kitenni, hogy a hunyó megismeri-e az ujjáról hogy melyik az. Hát én meg má kezdtem unni ezt a játékot, mer más játékokhoz voltam inkább szokva – és nem az ujjamat dugtam ki, hanem a fütyimet. Jön ám a nagyságának az unokája, nézi:

– Né – aszondja −, itt egy ujj, de még ilyet nem láttam! Hát ezen nincs köröm!

Na ott ugye a gyerekek tényleg gyerekessen vótak nevelve, én meg elég más voltam, meglehetős fölvilágosult már akkor, ugye vidéken nőtt gyerek, láttam már állatokat, meg sokmindent tudtam már a nemiségből – hát a vidéki gyereknek hamarabb kinyílik a csipája sokkal!

De még most is van hogy éjjel fölébredek, nem tudok aludni, gondolkozók, eszembe jut, hogy meg vót lepődve a kislány – és hangosan fölröhögök! „Hát itt egy ujj, de ezen nincs köröm!”

Nem lett azér semmi balhé, nem tették ki a szűrömet, pedig a Zsuzsi biztos elmondta a nagyságának is hogy milyen ujjat látott!

Eljöttünk aztán a méltóságos asszonyéktól, mer anyám összeszedte már magát egy kicsit, kezdett már önnálóbb lenni, és elmentünk házmesternek a Damjanics utcába. Odaköltöztünk – akkor már hazajöhetett a két testvérem is, együtt volt a család. Apám is kicsit helyrehozta magát, jött már a háborús konjunktúra, jobban is lehetett munkát kapni, elkerült a fater a fegyvergyárba melózni. Ott lakott a házba a Ravasz püspök, meg a Dezséri, pap az is, meg még egy nagyon híres sebész tanár, Bakai, azok írták alá apámnak az ajánlólevelet, hogy megbízható, avval aztán bejutott a Lampartba – úgyhogy kicsit megkönnyebbültünk, kezdtünk már egy kicsikét polgáriasodni. Nekünk gyerekeknek meg ott vót a Liget – nahát ott szépen telt az időm.

Negyvenbe kikerültünk Angyalföldre. Horti építtetett Angyalföldön

egy kertvárost, ahova háromgyerekes Oti-tagok mehettek lakni – így kerültünk ki. Oti-telepnek is hívták ezt az új részt, de leginkább Horti Miklós Kertvárosnak, jó kertes házak voltak benne. Anyámnak még maradt Mezőtúron valamije, azt eladta, úgy bírtunk indulni, mer nagyon magas lakbér volt, hatvan pengő, az sok pénz vót akkor – hát olyan szerződésünk volt, hogy a hatvan pengő havi törlesztéssel tizenöt év alatt miénk lesz a ház, saját tulajdonba megkapjuk. Na persze a fölszabadulás után semmis lett a szerződés, csak fizettük tovább a lakbért de nem adták oda a házat – mindegy, szóval így jöttünk ki negyvenbe Angyalföldre. A lakás príma vót, az akkori munkáslakásokhoz képest, de még a mostaniakhoz képest is fejedelmi, kétszoba-összkomfort, elől kert, hátul kert, kétszázhúsz négyszögöl, elől virág, hátul vetemény, a konyhából padlás-pince nyílt, úgyhogy mikor légiriadó volt, ki se kellett menni a házból, csak a konyhából leszaladtunk a pincébe – FEJEDELMI volt!

Tíz éves voltam akkor – na persze első dolgom volt fölfedezni, hogy mi is ez az Angyalföld, hol ered a Rákos patak, merre megy – hát úgyis felfedezőnek készültem. Végigmentem rajta Cinkotáig, ott eluntam, visszajöttem. Ez a rész akkor is eléggé ilyen volt mint most, csak annyi a különbség, hogy az utak akkor még mind homokosak voltak, nyáron a porba, télen a sárba rúgkapáltunk, mer csak a Szent László út volt betonozva, a mostani Mautner Sándor utca.

Tiszta munkás-kerület volt ez az egész vidék. Legtöbbje szállítómunkás. Volt egy kis réteg iparos, meg gyári munkás, inkább már kinn a Váci úton, de az kevesebb, a többség szállító meg alkalmi. Úgyhogy amikor ide kijöttünk lakni, akkor egyszerűen úgy éreztem mintha lejjebb csúsztunk vóna – valahogy úgy lealacsonyodtunk. Ugye a Rottenbiller utcába, Damjanics utcába még aki munkás vót, az is másfajta ember volt – itt érezni lehetett hogy most lejjebb süllyedtünk.

Például az iskola is – hát előtte én a Dob utcába jártam, meg a Hernád utcába, jó iskolákba – itt alacsonyabb vót a nívó. A tanítónk nem vót rossz – közismert sportújságíró különben, Tari István, cikkeket írt a Ződ Sportba, de értett az mindenhez, ha kellett hegedült, ha kellett harmonikázott, énekelt, GYÖNYÖRŰEN fölolvasott, hogy a legmegátalkodottabb vagányok is tátott szájjal hallgatták az Egri Csillagokat, ő adta le a honvédelmet is, meg hát MINDENT ő egyedül adott le, nem úgy mint a mostaniak, szóval jóképességű tanár volt. De

viszont már a gyerekek – hát a fele osztályismétlő, meg csavargó, meg tolvaj, meg mittudommi! Hát mire fölnőttünk, jóformán az osztályom egy negyedit fölakasztották! Lett onnan kasszafúró, nyilas, idegenlégiós – onnan minden lett csak bankigazgató nem!

Mer nem azt mondom: vót egy csomó jóeszű gyerek ott. Mer így a melósba énszerintem nagyon jó a keveredés! Nem mint a főurainknál, hogy egymás között keveredtek, ászt bejött az a degeneráltság, de még vidéken is megvót az, hogy kicsi falu, csupa unokatestvér, mindig egymás közt házasodtak – na minálunk sokkal egészségesebb vót a keveredés, mer az egyik mondjuk szállítómunkás volt, Mátészalkáról jött, a másik meg bádogos iparos gyereke, Zalába született – összekerültek: ez már jó keveredés! Mer nagyon távoli! Úgyhogy vótak ott erős, friss, klassz gyerekek, sokan – csak hát ugye mit tud csinálni? Ha nincs egy vasa se! Ha meg NAGYON nem vigyáz, elkapja a gépszíj, elzüllik? Könnyen megy!

Vót egy osztálytársam, Lakos Bélának hívták, zabigyerek, az apja cigány, anyja mosogató – hát BÁMULATOS esze vót annak a gyereknek! De mindig az órán aludt. Mer egész éjjel a vendéglőket járta, újságot árult, virágot, cigarettát, má majdnemhogy kéregetett – aztán persze az iskolába meg elaludt. A tanítónk mondta mindig, hogy – A Lakost hagyjátok! – de néha csak föl kellett rázni, – Béla – mondom neki −, ébredj! A táblához kell menni! – fölugrik, szalad ki, és KÖPI ott az összes törteket, de mint a VÍZFOLYÁS! Na ez a srác is beállt légionistának, úgy keveredett haza azután Afrikából. De vót ilyen több is! Meg kikerült azér egy pár nagyszerű ember is ezekből a munkáskerületekből. Ha mindent kibírt − −

Na, hát mikor kikerültem ebbe a barakiskolába, széjjelnéztem – mm, mondom, hát ez van. Mindegy már, hát csináljuk! Ugye az alkalmazkodókészségem megvót hozzá – hát próbáljuk meg. Mit csináljak?

Akkor egy-két évig úgy látszott hogy talán kicsit rendbe tudunk jönni. Apám is szépen dógozgatott a Lampartba, szerették nagyon, katonának se vitték el mer nélkülözhetetlennek vót nyilvánítva – és nagyon jó melós lehetett, mer megbecsülték, ha ivott is. Hogy akármilyen részeg is vót, értejött valaki, hogy – Józsi, gyere, nem baj, maj helyrehozzuk valahogy! – ászt összeraktuk, fölőtöztettük az öreget, ment be dógozni. De akkoriba tán nem is ivott annyit, a

keresetiből is adott haza valamennyit, úgyhogy eleinte még tudtunk valahogy létezni. Csak aztán ugye – hát jött a háború.

Negyvenhárom, negyvennégy – nem vót valami könnyű időszak. Apám is bedobta magát megint a piálásba, az élet egyre nehezebb lett. Anyámnak is jól jött ha néha kicsikét besegítek valamivel, meg engemet is egyre jobban érdekelt már a pénz – hát ugye kamasz gyerek! −, úgyhogy egy kis pénzkeresésbe én mindig nagyon benne vótam. Ha lehetett, tisztességes úton, ha meg nem, akkor – szóval valahogy mindig segítettem magamon.

A Bajza utca sarkán vót egy teniszpálya. Hajnalba fölkeltem, mentem tuján a Bajza utcába, lelocsoltam a pályát, dróthengerrel elsimítottam, begipszeltem a vonalakat, akkor már jöttek a tisztviselők teniszezni, kicsit késtem mindig az iskolából, mer még szedegettem nekik egy darabig a labdát – így megvolt a két-három pengőm naponta. Abból kettőt anyámnak adtam, egyet megtartottam magamnak – gyereknek az egész jó pénz vót, hát a Fortuna moziba tíz fillérér lehetett megnézni a kovboj-filmet! Ott mindig jó veszter-film ment, nem köllött várni se, be lehetett menni akármikor, amikor körbeért, vagy meguntuk, kijöttünk – ahol most a Tükörterem van a Ligetbe, ott volt a Fortuna. Vagy a Nép moziba, az Aréna úton, az Elektromos Művekkel szembe, vagy a Keletinél a Kapitolba, vagy a Hazámba mentem – nagyon sok mozi megszűnt azóta, rengeteg mozi volt még akkor!

Villamoson sose fizettem, mer belül nem is utaztam, csak mindig kívül az ütközőn, a hátulján, „tuján”, úgy mondtuk, meg „tökizés”-nek: hát hátul lógott egy izé, arra ültünk, a tökire – nem is vót divat akkor máshogyan utazni! Na ez is egy takarékosság vót. Lett azér ebből balhé is – egyszer mentem leventére, és a Váci úton a Hazám mozinál – az ott vót a Velicki cukrászdával szembe – elkapott egy rendőr, leszedett – aszittem lecsavarja a fülemet!

Nyáron vót elég pénzem, mer szünetbe mindig építkezésnél dogoztam – na az baromi nehéz munka vót. Daruk akkor nem voltak még, úgy köllött fölvinni gyalog a harmadik emeletre a maltert, trepniket, mindent, a téglát meg sukkoltuk, kézzel dobáltuk föl, napi négyötezret is! Tizenkét éves koromba már az ötvenkilós cementzsákokat vittem a vállamon – hát dogoztam mindig, rendesen, azért is nem bírtam kifejlődni: izmos volt a testem, meg rettentő szívós

– de kicsi vékony maradtam.

Nyáron az építkezés, iskolaidőbe meg újságot árultam, teniszlabdát szedtem, kifutófiú voltam ' kocsmákba – villogó kis srác vótam, nem az az aludtej, dógozni meg már akkor is szerettem. Szombaton, meg kettős ünnep előtt mentem a csarnokhoz kosarazni vagy a Lehel piacra – mindig esett le azér egy kis pénz. Hát néha aztán vót olyan is, hogy leléptem egy kosárral – na előfordult, persze. Túl nagy lelkiismeretfurdalásom nem vót – ugye a nagysága is vitt két kisebb kosarat, a cselédlány is kettőt, a legnagyobbat az én kezembe nyomták, hát akkor vagy megvártam hogy adnak húsz fillért amér vittem, vagy ha láttam hogy valami komolyabb dogok vannak benne, akkor esetleg leléptem vele – hát maradt elég nekik is!

Ahogy aztán jött egyre közelebb a háború, mindig nyomorgósabb idők jöttek – na akkor már kicsit megkomolyodott a dolog. Már akkor sokszor nem vót mit enni. Akkor jött az, hogy iskolába menet mindig vittük a zsákot, ászt keresztül a bulgárkertészeten, káposztát, tököt, ezt-azt eltüntettünk, vágy megrohantuk a paradicsomot, meg ahogy a Váci úton Fótról, Dunakesziről jöttek be a parasztkocsik a piacra, azokról kapdobáltunk le dogokat – szóval, mint gyerek, ugye, ilyen kissebb törvénybe ütköző cselekményeket sűrűn elkövettem. Ez divat is vót akkoriba Angyalföldön. Mondjuk betörés, az már nemigen vót, én odáig nem nagyon mentem, abba már általába nem vettem részt. Mer valahogy ösztönösen tudtam, hogy hol az a szalmaszál, amin már nem szabad átlépni. Hát könnyen elzüllhettem vóna! Mer nem eggy úgy járt! És egy tíz, tizenkét éves gyerek nagyon befolyásolható, könnyen belekerül, és bizony amelyiknek nem vót meg az Ítélőképessége, nem látta hogy meddig lehet elmenni, az szépen benneragadt ebbe a játékba! De én valahogy megéreztem mindig hogy hol a határ, és időbe megálltam. Vagy ha mondjuk túl is. mentem egyszer-egyszer egy lépéssel, azért mindig ügyessen ki bírtam mászni.

Az is számított, hogy mélyen vallásos vótam. De komolyan! Én kimondott vasárnapi iskolás vótam! Az istentisztelet ugye kötelező is vót, de aki akart, az elmehetett még vasárnapi iskolába, ahol ilyen szent történeteket olvastunk a Biblia szerint – és azok engemet irtó szórakoztattak! Vagy a hitoktató mesélt valamit a Bibliából, de izgalmasan, színesen, meg is magyarázta,, vagypedig fölolvastunk. És mivel én nagyon jól olvastam, én lettem a fölolvasó, és minden

vasárnap ott olvastam hangosan ezeket a történeteket, a Bibliából, de az ifjúság számára átdolgozva, hogy hogyan történt, amikor Jézus a lakodalomba volt, és már minden elfogyott, nem volt mit inni, és akkor ő csodát tett meg satöbbi, vagy hogy a Lázárnak mondta hogy „kelj föl Lázár!”, és a Lázár fölkelt, és ment – hát ez engemet csudára megragadott: ezt NAGYON szerettem!

Úgyhogy szóval akkoriban én KOMOLYAN vallásos vótam. Most már ugye egész más, hát most már a gondolkozásom majnem teljessen markszista – csak azér: fene tudja. Lehet hogy a gyereknek mégis szüksége van arra! Hogy nevelni csak avval lehet a jóra! Meg aztán én még most is azt gondolom, hogy az hogy énnekem most is LELKIVILÁGOM van, az is ebből jött, hogy vallásos voltam. Engemet az csiszolt ki!

Szóval asziszem hogy a vallásosság is védett engem attól hogy lejtőre kerüljek, elzülljek. Meg anyám is. Na ő másképpen, mer ő aztán vallásos sose vót, ajaj, egy borzasztó szókimondó asszony anyám! Meg nagyon gyakorlati vót! ö nagyon keményen fogott minket -de engem kellett is. Mer én nagyon rossz vótam. Meg még rosszabb lettem vóna, ha anyám hagy. De ő az erkölcsi dogokat nagyon szigorúan vette, ha vallásos nem is vót. A hazugságot, meg a lopást – azt nagyon büntette! PISZKOSUL, ezer AGYONvert minket, ha hazudtunk vagy loptunk!

Na, például őmiatta se lehetett olyan túlzásba vinni ezeket a kis lopkodásokat. Mer őneki olyant nem lehetett mondani, hogy „na loptam ezt a kosár krumplit, itt van ni!” Mer akkor ő leültetett volna számolni, hogy írjam le mennyi tizenkilencszer hetvenkettő – és marha rossz matekos voltam, összeadni se tudtam, a kurva életbe, nem ment, egyszerűen nem ment, és akkor ez nekem olyan vót mintha a hajamat húzná! Úgyhogy ha akartam neki passzolni mégis egy kosár lopott krumplit, akkor arra ilyen hülye megoldásokat kerestem, hogy hazamegyek, mondom:

– Megjöttem, hoztam krumplit, egy bácsi teliadta a kosarat egy pengőér! Itt van a többi pénz!

Ezt megette.

– Te – aszondja —, szaladjál vissza, hátha ottéred, itt van két pengő, hozzál még két kosárral!

Akkor falból elszaladtam, a sarokig. Aztán egy idő után vissza,

persze nagy lihegve – h-h-h-h – irtóra tudtam alakoskodni! −

– Nincs már sehol – mondom −, eladta mindet, hazament! H-h, h-h– − −

De hogy loptam, azt nem mondhattam meg, mert megNYÚZOTT volna!

Negyvenháromba elvégeztem a hét osztályt, ászt mindjárt el is mentem inasnak. Muszáj vót, hogy kikerüljek kicsit anyám hatósugarábul – hát anyám, az BORZASZTÓ vót, mer túlságosan is igazságos vót, tiszta ŐRMESTER, ahogy az nevelt – így mégis kicsikét szabadabb lettem.

Fölültem egyszer a tujára, hogy bemegyek a Nyugatihoz, szétnézek kicsit, vettem előre egy újságot, az úton átnéztem, hogy mi van – hát látom, aszondja: „erős testi fölépíttésű autószerelő tanoncot fölveszünk”. Na ez az!

Ugye be vótam képzelve, hogy PISZOK erős vagyok – kis apró semmi vótam közbe, nagyon alacsony gyerek. De bátor! Hát mentem.

Bemegyek – persze nagy röhej. Mondom, hogy – hát én a hirdetésre jöttem. – Erre elkezdenek nevetni.

– Te vagy az az erős fölépítésű gyerek?

– Én! – mondom.

– Na – aszondja −, ha ilyen bátor vagy, akkor fölveszünk!

Fölvettek. Csupa nagydarab sváb gyerek került be, alig látszottam köztük – de azér az önbizalmam megvót.

A Generátor káefté vót ez, a Rakparton, az elektromos pályával szembe, német vállalat vót – hát ugye negyvenhárom: benne vótunk már eléggé a háborúba, a németeknek dógoztunk. Katonai kocsikat alakítottunk át fagázasra, Opel Blicceket, mer nem vót már benzin, spórolni kellett. De nem vót az rossz iskola nekem. Mer a német műmesterektől rengeteget tudtam tanulni! Például mindenféle ilyen háborús szükségdógokra megtanították, hogy mit kell csinálni ha kilövik a benzintankot: egy darab szappan mindig van valakinél, avval kell betömni, és nem folyik a benzin. Vagy ha a kondenzátor tönkremegy: bele egy krumplit vagy darab cukorrépát, ászt megy! Úgyhogy én már az elejin megtanultam, hogy mit mivel lehet helyettesíteni, meg megtanultam gondolkozni is, nemcsak az a bizonyos sima melós lett belőlem, hogy na ide beteszünk egy csavart, vagy ezt a csapágyat kicseréljük, hanem tudok GONDOLKOZNI is!

Ez a fagázas átalakítás is egy elég érdekes valami vót: ilyen fürdőszobai fűtőtest-szerű tünemény, abba egy ventillátor, beraktuk a kockára vágott fát, meggyújtottuk, lefojtottuk, aztán a ventillátorral addig adtuk neki a levegőt, míg be nem izzott – akkor aztán az a fa termelte a gázt. Benzinről indítottunk, utána elzártuk a benzincsapot, áttettük a szívócsövet a gázra – és remekül üzemelt! Evvel szaladgáltak akkoriba a teherautók, a taxik meg butángázzal, nem vót az hülyeség, és engemet nagyon megragadott, később is előszedtem, háború után, mikor jöttek ilyen sztálini munkaversenyek, meg jött megin a takarékosság, jó hasznát vettem én ennek – meg az hogy mindig spekuláltam. Hogy például a kipuffogógázba sokminden bennemarad, avval hogyan lehetne kezdeni valamit – na, szóval így: GONDOLKOZNI tanultam meg ott! Meg AMBÍCIÓT kaptam, mindenfajta műszaki dogokhoz!

Nem vót rossz iskola – csak nem tartott soká. Jött már hamar az ostrom, széjjelment minden. Az igazgatónk zsidó vót – emlékszek, azt még én költöztettem el a gettóba, a kijelölt helyre, mer nagyon megszeretett engem, én vittem kiskocsival a holmiját – azután meg nemsokára meg is szűnt az egész vállalat, vitték valahova Németországba.

Jött aztán még az az idő, hogy ezeket a suttyó gyerekeket is vitték be katonának, levente-fiúkat, meg lehetett menni Hunyadi-páncélgránátosnak, meg nyilasnak be lehetett állni – hát innen Angyalföldről sokan mentek, elég sokan, sok nyilas lett innen. Mer avval előszöris könnyen lehetett különböző dogokhoz jutni – az a rablási vágy meg mindenkibe benne van, a legtöbb emberbe, ilyen fiatal fiúkba nagyon! Meg énszerintem az egy magyar dolog is, hogy elmenni máshova, ászt szerezni, rabolni, ez még őseinkről maradt ránk, mer Szent István sokat tett ezellen – hát már rég kiirtottak vóna bennünket Európából, ha nincsen Szent István! −, de azér még mindig nagyon bennünk van most is ez. Hát csak hallgatom, hogy másfele mi újság, hogy Németországba biciklit, meg motorbiciklit kinn lehet hagyni nyugodtan az utcán, egy hét múlva is ott van, meg hogy kiteszik a pénzt a tejeskannával a düllőútra – hát ilyen minálunk nincsen, meg nem is lehetséges, mer a magyar az állandóan zsákmányra éhes, még ha megvan mindene akkor is! Hát látom, hát egyfolytába ezt látom itt magam körül!

Na azok a nyilas idők is – hát persze: mer könnyen lehetett rabolni, hát mentek, sokan! Nekem még az vót a szerencsém, hogy kicsi vótam, alacsony, meg eléggé gyerekes – nade az osztályunkból vót egy csomó jólfejlett srác, ezek a kétszerbukott krapekok, hát azok mentek, boldogan, első szóra! Na mondjuk engem az is visszatartott, hogy eléggé érzékeny voltam, így lelkivilágra, meg minden – úgyhogy szerencsére én minden ilyenből kimaradtam. De az osztályomba is, meg akikkel inasok vótunk együtt: hát HÁNYAT fölakasztottak meg lelőttek azok közül! Meg hány vót úgy hogy elkerült Nyugatra, ott hánykolódott, évekig is, idegenlégióba került, meg mittudomén, ászt a végin esetleg hazakerült valahogy, regényes úton – ha hazakerült. Hát RENGETEG elveszett azokból!

– Gyere – asszondja egyik inas-társam is, Barnának hívták –, gyere te is! Megyünk lekvirálni Budára, zsidókhoz! Van már egy Ford Taunuszunk is! – aszondja.

Vót, tényleg vót nekik, láttam, mer behozták a műhelybe is. Kitörték a szélvédőjét, beszereltek egy golyószórót, ilyen félkörsínen lehetett forgatni – hát szép, nagyon szép – –

– Na gyere! Mit félsz! Gyere velünk!

– Hát, jó – mondom –, maj legközelebb.

Hogy mit csináltak, mit nem, én nem tudom. De aztán találkoztam a sráccal később – négy évet kapott. Mer valaki fölismerte ostrom után – na szóval elég gyakori vót ez mifelénk.

Valahogy túljutottunk az ostromon is. Hát elég zajosan, mert közvetlen a mi házunk mellett három ház telitalálatot kapott, de minekünk a pincébe nem lett különösebb bajunk – na mi még szerencsések vótunk, mer Angyalföldet és Újpestet egész a patakig föladták a németek, úgyhogy utcai harc nem vót, a Rákos patakig szép simán eljutottak az oroszok – ott már aztán kezdődött a csihipuhi. Azért így is kivettük a részünket minden jóból – de mondjuk azér olyan különös bajunk nem esett. A szomszédasszonyunkat, azt agyoncsapta egy belövés, mi temettük el a Tripolisznál a templom elé. De aztán avval is szerencsénk lett, hogy mimellénk, a fürdő helyire költözött az orosz konyha – úgyhogy megvótunk valahogy. Az oroszok a gyerekeket szerették, nagyon jóindulatúak vótak velünk, ha kértünk élelmet, adtak – hát kértünk, mer nem vót. őnekik is szegényesen vót, de mindig adtak azér, és a gyerekeket nem zavarták el, szerették ha ott

vagyunk. A nőket mondjuk elvitték krumplit pucolni – háát, állítólag, az öregek szerint megtoszták őket – én nem tudom, én sírva eggyiket se láttam visszajönni, hát lehet hogy nem is esett olyan rosszul nekik – mit tudom én.

Én persze mászkáltam mindenhová – muszáj volt: kíváncsi vótam. Hallottam hogy a Városliget környékin lehet sebesült lovat fogni – híí, jó vóna! Gyerünk! Begyalogoltam – hát tényleg, fogtam is HÁROM lovat! Elcibáltam őket majdnem hazáig, aztán egyiket itt a Szent László utcánál, a Mautner Sándor utcánál vette el két idősebb strici, a másikat meg a pataknál vették el, úgyhogy csak egy lóval értem haza. Aztán – már én előbb láttam hogyan kell – eggyik haverom fölmászott egy fára, fölült lovaglóülésbe a csúzli alakú ágra, akkor kikötöttük a lovat a fa törzsihez rövid pórázra, rávágtunk a farára, ugye megijedt szegény, szaladni próbált, persze körbe ment, föltekerte magát a fatörzsre, és amikor már egészen szorossan vót a feje, akkor baltával kapott eggyet a homlokára. Hát másképp ugye nem bírtuk vóna agyonütni! De bizony még így se sikerült. Vérzett, de nem rogyott össze – na akkor elszaladtam a konyhára, hívtam egy orosz katonát, jött is és agyonlőtte nekünk a lovat géppisztollyal. Na. Így ment ez.

Akkor nagyhirtelen előjött egy csomó öregasszony, vájlingokkal, lavórokkal, és kérték hogy adjuk a belsőrészt nekik, mer ők nem tudnak más résziből enni − bontottuk akkor föl a ló hasát, és a tüdőt, májat, szívit megkapták az idősek, meg a többit is széjjelosztottuk, úgyhogy nekem csak a combja jutott, mivelhogy én hoztam a lovat, baltával kivágtam az egyik hátsó lábát, ászt vonszoltam haza. Közbe anyám szerzett valahonnan egy zsák kukoricát – na akkor lehetett főzni, meg jól bespájzoltunk.

Akkor meg az oroszoknak segítettünk, gyerekek, hordtuk át a töltényesládákat a Margitszigetre, le vótak fektetve a padlók a csónakokra, úgy lehetett átmenni, azon vittük át a teli ládákat, meg hoztuk vissza őket üresen – na ilyen emlékeim maradtak az ostromról.

Amikor Pest már föl volt szabadulva, anyámmal bementünk megkeresni az öregnagyságáékat, meg kaját vinni nekik. Budáról még lehetett hallani a lövöldözést, de a gettó már ki vót nyitva, fölszabadult akkorra, a falat már itt-ott kidöntötték, lerombolták, ami lezárta az úttestet – mer így vót ez, hogy háztol házig elfalazták az utcát, csak itt-ott vót egy kis ajtó hagyva – ha vót, mer nem mindenütt lehetett

bemenni. Odaértünk a Dob utcába, pont egy ilyen kidöntött falhoz, és – nahát ezt sose felejtem el. Ott állt az utcába egy kétlovas stráfkocsi, megrakva, mellette meg ott állt a kocsis, jól be vót pálinkázva az öreg, nagy rőt kocsis-orra vót, borvirággal díszítve, ott mahorkázott a lovak mellett, mer akkoriba a mahorka jött divatba, a ruszki cigeretta − és a stráfkocsi megrakva hullákkal. Mint a HASÁBFÁK, föl vótak sliktolva – alul egy sor, aztán megin egy, keresztbe, meg megin fordítva – de egész magasra! Vagy KÉT méter magasságig vótak a hullák fölhasábfázva a kocsin! A keze nyitva, szája nyitva, csonttá soványodva, kővé fagyva – mer nagyon kemény tél vót. Hát csak megálltam és bámultam. Hallottam, hogy anyám mondja, hogy ne nézzek oda – nade hát azt nem lehetett nem nézni, vagy nem látni.

Nem féltem én akkoriba a halottaktól, hát már olyan természetes vót szinte a hulla, edzett kis srác vótam már akkorra, ugye bombázások, mellettünk is telitalálat, minden, úgyhogy a halál már majnem egy megszokott valami vót nekem, mint ahogy hallottam sokszor frontkatonáktól is, hogy áá, úgy meg lehet azt szokni, hogy nem vált ki már semmit se az emberből – de azér ilyen hirtelen, váratlanul, ilyen TÖMEG hullát látni egyszerre – azér ez sok vót.

Na a két öregnagyságát kerestük akkor anyámmal, meg a fiatal nagyságát – az is lehetett már olyan ötven-valahány éves akkor, az öregek meg nyócvanon fölül már – hát a fiatal meg az egyik öreg átvészelte valahogy, azokat megtaláltuk. De a másik öreg méltóságos asszony, az meghalt.

Ez a két nő azután, mikor már föl tudták venni a kapcsolatot a követséggel, kiment Olaszországba, mer ott vót vagyonuk meg rokonságuk, ezek elmentek. Nekem a címjük is megvolt sokáig, sőt még írtam is nekik, amikor egyszer disszidálni akartam, még mindig élt akkor is az öreg, már kilencven körül vót, írtam neki, oda szerettem vóna disszidálni hozzájuk Veronába, mer nagyon szeretett engem ez az öreg méltóságos asszony -de ászt nem sikerült kijutni. Ö meg meghalt odakinn, kilencvenhárom éves korába.

Hát aztán – lassan elindult az élet megint.

A negyverhármas-negyvennégyes inas-időmet én tulajdonképpen elvesztettem, ezt nekem nem vették figyelembe. Hát ugye német katonai vállalat, a papíromon akkora horogkereszt vót mint az öklöm, sasokkal, avval nem nagyon mertem elmenni sehova, még le is

tagadtam inkább, csak annyit mondtam hogy inas vagyok, de elveszett a papírom – mindegy, kezdtem újból az egészet. De nem bántam: úgyis olyan kicsi voltam, alacsony, nem ártott hogy jutott még időm nőni.

Úgyhogy kezdtem elölről, és aztán csak negyvenhétbe szabadultam. De nem volt baj! Mer olyan érdekes időszak vót ez is! Voltak fickók, akik amerikai meg angol fogságból jöttek haza, fiatal segédek, kikerültek mint leventék, visszajöttek, és teli voltak újsággal: láttak kinn olyan autókat, amiknek itthon hírit se hallottuk addig – Federal, Géemcé, Dzsipp, Mekk −, azután meg kezdtek lassan itthon is föltűnni ezek, pláne hogy a honvédséget is Dzsippel, Mekkel, Federállal szerelték föl, még mikor a Veres Péter volt a honvédelmi miniszter. – hát csupa izgalom vót az az időszak! Dehogy bántam én, örültem hogy tanuló lehetek tovább! Pláne ugye: a Dzsenerálba vótam, ott nagyon sok amerikai kocsi megfordult – aa, dehogy bántam én a késést!

Egyvalami nagyon érdekelt engemet, már egész kicsi koromba: a szeksz. Az valahogy nagyon hamar fölütötte a fejit énbennem! Irtó hamar is tudtam meg a szekszuális dogokat, irtó hamar rájöttem hogy mi újság. A női erotika iránt valahogy nagyon érzékeny vótam! De máig is az vagyok. Ez rajtam maradt. Meg a potenciám is elég jó még hozzá, hála istennek − −

Mezőtúron egy kis ideig óvodába is jártam – és határozottan emlékszek rá, hogy az óvónők sose hordtak bugyit! Legalábbis nyáron nem. Délután ott is kötelező vót az alvás, lefektettek minket – na én persze nem aludtam, hanem ahogy az óvónők ott nekifogtak pletykálni, leültek a padra, föltették a lábukat: én lestem a cirmost. Azután meg dicsekedtem a többinek, hogy

– Halljátok, én má láttam izét!

Úgyhogy még balhé is lett ebből, mer kérdőre vontak, hogy mit beszélek én, meg megmondták anyámnak is, panaszkodtak neki hogy milyen neveletlen ez a gyerek, meg izé – hát anyám persze mondta, hogy otthon nem láthatott a gyerek ilyesmit, én meg ahogy faggattak, megmondtam szépen hogy hol láttam. Hát ők vótak az oka, hát mér nem vettek föl bugyit!

Meg amikor a menhelyből kiadtak egyszer egy varrónőnek – annak meg az vót a szokása, hogy este mikor lefektetett, odajött még hozzám, fölémhajolt, hogy megnézi, nem fújta-e ki a szél a szájamat – hát, én

hét éves lehettem tán, vagy még annyi se, de hamar kapcsoltam: nem a szélfújás érdekli a nevelőanyámat, meg nem elbúcsúzni akar az tőlem, hanem úgy igyekszik, hogy a szám valahogy elérje a mellit. Kapcsoltam – ászt bekaptam neki. Úgyhogy így ment akkor ez: jött oda minden este, kente a szájamat krémmel, igazította a párnámat – én meg HAMM! Hát özvegy vót szegény, fiatalon özvegy lett − −

Anyámnak vót egy keresztlánya Mezőtúron. Meglátogatott engem anyám a nagybácsiéknál, hozott nekem is ezt-azt, meg hozott a keresztlányának is játékokat, megvett egy csomó bababútort – de már nem vót ideje hogy elvigye, mer ment vissza a vonata – na odaadta azt is nekem, hogy vigyem el a kislánynak. Jó, elviszem! Szép fekete kislány vót a kereszttestvérem, már vagy három évvel idősebb nálam – elvittem neki a játékokat, de nem mondtam hogy anyám kűdi, csak hogy úgy viszem neki.

– Ez mi? – asszondja.

– Hát – mondom −, ezt vettem neked, mer tudod én nagyon szeretlek téged!

– És ezt NEKEM adod? – Meglepődött nagyon. − Milyen drága pedig! – mer ottmaradt rajta az árcédula.

– Neked adom – mondom −, de csak akkor, hogyha följössz velem a padlásra papást-mamást játszani!

– Jó – aszondja −, fölmegyek. De a konyhabútort is, meg a kis lábosokat is?

– Azt is neked adom, mindent!

Fölmentünk a létrán az istállópadlásra a széna közé, ászt játszottunk.

– Na most játsszunk doktor bácsit! Vetkőzz le, kapsz inekciót!

Hát ugye nagyon kicsik vótunk még, komolyabb dologról nem vót még szó – de azér már úgy a magunk módján nyomtam ott a muzsikát neki!

Mi még olyan iskolába jártunk, hogy csak fiúiskola vót – a lányok egész máshol jártak. Úgyhogy az én kamaszkoromba még a lányokkal is csak úgy lehetett foglalkozni, hogy a lány ment az utca egyik ódalán, én a másikon, és csak nézegettem, esetleg intettem neki – de a lány akkor is: kötelező szemlesütés, fölgyorsuló menés, satöbbi. Hogy esetleg csúzlival átlőjünk levelet, és azt föl is vegye, meg el is olvassa, vagy hogy már engedje hogy utána menjünk – hát az már egy nagyon

nagy valami vót! De szerintem úgy sokkal romantikusabb vót, mint máma! Meg LELKILEG nagyobb élmény vót akkor egy lánnyal megismerkedni! Például egy levelet írni egy lánynak, pláne az első levél megírása -sssz! – hát az AKKORA nagy esemény vót, hogy máma nem is lehet semmihez se hasonlítani!

Én különben nagy levélíró vótam mindig. Mer olvastam is sokat, tudtam hogyan kell kifejezni a dogokat. Egyszer – tizenöt éves lehettem akkor – írtam egy nagyon szép levelet egy lánynak. Na igaz hogy azt kinéztem a Zilahi-könyvből, a sziszem a Két fogoly-ból, de azér megmásítottam eléggé, meg magamtól is tettem hozzá – hát az irtó szép levél lett. Persze, kiszedtem a Zihaliból – mer ez megvan bennem, hogy ha egy jó könyvet elkapok, akkor én szinte azonosulok avval az illetővel, mintha velem történne a dolog, annyira bele tudom magam élni– úgyhogy az nekem akkor tényleg szívből jött! így vagyok különben a filmmel is: annyira beleélem magamat, mintha ott vónék! Ha lövöldöznek, akkor húzódok, elhajolok, nehogy eltaláljon – annyira átérzem!

Már egy ideje figyeltem akkor ezt a lányt, olyan tizennyóc éves lehetett már, szép barna lány – de ő meg közbe nem tudott énrólam. Aztán hát így szerelmet vallottam neki, meg megkértem a kézit. Először névtelenül akartam én ezt, de hogy annyiszor hallottam, hogy milyen szégyen névtelen levelet írni, hát odaírtam – én úriember vagyok! – aláírtam nagy büszkén a nevemet: Fésűs Dániel – meg hogy itt és itt lakok, a címet.

Na, hát annyira jól sikerült ez a levél, hogy az egész család kivonult hozzánk, megnézni hogy ki ez a Fésűs Dániel. A lány, az anyja, apja – egyszercsak beállítottak!

Egy klottgatyába vótam, egy fapisztoly vót betűzve a gumijába – mer a romos házakba játszottunk kovbojost vagy banditást, csak éppen hazarohantam vizet inni – és egyszercsak kopognak az előszobaajtón. Kinyitom, ott állnak hárman. Hát a lányt megismertem rögtön, a szüleit nem láttam még soha.

– Fésűs Dánielt keressük – aszondja a szivar, a lány apja.

– Tessék – mondom. Csak annyit tudtam mondani, hogy „tessék”.

– Itthon van a bátyád? – aszondja a pali.

– Nincsen – mondom. – Az fogságba van.

– Hát egy levelet írt – aszondja −, Fésűs Dániel van aláírva.

Mondom: – ÉN vagyok az! – és kihúztam magam.

Álltak, csak néztek egy pillanatig – aztán elkezdtek röhögni. A papa meg a mama, kitört belőlük a nevetés – a lány meg elsírta magát, ászt sarkonfordult, elszaladt.

Hát, biztos nagyon fölkavarta a kislányt az én levelem, meg a szülők is nagyon komolyan vehették, hát az írás után ez egy komoly valaki lehet, és megkérte a lányuk kézit, hát ezt meg kell nézni! Biztos egy daliát vártak – és akkor ottalálnak egy klottgatyás, fapisztolyos kiskölköt, kefefrizurával – jól nézhettem ki. Úgyhogy sírva elfutott a képzeletbeli arám, az örömszülők meg nevetve elmentek utána.

Hát, nagyon gyerekes vótam még akkor, tizenöt éves koromba borzasztó gyerekes vótam! Akkoriba még a szeksz is úgy háttérbe szorult, inkább hatalmas kalandvágy vót bennem. Már tanonc vótam, már halál jól értettem a dogokat – de azért állandóan olyanok érdekeltek hogy fapisztolyt faragni, meg csövet önteni a pisztolynak, meg hogyan lehetne géppisztolyt csinálni – állandóan ez ment, úgyhogy vót olyan hét, sőt hónap, hogy az hogy NŐ, meg SZEKSZ, ez egyáltalán nem is jutott eszembe. Inkább óvastam. Leginkább útleírásokat. Mer a fölfedezők, azok érdekeltek engem. Jelki András, Körösi Csorna Sándor, Juliánusz barát, Livingszton! Ezek vótak a példaképeim! Hogy majd én is bandát szervezek, ászt megyünk, hegyeken, tengereken át, fölfedezni! Mint Kolombusz! Már alig vártam hogy kicsikét nagyobb legyek, ászt indulhassak külföldre, körbeutazhassam a Világot! Mint Egon Kis Ervin, a Száguldó Riporter! Hű, az nagyon tetszett! Na majd én is így fogom végigszáguldozni a Földet, mindenhol leírom hogy milyen ott a helyzet, ilyen kis villám-írásokba – úgy éreztem hogy erre nagy tehetségem vóna!

Csak hát manapság ezt már nem nagyon lehet, elérhetetlen már az ilyesmi. A Körösi Csorna kereskedőnek álcázta magát, elindult, gyalog eljutott Ázsia szívébe -na én is elindultam, de engemet már Érdnél leszedtek a vonatról. Lehet hogy nem jól álcáztam magamat, de engemet egyből kiszúrt a civilruhás, hogy „na kisfiam te hova mész? na gyere csak szépen!”

A fater – még fiatal vót akkor – jól berúgott egyszer valahol a Keleti közelibe, ászt beült egy vonatba, hogy na elmegy Mezőtúrra. Jól bepiázott ugye, beült, elaludt – ászt arra ébredt föl, hogy megállt a

vonat Bécsbe. Na, gondolta, ha már itt van, szétnéz kicsit – fogadott konflist, kiment a Práterbe, meg végighajtott a Dunaparton, aztán látta hogy ugyanaz mint Pest, a házak, üzletek, Duna, órjáskerék, hullámvasút – visszament az állomásra ászt hazavonatozott. Még a fater idejibe is így lehetett világgá menni! De már az én időmbe se-hogyse. Hát már Érdné leszedtek! Hát a jó édesanyját, honnan tudta hogy mit akarok?!

Na de ha Juliánusz barátnak sikerült, akkor muszáj hogy valahogyan nekem is sikerüljön! Úgyhogy aztán jópárszor nekiindultam – vótam is ötször büntetve tiltott határátlépési kísérletér.

Másodszorra Romániának indultunk el, negyvenhét nyarán – még inas vótam akkor. Szerveztem egy bandát: megyünk együtt, öten. Na persze ehhez pénz is kell – nem baj, mer olyanokat szedtem össze, hogy tolvaj, vetkőztető, meg börtönbe is vót már az egyik betörésér, hát majd ők gyűjtenek pénzt! Én csak irányítottam, én vótam az értelmiségi. Megvártuk míg összejött az útravaló, ászt elindultunk. Marha sokat gyalogoltunk. De végig az úton: ha valahol kiraktak valamit száradni vagy hűlni, az már ugrott is. Hol itt fogtak el csavargásér, hol ott, vagy eleresztettek, vagy megszöktünk − nagynehezen mégis elértük a határt, Kurtist, Kétegyházát – ott aztán elkaptak minket a románok, és kegyetlen elvertek. Úgyhogy bánatunkba hazajöttünk. De nagyon barbárul elvertek minket, nyalogattuk ászt egymás sebeit hazáig.

Az vót a tervem, hogy Románián át lemegyünk Konstancába, onnan meg Törökországba – mer a Nyugat nem csábított engem soha! Oda minek menjek? Csak Keletre!: Törökország, Irán, Irak, ott lesz jó az iparosnak! Mer ott még nincs ipar, csak lesz! Ugye mohamedánok, a munka ott nem nagy divat, csak a nők túrják a földet, viszont a gépek lassan oda is betörnek, azokhoz meg én értek jól, szóval ott lehetek majd okos -nem Nyugaton, ahol telt ház van már!

Dehát így jártunk a románokkal! Hazajöttünk ászt szomorúan – de baj nem vót semmi se, mer még a huszonnyóc nap tanoncszabadság nem telt le. Jó, megvárom akkor amíg fölszabadulok! Mer igaz hogy nem a papírt fogják majd kérni odakinn, hanem az az érdekes hogy mit tudok – de mindegy most már, ha belekezdtem, kivárom a végit, leteszem a segédvizsgát. Majd utána! Mer valahogy szűk vót nekem ez az ország. Aa, mondom, nem jó itt! Pláne akkoriba olyan disszidálási

láz vót, mindenki ment vóna – hát dehogy maradok én! Meg bennem vót az is, hogy a régi cérendszerbe hogyan vándoroltak a célegények, öt-hat évig is, bejárták a fél világot, mindenhol megtanulták amit lehetett, megtanultak pár nyelvet is, ászt hazajöttek és ők vótak a dörzsöltek, itthon megcsinálták a remeket, berendezkedtek szépen, üzletet nyitottak – nahát így kell ezt! Mer én máig azt mondom, hogy iparosnál így egészséges! Én nem akartam végleg elmenni, nem, az eszembe se vót, hát azt el se tudtam vóna képzelni! Nem, csak öt-hat évre, mindent látni, kitapasztalni, meggazdagodni kicsit – ászt úgy hazajönni, úgy élni itthon!

Év végin fölszabadultam – tavasszal ászt irány megint a határ. Akkor már Jugó felé indultunk. Ott csücsültünk egy napig a Dráva partján, vágtuk a bozótot, dobáltuk az ágakat a vízbe – csobbant nagyot, rá-? lőttek, vártunk kicsit, dobtunk megint gallyat, lőtték azt is – eleinte rálövöldöztek, de ászt később elunták, biztos azt hitték hogy a part omlik – na erre spekuláltam én! mer a szihológiám mindig jó vót! mindig ki tudtam találni előre hogy a másik mit gondol! – na, most már nem lőnek egyáltalán, akármekkorát csobban, már mehetünk! Bebujtunk a gally alá, ászt vitettük magunkat a sodrással. Hogy majd ráérünk arra lejjebb átérni, addig csak vigyen a víz.

De akkor is elkaptak. Mer olyan sodrásba kerültünk, hogy visszahozott a magyar partra, az édesanyját! Rossz vót nagyon, mer féltünk is hogy lőnek, meg olyan hideg vót a víz, hogy a görcs tisztára összerántott – már örültem hogy valahogy kimászhatok, mindegy ki fog el! Elfogtak persze, vót ott is nagy balhé − −

A kihallgatás úgy ment: Sorbaállítottak minket − persze kicsi vótam, én vótam a sor végin. A legnagyobba1 kezdte a tiszt.

– Na – aszondja −, te mér akarta disszidálni? – Mer nem vót munka – aszondja a srác.

– MicsoDAA?! Romba az ország, és te nem találtá munkát?! − adott egy akkora pofont, hogy összedűlt a srác.

Akkor a következőnek, ugyanúgy: – Te mér akarta disszidálni?

– Nem vót munka!

Dirr-durr, jól elverte azt is. Mind a négyet előttem! Ugye munka tényleg nemigen vót, hát negyvenkilenc előtt még nem mindenkinek jutott, lehetett menni ingyenmunkára, de ki a fenének vót kedve ahhoz, éhesen dógozni, ingyen! De ez meg mindnek ugye, hogy „romba az

ország, te meg nem találsz munkát?!” Hát, micsináljak, muszáj lesz valami mást kitalálni, mer ez agyonver engem isi

Odaér hozzám, kérdezi tőlem is: – Hát te? Te mér mentél?

– Hát – mondom −, én azér akartam menni, hogy lássam a tengert. Hogy hogyan hullámzik. Én a TENGERT akartam látni, lefekünni a jó meleg homokba a napon!

A pali ki vót egészen! – Na menj az anyádba! – hozzám se nyúlt, kizavart.

Jöttek ászt a haverok, hogy – EKKORA marhaság hogy jutott eszedbe?!

– Hát – mondom −, basszátok meg, négyötöket hülyére vert énelőttem, akkor csak nem mondom én is ugyanazt!

Egyszer meg úgy is jártam, hogy aszondta egy pali – csempész vót, benn a sitten találkoztunk – aszondta hogy „Kövessétek mindig a Pinkát!” Megnéztem utána térképen – jó, helyes, szépen átvisz Ausztriába – na úgy mentünk legközelebb. De sötétbe mentünk, ászt nem vettük észre hogy már Ausztriába vagyunk, csak mentünk, követtük tovább ahogy kanyargott a Pinka – és ahogy visszakanyarodott szépen megin Magyarországra, úgy fogtak el.

Szombathelyre vittek be akkor minket. Akkoriba alakult meg a Kék Ávó – oda vittek be, egy nagylépcsős épületbe, egy tiszta kopasz, leborotvált fejű, hatalmas palihoz – sssz − −

Még a háború elejin láttam én egy filmet. Az vót a címe hogy „A Gépéú”. Mint most is vannak ezek a filmek, amik bemutassák hogy milyen vót a fasizmus – na ugyanolyan vót ez is, csak arról hogy hogyan dolgozik a kommunizmus – hát ezt még a németek vetítették. A plakátját se felejtem el soha: G, P, U, fehér alapon, nagy piros betűk, és csurgott belőlük a vér! – Nahát ez a bőrkabátos pali ahogy ránéztem, TISZTÁRA mintha abból a moziból lépett volna elő – jujujujúúj − −

És mi vót ott a sitten is, jaaj! Minden huszonnégy órába egyszer adtak kaját, minden nap fél négykor, három deci bablevest, de minden nap bablevest! Egy szelet kenyérrel! De kanál se vót hozzá, csak dupla csajka, összeszerelve a kettő, eggyik fele az enyim, másik fele azé aki szembe ült velem a másik lócán – na nekem persze pont egy kétmázsás pali jutott, meglöttyintette a dupla csajkát maga felé, átcsöppent a levesem fele az övébe – de szólni se mertem! Csak néztem, hogyan

issza ki mindet! De BORZALMAS éhes vótam! RETTENETES érzés az! Ha két hét után el nem eresztettek vóna, hát ott döglök meg!

Na így szépen pár év alatt megismertem a fél Dunántúlt, Nagyatádtól föl egész Sopronig azt a háromszöget megismertem mint a tenyeremet. Meg a börtönöket is benne. Vót elég akkoriba.

Közbe persze vót azér más ís. Mer fölnőttem közbe.

Negyvenhét vége fele fölszabadultam – na evvel aztán elkezdődött az igazi élet: jöttek a nők.

Mer már előtte is vót minden féle – hát engemet amióta csak járni tudtam, marhára érdekelt mindig a dolog, hogy mi a különbség énközöttem meg a nőnemű ember között, sokmindent elkövettem hogy megnézhessem a lányoknak a berendezésit meg satöbbi, meg ábrándoztam rengeteget, mer mindig ilyen könyveket olvastam, hogy „és akkor a szájára hajolt és megcsókolta a grófkisasszonyt”, meg „forrón átölelte”, és „halk sikoly”, izgatott marhára az ügy – nadehát csinálni még nemigen tudtam semmit, mer éretlen vótam. Na mostanra aztán szépen beértem, nem is bírtam magammal már – hát gyerünk! Most már elég nagy vagyok, tizenhét éves, meg minden, vót is egy ilyen divat akkor, hogy ha az inas fölszabadult, segéd lett, akkor az első segédi fizetést azt el kell baszni – na hát akkor most én is! Szóval elhatároztam hogy most pedig én NŐT FOGOK!

Hát ugye: NŐK – hát az fontos, marha fontos! Mer énszerintem – még most is ezt mondom! – a történelmet is kilencven százalékba a nő irányítsa! Hát mindennek az a mozgatóereje! Nincs mese – énszerintem ez így van! Mer lehet a dogokra mindenféle magyarázatot találni, hogy ez ezer történt, az azér, ha az ember nagyon próbálja ki lehet beszélni – de közbe az igazság az, hogy a nő miatt történik az egész. Hát hány város, falu, kastély, vár dűlt össze már a nő miatt! Én tudom, mer olvastam eleget, és mindenhol ezt láttam! Hány csatába hány ezer meg hány millió ember pusztult el ezer! Mer ha más nem akkor legalább annyi, hogy csinálom, hogy fölfigyeljen rám az a várúrnő, hogy ugye én is tudok nagy dogokat mutatni – szóval akár hogyan, meg akár mi van, de valahogy mindig a nő van ott! Na hagyjuk a történelmet – –

Avval kezdtem, hogy elbugáztam a fater laposüvegit, amit a farzsebbe szokott hordani, vót egy ismerős kocsmáros – mer idegen nem adott gyereknek, nem úgy mint most, hogy bemegy a kiskorú ászt

tinta! −, az ismerős kocsmába telivettem a laposüveget keverttel. Hát ugye mást nem bírtam inni még akkor, a sör az keserű vót, a bor savanyú, a pálinka túl erős, amit anyám szokott néha csinálni, a diólikőrt, meggylikőrt, azt szerettem, nahát a kevert az körülbelül olyan, az jó lesz – ászt a teli laposüveggel fölszerelve irány a Százház utca.

Ugye, negyven hét: a nyilvánosházak még megvótak akkor Pesten. Hogy merre, azt nagyon tudtam: Garai piac környéke, Munkás utca, meg a Keletinél a Százház utca, vagy Grassalkovics vót már akkor tán, mindegy − tudtam jól, mer mindig mesélték a nagyobb tanonctársaim, hogy hogyan szólította le őket a nő, hogy „gyere apukám”, meg egyik-másik nagy fejlett bika már el is járogatott kupiba, na meg hát én is földerítettem magamnak ezeket a vidékeket – csak ugye engem még nem szólítottak le soha. Mer nagyon pici vótam – hát gyerekhez azér nem mertek szólni. Na de maj most! Sétálok, le-föl, hogy bátorítsam magam ittam néha

– na ott egy nő. Odasündörgök, mondom neki – már jól betanultam, előre!

– Na mennyi, anya? Mi van, mehetek? Csak NÉZETT rám:

– Mi van kisfiam?

– Na ne izélj – mondom −, gyerünk! Mennyit kérsz? Hát pont egy olyat szólítottam meg aki nem vót kurva. Majnem agyonvert!

Tévedés, mondom, akkor ez nem az vót! Lődörögtem tovább. Este vót már, esett szépen a hó – mer karácsonkor vót már ez. Na, ott áll megin egy nő, egy kapuba. De ez már biztos az lesz! Nézem, nem fiatal – áá, nem számít, egye fene, csak nő legyen! Elmegyek előtte, megállok – és ő szólított meg:

– Bejössz, apukám?

Psssz, mondom magamba, ez az. Fölizgultam rögtön, majd ki hasadt a nadrágom!

– Be – mondom neki.

És pont mint a filmeken láttam: csigalépcső, fából – még jobban bebikásodtam! −, fönn folyosó, kis szobák, benyitunk egybe, heverő, viaszkosvászon, fonatos mosdó, a lavórba piros víz, hipermanga – na igazi jaki! mer má hallottam a fiúktól is hogy mi van. Nem én vetkőztettem, levetkőzött maga, hivatásos pózba vágta ott magát rögtön – én meg le a jakot, gombolom a nadrágom, a karóm kiugrott

rögtön –

– Mm – aszondja –, de be vagy tüzelve fiam!

– Igen – mondom –, csak én még soha se – –

Elkezdett nevetni, – Jaj, te kis szűz, na gyere ide!

– meg így, úgy – –

Hogy aztán mit csinált velem, én nem is nagyon tudom, csak mondta, hogy – De hát még nincs is benne, te kis buta! – mer én már aszittem hogy ott tartunk, mer éreztem hogy jó meleg, ászt – trr-rara-rara-rara —

Na, hát ilyen vót!

Tíz forintot kért a nő – hát pénzem vót, valami önindítót loptam el előtte ha jól emlékszek – odaadtam neki a tizest, de mondtam hogy teszek hozzá még ötöt, ha hagyja hogy rendesen megnézzem.

– Húú – aszondja –, nézheted, nézheted akár reggelig!

Na akkor én elővettem a két hurkapálcikát, amit már elkészítettem előre, vatta vót a végire csavarva, olyan vót mint a cimbalomütő – és akkor avval ott hajtogattam széjjel, tanulmányoztam. A nő meg rettenetesen nevetett, ahogy ott döfködtem a pálcikákkal.

– Te így készültél? – aszondja.

– Igen, mer orvos akarok lenni, nőgyógyász, és érdekel – –

De AKKORA vót! RETTENETES nagy vót! De nagyon tetszett! Pedig öreg csaj vót, elég öreg – de mit számít! Akkora vót a bukszája mint egy prémsapka, egy báránybőr kucsma, mint egy ilyen ruszki hogyhívják, nagy kozáksapka!

Ezt aztán többször is bevágtam így jakiba, hogy én nőgyógyász akarok lenni – ez mindig nagy siker vót!

Na aztán, hogy ezt az elsőt megkaptam, nagyon nekiszabadultam, fölbátorodtam. Pénzem persze mindig vót, mer erre mindig szereztem, tettem félre – na be is dobtam aztán sok kucsmának. Nálam bátrabb senki se vót aztán már a nőkkel!

Nahát ez nagy dolog volt, az első nemi érintkezés. Fölszabadultam, szinte úgy MEGVÁLTOTTA az életemet ez az első nemi aktus! Ugye az első onanizáláson korán átesik az ember, rejzolni hamar rejzoltam én – asziszem ezen átesik minden fiú. De azér az nem elégíti ki soha egészen, mindig marad benne vissza valami, valami hiányzik utána – szóval ez nem megoldás. A nőkkel meg azér addig elég gátlásos vótam. A nő, az valahogy mindig egy tabu volt – hát ugye úgy

neveltek. Hogy hát „a gyengébb nem”, hogy udvariasnak kell lenni, mindenhol előre engedni, ha csomagot visz segíteni – az iskolába ezt nagyon tanították! Meg azér abba az időbe a lányok – na ez is a nevelés! – tartózkodóbbak voltak mint mostan, nem nagyon áruták el az érzelmeiket, beléjük volt oltva hogy jobban tudtak vigyázni magukra. Úgyhogy ha hozzájuk akartam férkőzni, akkor különböző ravaszdi játékokat kellett kitalálni – hát az elejin bizony nem nagyon ment. Mer ugye nagyonis tiszteltem őket, meg gátlásos vótam, ők meg vigyáztak – nem ment. Meg ugye magamkorú lányokkal próbálkoztam volna, hát ugye azok tizennégy éves korukba testileg már érettek vótak – nade észbelileg is érettek vótak, én meg mi vótam mellettük? Egy tizennégy éves fiú – hát fejletlen, na, senki még, semmi! Hát ugye: fapisztoly a klottnadrág gumijába! Úgyhogy elég nehezen indult a dolog eleinte. De aztán ez az első kirándulás a kupiba, ez egyszerre elindította bennem a lavinát. És akkor megvadultam! Hát állandóan eszembe vót a dolog, ahogy ott a jó melegbe vótam – hű de frankó! – és attól kezdve állandóan állt a karóm! Úgyhogy akkor aztán nekiestem a világnak, és rohamosan haladtam előre. Most már a nőket is másképpen láttam. Először eljutottam odáig, hogy most már tudtam: bírok magamnak vásárolni nőt, mer van aki pénzér bocsássa magát áruba. Nade hát ez nem minden! Elkezdtem akkor lányokkal foglalkozni. Ezt ugye nem pénzér kapom, hanem ezt meg kell hódítani, hogy majd én töröm be, ÉN, én leszek az első! És aztán már hamar megtanultam a módját, ment ez is, pillanatok alatt. Meg kellett még tanulnom a különbséget, hogy ezt most én kívánom, vagy szeretem – mer ezt a két dogot először összekevertem, evvel vót egy kis balhém, amíg aztán rájöttem hogy hát csak kívánom, hogy szerelemről itten szó sincs. Hát így tanul az ember, lépésről lépésre – de énnekem hamar ment ez a tanulás.

Úgyhogy aztán hamar mester lettem ebbe, nagyon nagy mester, szakértő, híres pinalógus! Mer jó a szihológiám. Nagyon könnyen tudok ismerkedni, máig is. Például ha vonaton utazok – mire leszállok, biztos hogy pertuba vagyok nem is egy palival! Vagy ha itt fölülök a villamosra, bemegyek a Nyugatiig – nem LÉTEZIK hogy ne ismerkedjek meg valakivel, ha akarok! Ha meg nőről van szó, és érdekel, akkor bedobom a cseleket − *és* majnem biztos hogy valami sikerül! Először sose azt mondom hogy mit akarok, mindig valami

egész mást. Ha mondjuk gyerekkel van a nő, ott csacsog a gyerek az ölébe: – Míllyen helyes ez a gyerek! – Na igen, ez meg az – már akkor beszélgetünk, már akkor vége is van a csajnak. „Merre mennek?" „Igeen?! véletlenül nekem is arra van dogom" – már kész is. Sokszor BORZALMAS hülyeségekkel el lehet kapni őket! „Jaj, csókolom, de ismerős maga! Nem vót magának egy fekete cipője?" „Fekete cipőm?? De vót. Mér?" „Na, ugye, csak jól emlékeztem!" – és már egyenesbe vagyunk.

Mer az emberismeretem nagyon jó. Az, hogy már egész kisgyerek koromtól magamnak kellett megszereznem a táplálékot meg mindent amire szükségem volt, megtanított az emberismeretre. Meg ugye a kuncsaftok, mindenféle társadalmi rétegből – én egyből rá tudom állítani a gondolataimat az ő vágányára, egyből veszem a lapot, egy-két mondatból tudom hogy őt mi érdekli, hogyan látja a dogokat, és akkor mindjár tudok alkalmazkodni!

A nőkkel meg — sssz − − Csak ránézek: rögtön leolvasom róla hogy. mi történt, hogy mi bántsa, milyen balhéja vót – rögtön ki tudom találni hogy mi újság. Majnem mint a jósok! Mer mondjuk az nagyobbrészt egy handabandázás, én se hiszem el hogy tenyérből vagy kávézacból jósolni lehet – de hogy az embereket lehet ismerni, hogy ránézésből is ki lehet találni a dogokat, az biztos!

Megyek egyszer az utcán, és látom: egy nő, ott sír egy padon. Szódásüveg van vele – hát ez szódáér ment csak le, és leült a padra és rájött a bánata. Odamegyek:

– Csókolom. Hát érdemes ezer sírni? Most mondja meg! Hát nem egy hülyeség ez az egész?

– Mér – aszondja −, maga tudja hogy nekem mi bajom?

– Persze hogy tudom. De nem érdemli meg az a rohadt strici hogy sírjon!

– Ismeri?

– Nem ismerem – mondom. – De hát rá van írva magára minden! Na hagyja már! Jöjjön, beszélgessünk. Meséljen!

Ászt szépen elmesélte, hogy nagyszülőknél nőtt föl, aztán férjhez adták, és most boldogtalan, irigyli a barátnőjeit, mer azok állandóan dicsekszenek, hogy ilyen meg olyan csodás férfival van kapcsolatuk, neki meg ott a férje de nem érez semmit – szépen ott elmondta negyed óra alatt az életit.

– Na – mondom −, ne törődjön vele, csókolom. El lesz minden intézve! Magát fogják irigyelni a barátnőiéi! Megmondom őszintén magának, hogy nagyon nagy szerencséje van, mer én nőgyógyász vagyok és szihológus meg minden, úgyhogy ne féljen! Most mesélje el szépen, hogy hogyan történt az első nemi érintkezése!

Mer hát tudtam BIZTOSAN hogy onnan fúj a szél! Hát ilyenkor kilencven kilenc százalékba a szeksz körül van a difi!

Nahát persze hogy ez vót itt is. Elmondta aztán. Hogy az öregek nevelték, ugye a szeksz kizárva, mindentől teljesen elzárva nőtt föl, akkor aztán az első menstruáció, ugye rosszul volt, meg vérzett, hát most mi ez, megijedt, mer persze nem világosították föl, eldumálták a dogot, akkor persze már ebből benne vót az a gátlás, hogy hát ő nem normális, mer minden hónapba vérzik – na akkor aztán hogy látták hogy érett már, férjhezadták egy kiszemelt illetőhöz, régen ez is divat vót, és, hát a pali meg ugye jó magyar szokás szerint jól beszívott ugye, ászt földobta a csajt az asztalra, letépett róla mindent, és mint a BAROM, dirr-durr magáévá tette, megkefélte ugye. Tépte, szakította – ez meg szegény úgy érezte hogy egy nagy tüzes valamit vernek be neki! Minden nő várakozó lény, a lelkiviláguk is gazdagabb, érzékenyebb, a nemi görbéjük is csak lassan ívelődik föl a nőknek – szóval ez még utána is mindig VÁRT valamit, hogy maj talán – de semmi, mer mindig csak ez lett. Hogy elkapta, fölnyomta az asztalra, ászt durván bele – mer ugye a férfinak meg másképpen van: HÚÚ, föláll a karija, piff-puff, asz a diagrammja máris fönt van neki! Aztán már rég húzza a nadrágját, a nő meg csak ott vár, hogy na mi lesz! – Na ászt később már nem is várt semmit se, mer már undorodott tőle, mer büdös vót a pali a piától, meg félt is tőle, már ha csak közel jött is szeretett vóna elszaladni, aztán ahogy a félés rájött, kialakult benne a gátlás, és akkor már a szekszuális idege nem termelt többé nedvességet – kész. Úgyhogy a végin már a férfi is elhajolt tőle, mer már neki is kellemetlen vót a nemi aktus.

– Igen – mondom −, hát a tudat alatt kialakult az ellenviszony! Értem – mondom neki −, ez így szokott lenni, nincsen ebbe semmi különös! De meg lehet ezt gyógyítani, úgyhogy én ezt el fogom intézni, és maga nagyon boldog lesz, meg fogja találni az értelmit az életnek!

Hát értettem már valamennyire ezekhez a dogokhoz akkor, mer a

biológia meg az orvostudomány mindig nagyon érdekelt, olvastam is elég sokat, meg a női anatómiát nagyon ismertem akkor már, alaposan megtanulmányoztam mindent addigra, tudtam hol vannak a izgató pontok, zónák, minden – hát persze hogy tudok segíteni!

Az öcsém épp katona vót akkor, külön szobám vót egy ideig – ott ászt megindítottam a kezelést. Avval kezdtem hogy rendszeres smár, meg kerestem a megfelelő pontokat – de még a melle se keményedett meg ahogy cirógattam. Híí, mondom, ez nehéz, nehéz ügy! Nade nem szabad a reményt föladni! Keresgélek itt is, ott is, tapi, minden – semmi. Nekem jólesett a dolog, mer nagyon szép volt a nő, én élveztem – de ő nem élvezett. Aztán szép lassan rávezettem. Amikor csak alkalom vót meg idő: fél órát, meg pár nap múlva újra egy órát játszottam vele, gyengéd vótam, türelmes – és három hét után behabzott a csaj! Megedződött az az elsatnyult szexuális ideg! Három hét után!

Sokszor találkoztam utána még vele, évek múlva is. De nagyon hálás vót hogy meggyógyítottam. Mer előtte már öngyilkossági gondolattal is foglalkozott – hogy hát ő most már úgyis csak boldogtalan lesz.

– Óó – aszondja –, hát csodát csináltál! Minden egész más! Nem az a férjem már, egy másik, de nagyon jó minden!

És hánynak segítettem azóta is, hánynak! És meggyőződtem róla, amit a statisztikába is óvastam, hogy a nőknek majdnem hetven százaléka nem él rendes nemi életet! Nincsen kielégítve, hanem csak mint a gép, úgy működik, a férfi durva igénye szerint. Pedig ezen nagyon lehet segíteni! Hát én segítettem. Úgyhogy énrám eggyetlen nő se haragszik, akivel dogom vót, akit csak ismertem! Egy se! Csak a második feleségem – nade az mondjuk más dolog, nem is érdekes.

Mindigis szerettek a nők. Még inkább az vót mindig a nehéz, hogy hogyan lépjek le! Hát ezt külön meg kellett tanulni. Általába úgy szoktam aztán, hogy valahogyan megutáltattam magamat – úgy a legkönnyebb eljönni.

Például vót egy esetem – épp ötvenhatba vót ez. Palotán lakott a nő – hát evvel már félig olyan vadházasságba éltem. De viszont kezdődött akkor már a dolog a második feleségemmel is, meg meg is untam ezt a palotai nőt – hát el kéne jönni valahogy. De hogyan? Kicsit be is vótam szeszelve éppen a sok ötvenhatos hadizsákmányból – áá,

mondom magamba, nem megyek oda! De ászt ahogy még jobban berúgtam, valahogy mégis elindultam Palotára. Nem vót otthon épp. Kulcsot nem találtam, csak a spájzablak vót nyitva. Ászt ahogy bemásztam a spájzablakon, bele találtam lépni a zsírosbödönbe. Én vittem neki előtte zsírszalonnát, mer osztottak akkoriba az üzembe, egész ódallal vittem, kisütötte, ott hűlt a bödönbe a zsír – beleléptem, jól megmerültem benne. Piás vótam, de hát persze hogy észrevettem azér – de, mondom magamba, nem is baj! Épp jól jön! Kiléptem a bödönből, végiggyalogoltam a lakáson, és úgy cipőstül belefeküdtem az ágyba, elaludtam. Hazajött, látta mi van – Te jó isten! – na ugye kész a válóok!

Utána fél évre már nevetett az egészen. Ügy nevetett hogy a könnye folyt! Én meg mondhattam, hogy szégyenembe mentem el, hagytam hogy kidobjon, mer nem akartam könyörögni. Na.

Itt Angyalföldön a politizálás valahogy soha nem vót nagy divat. Apám ugye bejárt dógozni a fegyvergyárba, de tőle aztán még részegen se hallottam semmiféle politikai dogot, egy megjegyzést se. De mástól se, pedig hát mindig emberek közt vótam, melósok közt, nyáron kőművesek mellett dogoztam, meg sokfelé, az utcánkat is jól ismertem, az osztálytársaim szüleit is, meg hát mindenkit ismertem én, mindenütt ott vótam – de én negyvenöt előtt SOHA azt a szót se hallottam, hogy „komunista”! Na ugye propagandafilmek mindig is vótak, meg hát az oroszokról tanultunk földrajzba, történelembe – de úgy emberek között én komunistákról nem hallottam soha. Pedig hát az egész környéken szanaszét mindenféle ipari üzemek vótak – de SOHA, SEMMIT! Azt hogy szocialista, „szucilista”, azt mondjuk hallottam. Mer vót szocdem párt, vótak tagjai, vasárnap délelőtt összejöttek a kocsmákba, amíg az asszonyok, gyerekek, öregek templomba mentek, addig ezek feketébe öltözve beültek az ivóba, nagyot söröztek, közbe beszélgettek, délre mindig végeztek, akkor hazatántorogtak megenni a húslevest – na erre emlékszek. Ennyi vót a politika Angyalföldön.

Meg hát persze vótak a nyilasok. Azok elég sokan vótak errefelé. Főleg fiatalba. De énszerintem legtöbbje azt se tudta hogy mi az!

Meg annyi politizálásra emlékszek, hogy amikor a németek megszállták Budapestet, elfoglalták a Várat, akkor azér ezt megbotránkozással fogadták az emberek, összefutottak a szomszédok,

megtárgyalták a dogokat, hogy „sssz, hát bejöttek!”, „júúj, nagyon erőssek!”, ott vitatkoztak, hogy „de hát nem lehet csinálni semmit”, „hát egész Európát megszállták”, „örüljünk hogy még ilyen csöndbe történt” – szóval a végin abba maradtak hogy szél ellen nem lehet pisálni. Na ennyi vót, ezt én magam hallottam. Meg utána előkerültek a testvérek, hogy „na eljött a mi időnk!”, mer addig ugye tiltva vótak a nyilasok – és hát akkor kezdtek már félni tőlük, mer azok mindenkit igazoltattak, erre emlékszek. De hogy ellenállás – hát ellenállásról én NEM HAL-LOT-TAM. Pedig elég koros is vótam már, meg azér figyeltem én mindenre – de hát semmi nem vót az égvilágon.

Lehet hogy most hülyeséget mondok, vagy lehet hogy véletlenül én vótam az eggyetlen aki nem vette észre hogy mi van – mer most már hallom, hogy hát annyi vót itt az ellenálló, hogy tán a Második Hadseregnél is nagyobb tömeg – nade énszerintem ha annyi partizán lett vóna, amennyi most van nyilvántartva, akkor a németek Sopronig se tudtak vóna eljönni! Hogy azóta honnan bujt elő ez a sok ellenálló, én nem tudom. Úgyhogy én asziszem hogy most sok ember meg van nyomva sajtóval meg mindenféle könyvekkel, és azt mondja tovább, nem amire emlékszik.

Katonaszökevény sok vót, elég sok. Mer addigra már sokan látták hogy mi újság, hogy nincs értelme tovább csinálni a dogot, és szökdöstek el, és emlékszek hogy ezek a szemetek meg szedték össze őket, a nyilasok, meg a zsidókat is keresték mindenütt, vitték el ha megtalálták – nahát ugye sajnáltuk őket. Mondjuk ennyi politizálás vót. Ahogy a zsidókat vitték, hát az minket is közelről érintett, mer hogy anyám zsidó családnál vót szakácsnő, sok ismerős vót köztük – hát én meg ezt az egésszet nem értettem eggyáltalán. Mezőtúrról is olyan fura hírek jöttek, hogy még mikor bejött hogy sárga csillagot köll nekik föltenni, akkor ott egymásután több zsidó botos öngyilkos lett, jól emlékszek, a Molnár testvérek, hárman is, agyonlőtték magukat, és akkor olyan suttogva beszélték, hogy igen, mer félnek – és akkor én nem értettem ezt sehogy, hogy mér kell ezeknek agyonlőni magukat? hát a zsidó az botos, elég gazdag is, mi baja van hogy hát nem akar élni? – így, ugye gyerek-ésszel. Utána meg, mikor terelték össze őket, megin nem értettem: hát mér? hát zsidó, de mi bajunk vót nekünk vele? mi rosszat tett? – mer hát ismertem is őket, tudtam hogy nem bántottak senkit! – Nadehát ugye ezellen se lázadt föl senki

Angyalföldön, én nem láttam hogy olyan nagyon tolongtak vóna az ellenállók. Ostrom után ászt szép lassan kezdett úgy valamennyire helyrerázódni minden. Kezdtek hazajönni akik elmenekültek, meg lassan a katonák is a fogságból – hát aki jöhetett. Aki nyilas vót, és nem ment el, megkapta szépen a büntetésit, letőtötte, aztán beolvadt a társadalomba, hasznos tagja lett, vagy meghúzta magát – ugye minden élőlény alkalmazkodik. Visszajött egy pár zsidó is – csak néztem az utcán: a plüskabáton soknak meglátszott a csillag helye, kicsikét másszínű vót a szövet,

– Na – mondom −, szegény, ez valahol átvészelte. Vagy csak a kabát? – mer lehet hogy csak másé lett közbe a kabát.

Nem lett azér túl jó világ negyvenöt után. Eléggé nagy vót a munkanélküliség is. Az én szakmámba is

– hát autószerelő nem kellett, mer nem maradt autó, gyáraknak vót egy-két rossz kocsi, ahhoz nem sok ember kellett. Hanem kellett mondjuk tekercselő, vagy kohászati alapanyaghoz zúzó, vagy üveges, útburkoló, villanyszerelő, mittudomén – úgyhogy a korosztályomból sok autószerelő elment máshova, átképezte magát. Engem ez nem érintett, mer elég jó vótam a szakmába, meg vót rengeteg ismerősöm, nagyon szerettek, mindig kaptam munkát – de sok eltűnt, fölszívódott. Meg sok nem kapott semmilyen munkát se! Csak közvetítőlappal lehetett jelentkezni, a szakszervezet közvetített, akinek nem vót összeköttetése az mehetett a szakszervezethez, ott két hónap után mondták hogy na kell öt esztergályos ide és ide – nade vót rá harminc jelentkező! A fiatal segédek közül nagyon sok kikerült Nyugatra a németekkel, mer elvitték az üzemmel együtt, vagy a nyilasok vonultatták Németországba mint leventét, sok eltűnt, elesett, fogságba került – szóval kevesen maradtunk, de még ez is sok vót, munka nem jutott mindnek. Nehéz idők vótak, egész negyvenkilencig bizony munkanélküliség vót. Lett vóna ingyen közmunka – nade étlen-szomjan ki tudott menni?

És kaja meg nem vót, sokat vótunk éhesek. Ez is olyan érdekes, hogy – még akkoriba rászoktam én arra, azután meg katonáéknál újra előjött, és nem is múlt el többet – hogy nekem mindig van eldugva valahol egy darab kenyér, meg egy hagyma, vagy valami. Zsebembe, vagy táskámba – mindig hurcolom magammal! Hát a háborús nemzedék, ugye. Mer jaj ha nem lesz kaja holnap! És máig is: legalább

fokhagyma, cseresznyepaprika, darab kenyér a zsebembe – csak akkor vagyok nyugodt! De legalábbis cseresznyepaprika – az a legszarabb levest is rendbehozza, avval már a meleg víz is étel. A mostaniak már ezt nem értik, ki is röhögnek érte, pedig − −

Ostrom után mindjár kezdtek a mindenféle pártok megalakulni – na AKKOR aztán már hallottam komunistákról. Vót Szociáldemokrata Párt, Kisgazda Párt, Emkápé, meg mittudomén mi még, jártak mindegyiktől plakátokat ragasztani, meg szervezkedtek örökké egymás ellen, nagy brusztok mentek minden éjjel, tépkedték le egymás plakátjait, ha a kisgazdák tettek ki plakátot leszedték a komunisták, a komunistákét leszedték a szocdemek, de leginkább a kisgazdapártiakat támadták, verték – csak néztem, de nem nagyon értettem az egészet. A választás előtt egyszer én is mentem plakátot ragasztani – de már nem tudom hogy kikkel mentem. Csak úgy odaszegődtem valahogy – asziszem tán a szocdemekhez. Azt tudom hogy a mi üzemünkből ment akkor egy másik csoport is, az a Parasztpártnak ragasztott – egy nagydarab pali ment azokkal, Kis nevű, egy nagyon jó lakatos, parasztpárti vót akkor, később lett komunista, a Baros utcai szövetkezetnek lett aztán az elnöke – hívtak azok is, de valahogy a másikakkal mentem. Na akkor egyszer mentem én is ragasztani − csak nem értettem az egészet, hogy mire való, meg nem is tetszett sehogy ez a pártoskodás, meg hogy ekkora viszály van a pártok között. Énbennem ez valahogy olyan izét okozott! Mer a nevelésünk is olyan vót még minekünk, hogy – hát magyarok vagyunk! Hát az nem elég? Minek kell akkor széthúzni?! Mert az iskolába is, leventébe is mindig azt tanultuk, a történelemórán mindig ezt magyarázta a tanárunk, hogy a magyart mindig a pártoskodás tette tönkre. Ha volt is jó királyunk, akkor is mindig pártokra szakadtunk, kiskirályoskodtunk, vagy az egyik, vagy a másik párt megtagadta az országtól az adót, katonát, úgyhogy mindig így győzhetett az ellenség, ez a pártoskodás ölte meg az országot mindig! Szóval ez nagyon megmaradt a fejembe, ez a szó hogy „pártoskodás”, ez nekem azóta is mindig valami rosszat jelent! Már ez a szó se megy nekem, valahogy ösztönösen irtózok tőle! Hogy mér nem érti meg egymást a magyar! Úgyhogy én a mai napig is legszívesebben eltiltanék mindenfajta pártoskodást! Azt mondanám: – Magyar vagy? – Magyar! – Na hát akkor, az édesanyádat, legyél csak annyi hogy magyar, ászt kész! Ászt éljél békességbe mindenkivel! –

Na, hát nem? Milyen jól meglennénk! Legyünk magyarok, ne pártoskodjunk, mást se bántsunk, ha jó termésünk van legyen olcsó minden, ha szűkebb, legyen egy kicsikét drágább – –

Na de aztán valahogy el is múlt ez egy idő után, abbamaradtak ezek a pártok.

Azután ugye jöttek a Rákosi-idők.

Ott laktunk még akkor is a Gyöngyösi útnál, a Hiszekegy-házakkal szembe – a Mabi építette azt a részt huszonhatba, tisztviselőknek, csupa kistisztviselő lakott ott, az Elzetből, a Daruból, Hajógyárból, csupa szegény család, tudok köztük olyat hogy huszonegy gyerek vót! – és mindegyik házra ki vót írva hogy „Hiszek egy istenbe, hiszek egy hazába”, ezer hívták őket Hiszekegyházaknak, meg rajta vót mindegyiken a magyar címer angyalokkal, meg a székesfőváros oroszlános címere – hát jól emlékszek, ott nőttem föl, láttam eleget. És akkor a Rákosi fölállványoztatta az egészet és kivésette a címert meg a föliratot a falból. Hát el vótam ÁJULVA! Hogy ILYENRE képesek, hogy többszázezer forintot erre föláldozni, hogy a címert, ami máma műértéknek számítana, meg a Hiszekegyet, ami énszerintem legalábbis majnem olyan mint a Himnusz, hogy amíg csak magyar lesz a Világon, ez fönnmarad – azt KIVÉSNI, LEVERNI a házak faláról! Meg vótam döbbenve. Meg nem csak én, hanem ott állt az egész környék és nézte hogy mit csinálnak – hát egész Angyalföld meg volt DÖBBENVE!

Meg aztán az ilyen dogok is, mint a Rajk-ügy – hát ez is rengeteg emberbe mély nyomot hagyott. Hát egyszerűen nem értettük! Összesúgott-búgott a nép – hát a Rajkot fölakasztották! – el vótunk képedve. Meg ugye hát nem is csak a Rajkról vót ottan szó, mer rengeteg bukfenc vót a Rajk-ügyből kifolyólag, meg még utána is – és SEMMIT nem értettünk az egészből. Ismertem személyesen is egy illetőt – hát senki-semmi nem vót, csak egy gépkocsivezető a Rajk környezetibe, és az is ült, meg bántalmazták, majnem hazavágták és ő se értette hogy mér csukják le, meg mér verik agyon!

Utána meg aztán a másik megdöbbenés: hogy rehabilitálják a Rajkot! Hát ez legalább ugyanakkora megdöbbenés vót mindenkinek, mint amikor fölakasztották! Hát mi megy itt?! Senki nem értette!

Mer akkor már hagyni köllött vóna úgy ahogy van. Mer énszerintem – jó, hát férfias dolog nagyon, hogy beismerjük a

hibánkat, meg satöbbi – de azér mégse szabad ennyire tisztába tenni a dogokat! Hogy fölakasztották, elég baj – de akkor már hagyják úgy! Mer másképp mit gondol a nép?! Az ilyennel vigyázni köll! Hát látom a történelembe: ha valaki valami hülyeséget csinált, valami nagyon mellé ment, azt akkor is úgy köll fölhozni az elkövetkező ifjúságnak, hogy nagyon jó vót, nagyon szép vót, hogy ez egy példakép – mer ifjúságot nevelni így lehet! Mint ott van például a Dobó-ügy. A Dobó ugye egy magyar úr volt, várkapitány, és az én értesüléseim szerint a hétévi adót elsikkasztotta. Na-most amikor jött a török, akkor gondolta, hogy talán hogyha ő most megvédi a várat, akkor esetleg amnesztiát kap a Habsburgoktól a sikkasztásér. A dolog sikerült – így lett hős a Dobó! Nők ugye az ostrom alatt nem lehettek a várba, csak legföljebb markotányosnők, akik főztek, meg segítettek a felcsereknek tépést csinálni, kötözni, hordták a piát a harcolóknak, melegítették a vizet – de a Dobó Katica pláne nem lehetett ott, mer a Dobó Katica az én tudomásom szerint három éves volt az ostromkor, tehát ő ott nem kardozhatott! Úgyhogy amikor a törökök leszúrtak véletlenül egy markotányosnőt, aztán azt ott megtalálták, akkor szépen azt mondták az utókornak, hogy na ez vót a Dobó Katica, aki vitézül harcolt és hősiesen meghalt! – És ezt ÍGY KELL CSINÁLNI! Ez így helyes! Retusálni kell, meg kell szépíteni a dogokat – mer hősök kellenek az ifjúság nevelésihez! Hát én is ilyeneken nőttem föl! Hogy „óó, fiúk, azok a hős egri nők!”, meg így meg úgy, és most is itt lóg a lakásomba a falon a Székely Bertalannak a gyönyörű képe az egri nőkről, nagyon szeretem ezt a képet! Itt van középen a Dobó Katica, kard a kézibe – nagyon szeretem! Szóval a történelmet így meg lehet szépíteni – meg KELL is megszépíteni. Legendákat kell fonni! Hát már a régi ógörögök is tudták eztet, azok is csinálták! Mer történt valami disznóság? akkor ugye rögtön: hogy a Zeusz hattyú képibe bepárzott az Afroditéval, meg ez meg az – így ugye mindjár más, így megértik, így SZÉP, és így lehet vele nevelni!

Na nem akarok elkalandozni – mer a Rákosiról volt szó.

Szóval meg vótunk döbbenve.

De szólni nem mert senki se. Inkább megpróbált mindenki alkalmazkodni. Mint minden élőlény.

El is kezdtem én egyszer írni egy könyvet, még negyvenkilencbe – „A kaméleon”, ez lett volna a címe a könyvemnek. Nem az én

életemről írtam, hanem hogy hogy látom én. Ez a kaméleon, ez egy gázfelfújós állat, a színit a környezetihez tudja igazítani, ha mondjuk barna a környezet, vagy ha ződ közt van, vagy sárga közt, akkor csak fújja a színt, ugyanolyanra mint a környezete, úgyhogy ráléphetek, nem veszem észre – nade mégse a kaméleon a legtökéletesebb alkalmazkodó állat, hanem az ember! Én kiválasztottam egy szivart, aki Ferenc Jóskától Rákosiig végigtapsolta az összes rendszereket, hogy megéljen meg hogy frankó legyen – na ezért lett volna Kaméleon a könyv címe. Hát amit láttam magam körül, azt írtam le!

Csak aztán abbahagytam a közepin, mer valahogy belezavarodtam a politikai szövevénybe, annyi ellentmondást láttam magam körül hogy beleizéltem – ászt abbahagytam. Megvót még egy darabig, egy jó vastag füzetbe, csak aztán összetépte a feleségem, mer nagyon félt. Akkoriba nagyon mentek az ilyen ávós-balhék, és hát hogyha megtalálják, vagy mittudomén – összetépte, elégette a feleségem. Hát persze tele vót politikai dogokkal, mer leírtam benne minden eltévelyedést, hogy minden eszme szép, de minden funkcionárius csavar egyet rajta, ászt mire lekerül a tömegekhez, addigra úgy eltorzul hogy az édesanyja se ismerne rá – na valahogy így vót a mondanivalója ennek a könyvnek, így kezdődött. De eleinte elég jól láttam a politikai dogokat, sokmindent megjósoltam abba a füzetbe, úgyhogy azután majnem betűről betűre beteljesedett. Mer én már AKKOR láttam, hogy a Világ-porondon csak két nagy fog maradni, a többi nagy már csak olyan tiszteletbeli nagyhatalom lesz, és a két nagy csak úgy fogja őket venni mint a nagymamától maradt sublótot, hogy na ezt ne dobjuk még ki, mer ez a mamáé vót – ezt mind megírtam. Hogy két nagy lesz, a Szovjet meg az Amerika, a lába közt az angol, francia – de azért megjósoltam már Kínát is! Szóval csupa politikai jellegű vót az egész, azér kellett eltüntetni – jó, persze, hát én is alkalmazkodók valamennyire!

Ötvenbe behívtak katonának. Ötvenháromig vótam benn – hát épp a legvadabb időbe: akkor vót a Tító-balhé, olyan vót a honvédség mint a méhkas, örökké ide-oda vonultunk, rohangásztunk, meg még ráadásul alig adtak enni, hogy szinte ÉHEZTÜNK – ajaj. Páncélos hadtest, Gyöngyösön vót az állomáshelyünk – de alig vótunk otthon, mer állandóan azt gyakoroltuk hogy mennyi idő alatt tudunk lemenni Gyöngyösről a jugó határra. Volt egy jó laktanyánk, de abból

kizavartak minket a feldebrői erdőbe hogy építsünk tábort, hogy edződjünk – na az edződés annyi vót hogy egy életre összeszedtük a csúzt meg a reumát. Fölépítettük a tábort, akkor jött egy nagyfejű, hogy nem erre kell nézni a tábornak hanem amarra, akkor lebontottuk, újra építettük, akkor megin jött egy góré valami kifogással, megin újra az egészet – háromszor építettük föl mire valahogy megbékültek vele. De szerencsére nem sokat laktam abba a táborba, mer én lettem a hadosztály főszerelője, műmesteri beosztásba, vót egy műhelykocsim meg hat emberem és állandóan úton vótunk, egyik alakulattól a másikhoz, javítottuk a harckocsikat, rohamlövegeket, ellenőriztük a műszaki állapotot, meg a mentések, bejáratások, gyakorlatok – tengelyen éltünk, örökké gurultunk ide-oda! Nem vót könnyű.

Meg kaptunk egy kis iskolát a vakfegyelemből, megtanították hogy katona vagyok, akinek csak a parancsot kell végrehajtani, megkóstoltatták még ezeket a régi jutási fiúkat, akik a múlt kiképzőiből megvoltak még akkor, meg az a besúgó-rendszer, ami akkoriba ott meg vót honosítva – hát nagyon nem szerettem, nem éreztem jól magamat. És rengeteg ellentmondást találtam. Keresztülmentünk a tömérdek politikai foglalkozáson, megtanultuk hogy „legfőbb érték az ember”, közbe meg végig azt láttam hogy az ember csak létszám, ugyanúgy mint a napóleoni időkbe. Meg hogy ilyen egyenlőség van, meg olyan – közbe építettük a tiszteknek a külön sátrat, külön étkezőt, külön vécét, a táborba még külön tábornoki utat is – úgyhogy nagyon nem értettem eggyet! Hát ha az a tiszt „a nép fia”, ahogy tanultuk, akkor mér nem tud egy vécén szarni mivelünk? És akkor persze állandóan megjegyzést tettem, vitatkoztam, visszapofáztam, megkritizáltam a parancsokat. Meg ugye az is: teli vótak akkoriba azok a mátrai erdők kitelepítettekkel, ott szedegették a gallyat hogy főzni tudjanak maguknak, meg még minálunk is külön munkazászlóaljba vótak téve a kulákgyerekek, ha az apjának tíz holdja vót, már munkaszolgálatos lett, úgy őrizték mint a fegyencet – hát énnekem ez nagyon nem tetszett, ászt meg is mondtam. Úgyhogy a három év alatt én hetrenkétszer vótam büntetve a honvédségnél, megszámoltam: hetven kétszer! Kétszer Fő-utca, meg pont hetven ilyen kisebb apró ez-az.

Na hogy a Fő utcára hogy kerültem – kaptunk egyszer a táborba egy ronda záport. Én meg épp őrségbe vótam. Hirtelen jött az eső, nem

vártuk, nem vittünk ki sátorlapot se magunkkal. Hát szarrá azok itt, hülyeség – bekiabáltam az őrparancsnoknak hogy

– Te, hát marhára esik, hozzatok ki sátorlapot!

– Kuss! – aszondja. – őrségbe nincs duma!

Hí a jó anyádat – dühös lettem nagyon, fogtam magam, bementem az őrsátorba sátorlapér.

Na persze: „őrhely elhagyása”, ez vót a száraz tény. Hát mondjuk ezt a világ minden hadseregibe büntetik. Csak közbe meg az egész őrség egy kamu volt! Egy katonásdi játék! Hát tíz éve nem járt már arra senki civil, olyan helyen vótunk! Na jól van, megértem, honvédségnél divat az hogy őrszem – de akkor meg legalább annyi humanizmus lett vóna abba az őrparancsnokba, hogy kiküd egy sátorlapot annak a marhának aki ott áll az özönvízbe, hogy őrizze a békés alkotómunkát meg a szocilista tábort!

Beszaladtam, és akkor még ráadásul szóváltásba is kerültem az őrparancsnokkal, azt találtam mondani neki hogy „mindjár picsánszúrlak evvel a szuronnyal”, és ezt végighallgatta egy harmadik pali, aki persze azonnal szaladt köpni – na így kerültem hadbíróság elé.

Hát ez egy csúnya vonás vót a Rákosi-hadseregbe, hogy ha három ember beszélgetett, akkor az eggyik már BIZTOS hogy rohant utána jelenteni! Az tuti! Arra mérget lehetett venni! Csak amikor aztán leszereltem, akkor jöttem rá, hogy közbe már az üzemekbe is majnem ugyanígy megcsinálták ezt a spicli-rendszert. Ronda dolog vót! És énszerintem ebből lett utána ötvenhat is. Mer ötvenhatig már RENGETEG embernek összegyűlt egy csomó személyes bosszúja a spiclik meg a sok szadista hülye ellen – szóval ötvenhat pontosan ennek a mellékterméke vót!

Na nem ítéltek el azér túl szigorúan az őrhelyelhagyásér, mer figyelembe vették áztat hogy szükség van rám. Mer akkor már én csináltam a hadosztályműhelyt. Azt a föladatot kaptam, hogy járjam körbe az alakulatokat és gyűjtsek össze autószerelőket meg rokonszakmásokat, és csináljam meg velük a központi műhelyt. Nahát ehhez vót is kedvem eleinte, összeszedtem egy csomó kovácsot, lakatost, ezt-azt, és nekifogtunk javítani. Meg nagyon sok parasztgyereket is bevittem, akinek szakmája se vót, csak aszondta hogy SZERETNÉ csinálni – mondom: ez is jó! – és akkor a hóna alá

nyúltam és szerelőt csináltam belőle. Ezeket az elesett parasztgyerekeket mindig nagyon pártoltam – ugye honvédségnél az vót a jelszó hogy „prosztó, kuss!” – én meg:

– Na megállj! Hülyék vagytok. Mer ha ez hazamegy eltávozásra, egy ZSÁK kajával jön vissza. Te meg esetleg egy zsíroskenyeret ha hozol! Ne prosztózz, hanem csókolgasd meg, mer ez fog etetni téged!

Úgyhogy a parasztgyerekek nagyon szerettek, mer én nem engedtem hogy kibasszanak velük, hanem odavettem a műhelybe őket és príma szakmunkást csináltam belőlük. Három év után kaptak honvédségi papírt, és avval mehettek üzembe autószerelőnek, és mind nagyon jól megállta a helyit, sőt olyan is van ezekből aki MÉRNÖK lett!

És csináltam egy nagyon fasza hadosztályműhelyt. Úgyhogy a végin már a pesti nagyfőnökök is mind odajártak kocsit javíttatni, nem Mátyásföldre vitték, hanem hozzánk Gyöngyösre, mer olyan jók vótunk, hordták le a frankó amerikai kocsikat, amiket még alig láttam azelőtt civilbe – azt szerettem. Olyan remek lett a műhely, hogy a műszaki tisztjeink az én jó munkám által mind mentek előre meg kapták a kitüntetéseket – na mondjuk én se jártam rosszul, mer beetettek ezerkétszáz forint illetménnyel, úgyhogy kedvvel csináltam. Csak azér nagyon strapás vót.

Nagyon sokat kellett dógozni, meg nagyon nehéz helyzetbe. Mer olyan műszaki tiszteket kaptunk, hogy nem ütötték meg az elsőéves iparitanuló szintjét. Vót olyan hogy csak háromhónapos tisztiiskolát végzett, tele vót nyomva ideológiával, nem értett semmihöz – de viszont a parancsokat ő adta! Nagyon komoly föladatom vót, például ugye nekem köllött fölülvizsgálni a hadosztályhoz tartozó gépkocsik, harckocsik, rohamlövegek műszaki állapotát – hát az körülbelül annyi, minthogyha most üzemmérnök lennék! – de közbe a rangom ugye nem vót meg hozzá. Mentem mint szakaszvezető, nyílt paranccsal az Ipsz Ipszilon őrnagyhoz, hogy ellenőrizzem, ha hiányosságot látok akkor jegyzőkönyvezzem – de közbe ha épp egy marha vót az illető, akkor se mondhattam neki hogy „oggyan maga egy marha, hallgasson!”, hanem csak hogy „kérem őrnagy bajtárs legyen szíves lehetővé tenni hogy átnézzük a kocsikat, mer szeretnénk segíteni” – nahát hülye egy helyzet vót. Engem szerettek a bajtársak – így mondtuk akkor még hogy „bajtárs”, csak ötvenháromba jött be az „elvtárs” −, főleg a

legénységbe nagyon szerettek, azér is mer én vótam a boldogságfelelős: én írtam mindnek a szerelmes levelet. Sok vót aki ugye elakadt a kislánnyal, nem tudta mit csináljon – akkor mindig én kellettem. Látom: ott lógassa az orrát −

– Mi van?

– Hát – aszondja – nézd meg mit ír.

– Ugyan – mondom −, ez a bajod?!

Tíz perc múlva vittem neki a GYÖNYÖRŰ levelet! Olyan választ kapott rá, hogy a fél életit nekem adta vóna örömibe! Vasárnap meg már ott is vót a csaj, ott feszegették eggyütt a laktanyakerítést, ott ették egymást a rácson keresztül.

Szóval engem eléggé szerettek – csak én meg nagyon nem csíptem a honvédséget. Úgyhogy énnekem egy igazi boldog napom volt az életbe: a leszerelés. Annál nagyobb örömöm nekem soha nem vót!

Hogy szabad vagyok! Meg vége van annak a kurva rossz kajának! Hát a három év alatt én ott annyit éheztem, hogy a háború alatt se annyit! Hogy azt a homokos, recsegő, kemény krumplit nem eszem többet, meg a szárított kelkáposztát! Hogy a fogam elkopott tőle! Hát nem igaz, na!

És akkor utána tudtam csak meg – leszerelés után találkoztam Pesten az egyik górénkkal, beszélgettünk, és akkor megkérdeztem tőle hogy

– Ugyan mondja már meg, hogy MÉR vót nálunk ilyen KIVÉtelessen ehetetlen koszt, ilyen SZÖRnyű élelmezés!

– Hát azér – aszondja a pali −, mer maguk vótak a kísérleti hadosztály a szárított főzelékre! Hogy hogy válik be a szárított főzelék!

A SZÍVBAJ rámjött!

Meg még egyszer, ötvenhat után is összetalálkoztam az egyik fejessel, egy ezredessel, hát persze énnekem muszáj vót avval is beszélgetni – az meg azt mondta:

– Tudja, csak eggy a szerencse – aszondja. – Hogy ez a maguk szárított főzeléken tartott korosztálya nem érte meg egyenruhába az ötvenhatot! Mer ezek széjjelverték vóna az országot!

Ahogy leszereltem, bimm-bumm megnősültem.

Az első házasságom, hát az egy elég gyerekes valami vót. Hát

milyen is lett vóna – egy gyerekkori szerelemből lett. Tíz éves koromba kezdődött – én tíz vótam, ő nyóc. Már akkor megmondtam neki:

– Én téged feleségül foglak venni! Te leszel a feleségem!

Aztán jóformán egymás karjaiba vészeltük át a pincébe a bombázásokat meg mindent, mikor meg már a balhénak vége vót, az anyja nálunk hagyta egy időre a lányt, szóval majdnem hogy együtt nőttünk föl meg satöbbi – és elég szép lány vót, GYÖNYÖRŰEN kifejlett, hát tizenegy éves korába már ILYEN mellei vótak – pfúú, rettenetes vót! Na én akkor persze kis tacskó vótam mellette, szóval nagyon lehagyott egy időre, de aztán utólértem, és azér közbe is tartott ez – hát én úgy vettem: ő lesz a feleségem, kész, el van intézve!

Aztán, mikor bevonultam, leveleztünk is, és akkor is, hogy – Figyeld meg, maj ha leszerelek! – meg így-úgy. Mer nekem valahogy nagyon gyerekes tempóm maradt az ilyen dogokba! Valami hülye romantika vót bennem – na igen. Ugye az is, hogy ez valami BECSÜLETBELI dolog, mer hogy én MEGÍGÉRTEM neki hogy elveszem, és énbennem egy ilyen mélyebb erkölcsi izé vót, hogy hát „az adott szó" – ajaj − −És közbe meg csak egy gyötrődés vót az egész, mer ugye akkoriba még egy olyan légkör vót, hogy nemi viszonyt csak esküvő után lehet folytatni, ez a nevelés valahogy úgy bennem vót, szóval az ember csak szenvedett, mer ahogy jártam haza a honvédségből, csak mindig a nagy csókolózások, hát érettek vótunk már, de azér nem nyúltunk egymáshoz, nehéz vót nagyon – na persze ez szép is vót, ahogy visszagondolok, nagyon szép is vót.

Ugye: katonaság előtt nősülni, az énszerintem is hülyeség. Most már könnyen beszélek, öreg fejjel, de ezt azér akkor is tudtam, hogy az nem jó. Mer énbennem se lehet megbízni, meg a másikba se. Ez is így vót szokás, ez is belénk vót nevelve, hogy katonaság előtt nem

– de viszont ha leszerelek, akkor aztán már jön az hogy családot alapítok – ezt mindenki így vette akkor. De én is így vettem, nem is nagyon gondolkoztam rajta.

Lett volna jobb parti is, Gyöngyösön, ahol katona voltam, elég jó társaságba keveredtem ott és lettek vóna jobb partik, amik mondjuk anyagilag is jobban estek vóna, de ugye úgy vettem hogy megígértem már, meg -nem tudom, lehet hogy hülye vótam, lehet hogy nem, fene tudja.

Na, leszereltem, egyből: elvettem, megnősültem.

Három hónapig tartott ez a házasságom. Három hónapig.

Ötven három – ugye akkor vót javába a Rákosi-világ. Hát az nagyon rossz vót, állandó pénztelenség, mindig éhesek vótunk, elmentem dógozni, de alig kaptam valamit, tartalék meg semmi, mer úgy kerültünk össze hogy nekem se vót semmim, neki se vót semmije – szóval nem lyukadtunk sehova. Ők valamikor nem álltak rosszul – de hát az csak a mult, a múltból meg nem lehet megélni. Olyan középosztálynak számító család voltak ők, az apja valami főfináncz volt, de az elesett a Donnál – láttam is a fényképit a Magyar Futárba: a neve Óber-majer Oszkár, nem emlékszek már milyen rangja vót, kereszttel megjelölve, „hősi halált halt”. Valamikor jól éltek ők, de közbe változott a világ, és nem tudtak beilleszkedni, szóval nekik csak hátrány volt a múltjuk, nem úgy mint nekünk, akiknek semmi se változott: minekünk nem vót új hogy dógozni köll! Ők mindent elvesztettek – nekünk mi vót vesztenivalónk? – Szóval nem passzoltunk össze sehogy, ők nagyra voltak, hogy középosztály – na jó, „középosztály”!: pénztárosok, pincérnők, meg utcaseprők vótak addigra már akiket középosztálynak mondtunk! A melót meg nem bírták, mer nem vótak rászoktatva – húú, rossz vót nézni.

Na lakás persze sehol. Megpróbáltuk először őnáluk – hát nagyon nem volt jó. Ügy bántak velünk mint a gyerekekkel, az anyós nem engedte hogy önnállók legyünk, minden pénzünket elszedte, és annyira takarékoskodott, annyira spórolt, hogy az már tényleg az egészségünkre ment, lesoványodtam, korgott a gyomrom, minden – –

Megpróbáltuk akkor az én anyámnál. Ott se ment. Ott már önnállók vótunk. Nade ott meg kisült az, hogy a feleségem nem tud se főzni, se semmi, szóval nem háziasszony. Ránkszakadt a nagy önnállóság, én egész nap dogoztam, nem is nyóc órát, többet, megyek haza, kaja nincs, semmi sincs – egyszer aztán már az asszony se vót sehol. Irt egy cédulát, hogy „ne haragudj, visszamentem a mamához”.

Nem haragudtam. Tudomásul vettem, nem is mentem utána többet.

Ugye kötődött az anyjához is. Meg idegen vót neki ez a környezet. Meg hát a körülményeink is rosszak vótak, rossz vót minden. Akkor meg minek erőltetni?

Hogy azóta mi van vele, nem tudom.

Utána én vígan éltem. Gondtalan legény voltam, udvarolgattam

jobbra-balra, kezdtem szórakozni járni -hát abba eddig még nemigen vót részem −, öltözködtem is valamennyire, most már mégis az ízlésem szerint − hát nő aztán vót bőven. Csak a pénz vót elég kevés. Még én könnyen vigadhattam: hát egyedül vótam, csak magamra kerestem, így megvoltam valahogy. Nade mégis, hát előbbre kéne jutni! Hogyan lehetne? Nézegelődtem, hogy tanulni kéne tán valamit – de micsodát? És addig hogy élek meg? Koplalni nem akartam már többet, elég volt! Vagy másfelé tapogassak? Mer ugye a honvédségnél politikailag elég jól fölvilágosítottak, hát napi három meg négy óra Szabad Nép, meg politikai foglalkozás, nagyjából úgy tudtam mi újság – hát gondolkozóba estem, mérlegeltem a dogot. De aztán valahogy – hát nem, én nem kezdek semmi ilyesmibe. Tán elég lesz ha a fönnálló törvényeket meg a játékszabályokat betartom, meg dogozók, de megmaradok sima állampolgárnak, énnekem nem kell ahhoz még egy plusz valami!

Vagy disszidáljak? Na ez ott vót még tartalékba. Csak közbe a honvédség sokat komolyított már rajtam. Leszerelés után már más volt azér a világnézetem. Ugye negyvenkilencbe volt az utolsó határátlépésem, akkor még bennem volt a kalandvágy, meg valami szabadulhatnékom volt innen. De azt az ifjúsági kalandvágyat közbe a honvédség kiölte belőlem, mer ott kikalandozhattam magamat az unásig. Mondjuk a szabadulhatnékból maradt még utána is, mer olyan jól azér nem éreztem magamat leszerelés után se – csak ugye mégis: huszonhárom éves voltam már, kicsikét komolyabb azér, és már éreztem valahogy, hogy azér nem minden az hogy na fogjuk magunkat és külföldre megyünk – szóval nem indultam neki leszerelés után már. Valahogy úgy szembetaláltam magamat az élettel, úgyhogy az a romantika, amit a filmekből meg a ponyvából szedtem föl, addigra már eléggé lepergett rólam.

És lassan-lassan kezdett is jobban menni a dolog. Ötvenöt, ötvenhat – kezdtem már kicsikét jobban keresni. Kezdett egy kicsit már a magántulajdon is meggyökeresedni, több lett a kocsi, kezdtek lassan a borravalók is beindulni, meg vót már egy kis fusi is – no, kezdtem anyagilag valamennyire rendbejönni.

Akkor aztán jött ötvenhat.

Hát ugye: először csak egy nagy káosz vót bennem. Egyszerűen nem értettem az egészből SEMMIT. Mint ahogy azt hiszem nagyon

sokan mások se értettek semmit. De talán még a magasabb pártfunkcionáriusok se értettek semmit!

Először úgy tetszett az egész – ugye meghallgattam a mindenféle programbeszédeket, meg elég sok újság is megjelent akkoriba hirtelen, meg más olvasmányok is, elolvasgattam mindet – csak viszont annyi féle szöveg volt a levegőbe, hogy az ember sokmindenbe nem ismerte ki magát! A sok újság közt nem tudta hogy mi újság! Szóval, egy nagy zűrzavar vót csak bennem. Nem értettem hogy mit akarnak! A pártot se értettem! Voltak ismerősök akiket kérdezhettem volna, párttagok, akik addig nagyon ugráltak hogy így Rákosi meg úgy Rákosi – de azok hirtelen elhallgattak, eltűntek, szinte elbújtak, azokat nem kérdezhettem.

Először ugye: Petőfi Kör, meg lehetett hallani hogy az írók megbírálták a dogokat, ilyesmik – de olyan nagyon azér nem foglalkozott avval még senki Angyalföldön. Ez egy tunya vidék, ez mindig csak a robbanás után két perccel robban.

Aztán már ősszel komolyabbra fordult egy kicsit a dolog. A Fémmunkásba dogoztam akkor, és az egyetemmel szembe vót a Fémmunkásnak egy ilyen nyomtatványraktára, egy pince, oda mentem be vételezni, és akkor látom: kokárdás palik röpcédulákat osztogatnak – psssz – – Meg akkor már a műhelybe is: „tizenkét pont”, ott olvasták, tárgyalták, „húú, mi lessz itt?”, „jujúj, nagy balhé lessz itten!”

– De hát – aszondja az egyik ilyen öregebb, dörzsöltebb szivar – ezt úgyse fogja engedni a szovjet! Menjenek a picsába, mit akarnak itt, „Petőfi Kör”, meg ilyesmik! Majd ad a ruszki, elintézi az a dógukat!

Na persze a kíváncsiság csak odavitt a Bem-szoborhoz, mikor gyülekezőre hívtak mindenkit – nahát ott ászt tényleg: ezrivel, meg tízezrivel, HATALMAS tömeg! Hangszórós kocsik, lángra gyújtó duma, mondták a jelszavakat, hogy „magyar dolgozó ifjúság − −”

– Te – mondom ott a haveromnak −, hát még a komunisták is? Hát ezek is velünk vannak! Mi a fene − −

Akkor ászt jött a Gerő-beszéd. Na akkor aztán fölhördült ez az álmos tunya Angyalföld is. Akkor aztán fölingerlődött, nekizúdult – lehetett érezni. Mer tényleg, hát kik vótak a tüntetésen? Hát nem a kulákok vótak, meg a volt katonatisztek, mer csakugyan mindenki ott vót, munkások, diákok, értelmiség! Úgyhogy akkor a Gerő dumája

után vérszagot kapott a nép, megmozdult Angyalföld is, nekilódult −
–

– – csak hát azután elég súlyos tragédia lett belőle. Na én szerencsére nem csináltam semmi hülyeséget.

Ugye mint leszerelt katona elég jól láttam hogy mi az ábra: hát Európa legnagyobb szárazföldi hadseregével szembe mit lehet itt tenni?

Az öcsém katona vót éppen, Kecskemétről jött haza gyalog, de egészségesen, nem vót semmi baj, együtt vót a család − −

Sokáig csak egy nagy káosz volt a fejembe ez az egész. Később aztán, hogy már óvasgattam is róla ezt-azt, kezdtem azér megérteni, hogy tulajdonképpen egy párton bellüli harc vót ötvenhat. Lehet hogy hülye vagyok, de én leginkább így látom. Hogy a régi meg az új komunisták másképpen nézték a dogokat amik a Rákosi idejin mentek. Na egésszen még most se lehet mindent érteni, így kívülről nem lehet mélyebben belelátni, talán csak majd évek múlva még – de énszerintem leginkább egy párton bellüli valaminek lehet ezt az egészet nevezni. Legalábbis ami az elejin vót. Mer persze aztán elfajult a dolog, beleszóltak különböző elnyomott erők is – szóval, a fene tudja – –

Ami nekem a legérdekesebb vót az egész ötvenhatba, az az hogy – nem mentem el. Nahát ezen én csudálkoztam a legjobban! Hogy ugye itt vót a nagy lehetőség, nyitva a kapu hogy na mehetek, amire mindig annyira vágytam, és szinte VITTEK vóna, mer mindenki meg vót bolondulva, szaladtak – én meg ittmaradtam. Én aki ÖTSZÖR megpróbáltam, meg elég sokat szenvedtem is ezer – szépen megmaradtam itthon!

Úgyhogy ezen sokat gondolkoztam azután, hogy hogyan is volt ez. Hát biztos az is számít, hogy régen a tiltott dolog vonzott benne olyan nagyon. Mer ha tiltva van, akkor nagyon más az, minthogyha kisétálok a nyitott kapun! Hát én például azért is nem dohányzók, mer nekem soha senki nem tiltotta! Hát ez is ugyanaz! A fater se bánta, a tanárunk se ugrált – nem vót érdekes. De amelyik tanár üldözte a bagót, végigszagolgatta a vécét, kikutatta a zsebeket, agyonverte akit elkapott, az olyan dohányosokat nevelt mint a huzat! Hajaj, hát ha a jóisten nem tiltotta vóna meg Ádámnak és Évának azt az egy fát a Paradicsomba, máig se vóna semmi baj! De mer tiltott vót, hát persze

hogy kipróbálták a marhák, és ezer aztán így alakult a történelem.

Meg az is hogy ott vót az asszony, már akkor úgy kezdett elkezdődni a második házasságom – nem tudom, lehet hogy az is visszafogott egy kicsit.

Meg van még más alibim is. Mer az az igazság hogy részegség miatt elaludtam az indulást. Csak azért asziszem hogy ezt én ösztönösen csináltam: hogy igaziból nem akartam menni. Huszonhat éves voltam, higgadtabb valamivel. Meg már úgy kezdtem belelátni a jövőbe, hogy mi is lesz itt – áá, mondom magamba, hátha nem is lesz most már olyan rossz itthon!

És asziszem helyesen tettem hogy nem mentem.

A barátaimmal meg vót beszélve hogy megyünk, a Kelenföldi Pályaudvaron vót reggel a találka – csak hát előtte rendeztünk egy házimurit. Összehordtunk rettenetesen sok italt – a fene tudja már honnan vót, valami megnevezhetetlen úton szereztük, de hihetetlen mennyiséget −, meg hoztunk lányokat is, avval fűztük őket hogy táncosnőnek fogjuk eladni a legjobbakat Nyugaton, berendeztünk egy toborzóirodát, beőtöztettünk egy srácot Miszter Nemtudomkinek, mindenféle színes izékbe, jobb nyugati cuccokba, hogy ez most átjött a határon és lányokat keres, és vót egy rossz gramofonunk, arra ugráltattuk a csajokat hogy ki mit tud, utána meg persze jól megkeféltük őket – na és az a lényeg hogy rettenetessen berúgtam. Úgyhogy még reggel is amikor menni kellett vóna, én olyan nyomás alatt voltam hogy aludtam tovább. De utána se éreztem semmi megbánást, még annyit se hogy na most én becsaptam a haverjaimat – hát ők fölültek a vonatra ászt kimentek szépen, én meg maradtam és kész.

Kijutottak különben, kettő Kanadába van, másik kettő meg nem is tudom már merre, voltak itthon is azóta, és mesélték hogy elég hányavetett életük vót, és hogy én nagyon hiányoztam, mer én legalább értek valamihöz, én el tudtam volna könnyebben helyezkedni odakint − na így most már eggyátalán nem bánom hogy nem mentem, mer megértettem hogy három-négy srácot nekem köllött vóna eltartani ott a munkanélküliség közepin. Mer én biztos hogy tudtam vóna munkát kapni, nekem még nyelvismeret se köllött vóna, ugye az autónak a nyelve nemzetközi, a szakmába meg hát nagyon jó vótam – nahát okos voltam hogy nem mentem. Persze *az* is igaz, hogy tudok

sokat aki kiment és nagyon jól megvan, ha a szakmába ért valamit akkor odakint is elég jól fut, meg is szedte magát, ez is tagadhatatlan – hát, fene tudja − −

Na, túljutottunk ezen is, megvót az ötvenhat – utána azér elég más lett minden. Jött a meló – de nekem már akkor elég jó meló. Sok kocsi, sok meló, sok pénz, de KIMONDOTTAN sok pénz, mer ötvenhat után énhozzám elkezdett ÖMLENI a pénz, ötven héttől egészen hetven kettőig, vagy tizenöt éven keresztül nekem MARHA jól ment! Ugye abba a korba is voltam, hogy a legjobban tudtam hajtani, jól is éreztem magam, az energiám teljibe voltam, úgyhogy nagyon jól kerestem − ha csak a FELIT féretettem vóna annak ami bejött, most is gazdag lennék! Ha nem olyan nyomorból jöttem vóna mer hát így eszembe se volt féretenni, így csak örültem hogy nagykanállal ehetek, ihatok, élhetek − −

Szóval az ötvenhat előtti meg utáni helyzetet össze se lehet hasonlítani, mer az ég és föld. A Rákosi– meg a Kádár-rendszert nem is lehet egy napon említeni! Ami ötvenhat után lett – hát az már elfogadható. Én asziszem hogy a Kádár megtette amit egy ilyen súlyos helyzetbe lehetett tenni – na jó, hogy ezt majd csak később, egy ötven év múlva lehet megítélni, de – hát mit mondjak: énnekem elég megfelelő vót az ami itt ötvenhat után kialakult. Ugye abból a nyomásból is eléggé fölszabadultak az emberek ami addig volt, nyíltabbak, fesztelenebbek lettünk, attól is hogy nem volt már az állandó félelem a spicliktől, följelentéstől, hajnali látogatásoktól – meg hát a másik: a mani. Hogy jó vót a forint. Hogy kezdett a jólét kibontakozni. Mer hiába mondják hogy a boldogsághoz nem kell a pénz! – kell az. Jó ha van. Ha az anyagi jólét növekszik, mindenféle előjön az emberből, nem is sejtett dogok, ugye a kultúrára is mindjár megjön az étvágya, meg a szép iránt is fogékonyabb. Hiába mondják nekem azt hogy a szegény is. lehet fogékony a szép iránt! Mer ha mindig csak darócot lát, akkor a selyemhöz nincs sok érzéke! De mikor már tízféle brokátselyem közt válogathat – csak más az, mint mikor a Rákosi kötelező lódenját hordtuk mind!

Ötvenhat után belenyugodtam hogy itt maradtam, itt vagyok – hát munkalehetőség volt, dogoztam. A szövegek szépek vótak – de nem hiszem hogy a jelszavak vittek bele, meg nem hiszem hogy az emberek millióit a szép jelszavak kapták el. Egyszerűen csak láttuk,

hogy most már érdemes dógozni, láttuk értelmit – ászt dógoztunk.

Na persze egyvalami van azért, egyvalamit megtanultam ötvenhatba meg ötvenhat után. Találtam én valahol egy nagyon igaz mondást. Hogy azt mondja „ha olvasol egy tízezer lapos könyvet, és csak egy mondat marad meg belőle, akkor már az jó könyv vót”. Na aszl· szem én is egy ilyen mondatot tartottam meg magamnak, de az tán elég is. Mer azt tapasztaltam, hogy ötvenhatba történt nagyon sok minden – de a melós az melós maradt utána is. Énnekem ez vót az az egy mondat az egész könyvből.

Ötvenhat rossz év volt annyiból, hogy – megnősültem másodszor is.

Hát eléggé melléfogtam, jól bevásároltam – mindegy most már.

Addig irtó szabad életem vót, jól ment a sorom, hát majnem három, négy nőm is vót hetente! Úgy vótam vele, elhatároztam: én addig járok így virágról virágra, amíg valakit föl nem csinálok. Mer ha valakit fölcsinálok, azt viszem haza! Én nem harcolok ellene, ha valaki jelentkezik, hogy én vagyok a papa, azt veszem el feleségül! Na persze nem hirdettem ezt ki – csak így magamba.

Aztán – hát bejött. így kezdődött a nősülés. Nem előre megfontolt szándékkal.

Mer – lehet hogy hülyeség, de – én úgy gondoltam: a házassághoz nem köll szerelem. A fenének! Az úgyis elmúlik, mer jóllakunk egymással, mer jönnek a hétköznapok. Szóval hogy nem akkor fogok nősülni ha beleszeretek valakibe, hanem hogyha – ászt így is lett.

Ötvenhat nyarán ismertem meg, egy presszóba. Voltak akkoriba ilyen ötórai teák, arra mentem el. Olyan szolidnak látszott, de azér úgy tetszett, odamentem hozzá, fölkértem, jött is egyből. Ászt tánc közbe elő a dumával. Vidéki lány volt, ápolónő, kollégiumba lakott – na jó. Persze nem komoly kapcsolatot kerestem én, csak kalandot, minél gyorsabban nyélbeütni, és, vót egy ilyen bevett szokásom:

– Unalmas itt – mondom neki −, nem megyünk át máshova? – Mer ugye ha már onnan ki bírja csalni az ember, akkor már útközbe könnyen megy, hogy na ugorjunk föl hozzám, meg satöbbi. Ugye néha sikerül, néha nem.

– Menjünk! – aszondja rá a csaj. Aztán kinn:

– Vagy nincsen kedve sétálni inkább?

– De, sétáljunk!

Sétáltunk, meg beültünk máshova is, közbe nyomom a sort neki –

de bizony nem sok eredménnyel. Ászt valahogy úgy tetszett ez nekem, hogy nem dül be egyből! Szóval van benne egy kis tartás! No, mondom, ezt muszáj lesz kicsikét komolyabban venni, evvel foglalkozni kell! Úgyhogy akkor este nem is erőltettem tovább a dogot; hanem viszont utána többször találkoztunk, ha szabadnapot kapott már vártam, mentünk valahová -ászt így valahogy megmaradt.

Épp mikor ősszel kitört a balhé, akkor jelentkezett, hogy terhes. Na, mondom magamba, ha terhes, akkor teljesítem a kötelességem! Hát nem hagyhatom magára ha terhes! Vállalom a felelősséget! – mer ez a mai napig is megvan bennem, hogy ami hülyeséget csinálok, azér mindig vállalom a felelősséget!

És még akkor milyen bátor is vót! A LEGVADABB lövöldözésbe jött ki hozzám! Hogy én, a katonaviselt nem mertem vóna bemenni a városba! Végig köllött neki jönni gyalog az egész háborún, recsegett-ropogott minden – és egyszercsak beállít. Hogy mi van velem, nem-e csináltam valami hülyeséget. Hát ez is tetszett nekem!

– Hööj – mondom −, te Zrínyi Ilona! Nem féltél? ÍLLYEN világvégén körösztül!

Aszondja: szeret.

Hát ki tud ellenállni, ha ennyire ragaszkodik?

Ászt ottmaradt. Mer annyira ágyúztak, hogy nem is bírt vóna visszamenni. És akkor így elmélyült a kapcsolatunk. A kinti lövések még jobban elősegítették a belső lövéseket. És akkor mondtam is neki:

– Kérlek szépen, hát ha így áll a dolog, akkor költözz ki hozzánk. Úgyis magányos vagy, ha kezdődik majd a lebetegedésed, egyedül úgyse tudsz megélni, támogatásra van szükséged – satöbbi, szóval én tartottam ott.

Mer mondom: el voltam határozva, ha valaki jelentkezik, hogy – ászt pont ez jött.

Oda is költözött. Anyám mindjár beleegyezett – hát már elég érettkorúnak tartott ahhoz hogy ezt rámbízza – és éltünk együtt. Aztán megszületett a gyerek is. Addig még nem is vót semmi baj, addig elég normális vót, míg a gyerek meg nem lett – utána pár hónapra ászt kezdett zsarnok lenni. Terorizált! Most már úgy érezte, hogy ő itten valaki, hát elkezdett dirigálni, meg nagyon csúnyán lépett föl, az ő „jogaival”, meg mittudomén − na az akkori politikai rendszer is oka lehetett ennek, mer örökké adták a tuffot a nők alá – de csúnyán

túlságba vitte! Meg még akkor rájött a féltékenységi mánia is – nahát azt aztán EGYÁLTALÁN nem bírom! Úgyhogy kezdtem látni hogy – húú! – hát itt balhé lesz.

Nade most mit csináljak? Hagyjam ott a gyerekkel? Na nem baj: nőjön föl csak kicsit a gyerek, én megyek. Legyen csak akkora, hogy tudjon egyedül kakizni – már itt se vagyok! Akkor eltelt pár év, nőtt, nagyobb lett a fiam – na, mondom, most már tud kakizni – de hát csak nem hagyhatom még! na megvárom míg az óvodát kijárja! – Aztán még ez, még az, még amaz, mer nem vót szívem otthagyni a gyereket. Hát én boldog legyek, független, és a gyerek igya meg a levit? Úgyhogy végül kibírtam tizenöt évet. TIZENÖT ÉVET! De az borzasztó vót. Mer ami GONOSZSÁGOT csak el lehet képzelni – hát olyan gonosz nőt csak regénybe lehet olvasni, mint az vót! Na persze én már anyagilag jobban álltam akkorra, úgyhogy meg tudtam csinálni áztat hogy jóformán aludni jártam haza, meg adtam haza annyi pénzt hogy gondtalanul éljenek – de közbe én is éltem az életemet. És vártam mindig hogy nagyobb lesz a gyerek, készültem mindig hogy otthagyom, meg közbe már nézegettem is jobbra-balra, hogy ki vóna aki – –

Mer énnekem közbe mindig vót egy álmom. Egy zsánerem. Fekete, nyúlánk, jóalakú, olyan hogy értelmes is legyen – húú, mondom, ilyen tán nincs is, nem túl sok ez egyszerre? De azér mindig ezt kerestem. Mer annyira vágytam rá, hogy hát egy ÉRTELMES nő, hogy ESZE is legyen – mer a második feleségem buta vót. Szörnyű buta!

Hetvenbe maszek lettem, kinyitottam a műhelyemet. Akkor éppen kijárta a fiam is az iskolát – odavettem magamhoz inasnak. Na, most már így csak gondoskodok róla, ha el is jövök! Most már így szárnyára tudom engedni! És akkorára meglett az is, akit kerestem.

A műhelyből átjártam mindig a kocsmába ebédidőt tartani. Ászt elkezdtem figyelni: – HÜ DE JÓKÉPŰ Nő! Pont az én profilom! – jött ki-be a kocsma melletti ház kapuján. Vót ott egy néni, valamikor a Dévai utcai szervizbe vót takarítónő, ismertem, attól kérdeztem: ki ez?

– Erzsikém, ki ez a nagyon csinos nő?

– Ez – aszondja – még lány, itt lakik. De van itten egy jobb is – aszondja –, azt ismerd meg! Csak az férjné van.

– Aa – mondom –, nem kell nekem férjes asszony, isten ŐRIZZ! Azt csak szeresse az ura! De különben is: EZ érdekel!

Kiszúrtam hogy mikor jár haza, ászt többször eljöttem abba az időbe, úgy álltam a kocsma elé hogy lássam, ászt ha jött, nagyokat köszöntem neki. Először föl se vette, nem fogadta. Aztán föltűnt neki, hogy én CSAK köszöngetek makacsul, úgyhogy egyszer vissza szólt hogy

– Jónapot.

– Egy pillanat! – mondom. Na, szóval duma így, duma úgy, ott nevettettem vagy negyed óráig a kapujukba, aztán a végin –

– Nézze – mondom –, elszakadt az overálom, nincs nálam tű, nem tudom megcsinálni – –

– Jó – aszondja –, hozza be – –

Ászt ottragadtam. Véglegesen.

Neki a szülei meghaltak már. A nagyszüleivel lakott, két öreggel. Épp megkapta a fölvételt Pécsre testnevelés szakra – mer tizenkét éve aktiv tornász volt már, kerettag –, de nem akarta itthagyni a nagyszüleit egyedül, nem volt szíve hozzá, úgyhogy lecsúszott a főiskoláról. Hát azóta már rég diplomás lehetne, mer nagyon jófejű, meg sokoldalú – na így most titkárnő. De pont az amit elképzeltem magamnak: nyúlánk, fekete, jóalakú, értelmes – –

Na hát ittragadtam. Ászt nemsokára megszületett a kis Rózsi is. Persze közbe rendeztük a dogokat, én elváltam, összeházasodtunk, minden – –

A fiamér én mindent megtettem amit lehetett. Fölneveltem jólétbe – mer KIMONDOTT jólétbe neveltem föl! Amikor leléptem tőlük, TELJESSEN berendezett kétszoba-összkomfort maradt ott, TELJESSEN gépesítve, huszonhatezer forint készpénz, a gyereknek kismotor, nagymotor, minden, ottmaradt az egész könyvtáram, az is legalább húszezer forint, óó, még sokkal több is – mer míg ott vótam, kínomba mit csináltam? Óvastam és könyveket gyűjtöttem. Ez mind ottmaradt nekik – jó, nem érdekel, így akartam. De mégis mikor leléptem, ment tovább a bunyó. Hogy én ilyen strici vagyok, meg olyan csirkefogó, meg mittudomén! A gyerek itt vót egész nap velem, hát ő értette a dogot, tudta hogy mi van, mégis biztos beszélt otthon, mesélte hogy mi újság – és mindig ment a cirkusz! Na, hát ebből elegem lett, elmentem egyszer, megmondtam neki:

– Mit köll itt dúlni-fúlni, lármázni, nem való ez semmire se! Gyere el hozzánk, ászt szent a béke! Most született a kis Rózsi, legyél te a

keresztmama!

Hát ugye egy nagy diplomácia, egy izé! Eljött, ő lett a keresztanyja a gyereknek – és nagyon jó barátnők a feleségemmel, mostani feleségemmel, nincs tovább semmi baj, békesség van. Olyan furcsa: olyan lett mint egy falat kenyér!

Én a szakmába elég hamar beértem. Amikor olyan tizennyóc éves vótam, már nagyjából tudtam amit el lehet várni egy autószerelőtől. Sokat számított, hogy a nagybácsimnál gépek között nevelkedtem, meg utána is jó iskolám vót – meg hát a képességeim is megvoltak a szakmához.

Mer – érdekes – például kézügyességem nincsen! Abba nem vagyok különleges. De az viszont sokat jelent, hogy príma jó fényképező szemem van. Hogy amit én egyszer látok: egy pillanatra ránézek – és egy életre lefényképeztem! Ez már gyerekkoromba kialakult bennem, amikor az élet rákényszerített hogy kolbászt kellett lopni: csak ránéztem, és psssz – ugyanolyan csáléra tudtam vágni – na ez nagyon fontos az autós szakmába. Mer például ha szétszedek valamit, egy ÉV múlva is össze bírom rakni! Mer megvan róla a fénykép az agyamba, belémrögződött! Olyan vagyok mint a régészek, hogy találnak egy összetört vázát, és a darabokat a nyomokból meg az agy-fénykép alapján mozaikosan össze tudják rakni. Vagy ha megmutatnak egy alkatrészt, én megnézem, és három év múlva is meg tudom csinálni, pontos méretbe! Nem mérem én, nincs is mérőeszköz nálam! Mégis majnem századpontosra megcsinálom! De csak ha látom. Ha nem látom, hiába magyarázzák nekem, meg hiába a rajz – de ha egyszer megnéztem, hulla pontosan megcsinálom!

Ez az agyamba lévő fényképezőgép sokat segít nekem a szakmába – a másik nagy segítség meg az, hogy érdekelt mindig az orvostudomány. És az autószerelés nagyon összefügg az orvostudománnyal: a gépbe ugyanazok az alkatrészek vannak mint az emberi szervezetbe, ugyanavval a funkcióval! Ezen sokan nevetnek, pedig így van. Például a vese: vízpumpa. Az ér: csőhálózat. A szív: olajpumpa. És ha van egy trombózis, eldugul egy olajcsatorna, ugyanúgy beáll a csapágyolvadás, mint az embernél. Vagy az agy: az elektromos relé. Ugyanaz! Szóval énszerintem az a jó gépészmérnök, aki érti az anatómiát! Vagy vegyünk mondjuk egy markológépet: nekem anatómiai ismeret szükséges ahhoz, hogy én a működésit

megértsem! Ugye: belemarkolok a földbe, fölemelem a kezem, belerakom a földet a puttonyomba -és közbe mi játszódik le? Én tudom: erek, idegközpont, idegek, ínhüvelytok, inak – a pali megnyomja a gombot, elektromos idegkapcsolás, kétszáz atmoszféra levegőnyomás az íntokba, flexibilis gumicsövekbe, a marok kinyílik, elektromos idegjelzés újból, bim-bum, a kar elfordul, a marok markol – nem ugyanaz? És a hibák is. Szoktam is így hülyéskedni:

– Na – mondom −, ennek ínhüvelygyulladása van!

– Hogyhogy? – aszondja a tag.

– Hát megpállott a gumi, kirepedt a magasnyomású cső! Teszünk rá érszorítót, mer megerőltette magát!

A fényképező szem, az anatómiai tudás – meg hát a gyakorlat, ez a harmadik. Hogy most már negyven éve élek gépek között, és általába mindig a legjobb műszaki körökbe – ugye ez se mindegy. És én az elméletet nagyon szeretem! De csak úgy, ha kíséri a GYAKORLATI tudás.

Made persze: az autó-szakma kollektív szakma, legalább kétszemélyes. Én hiába vagyok jó, ha magam vagyok. Mer ez a szakma olyan mint az élet: nő nélkül én nem érek semmit, meg a nő se ér semmit férfi nélkül. Na ugyanígy minálunk is: legalább párba kell állni. − Na emeljük meg ezt! – Nyomjad csak, én meg forgatom közbe! – ez csak így megy. Autószerelő, egyedül − az mese. LEGALÁBB párba, úgy igen! Mer egymásra vagyunk utalva. Épp ezer szép szakma: közösségre nevel! És voltam is már olyan munkahelyen, ahol megvolt a kollektíva, az összhang: szerelő, autóesztergályos, villanyszerelő, karosszéria-lakatos – összedógoztunk, tényleg mint egy család! Csak sajnos ez ritka helyen van meg. Nekem azér megvolt, mer volt két barátom, és együtt csináltuk majnem egy életen keresztül – így lehet.

Fölvételre mentem egyszer – még negyven nyóc, negyven kilencbe lehetett ez – a Stejjerbe. Es a portás el akart zavarni.

– Nincs tanoncfölvétel! – aszondja.

– Uram! – mondom. – Tévedés! Nem vagyok én inas! Segéd vagyok!

Tizennyóc, tizenkilenc éves vótam, termetre mélynövésű, kinézésre még nagyon gyerek, de manus vótam már azér, föllépésre már férfias.

– A Snájder urat keresem – mondom. Mer ismertem régebbről. – Legyen szíves hívja ki.

Akkor hagytam ott a mátyásföldi szertárat, ott harckocsikat javítottunk, a tatabányai tisztiiskoláról dirigáltak minket, nem volt jó, meguntam, megpróbáltam inkább ezt. Ez is német vállalat volt az ostrom előtt, a Stejjer-Pukk-Dajmler műveknek a magyarországi lerakata, most meg orosz cég, de mégis hát dízel-javító, érdekesebb – megpróbálom. Ez a Snájder nevű mérnök ismert engem, még inas koromból.

– Gyere – aszondja −, mi van?

– Hát – mondom −, szeretnék idejönni dógozni.

– Jól van, gyere! – fölvettek egyből. Ráadásul hetes kategóriába – a nyócas vót a legjobb, és egyből a hetesbe tettek, hét forint egy fillér órabérrel – az nem vót rossz pénz akkor! −, és fölraktak az emeletre. Hát német vállalat! – már az ostrom előtt is olyan modern vót, hogy lift vitte föl az autókat, fönt vegyes javítás vót, lukszuskocsik, alul meg dízeljavító.

Nahát, első nap adott mindjár a művezető egy Pakardot.

– Kérem, csinálja meg ezt a Pakardot, itt áll már hónapok óta!

Pakard, amerikai kocsi, nyóchengeres, bébigyertyákkal, lapos hengerfejjel, láttam már előtte ilyeneket – na gyerünk. Munkalap-rendszer volt, a satupadon a bélyegző-óra, ha kapott valaki egy munkát, rögtön bélyegezte a munkalapot, beírta, megcsinálta, újra bélyegezte. Ott volt a szélvédő alá dugva a munkalap, nézem: „állandó öngyulladás, nehezen indul”, és millió bélyegzés, hogy ki dógozott rajta, mennyi ideig, mit csinált neki, „négy szelepcsere, motorszétszerelés, összeszerelés”, ilyenek, de hosszú sorba. Te jó isten, mondom magamba, hát mit csináljak most evvel! Hát van rajta vagy kétszáz óra, és eredmény meg semmi! Biztos hogy új ember vagyok, ki akarnak baszni velem!

– Uraim – mondom ott a többi segédnek −, hát mi van evvel a kocsival, mit tudnak róla?

– Ott van a lapon, nem tudsz óvasni? Csináld csak szakikám nyugodtan, maj te is megfázol rajta!

Szóval így! Na köszönöm.

Régi Pakard vót, trepnis – a Zílt csinálták ebből, ugyan az. Látom a lapján: cseréltek benne szelepet − biztos nem jól! Hát csak az lehet, másképp menni kéne ennek! Kivettem a gyertyákat, csináltam egy kis belógatós lámpát pici égővel, avval bemásztam a gyertyanyíláson –

mer lapos hengerfej vót, nem mint a mostaniak. Bevilágítok, nézem – aha, mondom, az kék, amaz is kék, azokat csinálták, mer el vannak színeződve – leveszem a hengerfejet, kiveszem a szelepeket – igen, hát ezek cserélt szelepek.

Akkorra már ott lábatlankodott két ilyen magamforma srác, inasok, figyelték nagyon hogy mit kínlódok.

– Te – mondom az egyiknek −, olyan ismerős vagy! Nem angyalföldi vagy?

– De – aszondja −, Göncöl utcai. Láttalak arra már téged is!

– Én is láttalak téged – aszondja a másik −, hát én is ott lakok a Röppentyű utcába!

– Mi vót evvel a kocsival, meséljetek már!

– Hát – aszondja −, csinálta ezt má mindenki, de mindenki elvérzett rajta! Senki nem tudja mi baja!

– Na jó – mondom. – Hozzatok akkor egy mágnest.

– Mágnest? Minek?

– Ne törődjetek vele, csak hozzatok egy mágnest! Na kerítettek valahonnan egy mágnest. Avval aztán betelepedtem a selejtesládába, a kidobált öreg alkatrészek közé. Kikerestem a szemétből a régi szelepeket, olyanokat amiket nem fog a mágnes, antimagnetikus − mer kipuffogószelepnek az a jó! Rendbehoztam őket, beraktam – kész vót a Pakard! Tizenkét óra alatt megcsináltam! Pedig vót már rajta kétszáznegyven óra kidobott idő! Na hát így egyből föltörtem.

Ez a két krapek meg megszeretett engem. Kéredzkedtek, hogy had jöjjenek az új segédhez dógozni – aztán már huszonkét évig nem is igen váltunk el, együtt mentünk mindenhova a Golyóval meg a Bugyuval, ők inasok vótak még akkor, de tizenhét, tizennyóc éves korukba is már fejlett férfiak – én meg, a segéd, kis vacak srác köztük, hát nagyon szépek vótunk – de ez egy nagy barátság lett. Nem haverság, mer az mást jelent – barátság, KIMONDOTT BARÁTSÁG!

A Bugyu vidéki gyerek volt, tapolcai – de valami RETTENETES gátlásos, hát első időkbe nem lehetett beküdeni egy botba felvágottér, mer nem bírt megszólalni, szégyellt, elpirult! Meg be se ment, be se lehetett lökni! Közbe egy halál jóképű krapek vót, meg olyan férfiassággal áldotta meg az isten, hogy – hujúúj! De azt egy nő csak úgy kaphatta meg, ha NAGYON elhatározta, ászt NAGYON ráhajtott – még én oltottam rá a nőket! Mer az soha nem tudta mit kell csinálni.

Kalauznőket például – mer együtt mentünk mindig dógozni, ismerősök voltak a kalauznők – de nem vót nehéz dogom, mer tetszett nagyon a nőknek a Bugyu.

– Hogy tetszik a barátom? – mondom, persze a Bugyu háta mögött. – Jóképű, mi? Csak zárkózott, nagyon zárkózott. Eredj rá!

A Golyó más vót, az pont a fordítottja. Nagyon eszes srác vót, meg rámenős – hát igazi angyalföldi gyerek az meg. Stejjeréknál vót portás az apja, nyugdíjas csendőr, de még valamikor negyvenháromba összeszólalkozott valakivel, ászt az illető lekomunistázta, kivitette a frontra – és eltűnt, szóval meghalt, a Don-kanyarba. Szakácsnő vót az ő anyja is, ő vezette az üzemi konyhánkat. Tizenhat testvére vót a Golyónak, de legtöbb meghalt a fronton. Egyik bátyja elvégezte a Zeneakadémiát, még a Horti-rendszerbe, ösztöndíjjal, de az is elesett Oroszországba. Aki maradt, az mind nagyon tehetséges vót, sokra vitte mindegyik gyerek – hát a Golyó is marha klasszul rajzolt, festett, és nincs is már a szakmába, mer iparművész lett aztán, tagja a Képzőművészeti Alapnak!

Szóval más vót mind a három, egész más – de viszont hárman együtt kitettünk egy normális embert. Mer én mindig aszondom: tökéletesség nincs. De azér hármónkba összesen már vót annyi, hogy megközelítettük! A Golyó értelmes vót, esze vót az elmélethez, meg a kézügyessége FANTASZTIKUS, ugye ami a művészetbe is kijött, – én a típusismeretbe vótam nagyon jó, meg hogy mit mivel lehet helyettesíteni, rengeteg ilyen fogást ismerek, – a Bugyu meg príma rakkolós vót, kisegítő, szorgalmas, szívós, odafigyelt, mindig ő hajtott minket hogy dógozzunk. Szóval ezt mondom: az autós szakmába eggy ember egyedül – semmi. Ott legkevesebb kettő kell vagy három. Ugye mint a tudományba is – mer az is énszerintem kollektív dolog. Énnekem hiába mondják, hogy ez meg az milyen nagy fej, mindent tud, zseniális gondolatai vannak – a fenét. Nem azt mondom hogy egy embernek nem lehetnek egetverő elgondolásai – de magába nem megy semmire. Ugye mondjuk egy atomtudós – mit számít EGY atomtudós! Nem eggy atomtudós csinálja ma már a tudományt -hanem Dubna! Egy centralizált valami – az már egy egység! Ahol az összes szocialista ország összeteszi amit tud, és ezt a kollektív gyümölcsöt élvezi a Szovjetunió! Ez markszista szempontból már egy nagyszerű dolog! − Na, hát szóval így vótunk mi is. Úgyhogy amíg együtt

vótunk, minekünk nem vót versenytársunk, nem vót komoly ellenfelünk!

De nem csak a melóba, hanem testi erőbe, meg az életbe is – hát VERHETETLENEK vótunk! Ugye én bunyóztam. A Bugyii az focizott. De nagyon jó fotbalista vót, a Vasasnak nagy reménysége annakidejin! Félórákig eljátszott a labdával a levegőbe ha akart! A Golyó is primán focizott – közbe meg még vízipólózott is! Pedig hát az egyik az kötöttizmú, a másik meg lazaizmú – őneki mind a kettő ment, ilyen sokoldalú vót a Golyó. Meg akkor ilyenek, hogy – megyünk egyszer együtt a Vasas-pályánál, és valaki tévedésből leszólított minket, hogy

– Maguk is ide jönnek? – mer valami éremszerző verseny vót benn éppen, Emháká, akkoriba divat vót ez.

A Bugyu meg épp siker vót, kocsmából jöttünk, a Gödörből, rámondta:

– Ide, persze!

– Tessék akkor – aszondja a szivar −, indul épp a súlydobás, tessék!

Bementünk – és ez a marha, a Bugyu, úgy ahogy vót, fölőtözve, télikabátba ifjúsági csúcsot dobott!

Úgyhogy, mondom, megállíthatatlanok vótunk! Ha mi hárman elindultunk valahová – jajaaj − − Nő mindig vót. Hát nekem meg a Golyónak nem vót probléma, a Bugyunak meg annyit passzoltunk amennyit csak győzött. Jó vót velük, szerettem őket nagyon, meg még a mai napig is −

– csak azér később úgy elhidegültünk egy kicsikét. El is kerültünk arról a környékről, meg hát van ebbe egy olyan törvény is, hogy amikor az ember már megnősül, meg családot alapít, akkor már ezek a legénykori cimborák – hát jobb ezt akkor már abbahagyni, énszerintem abba kell már akkor hagyni. Mer szép vót, jó vót, de – szóval fene tudja hogy van ez. Meg az is az igazság, hogy valahogyan a második feleségem, az úgy elhidegített minket egymástól. Hát az egy nagyon kegyetlen nő vót! Semmiféle lelki érzés abba nem vót. Annyira önző vót, meg annyira kizsákmányolt az mindenből engem, hogy – szóval őmiatta halványult el a barátság. Mer sok primitív nő ilyen, hogy az a passziója hogy mindenkit szétmar maga körül, eltávolítsa az embereket egymástól.

Meg aztán az is az igazság, hogy a Golyóba is hiba vót azér. Mer a Golyó, az olyan, hogy az megnyomna mindenkit. Barát, testvér, sógornő, bárki – annak mindeggy! Ilyen bikás a pali! Pláne már így öregségire annyira rájött ez a hülyeség, hogy az megnyomná még az éjjeliszekrényt is! Hát jó, igaza is van tulajdonképpen, na. Mer ha lehet, csinálja! Csak azér mégis – hát szóval én is féltékeny vagyok azér egy kicsit! Ugye jóvágású krapek, aztán – szóval − −Meg ilyen, hogy a feleségemnek nagy fejlett lánya van – hát nézem: nem azt is kerülgeti már? Hát azér ilyen otrombán mégse lehet! Meg ahogy az összes ismerőseimet állandó zaklatásnak tette ki ilyesmikkel – hát neem. És olyan primitíven is csinálja! Attól függetlenül, hogy elég műveltnek tartom – de már így szeksz-vonalon nagyon primitív! Mer arra ha csak félig rámosolyog egy nő, akkor már rögtön bimm-bumm, már kefél is! Hát nem lehet így ajtóstól rohanni a házba! Mer rendbe van: fűzze be, dumálja meg – hát az a gyönyörűség, az a legszebb! De ÍGY! Hát így nincs is semmi ROMANTIKÁJA a dolognak! Mer énbennem is sokszor van olyan, hogy na ezt a nőt most meg kéne nyomni – nade nem ilyen barbár módon fogok hozzá! Hát EMBEREK vagyunk, nem? Úgyhogy ezer, ezer haragudtam meg a Golyóra kicsit. Hogy mindegy hogy ki, nem is biztos hogy tetszik neki az a nő, csak meg akarja mutatni – ilyen hiúság ez nála vagy mi! Meg az vót mindig a dilije, hogy ha én megkezdtem valamit valakivel, akkor minden áron ő akarta befejezni – hát utálatos dolog, nem? Na ettől függetlenül szeretem én azér, szeretem most is, mer avval együtt jó gyerek, csak − –

Vót egy időbe olyan is, hogy hárman együtt fogunk valami közös dologba, maszek vállalkozásba, hát úgy lett volna jó – de az se sikerült aztán. Mer ott meg az vót, hogy én meg a Bugyii bohémabbak vótunk, mi a ránkeső pénzt megittuk, elszórtuk – a Golyón meg kiütött a sváb vér. Mer ő Hajzler, német – hát csak csúfneve a Golyó −, és ahogy lassan már öregedtünk, ez egyre jobban kiütközött rajta: fogához verte a dohányt, hazament a ráeső pénzzel, nem dobta be a közösbe. Hát ez olyan dolog, hogy ez már ugye nem jó. Mer én olyan vagyok, hogy nem bírom áztat hogy ha van nálam pénz, akkor nekem fizessenek, hanem amíg van, addig én fizetek! És akkor ez ment, hogy mindig mi fizettünk a Bugyiival, ő ki tudta várni, ászt a végin szépen hazasétált a lóvéval! És szépen tollasodott! Mi meg maradtunk csórók. És eleinte

ezt észre se vettük! Csak aztán egyszer-kétszer fölvilágosított a feleségem, hogy hát mi újság. Mer akármilyen hülye csaj vót – buta vót mint a főd! hát a mostani feleségemhez közel se jöhet! −, de azért ugye mint kívülálló ő jobban láthatta a dogot, hát mint a sakkba a kibic, hogy én ott nézem, feszülve, két órája, de nem látom, ő meg odajön és lássa rögtön, ha hülyébb is nálam! Úgyhogy szóval lassan én is fölfogtam, hogy hát mi megy itten, és akkor – hát megálljunk, mondom, ez így nem lesz jó. És akkor szépen abbamaradt a dolog.

De mondom, avval együtt én nagyon szeretem őket most is, mind a kettőt, hát haragba nem vagyunk, meg sokszor lássuk is egymást – na a Golyó épp tegnap vót itt, jött a szelepkiszedőér, mer a Kallónak, a szobrásznak, aki a Lenint is csinálta, meg a Köztársaság téri szobrot, elromlott a kocsija, és vadászni akar menni a Kalló, és ezer kellett a szelepkiszedő – na szóval jóba vagyunk most is, szeressük egymást!

Az én korosztályomba kevés szakképzett munkás van. Mer tudnéllik abba az időbe, mikor én inasnak mentem, vót a háborús konjunktúra, keresték a segédmunkást is, jól is fizették – és akkor nem mentek szakmára, hanem rögtön kerestek.

És ez sajnos most is így van. És énszerintem itt basztak el a dogot. Hogy egy segédmunkás többet keres mint egy képzett iparos. Amit SOHA se szabadna SEHOL se megengedni! Hogy egy darukötöző, vagy egy gépszállító, akit az utcáról be lehet hívni, mer nem kell hozzá semmi, ezer forinttal többet keressen mint én, aki univerzális vagyok, minden csínját-bínját ismerem annak a szakmának!

Mer rendbe van: van olyan pali, hogy nincs benne annyi ambíció hogy kiugorjon a többi közül, és nem akar semmit tanulni, mer képtelen rá szellemileg, vagy lusta hozzá, hanyag – akkor az legyen segédmunkás. Mer segédmunkás mindig kell! És akkor abból ne csináljanak szakmunkást, hanem csak nézzék meg hogy nem-e színvak a krapek, és tanítsák meg rá hogy ha kigyullad a ződ lámpa, akkor a piros dugót beledugja a barna lukba – na: segédmunkás, vagy betanított, kapott kétheti tantermi foglalkozást és fölvették géphöz, és dugdossa amit köll. De mér kell annak több pénz mint nekem?

Csak egy példát mondok. Több miliárdér fölgépesítettük a szervizhálózatot, megvettük a rengeteg okos gépet a műszeres beállításhoz – csak éppen nem ér az egész semmit. Mer például mind kilencvenkettes oktánszámú benzinre vannak beállítva a műszerek –

nálunk meg kilencvenkettes oktánszám nincsen. Csak papíron. Mer jó ha van nyócvanhat, vagy nyócvannyóc. Úgyhogy megcsinálják a műszeres beállítást, és akkor jövök én. Mer hozza a tag a kocsiját, hogy

– Nézze már meg Fésűs úr, mer kifizettették velem a műszeres beállítást, és a fene egye meg, rosszabb mint vót!

És akkor én a puszta fülemmel, a HALLÓSZERVEMMEL meghallgatom, és ide nyúlok, oda nyúlok, beállítom, és

– Na igen – aszondja −, ez az. Mindjár más! Most jó-Szóval azt akarom kihozni evvel, hogy az én fülem, meg műszaki gyakorlatom többet ér, mint a miliárdokér vásárolt gépek! És akkor mégse érek annyit, mint az a dugódugdosó betanított munkás!

Régen ez más vót. Régen egy iparos meg egy segédmunkás közt azér valami különbség vót. Az én időmbe egy iparos – hát egy esztergályos? az BONVIVÁN vót! Könyökvédő, csokornyakkendő, konflison ment be az üzembe! És vót valami értelme a munkájának, mer húsz-huszonöt évig dógozott és vett rajta egy házat, jó kis házat – ez az utca végig ilyenekből áll! Sorba el tudom mondani: ezt vasutas építette, az lakatosé vót, amaz egy fuvarosé, kovácsé, kőművesé − –

De most már sokan azt mondják hogy nem érdemes szakmát tanulni. Mer ha elmegyek trógernak, többre jutok vele. Nagyon, nagyon le vannak züllesztve a szakmák. Mer a szakmunkásból automatát csináltak. Meg van neki magyarázva, hogy mit hova kell dugdosni, ászt dugdossa – hát az szakmunkás? Például egy kovács − száz éve, vagy hatvan éve egy kovács olyan dogokat csinált, amit ma iparművészetnek mondanak – hű de nagy művészet! tulipánt csinál vasból! – régen nem vót „iparművész”, egy falusi kovács megcsinálta ugyanezt! De akit meg kovácsnak neveznek máma, az meg nyomkodhassa a gombot. Hogy megszerzi a kovács-szakmát – nem is könnyen, mer például irodalomból megbukott, visszatartsák, ismétel, a végin elvégzi – ászt odarakják egy gép mellé gépnek.

Sok szakma átalakul. Kőműves is alig van már, igazi kőműves, mer a házakat betanított épületszerelők csinálják. És evvel aztán vége is van a szépségnek – hát meg lehet nézni a lakótelepeket! Abból aztán semmilyen építészeti stílusra nem lehet következtetni! Most láttam a tévében egy filmet, hogy „A mórok hatása a spanyol kultúrára”,

különböző épületekről szólt, régi, gyönyörű dogok vótak benne, meg hogy melyik stílus hogyan, mint – és úgy elgondolkoztam. Hogy pár évszázad múlva milyen stílusnak fogják mondani ezt a mostanit. Annyit fognak rá mondani, hogy – hát ezek nagyon szegény emberek lehettek. LELKILEG is nagyon szegények! Körülbelül úgy fognak majd merengeni a régészek meg a szociológusok a mostani épületeken, mint mi merengünk most a Tripoliszon meg a Mária Valérián. Mindig megcsodálom a Szépművészeti Múzeumot – hát azér az meg van építve! Szép is, meg masszív − jó hogy ugye restaurálni kellett, mer a háború megrongálta, de az más dolog. Mer az újpalotai lakótelepnek bizony nem kell háború se! Csak egy kisebb földrengés, és mint a kártya, úgy fog széjjelmenni! Mint Bukarest! – Szóval hogy van ez, lemaradtunk, hátrafelé megyünk? Mer aszondják, régen el vótunk nyomva; de mégis a német elnyomás száz éve alatt fölépült Budapest! És olyan tartós épületekből építették fö azok a régi kőművesek, hogy a mostaniak a nyomukba se érnek!

Vagy mondjuk ott van a fémforgácsoló szakma. Azelőtt, valamikor az esztergályosok urak vótak, a vasas szakma dojenjei, korlátlan urak! Esztergályos, karuszeres, marós – azok VALAKIK vótak! Mer gyönyörű munkájuk vót, változatos, ügyesség, nagy tudás köllött hozzá, aki ott megfelelt, hát az tényleg tudott valamit, és el is ismerték! Most meg mi van? Kap az az esztergályos egy melót, mittudomén: kétlépcsős csapszeget − és ÖT ÉVIG egyfolytába azt csinálja. Hordják neki talicskával, ő be van állva, csak teszi be a gépbe, szedi ki, tovább – hát ebbe bele lehet HÜLYÜLNI! Hát ahogy a Modern idők-be lehet látni! Úgyhogy persze hogy erre a szakmára nem megy senki most már. A régi, igazi esztergályosok szokták még most is ecsetelni az ifjúságnak a szakma szépségeit – hát igen, szép nagyon az esztergályos szakma! De nem nagyüzembe. Ahol tíz évig csupa egyforma perselyeket csinál a pali. Hanem ahol még IGAZI munkája van, ahol még GONDOLKOZNI is kell! Csak ilyen hely már nemigen van. És ezer van a fémforgácsoló szakmába ilyen őrült hiány! Ezer ment tönkre ez a szakma! Pedig nem kéne hogy így legyen. Mer ahol olyan a munka, oda állítsanak be automata sort betanított munkásokkal! Ha meg valakire azt mondják hogy „esztergályos”, akkor az legyen tényleg esztergályos! És ne belőle csináljanak automatát! Ne alacsonyítsák le tömegcikk-géppé! Hát így persze hogy

nincs jelentkező. Mer majd bolond lesz valaki megtanulni egy szép szakmát, hogy utána ott álljon vele egy ötvenéves esztergapad mellett és csinálja a csapszegeket, normába, keresni is alig keres vele, és még vécére is alig tud kimenni tőle – na világos hogy otthagyja és elmegy gépszállítónak, ott nem kell tudni semmit, de kétszer annyit keres, szabad, mozoghat, láthat – hát a telepünkön is: tele vagyunk szökött esztergályosokkal!

Amikor én tanonc lettem, az osztálytársaim kiröhögtek.

– Juj de olajos vagy! Hát mitől, mit csináltál? Meg vagy bolondulva? – aszondja.

– Mér? – mondom. – Hát tanulok. Maj három év múlva fölszabadulok, aztán keresek én is!

– Hát – aszondja a krapek −, én segédmunkás vagyok, meg az is maradok. A segédmunkás mindig köll! Most keresek hatszor annyit mint te, de mindig fogok keresni legalább annyit!

– Na jó, de hát én ezt a szakmát szeretném megtanulni, mer érdekel, meg − −

Szóval nem nagyon értettük meg egymást, mer annyira más fölfogásunk volt. Úgyhogy aztán el is kerültük egymást, mer nem volt miről beszélgetni.

Na részben nekik lett igazuk, részben azér nekem. Mer találkoztam aztán ezekkel később, és – hát mind megtört, hirtelen megöregedett, úgy néz ki mintha apám lenne – a volt osztálytársaim! Meggyötörte őket az élet,, az alkohol, a kiegyensúlyozatlan életmód, a fizikai erőltetés, a sors, vagy minek nevezzem − −

– Emlékszel – mondom −, amikor röhögtetek rajtam? Hát most hogy látod a dogot?

És vót olyan, aki azt mondta rá hogy:

– Igen, hát neked vót igazad.

Meg ahogy észrevettem, ezek azér a gyereküket is sok esetbe már próbálják fogni, hogy tanuljon, szerezzen szakmát, szóval egyik-másik okult azér – csak ez még most is nagyon lassú folyamat. Mer azt lehet mondani, hogy itt Angyalföldön ma se nagyon divat a tanulás meg a szakma.

És hát az is sokszor van, hogy megvan a szakmája − ászt nem csinál vele semmit. Mer én bármikor három kocsmából összeszedek itt ötven palit: jóképességű iparosok, van is valami szakmája legtöbbnek – ászt

semmi. Ott áll egész nap, fogja a korsó fülit. Ugye máma törvény kötelezi az embert, hogy munkahelyet kell választani, dógozni kell – de én állítom, hogy ha megszüntetnék ezt a törvényt, itt annyi munkanélküli lenne egyből,, hogy lépni nem lehetne tőlük! Ebből a tízmillió magyarból KÉTMILLIÓ az utcán lenne, akárkivel fogadok! Mer olyan igénytelenek. Egyik nap fölás a pali egy kertet, azér kap egy százast, elvan belőle három nap vagy két nap, akkor még hozzácsal-hozzálop ezt-azt, na akkor megin trógerol valamit egy délelőtt kétszázér, megin van három-négy üres napja – ez így megy. Úgyhogy én állítom, hogy ha a törvény nem lenne, még háromszor annyi ilyen pali lézengene az országba, mer aszondaná mind:

– Aa, hát a bánatnak menjek be a gyárba, egy kis krumplit, babot megtermelek, megvan a disznóm ászt kész!

És akkor ott van persze a pia is, közbe. Hogy iszik, mer nincs mit csináljon. És nem tud semmit csinálni, mer iszik. És akkor csak rombolja tovább az az állandó pia.

Jó, ugye én is iszok, eléggé piázok én is – de azér bizonyos fokig előttem van, hogy annyira iszákos mégse legyek mint apám. Hogy ugye nagyon jó ember vót, átlagon fölül inteligens, meg nagyon jó melós – de közbe meg annyira ivott hogy az már direkt megBÉNÍTOTTA – na erre mondjuk vigyázok azér hogy idáig ne jussak. A munkába asziszem hogy körülbelül már utolértem a fatert, vagy inkább még el is hagytam – a piába nem akarom egésszen utolérni. Mer megfigyeltem hogy milyen roncsolást csinál az alkohol a melósnál. Hogy először föllép a kötelességtudat hiánya. Akkor utána kezd kijönni az önmaga iránti megbecsülés hiánya – na akkor már ott komoly meló nemigen lehetséges. A vé-gin meg ászt beáll a nemi inger hiánya, tehát elveszíti a családjával is a kapcsolatot, mer eggyik nő se tűri soká hogy ott van a férfi, de mint partner nem ér semmit se, és akkor jön hogy vagy eltűri csöndbe – az inteligensebbje! –, vagy szakítanak és akkor szétmegy a család – na ez ennek az útja. Hát látom! Hát ez megy itt, körbe!

Na hát aztán olyanok vannak, hogy – hát borzasztó. Hát csak itt a szomszédba. Hogy a tag tébés, ászt tiszta alkoholista. A nő ugyanúgy: alkoholista, meg most már az is tébé-gyanús. És akkor egymás után csinálják a gyerekeket. Hogy most már van nekik hat, de már látom: jön a hetedik! Hogy már tényleg azt kérdezem: hát mér engedi

ezt az állam? Hát énszerintem ezt már meg kéne akadályozni! Már itt a környezet bele kéne hogy szóljon, hát nem? Mer az a gyerek ártatlan – és csak szenved. Már eleve egy degeneráltsággal születik, és akkor ebbe a nyomorba nő föl, hogy eggyik szarból kilép, belelép a másikba! És ez öröklődik a gyerekeinek is, az ő életük is csak ugyanilyen lesz – hát nem kéne az ilyen illetőket központilag sterilizálni? Hát semmi hasznot ez már nem hoz! Már alkalmi munkára se alkalmas, már egy órát nem képes dógozni egy nap, mer úgy remeg keze-lába az alkoholtól, hogy csak a citerazenekarba lehetne már használni – hát az ilyennek mér kell megengedni, hogy még akkor gyereket is csináljon, ugyanolyat mint ő?! Van némi ismeretem a biológiából: hát ha két satnya magot elvetünk, abból csak ugyanolyan satnya növény származhat! Szóval ezt csak a társadalom sínyli meg ha hagyjuk – és tessék: itt van ni. Evvel van teli az ország!

Van aztán olyan is, hogy segíteni lehetne még rajta, még vissza lehetne húzni a rendes munkába – de segítséget nem kap, ászt ottragad. Például van itt olyan hapsi, hogy elveszett a munkakönyve. De ahhoz hogy újat váltson, hatszáz forintot köllene befizetni. És nincs neki! Mer amíg nincs munkakönyve, csak alkalmi munkából él, és azokból az ötven meg száz forintokból nem bírja előteremteni a hatszázat, azt aznap föléli, megeszi-megissza! Jól van, mer mondjuk nem elveszett az a munkakönyv, hanem otthagyta a pali az utolsó munkahelyin. De most már szeretne jó útra térni – hát mér nem hagyják akkor? Hát van olyan hogy hirtelen meghülyül az ember, vagy hullámvölgybe kerül, esetleg családi problémája volt, vagy a helyi hatóságokkal valami – de most már megbánta, menne dógozni! Amivel az állam is jól járna! Hát akkor mér nem adják neki azt a munkakönyvet ingyen?! És elég sok ilyen van. Hogy föl is vennék, köllene is a munkája – csak nincs munkakönyve. Ászt hányódik, züllik, megrohad − −

Szóval így állunk. Hogy jobb nem széjjelnézni. Mer a magyar munkás, ami azelőtt FOGALOM vót – most nulla. Ma már a világon nem jelent semmit a magyar munkás. Régen érték vót, mer tudott dógozni, éhbérér is háromszorosát teljesített – mostan meg a legrosszabb munkás a világon. Mer nem dogozik. Már a szemléletibe baj van: NEM AKAR dógozni! Mer csak annyi van, hogy a törvény kötelezi hogy munkahelye legyen -hát jó: akkor ott van, egy része ott van. De akkor se DOGOZIK! Ott van, azt a nyóc órát valahogyan

áthülyüli – és közbe százból mondjuk tizenöt viszi azt a melót. Nálunk is a telepen: ott lézeng ez a rengeteg ilyen megállapíthatatlan szakmájú pali, hogy esztergályos, köszörűs, marós, szerszámkészítő vóna, de azt nem csinálja, hanem beállt gépszerelőnek – nade hát azt se csinálja, csak ott van, és közbe egy nagyon kis százalék, a százból tizenöt dogozik. Ez a helyzet! Sajnos.

Aki meg összeszedi magát, dogozik, igényes a munkába – hát annak se valami rózsás a helyzete. Mer jövője nincsen.

Régen az vót a jó, hogy tudott célozni az ember. Például mint én, gyerekkoromba: tudtam hogy autószerelő leszek, fölszabadulok, dogozók, keresek kábé ennyit, csinálom tíz évig, féreteszek ennyit meg ennyit, akkor keresek egy műhelyt, kibérelem, megnyitom, dogozók benne, keresek, féreteszek megin − −Na ez máma nincsen. Ezt a programot most nem bírom megvalósítani!

Beszélgettem egy osztrák kamionossal – elég jól tudott magyarul, mer magyar vót az anyja −, és az mesélte, hogy milyenre tervezi az életit. Elvégezte az iskolát aszondja, most dogozik öt évet mint kamionos; amit abból öt év alatt megspórol, azon vesz egy kamiont, azt kiadja bérbe; akkor két év alatt tud még egy kamiont venni! Akkor a két kamionjára sofőröket ültet, és tovább ő már csak a botot köti, és jön be a pénz! Na.

Hát nálunk most már ez mondjuk ellenkezik a szocialista fölfogással. Úgyhogy ezt már nem lehet csinálni. Hanem nálunk az a szép, hogy kijárom az iskolát, megtanulom a szakmát, és akkor dogozók benne a nyugdíjig. Mer más nincs. Csak azt nem tudom, hogy így mi a célja az embernek! Ha egyszer más nincs, továbbút nincsen!

Esetleg ha annyira dübörög bennem az ész, akkor fogom magam, elmegyek magasabb iskolára, hogy mégis legyek „valami”. Mer aszondják demokrácia van, máma egy munkás lehet miniszter is, énbelőlem lehet még miniszterelnök is! – persze, lehetek. Ha ráállok egy bizonyos vonalra. AZON mehetek, akár meddig. Ha kedvem van. Nade vegyünk csak kisebb dogot – hát ki akar miniszter lenni! hülyeség– mondjunk csak tanárt: tanulok hogy tanár lehessek. De minek? Hogy kevesebb pénzem legyen, mintha a fenekemen maradnék?!

Mer ez a, helyzet! Hát ott van például a feleségem. Érettségizett, nem vagyok beképzelt, de merem mondani hogy elég jófejű nő,

titkárnő egy kutatóintézetbe, hat kutató mérnöknek a munkáját rendszerezi, csoportosítsa, tud gépelni, a helyesírása kitűnő, ő írja az üzleti leveleket, levelez németül is, gépel oroszul – ezernyócszáz az alapfizetése. Kapott a Műegyetem egy műszert, de használati utasítás nélkül: a feleségem állította össze német prospektusokból, minden anyagot ő szedett össze hozzá, és úgy megcsinálta, hogy az egyetemnek a rektora gratulált hozzá, hogy ilyen klassz, olyan nagyszerű – persze lovetta semmi, csak erkölcsi izé − −És akkor a másik meg: az analfabéta cigányasszony itt szembe. Még én találtam neki a kiírást, mer óvasni nem tud, én mondtam neki hogy takarítónőt keresnek. − Jól van Danikám, elmék, megpróbálom! – és kettőezer hatér fölvették! Takarít egy akkora műhelyt mint egy köpés, összesöpri azt a kis fémforgácsot, ezt-azt – és megkapja a KÉTEZER HATOT!

Na szóval: ha valakinek TÍZSZER annyi esze van mint a másiknak, jó az neki?

És milyen CÉLJA legyen így az embernek? Hogy még értékesebb munkát végezzen – még kevesebb pénzér?

Ugye van egy ilyen versike a markszizmusba meg a pártunk-kormányunk szóvégibe, hogy „ki hogy dogozik, úgy kell bérezni” – hát ez messze van, nagyon messze − −

Meg akkor még azt se tudom, hogy ha valaki most kezdi el a szakmát, meg az életit, az hogyan tud megállni a lábán. Már sok okosnak föltettem a kérdést, hogy ha egy tizennyóc éves fiatalember vidékről följön, tisztességes, büntetlen előéletű, és hogy még nehezebb legyen: erkölcsi érzéke van neki, dógozni akar, a képességei megvannak hozzá, a szakmunkás-papírja is, de meghalt a fater, a muter, nincs senki aki segítse – na tessék: hogyan kezdi el, és hogyan alapít családot? -Senki nem tud rá felelni. Nem tud rá senki SEMMIT mondani! Mer nincs rá felelet. Ilyen távlata van ma egy fiatalnak! Dogozik: valahogy megél. De több semmi! Hogy valahogyan előre is lépjen, lakást szerezzen, családot alapítson – hát ha nem segítik otthonról, HOGYAN? Mer ha mondjuk vannak is szülei, ő tegyük föl azt mondja hogy – Nem, fölnőtt vagyok, és az én elvem az hogy a saját lábamon kell megállni! És benősülni se akarok sehová, mer nem a lakásér akarok szerelmes lenni, hanem szabadon! – na? milyen jövő vár az ilyenre?

Szóval én irtózatos társadalmi hibákat látok! Hogy senki előtt nincs

jövő, hogy a fiataloknak nincs útjuk, és pont a legjobbaknak nincs remény! Hogy nem tudunk tervet csinálni! Mer jó: éhen senki nem hal, rendben. Meg annyiszor elmondják azt is: van munkalehetőség – igen, van, ha belépek egy munkahelyre; nade viszont akkor már nem bírok dógozni, nem bírok keresni! Éhen már akkor nem halok, de kitartásom nincsen, előre lépni nem bírok! Hát nem ÓRJÁSI baj ez?

Énnekem mindig vót egy álmom. Ügy gondoltam: akkor mennek jól a dogok, ha a havi keresetemnek az egyheti részeből meg tudok élni a családommal, ha ennyiből megvan a kaja. A másik egyheti részéből meg föl tudjak öltözni a gyerekeimmel. És akkor a többit, a kétheti részt meg el tudom tenni – mer nem tudhatom hogy holnap milyen állapotba leszek, tudok-e még így hajtani, szóval az legyen a tartalékom, meg hát ami még az egyéb dogokra van a kaja-ruha mellett: az előrejutásra. Énnekem mindig ez vót a jelszavam! És asziszem hogy ez sehol a világon, semmilyen munkásnak nem rossz szöveg! Ha ez megvan, az már tényleg az igazi szocializmus!

Csak hát – ez nincs meg. Vót, megvót nekem is egy darabig – csak aztán elmúlt. És most már mindig messzebb leszünk tőle, mer megint nagyon romlik az élet. A pénz nagyon rossz, és a munkabér az árakkal nincs párhuzamba. Egy csomó dolog hiánycikk – nem értem mér; mer először köllene a hazai keresletet megtömni mindenből, aztán a fölösét exportálni! Amiből meg árubőség van, annak se megy le az ára – és ezt se értem; háti ha egyszer annyi krumplink, annyi almánk termett, hogy nem bírjuk hová rakni, akkor mér nem adják olcsón? Kisétáltam szombaton egy ötszázassal a piacra, vettem kolbászt, szalonnát, krumplit, savanyuságot, egy darab marhalábszárt, meg tojást – nem is főétkezésre, csak kisegítőnek! — és vége vót az ötszáz forintnak. És akkor még hol van a ruházat! Mindig kell valami a gyerekeknek, harisnya, cipő, nem is beszélve az ágyneműről, akkor nekem is kéne öltöny, nadrág, dzsekik, alsónemű, hát állandóan kell valami – és hihetetlen drágák ezek a dogok is! Ha nem vóna a fusi, mit csinálnék? De most már evvel együtt se bírom! Mer mindig rosszabb! Igen, tudom: el van adósodva az ország. De mér van eladósodva? Mer értelmetlen dogokba vágtunk bele! Hát mér kellett a timföld-ország közepin vasgyárat építeni?! Mér kellett egy agrárország helyin nehézipari országot csinálni?! Hát nem vót EGY pali se, aki megmagyarázza a főgórénak, hogy – Nézd, nagyfőnök, itt nem

nehézipari centrumot kell csinálni, mer itt évszázadok óta príma búzát termelünk^ olyan sikértartalommal, hogy vefőmagnak veszi Kanada, Argentína, az Usa, a magyar hagymát a világ minden konzervgyára keresi, mer kicsi a nedvességtartalma és jól bírja a szállítást, mi tudunk termelni babot, lencsét, van sok szarvasmarhánk, birkánk, és ha a termőföldünk hatvan százalékát megműveljük, akkor egy közepes termés hét évre elegendő! És így lehet nekünk boldogulni, nem a nehéziparral! -hát nem mondta meg ezt senki? Akkor nem csoda ha tönkrementünk! Pedig ha idejibe rákapcsoltunk vóna az élelmiszertermelésre, az árából már rég komputeros szerszámpadot vehettünk vóna minden üzembe, és mindent megkapnánk kajáér amire csak szükségünk van! – De hát nem: fölépítettük a vasgyárat a kertek helyett, a timföldmező közepin. Hát nem olyan ez, mint a hőforrásnál jéggyárat csinálni? Na. Jó, nem értek hozzá – de nekem ez a meglátásom! – Megint elkalandoztam. A lényeg csak az hogy – tönkrementünk.

A melós a bériből él. És akik bérből élnek, mindig azoknak a legnehezebb a helyzetük, minden társadalomba. Mer ebből a láthatatlan bilincsből kitörni nagyon nehéz. Aki ebbe benne van, az mindig csak alkalmazkodhat a fönnálló társadalmi rendhez, és nem mer kezdeményezni semmit – úgyhogy kilátástalan a jövője. Igénytelen, nem mer lépni, csak alkalmazkodik mint a kaméleon – hát ez a proletár, na. Csak a mindennapér való megküzdés van neki.

Mindegy, nem panaszkodok. Mer az az igazság, hogy – nem is érzem rosszul magam!

Melós lettem – nem bánom. Aa, nem cserélnék én senkivel! Semmiféle diplomás nemtomkivel – isten ments! Hát sok ilyen faszit ismerek, mer ugye a szakmám olyan, hogy a cigánytól a legfölső tízezerig mindenkivel érintkezek, ugye hozzák ide a kocsijukat, elbeszélgetünk, festőművész, szihiáter, közgazdász, író, volt miniszter, mindenki – és eleinte mindig olyan félve néztem rájuk, hogy sssz, ez egy mekkora nagy koponya lehet – és akkor szépen kezdtem rájönni, hogy – hát egy dinnye. Szóval meg kell vallanom őszintén, hogy szép lassan úgy kialakult bennem, hogy az a fenenagy Ipsz Ipszilon – hát szóval egy kicsit ketyere. És akkor úgy elgondolkoztam ezen, és rájöttem hogy – hát igen: ezek a palik mind csak EGY vonalon mozognak. Ezek mindig csak egy dologba értelmesek!

Ha egy ilyen krapekot, aki nagyszerű a fehérjeelőállításba, vagy a matekba, vagy akármibe, leraknának egy teljessen lakatlan szigetre – hát éhen halna a manus! ÉHEN halna szegény! Mer egyből semmit nem érne, ha kizökkenne a matekból vagy a fehérje-hülyeségeiből! De én más vagyok. Mer én ha kell, elő tudok magamnak állítani BÁRMIT, meg tudok termelni MINDENT! Ugye elősziris mindent ami fémmel kapcsolatos: én pillanat alatt át tudok állni bádogosnak, vasbetonszerelőnek, gépésznek, kovácsnak, karosszérialakatosnak, akárminek! De ugyanúgy lehetnék akármikor kőműves, tetőfedő, fűtő, sőt én egyáltalán nem jönnék zavarba ha hirtelen földművelésből kellene megélnem, vagy vagy vagy – amire ezek az okos bácsik KÉPTELENEK!

Én értelmiségi nem lehettem volna. Mer az a helyzet, hogy – hát elég sokat belematattam így orvosi dogokba, beleóvasgattam ilyen agyi témákba, mint amatőr, és rájöttem, hogy énvelem van egy dolog énszerintem. Hogy énnekem van egy agydaganatom. Van egy daganat az agyamon, azon a centrumon, amelyik a mateknak meg a klasszikus zenének a központja, reléállomása. És emmiatt nekem az az agycentrum nem dogozik. Amúgy MINDEN féle humán dolog érdekel, földrajz, biológia, közgazdaságtan, a legszárazabb jogi dogok is, zoológia, teológia, amit el lehet képzelni minden, fogékony vagyok rettenetessen, és príma a memóriám − csak épp a matekkal meg a klasszikus zenével nem megyek semmire, a legellemibb dogokat se tudom, mer ez a daganat rátelepedett a centrumra, úgyhogy KÉPTELEN vagyok akármit kezdeni!

Úgyhogy én tudom nagyon jól, hogy én soha nem kerülhettem vóna fölsőbb iskolába. Mer matek nélkül ugye nem lehet. De nem érzem semmi hiányát! Semmi hiányát nem érzem – sőt! így sokkal jobban érzem magam, és nem cserélnék senkivel!

Melós vagyok, erős vagyok, egészséges, kutya bajom – szeretek a bőrömbe lenni!

Én elég soká bunyóztam is valamikor. Hát a Tomori úti fabarak-iskolába bizony az vót a helyzet, hogy ott az maradt életbe, aki meg bírta védeni magát – úgyhogy ezer kezdtem el. Hogy ha oda kerül a sor, akkor ne kapálódzzak, hanem mégis tudjak valamit. A másik meg az, hogy a testnek is szüksége van bizonyos fokú erőlködésre – énszerintem egy férfinak legalább napi két órát ki kell fáradni! Akkor

egészséges!

Úgyhogy bokszoltam, jó pár évig – csak azér nem ment a dolog, mer ha meg bírtam verni a másik srácot: megsajnáltam. Szóval a bunyóhoz szükséges egy bizonyos fokú agresszivitás. Meg általába így az erő-sportokhoz. Oda kell az hogy be tudjon gerjedni a tag, hogy „micsoda! most agyonverlek!" – na, hát ez meg hiányzott belőlem. Úgyhogy soha nem is tudtam nagy babérokat aratni. Nem ártott hogy megtanultam, mer megvédeni most is meg tudom magamat, meg másokat is, gyengébbeket – erre jó. De másra én nem használom — mer humanista vagyok.

Mer valahogy lelkileg érzékenyebb vagyok mint mondjuk a munkatársaim, valahogy úgy vettem észre hogy fogékonyabb vagyok a finomabb dogok után, és nincsen meg bennem az a kötelező brutalitás, az a férfikeménység, az ÚGYNEVEZETT férfiasság! Pedig megvan a testi erőm, de kötekedni én egyáltalán nem szoktam – még ittasan se, józanul pláne! Én ha beiszok, akkor is csak megoldódik a nyelvem, dumálok – de az az agresszivitás énbennem abszolút nincs meg! Meg marhára tudok uralkodni az idegrendszeremen! Például ez a dolog, hogy „fölláll a izé – megáll az ész" – nem, ez nincs meg bennem. Mer például ott van előttem a nő, meztelen, az enyim, nekiugrok; és akkor aszondja hogy:

– Nem, nem, most mégse akarom! Akkor én:

– Kérlek szépen! Ahogy gondolod! – Visszagombolom a nadrágomat és: – Köszönöm. Szevasz!

Szóval semmi teror nincs bennem! Pedig ugye ilyenkor általába mi van? Más mit csinál? Zuhan az ököl, erőszak, harapás, kéztörés, féltégla, minden – nálam nem. Mer én BÁRMIKOR, a legkritikussabb pillanatba is tudok száznyócvanas fordulatot venni! És semmi drasztikum nincs bennem!

Szóval, nem tudom másképpen mondani: én humanista vagyok, annak tartom magam. Szeretem az embertársaimat! Sokan mondják, hogy „jaj, de szarok az emberek, gecik az emberek!" – állandóan ezt hallom! Pedig nem is igaz. Én azt mondom: nem rosszak az emberek! Egyik ilyen, másik olyan, de azér úgy általába meg lehet találni velük a hangot! Énnekem megy! Úgyhogy én soha, se nővel, se kocsmába, se családba, sehol nem vagyok durva, nem vagyok terorisztikus! Mint sok pali, hogy „én FÉRFI vagyok!" – neem. Nem attól vagyok férfi!

Én inkább segítőkész vagyok, bajtársias, emberszerető, humanista – még akkor is ha ezt általába összetévesztik a hülyeséggel. Mer a primitív meg képzetlen palik ezt a kettőt általában összekeverik – de engem nem zavar, nem izgat! Mer azér szeretnek is, amér mindenkinek segítek. Megjavítom ha valami gépjük elromlott, elintézek vitás ügyeket – úgyhogy bizonyos respekt is kialakult – hát szeretnek, na!

Asziszem hogy ebbe nagyon számít az is, hogy vallásos vótam. Mer énszerintem egy fiatalnál a vallás nagyon gazdaggá teszi a lelkivilágot. Jó, most már én is elég jól tudom áztat hogy mi az a vallás, mer azt lehet mondani hogy jóformán teljesen markszista gondolkozásom van már – csak azér még MOST is aszondom, hogy NAGYON fontos az hogy egy gyerek – pláne fiúgyerek! – legalább úgy tizennégy, tizenöt éves koráig a vallással is finomítsa a lelkivilágát! Szóval énszerintem vallás nélkül nincsen nevelés!

Rajtam még most is meglátszik a vallásos nevelés. Például ez is: én nem szeretek káromkodni. Pláne istennel! És még a mai napig se szeretem azt az embert, aki olyan borzalmasan csúnyán beszél, meg szidja az istent! Hát ez ugye a nevelésemből van, abból maradt meg.

Pedig hát közbe tudom hogy mi van. Hogy mikor a háborúba fölállt az arcvonal, egyik oldalon is misét celebrált a pap, a másik oldalon is megáldotta a ruszkikat a pópa, ászt utána gyerünk egymásnak, gyilkolni – na, mondom, most ez mi? összeveszett a jóisten magával? Vagy hogy van ez? Hát ha van isten, akkor csak egy van, és minden embert szeret! Akkor ehhez most mit szól? Ezen sokat gondolkoztam. Aztán a végin oda lyukadtam ki, hogy jó, mi szerethessük a jóistent, de az nem ér rá velünk foglalkozni. Hát valahogy így! Mer ha ráérne, akkor mit szólna hozzá, hogy Írországba hogy nyírják egymást a katolikusok meg a reformátusok? Most a református robbant bombát, azután a katolikus, mind a kettő a vallás nevibe – hát milyen káosz van ebbe a világba!

Meg úgy elnézem néha a templomokat is. Mer bemegyek egyszer-egyszer – hát nem imádkozni, vagy elmélyedni, csak mer műemlék, megnézni a festményeket meg satöbbi, így bemegyek. Csak közbe ezen is úgy elgondolkozok. Mer fölmerül bennem, hogy ebbe is milyen visszásság van! Ugye mondjuk egy falusi templom, de gyönyörű, fényes, több millióba kerülhetett – és közbe eszembe jut, hogy hogyan éltek abba a faluba az emberek. Hogy nyomorogtak.

Pedig ennek a templomnak az árából lehetett volna gépeket venni, gépállomást nyitni, csinálni egy szövetkezetet, és akkor haladhattak volna előre! Úgyhogy közbe imádhatták volna egyszerűbb körülmények között a jóistent!

Ugye református vagyok, minálunk az a tiszta meszelt egyszerűség vót a templomba. Na ehhöz képest a katolikus vallás borzasztó cifra, meg rettentő vegyes. Ha katolikus templomba mentem be, mondjuk hogy megnézzek egy híres képet, ez is úgy zavart mindig,, hogy a sok öregasszony ott csókolgassa a faszobornak a talpát – te jó isten, mondom, micsoda baci-tárház lehet itten! Hát ez nem egészséges vallás! Meg az a sok szent is ugye – hát a különböző olvasmányokból megtudtam, hogy a Szűz Mária az tulajdonképpen Diána vót, pogány istennő, úgy alakították át Máriának, a gyertya meg a tűzimádóknak a tüzit helyettesíti, meg satöbbi -na: szóval hát ilyen a vallás!

Úgyhogy mondom én elég fölvilágosultnak érzem magam, hát tudom amit tudok – csak viszont a másik meg az, hogy – hát valamibe KELL hogy higgyünk!

Meg akkor végignéztem a háború alatt is, a bombázáskor, hogy olyan pali, aki pogány módra nőtt föl, életbe nem vót templomba, mindig csak a sátán boltjába, a kocsmába, híres nagylegény vót, nagypofájú istenkáromló – és akkor ott a veszély pillanatába hányta magára a keresztet, térdepelt, imádkozott, amikor a bombázástól mozgott a ház, a főldön fetrengett, úgy könyörgött az istenhez – hát csak néztem. Először csak a röhej fogott el, hogy hát EZ? De aztán úgy elgondolkoztam rajta, hogy hát te jó isten, hát ez a vad kannibál is − hát hogyan van ez?

Szóval az az igazság, hogy most is úgy vagyok: ha csak beszélek is istenről, még attól is van bennem egy szorongás!

A másik meg hát az, hogy énszerintem a pedagógiába nélkülözhetetlen a vallás! Mer ugye annak az egyiptomi parasztnak hogyan lehetett vóna megmagyarázni áztat hogy mitől árad a Nílus, meg hogyan lehet kiszámítani hogy mikor jön a víz – nem, a papok szépen ledrótozták egymásnak hogy mi a helyzet, ászt megmondták a parasztoknak, hogy na most vessetek, most meg takarítsátok be hamar, mer az isten azt akarja hogy holnap délután áradjon ki a Nílus – így érthető vót! Nade ma is mi van? Ha most egy analfabétának elkezdeném mondani, hogy vannak ionok meg kationok, vagy ha az

ősködöt magyaráznám, és hogy hogyan hűlt ki lassan a Föld, hogyan jelentek meg az egysejtűek, azután a patások, majmok, satöbbi – hát a pali elszédülne. De így, hogy van egy isten, aki nem látható, de mindent lát, és az intéz mindent, és hat nap alatt megteremtette a Világot – ezt megérti!

És akkor még plussz ott van az is, hogy erkölcs nincsen vallás nélkül. Hát ezt saját magamról is tudom. Mer az hogy én lelkileg érzékeny vagyok, meg valamennyire kicsiszolódtam, meg tudom különböztetni a gondolatot, a lelket, meg a testi dogokat – ezt én csakis a vallásnak köszönhetem!

Valahogy mostanába az emberek lelkivilágával énszerintem baj van. Ahogy így látom magam körül a dogokat: nagy lelkivilág-hiány van! Most csak egy példát mondok rá: a verekedést. Ami megvót régen is – hát egy természetes dolog, hogy vannak vitás ügyek ugye, amiket néha ököllel köll elintézni, jól beverdestünk egymásnak azelőtt is – nade régen ebbe is megvoltak az íratlan lovagiassági szabályok! És az én időmbe nem vót divat az, hogy ha már a fődön vót a pali, akkor még belerúgjunk! Ha leesett a másik: kész vót, győztem, alá szolgája! De most meg a fődön fekvő félájult szivarnak egyszerűen szétrugdossák a fejit! Vandái módon szétrúgják a fejit! Nahát ez szerintem egy lelki szegénység. Nem is szeretem nézni!

Vagy egy másik dolog. Lefogadom akárkivel, hogy ha behozok ide a lakásomra egy teljesen ismeretlen lányt, és levetkőzünk, elkezdünk játszadozni, minden, és akkor váratlanul betoppan egy másik csaj, sose látták egymást – nem is kerül olyan nagy megdumálásba és az is levetkőzik! És csináljuk eggyütt!

Szóval ez a lelkivilág-hiány, úgy férfibe mint nőbe − −

Mer ugye arra, hogy azt a szekszet levezesse az ember, arra jó ez, arra nagyon jó. Meg hát siker annak a férfinak. Nem is haragszok érte! Mer mondjuk én is eléggé szeretem ha két nő van velem! Nem rossz! Kellemes! Csak azért úgy elmerengek rajta. Ügy megjelenik a szemem előtt a múlt. Hogy azér régen amilyen szemlesütve

mentek a lányok az utcán − −

Minket az iskolába még elég katonásan neveltek, jóformán jutasi stílusba – „vigyázz!”, „jobbra át!”, „balra át!”, ezt jól beleverték az emberbe – de olyan CSODÁSAN, hogy amikor ötvenbe bevonultam katonának,, és elkezdték velünk az alaki kiképzést, az első

foglalkozáson aszondta az altiszt:

– Maga, maga, maga, maga: álljanak ki! Maguk leventék vótak, igaz?

– Igen!

– Na – aszondja −, maguk álljanak félre, mer maguk csak zavarnak minket!

Mer annyira tudtunk mindent!

És jó is az, én aszondom, mer IRTÓ nevelő hatása van annak! Bizonyos életkorba kell az! És énszerintem nem ártana most se!

A leventét én nagyon szerettem. Lehet hogy hülye vagyok, de kimondottan szerettem! Még hazudtam is egy évet, aszondtam hogy huszonkilencbe születtem, csak hogy fölvegyenek! Mer nagyon tetszett. Szóval az a katonás fegyelem nem rossz annak a nagyobb fiúnak. És most is nagyon jó lenne valami olyasmi, mint a levente vót. Mer kocogómozgalomra nem lehet nemzetet építeni!

Jó, hogy a leventébe belenyomtak sok iredenta dogot is, ami már talán egy kicsit túlzás vót – habár fene tudja. Mindig ki vót hangsúlyozva a magyarság, és nem is csak a leventébe, hanem az iskolába, műhelybe, mindenhova ki vót festve Nagymagyarország, és „nem nem soha!”, meg „Erdélyt vissza!”, ezt nagyon belénk-nevelték – jó, hát lehet hogy ez hiba volt. Csak viszont az, hogy most meg a trianoni szerződésről olyan csönd van, ez helyes? Hogy mindenki elfelejti, egy megjegyzést se hall az ember sehol – ez rendbe van? Mer igen, értem: most már szocializmus van meg internacionalizmus, hogy most már nem számít a határ – nade akkor meg ne számítson! Akkor lehessen menni akárhova, mint a Monarkia alatt, hogy beült a pali egy postakocsiba és elment Prágába, vagy Galíciába, vagy elment Fiúméba és a kutya se szólt hozzá, nem kűdték vissza Érdről – hát ha internacionalizmus van, akkor mutassuk meg hogy egymás között vagyunk a szocializmusba, és turuljuk el azt a határt, ne legyen útlevél meg vízum, hanem mehessek ahova tetszik!.· Akkor úgy kifejezésre juttatnánk hogy egy nagy közösség vagyunk – de így? Így énszerintem továbbra is Trianon van. Csak nem beszélünk róla.

Mindegy na, nem ezt akartam, mer ha nem lehet akkor nem lehet – de azt viszont lehetne, meg köllene is, hogy valami olyan szervezet legyen, ahol azt a fiút FÉRFIVÁ nevelik! Mindegy hogy leventének hívják, vagy cserkészetnek, vagy akárminek, csak legyen valami

fegyelem, meg testkultúra! Mer nézzük meg hogy most mi van az ifjúsággal. Hát előszöris jóformán a harminc százaléka impotens! És a negyven százaléka nem alkalmas katonai szolgálatra! Pedig nem olyan rettenetes magas a mérce! Alacsonyabb mint régen! Azelőtt ezekből ennyit se vettek volna be! Pedig hát egy katonát én is úgy képzelek el, hogy azér röhögve le tudjon gyalogolni harminc-negyven kilométert, legyen benne kitartás, tudjon nélkülözni – hát azér egy férfinak csak férfinak köll lenni! És ettől most hol vagyunk? Megnézném egy mostani huszonöt kilométeres menetgyakorlatot, kíváncsi vónék, mi lenne ott ezekkel a mostani tizennyóc évesekkel!

Még így ezekbe a munkáskerületekbe valahogy kinéznek a fiatalok, de avval aztán kész. Mer a többi – –

Hát csak nézem ezeket a bit-zenészeket – hát ez nem a fehérember dekadenciáját viszi előre? Borzasztó amit csinálnak: ez csak a hallást rontsa meg az ideológiát, kiöl minden érzést a paliból, és teljessen típusnélkülivé teszi! A teste meg olyan, hogy ráfújok ászt elszáll. Hát mi lessz így az ifjúságból? A Berkesinek nem tudom melyik könyvibe van egy párbeszéd, ami örökké eszembe van: egy volt Gestapó-ügynök magyarázza benne, hogy aszondja „bacillussal megfertőzni nem kell most ezeket, mer elég hogyha evvel a majomzenével, meg ilyen Nyugatról áramló mindenfélével megfertőzzük őket, majd az megcsinálja a maga lassú rombolását!” Na. „És ez a jó”, aszondja, „hogy ez köti le őket, és nem érnek rá foglalkozni a fontos dogokkal! Mi így járunk jól, ha ők szabad utat kapnak, és hosszú hajat növeszthetnek”, meg satöbbi. És ez pontossan így van! Tudom hogy sokan szidják a Berkesit, hogy nem elég jó író meg mittudomén – lehet, nem tudom, de ez a rész nagyon megmaradt énbennem, és érdemes rá odafigyelni, mer igaza van a Berkesinek: ez a hosszú haj meg a bit csak megrontsa az ifjúságot.

És a pedagógiával borzasztó nagy baj van! Pedig a pedagógia nagyon fontos dolog! A család is – de az nem ugyanaz, mer a szülő a gyereket ellássa, eteti, ruházza, vigyáz rá, de utat mutatni csak a pedagógus tud, vágányra tenni azt a gyereket, meg gazdagabbá tenni csak az ő dóga! És ezer baj hogy a pedagógus nem áll a hivatása magaslatán. És ezt nagyon rossznéven veszem a kormányunktól is, hogy a pedagógusokat elhanyagolja! Hát a pedagógusok munkáján múlna a nemzetnek a jövője! Tehát énszerintem a pedagógust nagyon

meg kéne fizetni! Mint Svédországba, Dániába, ahol a pedagógusok egy fölsőbb régióba tartoznak – mindenkinél jobban meg kéne fizetni őket! Mer a nemzet hogy fejlődik? Első pont a család. Annélkül a pedagógus se jut eredményre, mer ahogy olvasom a Nők Lapjába is a fóti gyerekvárosról, család nélkül azok a gyerekek üresek maradnak, hiányzik nekik az a melegség – de viszont ha a család már rendbe van, akkor meg nélkülözhetetlen a pedagógus. És nagyon nagy probléma az, hogy az ifjúságot hogy neveljük! Mer ha ezt elbasszuk, a nemzetnek nincs jövő!

Itt a munkásnegyedekbe régen vót azér testkultúra. Itt jó tenyésztelepe vót a sportnak, általába a legjobb sportolók mindig innen a perifériáról kerültek ki. Mer itt nem elkényeztetve nőttek föl a gyerekek, mindenfajta nehézségnek ki vótak téve, edződtek – hát a jólét el tudja romlasztani az embert, egy bizonyosfokú nélkülözés meg megedzi. Nade hát mostanra elérkeztünk itt is a dekadenciához! Jön az elpuhulás! Hát az erő-sportokkal, amikhez fizikai állóképesség kéne, hol állunk? A fotbal már nulla. A box: a nullával egyenlő. Birkózás: kezdünk ott is lesüllyedni. Atlétikába Európa-klasszisunk alig van már, egy kezemen megszámolhatom őket! Hát talán majd ezek a bit-gyerekek fognak valamire menni a kajak-kenuba? Horpadtmellű, sovány, púpos, hirtelennőtt, vérszegény, angolkóros banda! Hogy ráfúj a szél, és kész: tüdőgyulladás, ízület, vese – mindenféle bajjá van! És ezeknek az utódai milyenek lesznek majd? Amikor a lányok is: feketekávé, cigaretta − hát milyen szaporodás várható itt? Hát szoptatni se tudnak már a mostani anyák, legtöbbnek két-három hét után elapad a teje! Hát ilyen szülők után már csak fejletlen, korcs utódok következhetnek! Még mi, akik a háború alatt meg a háború után annyit nélkülöztünk, még mi tartsuk valahogyan a frontot – nadehát mi lesz ha mi kiöregszünk? Én most negyvennyolc éves vagyok – de a mostani húsz-huszonöt évesek közt vígan elmegyek. Ha valami nehéz meló van, még engem hívnak, hogy

– Gyere Dani bácsi, lazítsd meg ezt, te jó erőbe vagy! – mondja a huszonkét éves fiú! – Add má föl, én nem bírom! – meg ilyesmik! Hát nem szégyen ez nekik? Én valamikor egy negyven-negyvenöt éves embert már úgy kezeltem, hogy „tessék várni, majd én!”, meg „segítek, bátyám, hagy vigyem én!” Most meg ez megy, hogy „gyere már, neked olyan a kezed mint a satu!” Hát PISZKOS jó kezem van,

nagyon kifejlődött a melóba, ha már egy anyát én nem tudok meglazítani, akkor ott már nem is tudom mi van, vagy pisztoly köll hogy fölmelegítsük, vagy le köll vágni, de én csőhosszabbítóval is leveszem, meg olyan testhelyzetbe, hogy összekuporodva, svédcsavarba fölnyúlok érte, olyan lehetetlen pózba hogy a többi görcsöt kapna, szóval BORZASZTÓ erő van bennem – nade hát jól nézünk ki ott, ahol egy negyvennyóc éves pali a legerősebb!

És nincs meg persze az akaraterő se a mostani fiúkba! Mer nincsen sehol se fegyelem! Már az iskolába elszúrják a dogot! Hát a második feleségem iskolába dógozott, ebédet szolgált föl a napköziseknek – hát nemegyszer mesélte a síró tanárnőket, akik nem bírnak a gyerekekkel, mer hiába könyörögnek nekik, hogy „maradjatok csöndbe!", „álljatok már sorba!", rájuk se bagóznak! Hogy már tisztára ki vannak idegileg! Es akkor nemegyszer a feleségem kapta el a gyerekeket, hogy már mégis segítsen annak a szerencsétlen pedagógusnak, és kiosztott nekik egy pár jó pofont, mer már nem bírta nézni hogy mi megy! Hát én magam is láttam, mer mentem néha be a feleségemhez – hát mint az ÖRÜLTEK! Hogy még SORAKOZNI se tudnak! Hát így meg is értem hogy szétmállik minden! Hogy nem megy semmire a pedagógia!

Mer ez a miénk egy olyan fajta, hogy egy bizonyos fokú terror nélkül nem lehet velük menni SEMMIRE. Hát ugye egy keleti eredetű fajta! És ezt csak nagyon keményen lehetne kordába tartani! Hát mutassa a történelem is: vad, zabolátlan, szervezhetetlen, lázadozó, örök rebellis fajta, minden uralkodónkat mindig meg akartuk ölni, ha jó királyunk volt, azt is, közbe meg szétforgácsolódott az erőnk, megettek minket – és minibe ezt látom most is, az üzemekbe is, a melósok közt! Úgyhogy ezt a fegyelmezetlen népet énszerintem csak egy kimondott kemény neveléssel lehetne egységbe fogni! Ilyen pedagógia kellene! Én nem azt mondom, hogy a leventét sírom vissza. De valami hasonlót! Ami TÖRVÉNYT ad az ifjúságunknak, és KEMÉNYSÉGET! Mer én az ifjúsággal EGGYÁLTALÁN nem vagyok megelégedve. És jó, jöjjenek új irányzatok meg divatok, zenébe is, öltözködésbe, mindenbe – de legalább ellensúlyozni kéne ezt a nyugati dzsungel-tamtamot, ami hülyévé teszi a fiataljainkat, valami MAGYAR dologgal! Mer másképp elsatnyul TELJESEN az ifjúságunk!

És én nem vagyok ellensége a jólétnek se, de az a túlzott

kényeztetés meg lustaság azér csak az elpusztuláshoz vezet. A kemény munka énszerintem jót tesz, megerősíti a palit. Szerintem tizenkét, tizenhárom éves korba már be kell fogni azt a gyereket munkára meg kötelességekre, mer csak úgy bír kifejlődni! Én elég durva környezetbe nőttem föl – menhelyen, meg a nagybácsim műhelyébe, meg hát Angyalföldön – de ez nem vót baj, mer énszerintem a legjobb nevelő a munka, meg egy bizonyos fokú nincstelenség. És ez nincs meg a mostaniaknak. Mer elkényeztetik gyerekkorába. Pedig nem vót az hülyeség, ahogy a poroszok nevelték a gyereket, hogy nincs az a tibili-tubili meg satöbbi, az a nagy ellágyulás, hanem megvan a szopás ideje, megvan a tisztábatevés ideje, utána leteszik, nem kapkodják föl a gyereket, nem érdekes ha sír meg kéredzkedik – és így akkor fölnőtt egy fegyelmezett embertípus! Vagy ahogy a régi hunoknál ment – tanultuk leventébe −, hogy a négyöt éves kis krapekokat fölkötözték a lóra, ászt fakarddal köllött nekik a szalmabábot leütni! Meg már a régi görögök is – hát minden nép! Hát nem én találtam ki ezt, hogy a testkultúra meg a kemény nevelés kell az ifjúságnak!

Na persze az se mindegy, hogy hogyan adagolják eztet a kemény nevelést, mer hogyha túlzásba megy, akkor csak elhajlik a dolog a másik ódáira, és az is rossz. Mondjuk a poroszoknál is: azok a remekül szabályozott fiúk bizony a végin már ilyen művelt hóhérok lettek -hát láthattuk a háborúba, hogy jóképességű katonatisztek, és közbe minden emberi aljasságra képessek vótak − na ugye ez túlzott vót. Meg vót azér túlzás abba a spártai keménységbe is, hogy ugye a csecsemő gyereket be kellett mutatni egy bizottságnak, és hogyha úgy látták hogy gyönge, vagy testi hibája van, akkor ledobták a szikláról – pedig hát hülyeség, mer abból a púpos gyerekből lehetett volna még egy príma hadvezér, vagy egy jó irodai valaki! Szóval, fene tudja − −

Meg ez a divat is, ami most van, ezek az izomtónik, kigyúrt gyerekek – hát ez se mindig jó irányba megy. Itt Angyalföldön elég sok ilyen van, mer azért ezek a kétkezi melósok hiúbbak a testükre, és ezekbe a kondicionáló termekbe – errefelé elég sok ilyen kondi-terem van – készül egy pár gyönyörű nagy bika, kifejlesztik a bicepszet meg mindent – csak énszerintem ez is nagyon sokszor elfajul. Mer az ilyenekbe aztán kevés a szolid. Avval a csodálatos izomzattal ugye már agresszíven föl lehet lépni, és általába az ilyen gyúrott gyerekeknek egy ilyen hülye fölfogásuk van, hogy most aztán én vagyok a frankó,

én vagyok az erős Jani, és még a söntés-pultot is megkokizzák, és majdnem hogy szadizmusba fullad a gondolkozásuk – nahát ez se jó. Meg nincs is értelme. Mer mondjuk ahhoz hogy magát megvédje, ahhoz ez már túl sok. És akkor legföljebb csak oda juthat vele hogy megbüntetik az önbíráskodásér. Mer a törvény egyenlő, nem veszik enyhítő körülménynek ha valakinek különös testi ereje van. Mint például vót egy eset. Hogy ment a gyerek egy nővel az utcán, a galeri meg elhatározta hogy annak a csajnak ők megcsavarják a mellit. És nem tudták hogy aki vele van az pont egy ilyen izomtóni, a menyasszonyával megy moziba, csak hát ugye ők a vagányok: odamentek és megcsavarták a nő mellit! A pali meg vót döbbenve, nem is kapcsolt elősször, aszondja:

– Mit csinálsz, te!

– Na mi van apukám, nem tetszik?

Na persze hogy fölszökött akkor a vérnyomása a krapeknak, és ott az utcán agyonverte mind a hármat. Azután meg persze megbüntették önbíráskodásér.

Szóval, zavaros kérdés ez − −

Énnekem különben nemigen szokott ilyen problémám lenni, habár itt Angyalföldön élek, de nem nagyon szokott összeütközésem adódni senkivel. Ebbe elég nagy szerencsém is van. Mer két dolog köll ehhez: testi erő, meg jó duma – énnekem meg mind a kettő megvan. így aztán tudok bánni az emberekkel, nem kell félnem senkitől. Szóval sokoldalú vagyok: én a közönségestől a bárányszelídig minden tudok lenni!

Hát dumám, az van. Nagyon színesen tudok előadni mindent! Például ha elmentünk egy moziba a haverokkal, és én másnap elmontam nekik azt a filmet, jobban élvezték mint a moziba!

– Júj, te – aszondja −, én ezt nem is vettem észre! − pedig látta! De ahogy ÉN elmesélem, mindjár jobban fölfogja, meg jobban élvezi – mer úgy tudom elmondani! Ez most nem öndicséret – hát így van, na!

Úgyhogy akárkivel van dogom, én elősször mindig a jó szóval kezdem. Mer legtöbbször meg tudom oldani a dogokat dumával. Csak ám itten, ebbe a munkás-környezetbe ez nem elég. Ezek között a primitív emberek között ehhez még köll egy bizonyos fokú testi erő is. Mer itt még mindig dominál az a nyers állati erő, itt annélkül nem bírom megvédeni magamat.

Jól értek a dumához, elég könnyen is ismerkedek, pillanatok alatt fölmelegszek, a legzárkózottabb tag is tíz perc múlva már a haverom, ha nem is kérem, segít, mer kitör rajta a segítés – szóval könnyen bánok a szóval. Ha ászt valami balhé van mégis, akkor is legtöbbször el tudom intézni szöveggel. Mondjuk nekifog kötekedni a csolovek, nyomja nekem ott a szót −

– Hát – mondom neki – nincs más dumád? Hát ha ilyen szókincsszegény vagy, szóljál: mesélek én neked valamit, és azt mondjad! Mer ez nem jó szöveg, ez semmi!

Például ugye: énnekem nincsen csúfnevem. A legtöbbnek van, majnem mindnek van valami – énnekem nincsen, én csak Dani meg Danika vagyok mindenkinek. Mer van néha olyan tag hogy jópofa akar lenni, ászt elkezdi hogy

– Na szevasz kopasz! – Vagy „Köpi”. Vagy – Szia Dúshaj!

Nade le tudom szerelni a palit! Mer nem sért ez engem, hát istenem – csak hát izé, mégis!

– Hát – mondom – nagyon klassz srác vagy. De ha most találkozol egy púpossal, annak mit mondasz? Hogy „szevasz Pupi”? Vagy ha egy vakot látsz, azt mondod neki, hogy „na szia, te világtalan”?

– Nem – aszondja −, hát az csúnya.

– Na látod, hát nem hülye vagy? Hát ha nincsen szókincsed, akkor ne evvel akarjál kirívni a tömegből! Ez inkább az én profilom!

Na aztán persze van úgy hogy tovább ugrál a pali, nekem jön, kiabál, hogy

– Úgy pofán verlek! Összerugdoslak!

De még akkor is legtöbbször elég neki a szöveg!

– Ne hülyéskedj – mondom −, hát az fáj! Aa, hülye vagy – mondom −, hát nem gondolsz arra hogy avval fájdalmat okozol?

És akkor általába elröhögi a dogot a tag. Úgyhogy egy-két szóval le tudom szerelni a legvadabbat is. De azér mégis fontos az, hogy ott legyen az a biztosíték hogy erős vagyok, hogy nem csak dumával tudom megvédeni magamat. Hogy megtehessem azt is hogy elküldöm:

– Na maradj má, az anyád picsáját, hallod?!

És akkor ha erősködik, nekem jön, akkor sincs semmi, mer elkapom a kézit, jól megszorongatom, akkor megérzi a muszklit, észbekap,

– Na jó, nem vitatkozók itt veled − −

– Jobb is − −

Ritka nagyon, hogy odáig megy a balhé hogy hozzámnyúljon valamelyik, de ha mégis elkezd rángatni vagy valami – hát akkor adok neki eggyet. Akkor persze: hogy izé, ő csak viccelt. Mondom: – Én is.

Ha meg mondjuk erősebb nálam a szivar – mer vannak ezek a gyönyörű nagy bikák, szép ötmázsás krapekok, akik egy csapással le tudnának ütni a földbe – hát azt meg megdumálom.

Én nem kiabálok, nem ordítok soha. Általába azok a tizenöt dekás palik ordítanak, azoknak AKKORA hangjuk van, hogy – hát milyen csodálatos a természet, nem? hogy az ilyen patkány-külsejű vacakoknak ad olyan férfias hangot, mintha tíz oroszlán lenne bennük! Hát az meg evvel védekezik! Mer közbe meg ha az ember egy kicsikét megfújná, keze-lába kitörne, vagy kiszállna a világűrbe! Rossz nagyon, mer ott pattog, bömböl, de meg se merem ütni – hát mi lenne vele?

Na, mondom: semmi probléma – mer én elég jól megvagyok mindenkivel, és minden fajta emberrel.

Ugye a mi korosztályunkba eléggé beleoltották ezeket a faji dumákat – de érdekes, ez valahogy énrajtam soha nem fogott. Lehet hogy azér is mer zsidók közelibe nőttem föl, és láttam hogy nincsen azokkal nekem semmi bajom – hát mi bajom lett volna velük? Szerettem őket, meg minden – de ugyanúgy nem idegen énnekem se a cigány, se az indián, se a néger, senki! Én nem fajozom a palikat! Nincs bennem semmi utálat egyik iránt se! Hát aztán engem az se érdekel, hogy mi a vallása. Hogy református, vagy budhista, vagy napimádó -mit bánom én! Imádja a napot? Jól teszi! Meg is értem, nem is lehet buta ember! Meg az se érdekel hogy milyen beállítottsága van. Éntőlem lehet rózsaszín, téglavörös, teljessen vörös, kínai, ződ, kék – csak EMBER legyen! Mer én mindig azt nézem hogy ember-e az az ember. És ha ember, akkor nem izgat hogy mi a fajjá, vallása!

Mer ott vannak például a négerek. Hát én pontossá η tudom áztat, hogy a néger azér néger, mer megfogta az ultraibolya sugárzás. És vegyük a legszőkébb svédet: ha alkalmazkodni kéne neki is ahhoz az ultraibolya sugárzáshoz, akkor húszezer év múlva ugyanolyan fekete lenne az egész családjával együtt, mint az a néger!

Vagy itt van ez a cigány család szembe velünk. Én jól megvagyok velük! Egyből veszem ugyanazt a hangot amit ők, minthogyha éppen olyanok lennének mint én -na, szóval asziszem hogy itt kezdődik a

dolog: hogy én ÉSZRE SE VESZEM azt hogy ő más, hogy ő cigány! Mintha mindenki cigány lenne, úgy veszem! Ez a titka. Persze túl érzékeny nem vagyok vele, inkább figyelembe veszem áztat hogy ő milyen érzékeny – mer ugye az ő szempontjából nézve őt megsértették: akkor ő is megsért engem. De hát a Biblia is ezt tanítsa! Hogy kékre kéket adj, törésre törést – ők is így veszik, és mondjuk igazuk is van! De amúgy nincsen rájuk semmi panaszom, nagyon meg vagyok elégedve az egész társasággal.

A zsidókat meg kifejezetten csípem! Mer értelmes fajta, tud tanulni, fogékony, énszerintem születetten más agytekervényei vannak, a klasszikus zenéhez is jól értenek, meg nagy matekosok – tisztelem őket. És látott valaki zsidóba alkoholistát? Nemigen. Mer érettebb eszük van! Jó: szokták mondani, hogy nem szeretnek dógozni. Mer az mondjuk nem fogalom, hogy egy izraelita talicskát lop – hát hallott olyat a kriminalisztika, hogy „Kón Izidor kalapácsot lopott”, vagy csákányt, vagy lapátot? Csak ez se ilyen egyszerű azér. Egy zsidó kuncsaftom mondta nekem egyszer, hogy

– Nézze Fésűs úr – aszondja −, azér nem egészen így van ez. Mer szeretünk azér mi dógozni! Csak munkává ne fajuljon.

Egy másik meg, egy nagyon értelmes zsidó azt mondta egyszer nekem:

– Képzeljen el engem Danika lakatosnak. Hát hülye vagyok hozzá, hát mindent elbasznék! De viszont − aszondja – remek üzletet tudok kötni. Amihez meg maga hülye! – És így igaz!

Úgyhogy mondom én szeretem a zsidókat nagyon. Mer énszerintem ahol zsidó van, ott pénz van. És akkor húzódok inkább én is oda, nem baj ha a közelbe vagyok, mer akkor juthat egy kis dohány nekem is. Erre én már gyerekkoromba rájöttem! És nézzük meg a történelmet. Hát ott van Napóleon: Moszkváig soha nem tudott vóna elmenni, ha Rótsild nem ad neki kölcsön! Maradt vóna otthon az egész társaság! Vagy a rómaiak: nemegyszer hülyére verték a zsidókat, Karthágót rommá tették, sóval behintették a helyit – ászt két év múlva kölcsön kértek tőlük, hogy hozzá tudjanak fogni a következő háborúhoz!

Úgyhogy én aszondom, hogy inkább még jobban kéne hasznosítani a zsidókat most is az ország vérkeringésibe,, ha már megvannak. Hogy ne csak textilesek legyenek meg kátéeszvezetők, hanem csinálják mindenestül a kereskedelmünket – hát nem jobb lenne, mint mikor egy

balfasz magyar csinálja?

Szóval azt mondom, hogy én sose azt nézem, hogy ki milyen faj, hanem embernek veszek mindenkit, és úgy is viselkedek vele. De például egy koldussal is, egy nyomorékkal is– én észre se veszem hogy nem olyan mint én! Vót rá nem is eggy esetem!

Ül egy nő a padon. Elég csinos. Katona vagyok, és nagyon éhes, töpörtőt vettem magamnak meg kenyeret, és helyet kerestem hogy leüljek vele, – Bocsánat – mondom −, meg tetszik engedni? Mer másutt nincs hely. − Tessék – aszondja −, nyugodtan üljön le. – Aztán már ő kérdezett, ahogy látta hogy eszek: – Éhes? – Hát igen – meg satöbbi, szóbaelegyedtünk. És persze negyed óra múlva már irodalom, művészet, ez-az – ej, mondom magamba, milyen jóltájékozott hölgy! Ha nem látnám hogy ilyen csinos, még azt hinném hogy valami testi hibája van – mer ugye általába azok szoktak így műveltebbek lenni, akiknek valami fogyatékosságuk van. És ahogy kalimpálok közbe a lábommal, ahogy izgek-mozgok ott, egyszer érzem: belerúgtam valamibe. Lehajolok,, és látom: két mankó.

Na most akkor mi van? Lepődjek meg? Fenét. Úgy csináltam mintha ez lenne a LEG TERmészetessebb, minthogyha minden nő két mankóval járna! Ugyanúgy viselkedtem tovább is!

Utána aztán elkísértem haza és elmélyítettük a kapcsolatot, úgyhogy később elmondta hogy épp ez tetszett meg neki bennem, hogy én SEMMI FÉLE meglepődést nem mutattam arra hogy neki paralízisből kifolyólag béna a két lába. És kiderült hogy sokáig ágyhoz volt kötve, és úgy kezdett el rajzolgatni, meg kezdte érdekelni a művészet – meg satöbbi, hát elmesélte nekem az egész életit, mer nagyon jóba lettünk.

Na most – és ez nagyon érdekes! – én világ életembe így vótam mindenkivel, hogy egyenlőnek vettem magammal – de nem csak lefelé, hanem fölfelé is! Ugye többnyire szegény vótam, legallul éltem – de azér én még nemigen aláztam meg magamat! Úgy visszaemlékszek rá, hogy a házba ahol anyám szakácsnő vót, jóformán ugye cseléd, a házmester mindig kiabált, gyerekre-fölnőttre, hogy – Mér mész az első lépcsőn! Tessék hátramenni, ott a cselédlépcső! – és én SOHA nem mentem a cselédlépcsőn! Mindig csak elől! És hogyan hogy énrám nem is kiabált soha a házmester?! Szóval én azt hiszem, hogy általába aki szegény vót, az már akkor valahogy saját maga is

úgy vette, hogy „hát én szegény vagyok”, és akkor aszerint csinálta a dogokat, úgy is viselkedett, úgyhogy szinte SAJÁT MAGÁT lökte bele abba a helyzetbe – és akkor már ettől ott is maradt. Úgyhogy aztán még ha tehette volna se próbált kimászni belőle! Nahát aztán én másképp csináltam. Valahogy ebbe is mindig nagyon demokratikusan gondolkoztam!

A kisiparral az egyik nagy baj az, hogy olyanoknak is adtak iparengedélyt, akik analfabéták a szakmába. Hát láttam amikor mestervizsgáztam! Énmellettem kapott egy föladatot egy illető – hát nekiállt és a csoporttengelyt a nyelestengely helyire akarta betenni! Az körülbelül olyan, mintha én most azt mondanám, hogy nem jól van ez a ház, hanem fordítsuk meg a tetejivel lefelé, mer úgy a jó. Hát NÉZNI nem bírtam! Nem bírtam megállni, súgtam neki:

– Te – mondom –, ne így csináld, hanem ezt tedd ide, azt amoda —

Visszasúg, aszondja:

– Köszönöm szépen – –

Namost ha egy ilyen megkapja az ipart, mi lessz abból? Te jó isten – –

Ászt közbe még ENGEM nem engedtek át a mestervizsgán! Elősszörre meghúztak! Csak másodszorra bírtam átmenni! Mer az elsőn eljárt a pofám.

Ugye akinek öt évi gyakorlata van a szakmába, az jelentkezhet mestervizsgára. Hát én hatvannyócba jelentkeztem – gyakorlatom vót már akkor is huszonöt év, és hát nagyon spekuláltam, hogy abba kéne hagyni a szervízt, el kéne menni maszeknak – szóval levizsgázok, ászt utána kinyitok.

Van először egy hathetes tantermi foglalkozás, könyvelés, iparjog, satöbbi, hát azt bevágtam, ment, na akkor utána meg el kellett menni egy kijelölt kisiparoshoz, a gyakorlati részt megcsinálni. Ez a pali persze abból él, hogy ott mestervizsgáznak nála, ő fölvállalja a munkát, a vizsgázók meg ugye igyekeznek jól dógozni, és ott ingyen megcsinálják neki, hát ő jól jár – na mindegy. Kaptam először egy öreg Zílt, laposhengerfejűt, sokat fogyaszt, a karburátor nem jó, a kuplung is kész van, izé, utána meg egy Csepelt kuplungcserére, azt is megcsináltam, nagyon meg vót elégedve a szivar, –

– Na – aszondja –, ilyen gyorsan megcsinálta a Csepelt?

Én meg persze jól ismertem, honvédségnél sokat csináltuk, –

– Hát – mondom – világos, mi negyven perc alatt kellett hogy csináljuk ezt!

Hát ugye evvel már el is csesztem a dogot, nem kellett vóna pofázni, hogy mi hány perc alatt, meg ilyesmik, csak csinálni csöndbe!

– Igeen? – aszondja. – Hát maga ennyire benne van?

– Hát kérem, szerelők vagyunk! – így.

Na persze ő nagyképűségnek vette ezt, meg úgy is adta tovább, föl – jó, hát úgy is néz ki, nagyképűség vót.

Akkor jött a műszaki elmélet. Kis kezdetleges iroda, középen egy hokedli, rajta egy soros motor. Meg egy asztal, azon vagy ÖTVEN dugattyú.

– Legyen szíves – aszondja a manus −, válasszon ki egy dugattyút ehhez a soros motorhoz, és tegye be.

– Jó – mondom. – És mindegy hogy milyen márkát? Hogy a Géemcét, vagy a Pobedát, vagy a Szimkát, a Vippont, vagy − −

– Hát mér – aszondja −, maga honnan tudja aztat, hogy melyik milyen gyártmány?

– Hát azt minden hülye tudja! – mondom. Nem akartam, csak valahogy kicsúszott a számon! – Hát nemzetközi jelzések vannak – mondom −, Opelek itt jelzik a fölső dugattyúfejen, egy Ü-betűvel, Szimkáék az alsó paláston, – és így meséltem ott ezeknek a márkákat.

– Szóval maga a dugattyúról meg tudja állapítani a gyártmányt?

– Hát – mondom – meg. – Akkor már így szerényebben, mer észbekaptam hogy mi újsága hogy én most hülyeséget csináltam.

Mer nekem ki se köllött vóna nyitni a pofámat, csak annyit csinálni, hogy fölveszek egy dugattyút és berakom! Nade hát én nem gondoltam, hogy ennyire hülye a bizottság! Ha tudom hogy ezeknek fogalmuk sincs a gyártmányokról, akkor nem ugrálok! Mer nem MEGJÁTSZANI akartam én magamat, csak kiszaladt belőlem!

Na persze, hát ez az én nagy számom: a típusismeret. A haverjaimmal is mindig olyat játszottunk, hogy egynek bekötöttük a szemit, ászt – mint a snóbli! – a kézibe adtunk egy alkatrészt, hogy na most mondd meg mi ez, hová való, milyen gyártmány – ez vót a játékunk! És HATALMAS vótam benne, hát a végin nekem már hoztak kerékpáralkatrészt, varrógépalkatrészt, VÉCÉ-alkatrészt – és MINDENT megmondtam, köptem! De a Golyó is nagy vót, az meg tudta csinálni áztat, hogy – marha nagy segge vót a Golyónak – leraktunk egy valamilyen alkatrészt a székre, ráültettük a srácot, egy kicsikét úgy izgett-mozgott a valagával, ászt aszondta:

– Izé, ez Pannónia motornak a hátulsó fékdobja! És az vót!

De most már ez kiveszett a szakmából. Hát nem értenek hozzá! Ott van például a műszaki kereskedés − az eladókat oda is csak ilyen vizsgával venném föl! És akkor nem vóna az, ami most van, hogy akarok venni egy kulcsot, elmesélem neki hogy milyen legyen, −

– Hát – aszondja −, hozza be kérem az ajtót!

Na elég az hozzá, hogy ezen a vizsgán engem szépen kirúgtak. Amér megsértettem a bizottságot! Meg is mondta egyik pali, a vizsga után, megsúgta:

– Maga ott baszta el – aszondja −, hogy „minden hülye tudja”. Mer eggyikőnk se tudta!

Úgyhogy aztán másodszorra eresztettek át, következő évbe.

Be köllött menni akkor meg az Ipartestületbe, és ott TIZENEGY tagú bizottság előtt köllött szerepelni. Meg még akkor nagy

hallgatóság is! Mer aki vizsgára készült, az mind beült – hát avval lehet legjobban tanulni! Na, én meg úgy vótam vele: hát ezek biztos emlékeznek még rám – most már mindegy, ha már ilyen fosiszájú vagyok, akkor most már végig köll játszani az okosat!

Ott aztán elkezdtek faggatni mindenről. Vót egy cseles bácsi, az ugráltatott, isten nyugosztalja ha megvan még, elővett egy nagy csomó csavart, de olyan rafináltan vót esztergálva mind, hogy optikai csalódást csinált egyik-másik – hogy milyen menetek ezek. Benne vótam jól, ment: amerikai menet, ilyen menet, olyan kónusz, három nyócados, hét tizenhatodos – jó, rendbe. Akkor a motorokat: kétütemű, négyütemű, dízel – magyarázzam el mindet. Hát ment az is. De direkt élveztem!

– Na – aszondja −, jó, hát ezt tudja. Hogy hívják magát?

Mondom: Fésűs Dániel.

Na erre: – Su-su-su-su – elkezdtek ott sutyorogni egymás közt – hát szóval megjegyezték a nevemet! Hogy na ez az a túl okos pali!

– Na akkor még egy kérdés – aszondja. – Mivel most már jönnek ezek a modern automata sebességváltós autók – aszondja −, és rövidesen ellepik az országot, elhatároztuk, hogy megszigorítsuk a vizsgakövetelményt, és most már ezt is köll tudni a mestereknek! Ott a tábla, kréta, tessék, nagy vonalakba rajzolja föl hogy mi újság!

Na ez megin nekem való – hát évekig csak ezeket az amerikai váltókat javítottam! Meg még akkor vótam olyan okos, hogy vizsga előtt beültem a Műszaki Könyvtárba – ott az Emkénél van az – és megnéztem egy csomó elméleti dogot. Mer úgy vótam vele, hogy a gyakorlatba már jól benne vagyok, de elméletileg nem tudtam róla semmit. És ez így jó, és én ezt ajánlom mindenkinek, a jövendő gépészmérnököknek, hogy először a satupadnál ismerjék meg a dogot, GYAKORLATBA, ászt azután óvassák el a dumát! Mer ha megfordítva veszik, akkor az elmélet csak egy nagy száraz szöveg, nem lehet vele mit kezdeni. Ha ezek a mostani műszakiak így tanulnának, hogy egyetem előtt pár évet a műhelybe dógoznának, akkor nem itt tartanánk! Mer én merem állítani, hogy a mi gépészmérnöki karunk műszaki fölkészültsége olyan de olyan gyönge, hogy a NULLÁVAL egyenlő – ezt BÁTRAN merem mondani! Nem az észbeli képessége – az nem! hanem a GYAKORLATI tudása, az hiányzik. Mer rendbe van, tudja azt a nagy süket vakért, hogy ez

milyen anyag, mi van benne, króm, nikkel, céer húsz, satöbbi, a szakítószilárdsága ennyi meg annyi – ezt tudja mind. Meg a matekot – jó, le a kalappal. De egy ÉRTELMES tanácsot én még eggyiktől se tudtam kapni sehol! Hogy – Legyen szíves, én ezt a gépet nem ismerem, ez és ez a probléma −

– Hát – aszondja −, én nem tudom, ide szoktunk neki nyúlni, meg azt szoktuk ott megnyomni – nem indul? Nem tudom − −

Szoktak jönni egyetemisták nyári szünidőbe gyakorlatra hozzánk – hát a nyelestengelyt a féltengellyel összekeverik! FOGALMUK sincs! Pedig nem ugyanaz a kettő! A neve hasonlít a nyelvbe, de két különböző dolog! Mondtam is egyszer nekik:

– Ide figyeljetek! Ti már jövőre végeztek – mer utolsóévesek vótak −, hát vizsgázzatok! Itt van ez a helység, befalazunk benneteket, mint a pápaválasztásnál, beteszünk hat szétszedett sebességváltót összekeverve, de hat típust, akkor jöhettek ki, ha eggyet összeraktok − mikor jönnétek ki?

Aszondja: – Soha! – Na.

Hát jó ez így? Gyakorlat nélkül? Mer én tisztelem meg szeretem az elméletet – de gyakorlat nélkül az HALOTT!

Megint elkalandoztam. Pedig még a vizsgának nincs vége. – Szóval hogy rajzoljam föl az automata váltót − jó.

– És – mondom – melyiken kezdjem? Melyiket tetszik parancsolni? Hidromatik? Automatik? Fordomatik? – szóval hiába, na: túl nagy a szám, ez gyógyíthatatlan!

– Legyen a Hidromatik – aszondja.

Na lerajzoltam nekik szépen, meg mindent elmeséltem. Milyen a diagrammja, meg satöbbi – meg vótak elégedve. Szóval tudtam szépen az elméletet is.

Így ászt végre nagynehezen átmentem.

Hatvannyócba letettem a mestervizsgát, hetvenbe aztán rászántam magam: elmentem maszeknak. Már akkor úgy éreztem hogy eléggé megy a szakma, kocsija meg rengeteg mindenkinek van, én ugye mindenhez értek, nincs már olyan hogy valamit nem tudok megcsinálni – hát menni kell ennek, fog ez menni! Nekivágtam. Vót egy öreg pali, attól átvettem a műhelyt, ő olyan csöndes társ lett, ötven százalékra eggyeztünk. Hát tőkém az persze nem vót, de nem is kellett, három láda szerszámmal odamentem, kinyitottam −

– és ment is gyönyörűen. A vevőköröm megvót, mer a szervízbe ahol vótam előtte, elhíreszteltem mindenkinek hogy nyitok – lett is annyi munkám egyből hogy alig győztem. Nem köllött ott várni, hogy na majd fél év alatt talán beindul lassan a bót – fenét, azonnal segéd kellett, mer annyira jöttek hogy majd meg szakadtam a melóba. Két segédem is lett aztán, meg három is a végin, meg két inas, szóval ment a dolog prímán −

– csak az adót nem bírtam sehogy.

Pedig ez vót a legszebb az életembe! Csak ez: hogy magam osztottam be a munkát. Hogy mehettem a SAJÁT fejem után. És láttam hogy jól csinálom, és hogy SZÜKSÉG van a munkámra, mindenki meg van elégedve vele – csak egyedül a tanács nem.

Hetvenötezerrel kezdtem rögtön. Az első évi adóm hetvenötezer vót! Aztán az szépen ment fölfelé: százhetvenötezer, százkilencven, KÉTSZÁZEZER – búúú, mondom, hát ezt má ne! Hát utoljára már HAVI HUSZONKÉTEZERNÉL vótam – ennyi pénzt becipelni a tanácsba, és akkor még a segédeket, inasokat fizetni, alkatrészt vásárolni, akkor a társ is, meg még haza is adni valamit – hát, mondom, megálljunk most már! Ez nem megy.

De még akkor nem vót elég, hogy anyagilag nem bírtam létezni az állandó sanyargatásba, mer még akkor folyton éreznem köllött azt is, hogy én a nép ellensége vagyok – hát ugye MASZEK: valami kártékony állat! Ha bármilyen maszek problémával mentem akár hová, a káder egyszerűen megijedt tőlem, elsápadt, és semmi támogatást nem tudott adni senki, de egy fölvilágosítást se, semmi! – mer úgy nézett ki direkt, hogy szinte ugye BŰNT követ el, ha azt a maszekot valamilyen formába támogassa! Régen az adófizető polgárt a római légió is megvédte, mer aszondták hogy – Ezt ne, ezt hagyjuk, hát ennek az adójából tudunk háborúzni! – Régen egy adófizető polgárnak szava vót, embernek vették – máma másképp van. Pedig hasznos vónék az államnak, hát nem? Jó, tudom, maszek vagyok, és hát bizonyos értelembe, a szocialista, markszista, internacionalista izé szerint, ajtyatya-tyajtyatya-tyaram – ezt nagyon tuDOOM! Ajaj! Hát értem, meg nagyon örülök is neki

– csak viszont azér ha benyomok a tanácsnak a munkám által húsz darab ezrest havonta, akkor annyit mégis elvárnék, hogy egy fölvilágosítással legalább segítsenek! De hát úgy látszik hogy a Biblia

szerint veszik ők is, hogy többet ér a szegényasszony két krajcárja, amit úgy dob be hogy szégyenkezve süti le a szemit, mint a hivalkodó gazdagember fényes tallérja. Szóval, mint a jóisten, ők is jobb szeretik a sok kis nyócforintos csórót, mint azt a maszekot, aki próbálna valamit – hát, azt nem szabad szeretni!

Elmondok egy dogot – ez jó eset vót, még maszek koromba történt. A Kombinált Étterembe vótam, jól éreztem magam, egy csavargyári dolgozóval. Kicsit már be vótunk szeszelve, és jöttünk el – én, a maszek, meg ez a csavargyári manus. Jöttünk errefele, sötétbe már, és – hát éreztem: kisvécézni köll. Ugye, italossan – KÖLL! Itt a Közlekedési Parknál: ki a fütyit, és psss – pisikéltem. Meg az a másik is, a csavargyári faszi. Hát, az anyja istenit, kiugrik egy rendőr, és – hát följelentést indított ellenünk közbotrányokozásért. Behívnak a kapitányságra, minden, kérik az adatokat, −

– Fésűs Dániel? Mi a foglalkozása?

– Hát – mondom – kisiparos vagyok.

– Igen? Ötszáz forintI A haveromnak meg:

– Szikora Béla? Csavargyári munkás? Ötven forint.

Na. Pedig eggyütt peseltünk! És isten bizony ugyanannyit peselt ő is mint én! Csak ő gyári dolgozó vót. Én meg maszek.

Hát szóval nem bírtam már elviselni ezt az egészet, énnekem elegem vót – abbahagytam. Négy év után elmentem vállalathoz. Lehet hogy hülyeséget csináltam, a feleségem nem is akarta engedni, aszondta hogy inkább maradjak, és úgy törlesszem mindig az adósságot – de hát már nem bírtam! Ha legalább tudtam vóna, hogy mennyivel tartozok! De kiderült hogy amit én befizettem, az csak egy adóELŐLEG, és azután még annyit nyomnak rám amennyit gondolnak! Visszamenőleg! Szóval az ember soha nem nyughat, mer ebből ki nem lehet fogyni, mindig újra megterhelik! És úgy körülnéztem: hát akit csak ismertem kisiparost a szakmába, az mind meg vót nyomva négy-ötszázezerrel! Hóó, hát én ezt nem fogom kibírni – gyerünk, pucolás! Otthagytam az egészet a francba. Szép vót, jó vót, dehát —

És így megy tönkre nálunk a kisiparos. Pedig szükség vóna rá! Hát ott van a rengeteg hiánycikk, közszükségleti áruk: húsdaráló, u-szög, tésztareszelő, gémkapocs, zárak, kulcsok, mákdaráló, palatetőszög, ajtópánt, anyám tyúkja – hát ezt mindent csak a kisipar tudná csinálni,

csak úgy kifizetődő, erre a nagyipar ugyan nem fog ráállni! Pedig nem lehet lépni se az ilyen apróságok nélkül! De hát ilyen helyzet mellett ki tudja ezt vállalni?

Épp tennap találtam egy sofőrülésbe egy képes újságot, Ifjúsági Magazint, vagy mi lehetett – én mindent elolvasok amit így a kocsikba találok – na ebbe is vót minden, történelem, tizennégytől kezdve, meg mindenféle találós kérdések, hogy na fejtsd meg ezt, meg mi az hogy – aztán ilyen hogy „példaképeink", meg satöbbi − na és, ott látom: „Kell-e vagy nem?" Szóval hogy mi a helyzet a kisiparossal. És a Pisti meg az Évi ott vitatkoznak az újságba, hogy aszondja „te mit szólsz a kisiparosokhoz? teszerinted van-e nekik létjogosultságuk a szocializmusba vagy nincsen?" És akkor a másik meg, hogy „hát én nem tartom egészségesnek", aszondja, „mer ugye van neki háza, villája, nyaralója, kocsija, mindene, és egy másik dolgozó meg esetleg nem tudja ezt megkeresni – hát akkor mér élvezzen az a maszek jobb helyzetet?", így. „Nem mindenbe értek egyet a te véleményeddel", azt feleli a másik, „mer azér a népgazdaságnak" – így meg úgy. Na kúrjátok meg − −

Annak idején az iparjogot elég nehezen értettem meg – aztán egyszer egy öreg főkönyvelő pár mondattal megmagyarázta. Csak már későn, ez a baj! Mer akkor már benne vótam a szarba.

– A haszonkulcs – aszondja – nyóc százalék. Érted ezt?

– Hát – mondom – HALLOM amit mondasz, de hogyan köli ezt most érteni?

– Ezt úgy köll érteni, hogy minden száz forintból amit megkeresel, nyóc forint a tied. A többin veszed az anyagot, béreled a műhelyt, meg elrakod, mer várhatod hogy ilyen meg olyan címen azt mind bekaszírozzák!

Na. Én meg persze elkövettem áztat, hogy ami bejött, azt elkötöttem, kiadtam. Mer aszittem hogy az az enyim! Hát én dogoztam érte! Közbe persze azt se tudtam, hogy ami adót kivetnek, az nem az egész adóm, hanem csak „adóelőleg". Úgyhogy akkoriba fizettem mondjuk tizenhétezret havonta – aszittem hogy avval rendbe is vagyok. De aztán év elejin, ahogy a tanács lezárta az előző évet, kijött a papír, hogy „becslésünk alapján önnek még nyolcvanezer forint adóhátralékja van, fölszólítsuk hogy ezt fizesse be!" – és akkor azt is hozzácsapták a havi adóelőleghöz. Szóval csak fizessek, fizessek,

fizessek, és azt se tudom hogy mennyit még, meg meddig, mer akármikor kijöhet egy új papír hogy „becslésünk szerint MÉG ennyi meg annyi” – hát ez nem tiszta önkényesség a törvénnyel? Na jó, hát nem hisz ennek a jogosságába senki, ők se – csak van egy törvény, hogy becslés alapján is ki lehet vetni az adót, hát akkor kivetik. „Becslésünk szerint”, ez a dumájuk. Mit jelent ez? Majd megkérdezem egyszer a Lőrincet. Énszerintem ez pont olyan, mintha én odamennék az utcán egy manushoz, mert tudom hogy van neki kétszázezer forint a zsebibe, és aszondanám hogy

– Haver, ide hallgass, add ide nekem a kétszázezer forintodat, mer becslésem szerint az az enyim!

Sőt, még rosszabb ennél, mer nekem nincsen kétszázezer forintom! Meg semennyi sincsen már!

És akkor ez persze oda vezet, hogy aki tisztességesen akarja csinálni a botot, az nem bírja, és bedobja a törülközőt. Meg oda vezet, hogy kialakul a kisiparosok között egy hiéna-rendszer, mer rablásra kényszerítik a palit evvel a lehetetlen adómegállapítással! És akkor olyan hiénák kerülnek be a sorainkba, akiknek már nem a munka az érdekes, hanem csak a csalási lehetőség – hát ha őt törvényesen kirabolják, akkor már ő is raboljon − nem?

Amikor abbahagytam a maszekságot, kérdezték tőlem odabenn hogy mér adom föl.

– Kérem – mondom, – azér mer a jelenlegi adótörvénnyel nem értek eggyet!

Nade tényleg: hát nem az vóna a normális, hogy megállapítsák hogy mennyit köll leadni annak a kisiparosnak havonta vagy évente, aztán utána békénhagynák?!

Becsuktam, abbahagytam – aszittem evvel kész, így most megmenekültem a kutyaszorítóból. De a fenét. Mer azóta is kapom sorba a leveleket, hogy becslésük alapján még ennyi meg annyi jár – én meg fizetek. Hát mit tehetek?! Hiába van meg minden csekkem, hogy a három évi maszekságér mennyit fizettem már – most négy éve már hogy becsuktam, és még mindig fizetek havi kétezer kettőszázat a becslésük alapján! És nem tudom hogy mér! Csak mer három évig maszek voltam, és hát akkor ugye bűnhődjek! És most meg a múlt héten be voltam hivatva a pénzügyi osztályra és közölték, hogy még előástak nekem hatvanezer forint adótartozást, becslésük alapján.

Úgyhogy most le akarják tiltani a fizetésem negyven százalékát, hogy úgy törlesszem a tartozást! Mer ez a törvény! Hát ki érti ezt?! Meg ki bírja ezt?!

Most aztán valaki megsúgta, hogy mit lehet itt tenni. Hogy jelentsen föl a feleségem, hogy iszákos vagyok, nem adom haza a dohányt, éhesek a gyerekek – és akkor a bíróság lefogassa a fizetésemet a családnak, úgyhogy akkor nem lehet lefogni belőle negyven százalékot az adóra, hanem csak kevesebbet. Szóval mostan ez lesz majd. Hát ilyenekre tanítsa meg az embert az élet! Nehéz, ugye, nehéz lesz, mer a Gabi nagyon fázik a dologtól, hogy ő ottan alakoskodjon, elmesélje hogy én ilyen vagyok meg olyan – szóval nehezen tud ő szerepet játszani, mer mindig meg szokta mondani magyarul hogy mit gondol, most is húzódozik nagyon, hogy hogyan tudja ő ezt végigtáncolni – de hát ez van. Mer jobb nincs! Rá vagyunk kényszerítve. Hát élni kell!

Az az igazság, hogy én nagyon sokat vándoroltam. Úgyhogy nekem összesen harmincnyóc munkahelyem vót eddig! Ez úgy van, hogy ha vagyok egy munkahelyen, egy idő után megunom az állandó egyforma munkát, és akkor muszáj tovább menni. Ugye mindig az volt a vágyam, hogy mindent megnézzek, megtanuljak – hát ezer akartam disszidálni is! Hogy mint a régi vándorló mesterlegények, mindent kitapasztaljak a világba! De aztán hogy ez nem sikerült, meg az a kalandvágy is egy kicsikét már csillapodott bennem a korral, már úgy éltem ki csak hogy sűrűn váltogattam a munkahelyet. Vándoroltam, mer mindenhol más teknika van, és engem meg MINDEN érdekelt! Mindig hallottam valami újat, amit még nem ismertem, hogy például valamelyik garázsba Buíkokat hoztak, vagy Hödzönt – híí, hát azt meg kéne nézni! Na gyerünk oda! – Ott vótam akkor pár hónapot, megismerkedtem jól a Búikkal – akkor meg mesélte valaki, hogy ide meg ide jöttek új Mercik, komputeres, ejspicces kocsik – hát az milyen lehet? – kiléptem megint, mentem a Mercikhez – és így csavarogtam be az egész szakmát. Hasznomra! Mer most már nemigen van olyan típus amit nem ismerek! A legprimitívebb gőzgéptől végigcsináltam a legnagyobb dízelig mindent!

Hát RÉSZBE hasznomra vót ez. Mer a műszaki tudásom nagyon kifejlődött. De jogi szempontból meg káromra volt. Úgyhogy most itt állok: szakmailag képzett vagyok – de jogilag meg tré vagyok. Mer aki

így vándorol, az a jelenlegi törvények szerint gyanús, és csúnyán elítélik: hát én is alájatartozok a nagy büntetőtörvénykönyvnek, énrám is érvényes, hogy aki egy évbe egyszer vagy kétszer önkényesen kilép, az – satöbbi-satöbbi, meg van pontosan szabva, hogy milyen büntetéseket köll ráverni mint „vándormadárra”.

A fater nem szeretett vándorolni. Ha neki jó vót egy munkahely, akkor maradt a fenekin, nem ment tovább. Pedig jó munkás vót! Hát így is lehet: így elérte azt, hogy NAGYON beletanult egy szakmarészbe. Csak viszont ez nem vezet el az újhoz! Hát ez egy magyar betegség! Hogy csináljuk amit megszoktunk, az újtól meg persze húzódunk! Majd ha már muszáj, már törik-szakad, akkor átallunk – hát nem ez lassította le minálunk az ipari fejlődést? És a legtöbbnél ezt látom. Hogy ha megmelegedett valahol a segge, akkor nem szívesen veszi föl már. Pedig eggyes iparágakba ez szinte BÉNÍTÓ-LAG hat! Hát ha egy autószerelő mindig csak egy helyen dogozik, tegyük föl szallag mellett az Ikaruszba, akkor az kiválóan érteni fog az Ikarusznak mondjuk a hátsó futóművihöz – de ha átrakják máshova, vagy megváltoztassák a gyártást, akkor a pali egyből hülyébb lesz, mint egy segédmunkás! És persze azér fél továbbmenni, mer tudja hogy most ő ebbe az egybe jó, de máshoz nem ért, és akkor fél újat kezdeni, amíg csak lehet ottmarad, és ott féltékenyen őrzi a többi előtt azt a kis tudását, a fiatalnak nem adja át, mer asziszi hogy attól függ az élete hogy ott tud-e maradni – pedig a tudást nem vihessük a sírba magunkkal! Nem őrizni kell azt, hanem még hozzátenni minél többet! És utánamenni, ha itt már nem tudok újat tanulni! Szóval énszerintem igenis: tessék vándorolni. Legalább amíg még nem alapított családot, vagy el nem érte mondjuk azt a negyvenéves kort, addig mozogjon, lásson, tanuljon! NEM SZABAD megmaradni egy helyen! Mer szakhülye lesz a paliból, ha nem mer lépni! Aki ért mondjuk a Volgához – és avval kész. És rengeteg olyat ismertem, aki jóképességű lett vóna, tehetséges – ha mert vóna vándorolni. Értett a Csepel teherautóhoz – de hát mi az? Tessék akkor elmenni a Zsiga-szervízbe, univerzálissan dógozni a rugócsapszegtől a dugattyúcsapszegig, fél év után lehet menni dízelesnek, meg ide, meg oda, amoda – így les2 szerelő! De úgy látszik hogy ehhez nagyon nagy bátorság kell. Meg sokan egymástól is tartanak. Meg nem merik vállalni a jogi következményeket, amik avval járnak hogy kilépünk-belépünk. És

akkor maradnak inkább, és megutálják a szakmát, meg megutálják az életüket, mer egyszercsak észreveszik hogy hiányzik valami. Hogy favágók. Hogy nem ALKOTNAK. És már nem is érdekli őket semmi.

És hát a rendeleteket se értem. Mer én is elítélem az olyat, aki azér vándorol mer tényleg vándormadár, büdös neki a meló, meg azt reméli hogy majd többet kap a másik helyen – nade ebbe a szakmába meg MUSZÁJ vándorolni! És odafönn is jól tudják, hogy nem begyöpösödött agyú szakhülyék kellenek – hát az újság is mindig írja! –, hanem tág látókörű, nagy műszaki tudású, mindig új dogokra kíváncsi palik! Nahát én erre utaztam! És akkor az a végeredmény, hogy jogilag el vagyok vágva.

Pont amikor elvégezte a fiam a nyóc általánost, akkor lettem maszek. Akkor munkakönyvet váltott, odavettem magamhoz inasnak, és nálam szépen megtanulta amit lehetett. Amikor én becsuktam a botot, már fölszabadult a gyerek. Jó iskolája vót, mer sok típust látott, meg hát mi nagyon nagy önállóságra vótunk kényszerítve, még a szerszámokat is magunk csináltuk, szóval igazi gyakorlatra tett szert – de persze láttam hogy még nem elég önálló, mer négy év nem elég, hat-hét év legalább kell ahhoz hogy na valamennyire értse ezt a szakmát, meg hát sokmindennel énnálam nem is találkozhatott, például nehéz-dízel énnálam nemigen vót – úgyhogy amikor fölszámoltam a műhelyt, elmentem a fiammal együtt üzembe dízelesnek. Ö is tanulja meg – meg engem is érdekelt! Éjjelesnek mentünk, hogy nappal intézhessem a hivatali dogokat – vót elég a maszekságból kifolyólag –, ott vótunk fél évet, megtanulta a gyerek a dízelt.

– No – mondom –, érted most már a szervo féket is?
– Értem – aszondja.
– A levegőst is, meg amelyik levegő-olaj kombináció?
– Értem – aszondja –, mindegyiket értem!
– Na akkor gyerünk tovább!

Mentünk akkor benzines üzembe. Hat hónap után onnan is tovább – így vittem körbe a gyereket mindenhová, ahol még tanulnivaló vót. És amikor két év után azt láttam, hogy most már megáll a maga lábán, akkor otthagytam egy munkahelyen és azóta önálló a gyerek. De addig nem hagytam el!

És ezt nyögöm most is. Mer a társadalom nem veszi figyelembe hogy mér vót ez, meg hogy kell ez, így jó ez, hanem aszondja:

– Na, mivel maga egy évbe kétszer kilépett, azér most lecsökkentsük az órabérit, egy bizonyos ideig nem kaphat se jutalmat, se fizetésemelést, se a teljes szabadságát nem kaphassa meg _

Így. Például énnekem huszonkettő tízes munkakönyvem vót, és KILENC forinttal akartak fölvenni! KILENC forinttal! Csak mivel elmentem nehézgépszerelőnek, megadták mégis a tizenkilenc forintot – de örültem hogy tizenkilenc forinttal fölvettek! És egy évig nem lehetett emelni! És maj csak valamikor nyócvan kettőbe kapom vissza áztat, hogy meglesz a teljes szabadságom, az évi huszonnégy napom, meg a jogfolytonosságom, mindenem! Ekkorát kell fizetni azér hogy tanulni akartam, meg a fiamat taníttani!

És hát ez nem borravalós hely. Vótam én sokat borravalós helyeken is – csak hát az nem megy sokáig nekem. Mer szolgaság az, a borravaló lakájjá teszi az embert. Ott nem vagyok saját magam, csak egy robotgép. Megcsinálom a kocsit, megveregetik a vállamat, becsúsztassák a dohányt – csak ez nem elég. Valami hiányzik. Nem ez a szakma! – Csak persze most nagyon kell a mani, most jól jönne mégis az a borravaló – igen. De ha most megin kilépnék hogy máshová menjek, mondjuk egy borravalós helyre, akkor megin csak kilenc forinttal kezdenék! Úgyhogy most maradni kell. Tetszik, nem tetszik, most már ki kell bírnom ezt, akárhogy is érdekelne valami más, új dolog, itt kell maradnom most már.

Mondjuk megvagyok azér. Nem szeretem ezt a munkahelyet – de hát ez van. Dogozók – ászt kész. Nincs velem semmi baj, eléggé szeretnek is a főnökök, mer értem jól a dogokat, meg szeretem is csinálni – nem is a munkával szokott nálam probléma lenni, avval soha! Hanem inkább ilyen fegyelmi dogokkal. Mer például azt a kevéske szabadságomat soha nem tudom úgy tartalékolni hogy elég legyen. Ugye a rengeteg hivatalos elintéznivaló, ami még a maszekságból van, adóhivatal, Fővárosi Tanács, mittudomén, elvisz a tizenegy napomból legalább kilencet, és akkor ha utána valami közbejön, már nem tudom szabadságilag elintézni – na persze akkor jönnek az igazolatlan napok. De más balhém nemigen szokott lenni. Most már ha valami nem tetszik, akkor is inkább hallgatok – ászt így nincs baj.

Csak nem szeretem. Mer hát szeretésről, arról nincs szó. Mer valahogy nem szeretem NÉZNI se ami itt megy! Ezt a pazarlást,

szervezetlenséget! Még beszélni se szeretek a munkahelyemről, mer azt se tudom melyik végin kezdjem el szidni!

Például van olyan eset: behozza a soff őr a panaszt,, mondjuk hogy se előre se hátra nem megy az a Tátra dízel, eggyáltalán nincs meghajtás. Namost ilyenkor mi van? A tiszta bizonytalanság! Mer lehet hogy ebből most kéthetes munka lesz, de lehet az is hogy csak másfél órás. Lehet hogy rászámláznak negyvenezer forintot, de lehet hogy százötven-kétszáz forintér elkészül – ugyanavval a hibával!

Mer ha énhozzám kerül, aki már közel negyven éve mozgok ebbe a szakmába, én megcsinálom rögtön és jól. De ha meg olyan kapja, akinek nincs meg a gyakorlati és elméleti szaktudása, még kezdő, nem ért hozzá, az vagy végigmegy a mehanikus sorrenden, vagy találomra bebont – nahát itt nincs hiba, rakjuk össze megint, próbáljuk most amúgy – újra szétszedi, segítséggel, darut is használ hozzá, és szépen elbütyköl két hétig, mire ellyukad ahhoz a hibához amit én egy ÓRA alatt megtalálok! Ha megtalálja eggyáltalán azt a hibát! Mer van úgy hogy két hét után otthagyja – Hát mit tudom én mi a baja, én nem találom! – ászt kész, jöhet a következő! Hogy sokszor tényleg rossz nézni, amit egyik-másik csinál! És nézni kell! Mer nem szólhatok bele! Pedig ÚGY odamennék, hogy

– Te állat, hát ne ott babráld! Ide nézz, ezt vedd ki, és akkor − −

De nem mehetek oda, mer rögtön rámszól a többi, hogy

– Hagyjad őket a fenébe! Ne szóljál hozzájuk! Le vannak szarva! Úgyis mindig minket áztatnak, aszondják hogy mi vagyunk a hülyék – na ez különben így is van! −, hát akkor nehogy még odamenj! Az anyjuk seggit, csak kínlódjanak!

Hát jó. Kifordulok, ászt így nem látom.

Például: nem indul egy dízel. Ugye, mi az első? Odamegy az az illető, a kezelő, vagy szerelő, vagy betanított szerelő, vagy aki asziszi magáról hogy szerelő, odamegy a tápszivattyúhoz, és a kézipumpával megpumpálja, hogy van-e üzemanyag – hát ez az első rutinmozdulat. Na, nincs üzemanyag! Akkor szétszedi, belenéz, lássa hogy a hajszálrugó alacsony. – Alacsony a rugó a szelepen? Aha! Annak biztos jó erősnek kell lenni! – fogja a pali a rugót, kihúzza. Nem is néz alája, hogy mi van, csak a rugót jól kihúzza, visszateszi – és hát persze nem jó így se! Evvel szépen elkínlódik délig. Akkor jön a váltás.

– Na mi van?

– Hát, nem indul ez a rohadék! Má mindent csináltam neki Dani bácsi! – avval elmegy, otthagyja nekem.

Már nem is érdekli tovább, nem kíváncsi rá! Nem marad ott, hogy lássa hogy mi lesz, mint én azelőtt, vagy a barátaim, akikkel együtt tanultunk – hát így tanultunk, hogy vagy addig csináltuk míg rá nem jöttünk, vagy ottmaradtunk hogy lássuk, mit tud vele csinálni az a másik!

Megyek akkor oda, nézem mit csinált – na persze kihúzta a rugót. Már tudom egyből, mer már ismerem a kezüket! Már vissza ugye nem tudom nyomkodni azt a szerencsétlen hajszálrugót, hát fogom, lecsípek belőle egy darabot, úgy megin jó – hányat megcsináltam már utánuk! Mer tudom hogy milyen magasan kell állni a rugónak, hát BENNEM VAN az a méret, mer ha valamire ránézek, HÚSZ évig se felejtem el a méretit! – Ügy akkor megyek tovább. Fölemelem a szelepet, látom el van kopva. Na persze szerszám nincsen, fogok egy smirglit, az ablaküvegen szépen megcsiszolom, visszateszem – már jó ís, tessék, mehet!

Na hazudnék ha azt mondanám hogy nincsen néha egy-két érdeklődő – nade pont olyan érdeklődik mindig, akinek nem kell SOHA ilyenhez nyúlni! Egy darukötöző! Vagy egy Barkaszos sofőr! Az odajön esetleg, hogy

– Mi vót avval, hogy annyit baszkódtak vele, hárman is, te meg csak odamentél ászt megcsináltad!

És vót már úgy nemegyszer – sokan aszondják hülye vagyok −, hogy ami alkatrészem maradt a régi maszekságomból, azt hoztam be otthonról, mer nem bírom nézni, hogy ott áll az a rohadt gép és nem történik semmi! Mer ezeken a nagy markológépeken is van olyan alkatrész, hogy a lukszuskocsin is ugyanaz megvan. Nézem: ítt áll ez a Dé száznegyvennégyes, nincs hozzá főfékhenger a raktárba – nade hát ez ugyanaz, mint a Skoda Oktávia főfékhengere! Ha akarok venni Dé száznegyvennégyes címen, akkor nincs egész Pesten, csak Cseszlovákiába van, de ha Skoda Oktáviához kérem, adnak öt zsákkal! De ezt nem tudja a raktár, meg egy főnök se tudja, és hiába is mondom nekik – nincs, ászt kész! Namost ez egy hernyótalpas rakodógép, a pályaudvarokon használják, öt-hat markolással kimarkol egy vagont. Hát egy marha hasznos gép vóna! óránkint termelne kétezer forintot! Ha egy műszakból kiesik, az tizenhatezer forint! Három fő személyzet,

gépkezelő, zsírozó, meg egy lapátos, ezek is állnak a gép miatt, keresni se tudnak, mer tonnára kapnák a pénzt, akkor még plusz a kötbér is, hogy ott áll a tizenöt vagon – az már menynyi forint? És ott áll a gép hetekig, százezer forintok úsznak el, mer senkit nem érdekel, hogy ilyen főfékhengerrel tele van az Autóker, csak Skoda ezerszázashoz kell kérni! Hát ne guruljak dűbe?! És akkor mérgembe hazaszaladok, és elhozom ami nekem van otthon maradékba főfékhengerem – mer én nem vagyok se szocialista, se komunista, meg nincsen bennem az a lengős nagy markszista izé, csak egy aránylag józan értelemmel megvert ember vagyok, aki gondolkozik, és FÁJ nekem ezt látni! Hogy ott áll az a monstrum, egy piti dologér, mer képtelenek gyorsan fölismerni a hibát, vagy egy kétforintos dugattyúér áll, és napi húsz, meg harmincezer forint úszik!

– Hát a kurva anyját, azt a vagont ki kell rakni valahogy, hát gyerünk akkor! – és csinálom. Ha hülyének néznek is! Még mindig jobb mintha megütne a guta!

És az a legnagyobb baj, hogy így már nem látom értelmit a munkámnak. Ugye a legtöbb munka csak azér van, mer amit elcsesznek a délutánosok, azt kicsit helyrepofozzuk, visszaadjuk nekik, vagy mi szúrunk el valamit, átpasszoljuk a másik műszaknak, ők tovább rontsák, megin visszajön – csak egymásnak csináljuk a munkát! Hát ez olyan mintha ott se lennék! Hát EZ munka??

Most egy ideig nem vót villanyszerelőnk – hát aki vót, elment, másik meg nem jött helyette, mit csináljunk? Ott áll a daruskocsi, az önindítóját kéne javítani – de nem lehet: nincs villanyszerelő. Hát, baszta a csőrömet a dolog – most ezer álljon az a drága gép?

– Főnök – mondom a górénak −, had csináljam én meg!

Én! Pedig hát mi közöm nekem hozzá? Autószerelő vagyok, nem autó-villanyszerelő! Ülhettem vóna a sparhelt mellett – azt nem veszik zokon! Hát a szerelőnek most nincs munkája – igaz hogy villanyszerelőre vár öt kocsi, dehát nincs villanyszerelőnk! – és el lett vóna intézve!

És ülnek, és egy se szól! De én ezt nem bírom. Jobban is telik az idő ha dogozók, meg érdekel is, hát

– Főnök, engedd már hogy − −

Aszondja: – Meg tudod csinálni? Mondom: – Meg hát.

– Na – aszondja −, csináld akkor!

Ugye: milyen értelmes főnök! Ez már egy ész-tubi! Hogy engedi legalább! Mer a másik, a régebbi főnök, az aszondta vóna:

– Kérem, ha nincs villanyszerelőnk, nem tudjuk csinálni! Maj ha kapunk embert, akkor mehet! – a gép meg állt vóna egy hónapig!

Kiveszem az önindítót – hát semmi az egész: egy kábel leesett. Visszanyomom: kész, mehet! Öt perc vót!

– Na főnök, csinálhatom amazt is?

– Csináljad ha nincs más dogod!

Hát ez már komolyabb ügy: ki kell cserélni az önindítót. Na persze a raktárba nincs új – nem érdekel: csinálok akkor! Nem ismertem még ezt a fajta Tátra önindítót, de az elméletit igen, az elvit – hát nem ijedek meg! Láttam hova dobálták a selejtet, mer általába nyitott szemmel járok, odamentem, kerestem három rossz önindítót. Szépen szétszedtem őket, láttam: itt, itt, itt, ebbe ez a rossz, abba az, amabba megin más, de a többi rész még jó! – na egyből összeválogattam a háromból egy jót, összeraktam, betettem – kész.

Úgyhogy amíg nem vót villanyszerelő, én csináltam azt is. Dinamót, önindítót, mindenféle bekötéseket – hát legalább tanultam evvel is!

Kaptam most új gépeket, darus Ifákat, a régi Panterok helyett vették most ezeket – hát elég komplikált, még szokatlan valamik. De leírást meg nem hoztak vele! Hát ugye, sose láttam még ilyeneket, nem ismerhetem

– Na nem baj – mondom −, kérek egy leírást, ászt majd abból kisüssük hogy mi újság! – de leírás nincsen. Semmiféle dokumentációt nem kértek hozzá!

És akkor közbe meg most kerültek elő valami irattár sarkából a leírások azokhoz a gépekhez, amiket már leselejteztek! Úgy ahogy megkapták, bontatlanul előkerült

– németül, mer le se fordították! Csak a sofőröknek annyi vót, hogy na melyik kar micsoda – de már ami a szerelőknek kellett vóna, ahhoz senki hozzá se nyúlt!

Ugye ha én góré lennék, aszondanám: – Kérem, kaptunk negyven darab ilyen és ilyen új gépet; ha van itt olyan ember, aki látott már hasonlót, vagy kedve van hozzá, az jelentkezzen, ezeket beosszuk külön brigádba; mindenki kap a kézibe egy leírást, és az egész társaság elmegy egy kéthetes tanfolyamra! Azután maj kezdhessük 1

De hát hol vagyunk ettől! Ott vagyunk, hogy bejön a soffőr, hogy aszondja – Nem tudom mér, de a daru nem nyílik ki! – szóval hogy nem csúszik ki neki a toldalék a tolltartóból. Na jó, megyek – hát annyira ismerem mint az űrhajót! Nyitom ki az elektromos szekrényit, hátha nincs áram, talán a biztosítékkal van valami – hát ez az első ugye. Kinyitom az elektromos dobozt, akkora mint egy kandalló – hanyatt HŐKÖLÖK! Mint egy telefonközpont! Millió kábel! Na most itt melyik micsoda? Mer prospektus nincs, fölirat semmi – hát úgyis mind hülyék vagyunk ugye, óvasni biztos úgyse tudunk! Csak egy szar kis papír kéne, hogy az Efbé ötös biztosíték a darugépnek a kapcsolójához való, az Ibé ötös a horogleeresztőhöz tartozik, meg satöbbi – és akkor már minden marha tudná hogy hova nyúljon! Mer hát olvasni azér most még tud a legtöbb! De hát így – –

Én vittem most be egy új villanyszerelőt, olyasféle faszi az is mint én, általába együtt szoktuk megtalálni a hibát – mer mi tudunk VADÁSZNI. Úgyhogy most már azér valamennyire el tudunk igazodni ezeken az új Ifákon is. De a többi csak egyfolytába cikizi!

– Hogy ti milyen birkák vagytok! Ennyi türelmetek van?!

– Ennyi! – mondom. – Mer érdekel!

– A fenének – aszondja –, hagyjátok! Majd a délutániak!

A délutániak meg persze ugyanígy: – Majd a délelőttiek! – És akkor ez így megy, amíg valaki meg nem unja – mer azér csak akad még egy-két ilyen hülye mint én.

Rohadjak meg, ha nem ott fáztam meg most is! Mer annyit vacakoltam kinn a hóba, hogy már a hideg kirázott. Már a góré szólt, hogy menjek be.

– Nem – mondom –, még nem, hát érdekel – –

– Ettetek? – aszondja. Mer most ez az öreg emberséges, elég rendes a krapek, ez az új főnök.

– Nem – mondom –, hát majd ha megtaláltuk a hibát – –

Na hát szóval így megy ez. Ilyen ázsiai szervezetlenségbe! Ez a marhanagy vállalat – mint egy rossz tábori műhely! HARMINC NÉGY évvel a háború után! A béke kellős közepin! Hát én ezen úgy el tudok keseredni!

És közbe lehetne azér segíteni ezen! Én itt nem bírok semmit csinálni, de a nagy górék, akik odafönn vannak, tudnának segíteni ezen! Csak énszerintem azok fére vannak vezetve. Merek fogadni

hogy azok nem tudják hogy mi van idelenn! Hogy amit ők olyan szépen leírnak meg elmondanak, az idelenn így néz ki – én fogadni merek hogy ezt nem tudják!

Én nem tudom hogy miből kifolyólag, de az én szakmámba a kisebb főnökök mind olyanok, hogy vagy kárpitos volt, vagy fuvaros vállalkozó, vagy úriszabó – és asziszem hogy semmi más nem támogassa a palit, csak az a kis piros könyv. Ismerek ilyet! Hogy érteni aztán nem ért semmihez. – Na lehet hogy ezt rosszul mondom, lehet hogy tévedek – hát nem akarok senkit se sérteni. De én ezt így látom, meg más is, az egyszerű melós így lássa ezt.

Pedig nagyon sok függ a vezetőtől! Én ha góré lennék – csak hát erről szó se lehet. Örökké ez vót a bajom, hogy LÁTTAM hogy mi megy, TUDTAM hogy hogyan lehetne jobban csinálni, hát nagyon szeretnék főnök lenni, hogy megmutassam – csak hát előszöris a górék mind féltik a pozíciójukat. Nem oda való, nem ért hozzá, csak úgy oda rakták, akkor persze boldog hogy van neki egy nyugodt hellyé, ragaszkodik hozzá, és rettenetessen fél az olyan embertől aki ért is valamihez, meg akarna is valamit. Úgyhogy ez az első, hogy az ilyen magamforma krapekokat elfektetik, elnyomják. Hát mindenhol ez megy! Látom az újságba is! Ott van a tegnapi Magyar Nemzetbe: kétdiplomás szivar, és jegykezelő a Mávnál. Mer látta a hibákat – eltessékelték. És már ahova lép, mindenhol elkűdik, mer megy a drót utána: nagy pofája van, fölbujtassa a többit, meg ez, meg az – és mindenhol zamekolják a tagot!

Ha én góré lennék, mondjuk itt a mostani vállalatomnál – én meg bírnám szervezni! Ha mondjuk egy autójavítónak a vezetésivel megbíznának: ott két hét alatt rend lenne! Körülnézném, megnézném mindenkinek a kartonját, ki mit végzett, mihöz ért, mennyi a gyakorlata. Aztán szépen összepároztatnám őket: mindenki válasszon párt! Egy öreg, egy fiatal! Tessék, ez huszonöt éve csinálja, megfordult huszonöt munkahelyen, biztos jól érti – vegyen magához egy fiatalt segítségnek, ászt tanítsa! Ügy osztanám ki a melót egy-egy párra: – Na, Pali bácsi, itt van egy Skoda, ez és ez a panasz, itt a cédulája, keresse meg a kocsit az udvaron, találják meg a hibát, csinálják meg! Ha délre végeznek, leellenőrzöm, ha jó, elmehet haza! – hát nem az a fontos hogy itt üljön nekem! – Ha meg reggel nincs elég munka mindenkinek, akkor tessék kéziszerszámot csinálni: mindenki ékelje

meg a kalapácsát, csináljon lyukasztót, vágót, mosótepsit, tegye rendbe a körzetit míg hoznak be hibás kocsit. – Menne, nagyon!

De én ugyanígy akármilyen gyógyszergyárat el mernék vállalni, a vezérigazgatóságot is, mindenféle egyetem nélkül! Kiszúrnám, hogy hol mi sántít, és megszervezném! Végigjárnám a gyárat, összeszedném azokat a kis eldugott, ismeretlen palikat, akiket eddig elfelejtettek megkérdezni, pedig ismerik minden csínját-bínját a dolognak − −

A nagyobb górékat mi soha nem is lássuk. Akiket mi látunk, az a telepvezető, művezetők, csoportvezetők – és egyik nagyobb hülye mint a másik. A csoportvezető nagyobb marha mint a segédmunkás, a művezető nagyobb szamár mint a csoportvezető, a telepvezető meg MÉG nagyobb – meg így tovább, de azt már mi szerencsére nem lássuk. A telepvezető, az olyan, hogy nincsen se szakképzettsége, se rátermettsége, se semmi, ő csak megszokta a helyi hülyeségeket már tizenöt év alatt, ászt csinálja egyformán, nem érdekli az egész.

– Nem érdekes – aszondja mindenre −, ezt így szoktuk csinálni, jó lessz így!

„Így szoktuk" – na hát ez az!

– Pedig – mondom – a Kurtolcski bácsi erre tudja mit mondott? Azt mondta hogy „emberek, ne hagyjátok magatokat elámítani avval, hogy én ezt már húsz éve így csinálom, mer lehet valamit húsz éven keresztül is rosszul csinálni!"

Ezt az aranymondást én egy adagoló-szakbrossúrába találtam egyszer, „Hogyan állítsuk be a porlasztót", ez vót a címe, a Tanács körúton vót egy Dízel-bolt, mentem fúvókát vásárolni, és ott nyomták a kezembe ezt a füzetet, prospektust. Aztán óvasgattam ebbe, hogy mikre kell vigyázni, hogy az adagolónál mikroszkópos tisztaság kell hogy legyen, meg ilyesmik, és egyszercsak ott látom ezt a szöveget, hogy „emberek, ne engedjétek magatokat elámítani − −, hű de megtetszett! Hát milyen igaz!

Na mondogatom azóta is sokszor, ha hallom ezt a dumát, hogy „óó, ezt így szoktuk, meg úgy szoktuk", hogy

– Figyelj csak! Tudod mit mondott erre a Kurtolcski elvtárs? Azt mondja hogy − −

Na vannak még akkor a műszaki górék, pár teknikus meg mérnökök – hát az is olyan mintha ott se lennének. Mer diplomája van, gépészmérnök, de a gyakorlathoz halvány DUNSZTJA sincs.

Úgyhogy ezt én már milliószor kipróbáltam és meggyőződtem róla, hogy semmiféle mérnök meg semmiféle teknikus SEMMIFÉLE segítséget nem bír adni soha! Van néha valami különleges eset, hogy kupaktanácsot kellene összehívni, konzultálni kellene, mint az orvosoknak a betegnél, hogy – Na nézzük, most fölvágtam a hasát, de mit is csináljunk tovább, látok itten egy elváltozást, de mégis, maga mit gondol kolega? – És akkor az a művezető, akinek szakmai tudásba fölöttem kellene lenni, semmit nem bír hozzászólni! És a teknikus, akinek még följebb kéne lenni, meg az üzemmérnök, akinek MÉG ANNÁL IS följebb – eggyik se tud semmit mondani!

– Itt van kérem, ez és ez a probléma, Dé száznegyveneggyes, új gép, de prospektust nem vettünk hozzá, nem nagyon ismerem még én se, mer hát dízeles, hernyótalpas markoló, Skoda-motorral, az elméletit értem, levegővel működik meg olaj hengerekkel, nem egész idegen, de biztos azér nem vagyok benne, kérem a tanácsát!

Nem zuhantassa le a kanalat, és így nagyon balesetveszélyes, maga a kanál tizennégy mázsa, huszonöt mázsa kavicsot markol, az harminckilenc, hát elég nagy a felelősség – –

Hát, ő nem tudja. Próbálgassam ki. Hogy ide szoktunk nyúlni neki, meg oda szoktunk – –

Szóval, ha valamit nem tudok, akkor azt ki kell TALÁLNOM. De hogy egy góré valamibe segíteni tudjon

– aa, hát olyan nincsen.

Úgyhogy az a helyzet hogy szakmai analfabéták között vagyok. Ötvenhat előtt még csak ment valahogy a dolog, mer sok szakember vót még a régi generációból – de most már a régieknek az utolsó mohikánjai az én korosztályom, nagyon kevesen vagyunk már. Ezeket meg nem érdekli semmi. Műszaki analfabéták! Úgyhogy én a másiktól soha semmit nem kaphatok, csak nekem kell őket tanítani. De még akkor vigyázva, nehogy megsértsem a palit! Mer hát ő művezető, vagy teknikus – én meg ki vagyok? Vigyázni kell hogy úgy adjam be neki a dogot, mintha ő jönne rá, nem ám hogy én tudok valamit! Nem hogy „ezt így kell csinálni”, meg „az úgy van”, hanem addig kavarom a szöveget, míg a végin „aha! ja persze! most értem meg! milyen jól kezdte, lássa, nagyon jó ötlet vót! na csináljuk akkor így!” Szóval tiszta torna az egész! Még az a szerencse hogy idegileg jól állok!

Még ez a mostani művezetőm, ez még valamennyire értelmes, meg

talán úgy érdekli is a dolog – soffőr volt, úgy emelték ki −, hát ez is nagy szó! Sajnos ez se soká marad, mer már védett korba van, megy nyugdíjba. Sokat nem tud tenni ő se, mer nemrég vette át ezt a jakit örökségbe, átszervezni már nem fogja, nem is bírna vele – de legalább van annyi esze a régiből, hogy olyannak adja a munkát aki ért hozza. Meg egy motorszerelőt nem tesz oda drótkötelet cserélni. Nagy dolog! Mer a fiatal góréknak nincsen annyi sütnivalójuk! Azok aszondják:

– Kérem, ki kell a drótkötelet cserélni, menjen három ember, maga, maga, maga, ászt nyomás! – és mindegy hogy az motorszerelő, vagy géplakatos, vagy akármi! És akkor mehetek drótkötelet cserélni, vagy hátsó rugókötelet, amit egy segédmunkás is meg tud csinálni – azt a csőszerelőt, vagy volt lókupecet meg odaállítsa adagolót cserélni. Hogy három napig tart egy adagolócsere, amit én egy FÉL óra alatt megcsinálok!

És engem ez RETTEnetessen el tud keseríteni! Mer nem az, én mindenkinek mondom, hogy ha azt a föladatot kapja hogy utcát kell söpörni, szart kell pucolni, vagy BÁRMIT, azt is csinálja meg jókedvvel és szépen! És én is csinálom ha kell, szívessen! Mer az is munka! – Nade: ezen így nem túl sokat vészit az állam? Meg így megy tönkre a szakma. így kopik el most már az autószerelés szépsége is. Már most csak az tartsa a lelket ebbe a szakmába, hogy a szervizekbe a nagy borravaló megy, már csak ezer divat az autó-szakma. Nade hát nem ebből áll az autószerelés! Ez nem elég ahhoz hogy megmaradjon egy szakma, hogy szeretni lehessen, és művészettel csinálni!

És ez lehet az oka annak is, amin annyit gondolkozók: hogy az emberek nem szeretnek dógozni, nem akarnak dógozni. Soká nem értettem: hát mér nem szeretnek dógozni?! Aszittem elősször, hogy biztos spórol a pali az erejivel, nem akar kifáradni, mer biztos fusizik otthon, arra kell neki az energia. Nade nem stimmel, mer például minálunk tízből tán egy-kettő ha fusizik! Hát nálunk olyan krapekok vannak, hogy nincs is neki tudása semmihöz, hát mit fusizna? Mer például ugye autószerelő nálunk nemigen van. Az már mind elhúzta a csíkot, Afit-szervizekbe, szövetkezetekbe, borravalós helyekre, a lukszuskocsik vidékire. Az tisztább, könnyebb is – például egy fékdobot levenni a húsztonnás dízelről egy komoly fizikai meló, lukszuskocsin meg csak húsz deka az egész. Úgyhogy minálunk a nehézdízeleknél most már nem autószerelők vannak, hanem átképzős

gépszerelők, csőszerelők, lecsúszott lakatosok, marósok, kiszuperált hegedűművészek – ilyenekből tevődik össze a dízelszakma. Hát ez egy olyan lezüllött banda, hogy ezek már a fusira se jók, nem is fusiznak! Szóval nem ez az oka. Hanem csak a züllöttség! Hogy őnekik már ELVÜK az hogy nem dógoznak!

És olyan rossz hallgatni, hogy állandóan – Te, még csak tizeneggy! Mikor lesz már két óra!

– Mér – mondom −, hát maj dudálnak, megtudjuk időbe! Mit izgat?

– De hát alig telik az idő!

– Hát – mondom – melózz! Vagy ha nincs munkád, csinálj magadnak egy csőkulcsot! Sosincs semmi célszerszámod, itt vagy tíz éve, de ha ki kell venni egy csavart, mindig vágókalapáccsal mész neki. Mér nem csinálsz magadnak, van itt annyi anyag!

– Oggyan, nem érdekel! Maj kivesszük valahogy!

Na. Hát rossz nézni! Jó, nem figyelek oda. Inkább lekötöm magam valamivel. Úgyis kell egy kétszerhajlított vékonyfalú kulcs, legyártom magamnak, elteszem, ha szüksége van rá valakinek, nekiadom – Tessék édesapám, véletlenül van egy! − −

Hát ilyenek minálunk a melósok. És nincs egység közöttük se. Mind egymás ellen áskálódik!

Például egyik műszak a másik műszak ellen. Mer ilyen melegkalapács-rendszer van nálunk, hogy amit az egyik műszak elkezd, a másik folytassa. De persze mind személyes bosszúnak veszi, ha a másik műszaknak lejár a munkaidő és hagynak valamit nekünk! Úgyhogy akkor ezt a kibaszást utána vissza kell adni a másikaknak. Amazok meg megin vissza minekünk – és akkor mát tényleg csak ide-oda kibaszás az egész! Mondjuk van egy dízeles kuplungcsere. Meg lehetne csinálni egy műszak alatt – de minek? A délelőttösök elvégzik a kényelmes munkát, kiveszik a motort, evvel még akkor ott virítsák is magukat, hogy na ők mennyit dógoztak – ászt a többit otthagyják nekünk. Hogy tegyük be az új alkatrészt, meg tegyük vissza a motort – mer az a rosszabb, ott már illeszteni kell, nagyobb pontosságot igényel meg satöbbi. – Aa, milyen SZEMETEK, itthagyták a melót minekünk! – Úgyhogy akkor mi berakjuk az új kuplungot, de lehetőleg úgy kavarjuk a kártyát, hogy a motor visszarakása már megin a másikaknak maradjon! Ászt így jut a párórás munkából három-négy

műszakra is.

Nade nem is csak a két váltóműszak közt, mer még azon a rohadt csoporton belül is örökké megy a hirig! Mer UNDOKOK az emberek, meg BUTÁK, végtelenül! Heten vagyunk a csoportba – és most nem bírunk egy csoportvezetőt megválasztani! Mer a hét emberből öt egyfolytába avval szórakozik, hogy a többi ellen áskálódik! De egész nap ez megy! Hogy „Te, hallod, az a Kapás milyen!" Akkor jön a Kapás: „Hallottad, ez a szemétláda Gál megin micsinált?" De körbe, mindeggyik mindeggyikről! Mondják, sorba, egymás után, ha nem figyelek akkor is mondják! Úgyhogy most már egy hónapja nem bírunk egy kurva csoportvezetőt megválasztani, NEM LÉtezik, mer akármelyikről van szó, az legalább négynek nem jó! Mer mindeggyik csak saját maga szeretne csoportvezető lenni! Hát ugye hét ember közt egy csoportvezető – hát mi az? Pénzbe semmi, mer tán ha nyóc százalékot jelent – nade mégis egy RANGÍ Egy titulus! Szóval avval már az illető őrvezető lesz, dirigálhat a többinek! Hát mi ez? Egy ilyen visszamaradt izé abból a régi rangkórságból? Vagy vagy vagy − én nem is értem hogy mér van ez!

Na ugye az én munkahelyemnél van mondjuk rosszabb is, meg jobb is. Sűrűn kijárunk a papírgyárba, ha hívás jön hogy elromlott egy erőgép, megyünk – hát az a papírgyár egy akkora pofon volt nekem! Hát egy PAPÍRGYÁR, én azt mindig úgy képzeltem el, hogy nagy tisztaság, egy hokk elegáns valami, minden csupa fehér – na mikor ászt először megláttam! Azt a koszt, piszkot, trehányságot, ami ott van! Hííí − − Most még valamennyire rend van, mer meg van fagyva az udvar. De ha majd jön az olvadás! Mint valamikor a hajóvontatók a Volgán az uszályt, úgy vonszolják keresztül a sártengeren a szállítmányokat – ÉLETEM legnagyobb csalódása vót!

De persze azér nem minden munkahely ilyen. Dogoztam egy darabig a párt-garázsba – nahát jól is néznénk ki, ha még ott is ekkora szervezetlenség lenne! Ott azér másképp mentek a dogok. Minden reggel vót egy eligazítás, tíz-húsz perc, megkaptuk hogy mi a sorrend, mi mennyire sürgős, mit vegyünk aznapra – szóval ott még ARÁNYLAG meg volt szervezve a munka. Csak ott meg viszont az volt a rossz, hogy minden percre volt normázva. Például egy Volga motorcsere: kilencven perc.

És igaz hogy Magyarországon a teknológia ott a legfejlettebb – de

azér ez akkor is túl szoros, ez túlságosan kiszedi az ember erejit. Úgyhogy ha az ember becsületesen akarja, nem csal: hát nem lehet megcsinálni. Megpróbáltam, mer kíváncsi vótam, hát nekiugrottam teljes erővel, hogy na hátha sikerül – de úgy is két órára jött ki, százhúsz percre. Ha NAGYON rávertem! De ezt a tempót se lehetett egész nap meg minden nap tartani. Úgyhogy akkor jött ott is az, ami az egész országba megy: hogy csal az ember. Hogy csinálom százötven percig, beírok kilencven percet, és egy másik nagyobb munkáról meg ellopom az időt, azt a hiányzó hatvan percet. Pláne ott még csoportvezető is lettem – hát először kakiba vótam, hát hogy lesz ez, hát nem bírjuk tartani a normákat! Aztán szépen megtanítottak rá hogy hogyan kell. Hát csalni kell! Mindenki azt teszi! Mer csak úgy lehet! De ÚGY lehet. Ha az ember ügyessen írogassa a számokat, szépen keveri a munkalapokat, akkor lehetünk mi még élmunkások, meg kiváló brigád is! Akkor mehetünk a prémiumér! Csak vigyázni kell, azon a papíron nem szabad hibát csinálni, mer akkor cirkusz van, vizsgálat, fegyelmi – de ha nem kirívó a dolog, ha odafigyelve csaltam, akkor meg is dicsérnek!

Úgyhogy a végin már ANNYIRA kifinomodik az ember, hogy MŰVÉSZE lesz a dokumentációhamisításnak! És ez mindenütt így megy. Hogy itt már mindenki olyan rafinált csaló, hogy énszerintem nyugodtan le lehetne engedni egy nagy dróthálót Budapestre, a két végit lelakatolni, ászt rátűzni a tetejire a vádiratot: hamis adatszolgáltatás, törvénysértés, bércsalás, okirathamisítás, mittudomén – ászt etethessük helikopterről az egész társaságot!

Ha én valahol egy számot látok, már el se olvasom, oda se figyelek. Mer úgyse jelent semmit se. Hát tudom: addig szorozták, addig gyötörték, amíg ennyi lett. Mer valakinek az vót a fontos, hogy ennyi jöjjön ki. Megfejteni úgyse tudom hogy hogyan vót igazából, mer én nem vótam ott!

Hát emlékszek a régi jó sztálini munkaversenyekre! Egyszercsak kiabálnak: – Fésűs Dániel! ÖTSZÁZNEGYVEN százalék! – Hűű – mondom −, hát hogyan? Hát mit csináltam én?! Hát semmit nem csináltam, ugyanúgy dogoztam mint máskor! – Aztán volt úgy is hogy TÍZ százalékom vót. De akkor is ugyanúgy dogoztam! Volt úgy például hogy egy forint harminc fillér volt a heti borítékomba!

– Júúj, hát most mi lesz, mit eszek? Meg hát hogy lehet ez?

– Hogy lehet? – szépen megmutogatták: ez annyi, az annyi, az amannyi, szorzóm ennyivel, hozzáadok, kivonok ennyit, osztom annyival − −

– Na jó, köszönöm − −

Szóval: nem szeretem ami van. Nem érzem jól magam. Pedig nem rajtam múlik! Mer én örömmel dogozók, meg kimondottan jó vagyok a szakmába!

Minden beképzeltség nélkül mondhatom, hogy nagyon jó vagyok a szakmába. Hogy a mai napig se tudok olyan ellenfelet, aki ennyire átfogó lenne mint én, ennyire univerzális, hogy a mopedtől a nehézdízelig MINDENT tudna, úgy gyakorlatilag, mint elméletileg, ekkora típus-ismerettel – ilyet egyszerűen nem találtam még eggyet. És akkor ráadásul még el is tudok mindent magyarázni! Amire külön büszke vagyok! Hogy én mindent el tudok mondani, hogy most mit csináltam, és miért! Úgyhogy talán még jobb lennék pedagógusnak!

Mer értek is az emberekhez! Például ha odaraknak mellém egy segédmunkást – én nem avval kezdem, hogy „jaj apukám de hülye vagy! mit akarsz te itten, maradj csendbe!” – pedig ugye általába így szokás. Hogy lemarházzák, „eredj az anyádba, mit dumálsz te itt bele!” – na én nem. Én soha nem alázom meg, és nem mondom neki hogy „ehhez ne nyúljál mer nem értesz hozzá”, hanem pont fordítva!:

– Kérlek szépen, gyere má – mondom neki −, nézd meg, mér nem akarja ez az igazságot! Gyere, konzultáljuk meg! Látod, ott az a vacak, az nem ugrik be, az anyját neki. Te mit latol? Hátha te jobban látod, nézd már!

Van amelyik aszondja rá, hogy – Dani bácsi, ne izélj már, hát te csak jobban tudod!

– Nem biztos! – mondom. – öreg is vagyok már, meg tudod: több szem csak többet lát!

És akkor elkezd a pali odafigyelni – és sokszor kiderül hogy TÉNYLEG egész jó dógaik vannak! Hogy megérte magyarázni neki, mer elkezdi csinálni és TUDJA! Mer minden emberbe van valami!

És énnekem van egy jelszavam. Hogy „te csak csinálj mindent, csinálj akármit, szedjed szét, rakjad össze, próbálgassad, mer avval tanulsz – úgyse tudod úgy elbaszni, hogy én ne tudjam helyrehozni!” Ez egy nagy aranymondás! És a krapek úgy megbátorodik tőle, hogy szárnyakat kap!

Mindig eszembe jut egy történet egy gyémántcsiszolóról. Nagy világhírű cég, elvállalják a világ leghíressebb gyémántját hogy megcsiszolják. De akkora érték ez a gyémánt, hogy a mester, a nagy tubi nem mer hozzányúlni. Hanem odaadja egy mellékszereplőnek, egy segédnek. Nagy lezseren, hogy

– Te – aszondja −, itt van ez a vacak, csináld meg.

– Igenis – aszondja a szivar.

– De ha nem lesz jó, széjjelrugom a valagadat! így! Hogy nem világosította föl azt a hülyét, hogy

mekkora érték van a kézibe! A pali nem ijedt meg, nem remegett a keze, de mindent bedobott, megcsinálta -

– Rendbe, kösz.

De ha tudja, hogy ez egy világhíresség, akkor a felelősségtudat megbénítsa! Hát nem jó sziholmegiai csel? És ezt csinálom én is mindig! Hogy csak meg ne ijedjen! **Mer** akkor lebénul! Például beleszakadt egy csavar amikor meghúzta? Semmi baj!

– Mi van – mondom −, mit vagy beszarva?

– Júúj – aszondja – eltört. Tudok olyat akit ilyenér kirúgtak!

– Mit hülyéskedsz – mondom neki −, megmutatom hogy kell kivenni! Fél óra és kinn lesz! Vagy kijön szépszerivel, vagy ha nem, akkor van erőszak is, na figyelj, így kell! Csak nem megijedni, kisfiam, és nehogy eltitkoljad! – mer persze van sok aki megijed, eltitkolja, úgy hagyja – és az már baj!

Én rengeteget megtanítottam már, nagyon sokból csináltam szerelőt! Mer én mindig aszondom: Csak keze legyen meg lába, a többit én elintézem. Ha van érzéke a szerkezeti dogokhoz, gépekhez, akkor nem nagy vicc − de énnekem jöhet akárki! Lehet éntőlem bányász, vagy kazánkovács, vagy orgonista, vagy irodalmár, vagy akárki!

– Ezt tudjuk adni, Fésűs szaktárs, jó lesz ez?

– Kérem, csak keze legyen meg lába, meg annyi esze hogy haza tudjon találni, a többit én elintézem! Azt csinálok belőle amit akarok!

És akkor nem is csak autószerelést tanul énmellettem, hanem MINDENT! Mer én a női erotikától kezdve az irodalomig mindent megtanítok neki! Megszerettetem vele Arany Jánost, Víjjont, beleviszem a történelembe – szóval ott nem csak a kuplungokról társalgunk, hanem én örökké nyomom neki a szöveget közbe! Hogy

például

– Figyelj – mondom neki −, tudod mi irányítsa a világot? A nő! Mer ha a férfit elkapja a birtoklási vágy a nő iránt, ha benne van az a szekszuális lüktetőerő, akkor képes valamire. De ha az elmúlik a férfiba, akkor elsatnyul, és akkor abba az országba beáll a dekadencia. Hát baszd meg – mondom neki −, figyeld a rómaiakat! Amíg az a katona bocskorba masírozott, végig a világon, a pajzsa mögött, tíz-tizenöt évig ott fázott meg izzadt a háborúkba, addig minden jól ment, mer tudta az a pali hogy mér lohol! Tudta hogy megkapja a zsákmányt, a rabnőt! De amikor már hazavitte a száj rét, akkor elkezdődött a baj. Avval már jött a dekadencia. Mer lukszus villa ja lett, padlófűtést csináltatott, meg mozaikot a rabszolgáival, kirakatta a padlóra hogy hogyan csatázott, meg rámozaikoztatta a fürdőszoba falára hogy hogyan szeretkezik, és mindene megvót, mézesbort ivott meg mézes fürjpecsenyét tálaltak neki kecske hasába, fürösztette magát mindenféle finom szagos olajokba, a kilenc csaj meg kiterítve neki, úgyhogy már teljessen erőtvett rajta az erkölcsi meg nemi bágyadtság – akkor már alkalmatlan lett a hódításra! Mer már akkor nem vót érdekes tovább az új rabnő – hát minek menjen már a barbárokhoz hódítani? Hallod? És akkor jött megin Keletről a friss erő, özönlött a végtelen anatóliai szteppéről a barbár tömeg, amelyik arra vágyott hogy neki is ilyen palotája legyen, benne a rabnők – és persze hogy győztek a dekadenciába fulladt rómaiakon! És így tört meg minden nagy bizánci rendszer! Na most húzd meg sorba az anyákat és kész is vagyunk!

Hát a történelmet nagyon szeretem, meg másoknak is mindig magyarázom, mer az nagyon hasznos dolog! Szóval, nekem is egy kicsit az a bajom, ami a magyar filmeknek. Hogy mindig a hamuba keresik, hogy mér égett le a ház. Nem a házat mutassák, vagy hogy hogy kell fölépíteni, hanem mindig a hamut guberálják – hát ez a történelem. Nem az hogy na vigyázzunk hogy meg ne gyulladjon, hanem hogy mér is égett le – és ebbe én is beleesek egy kicsikét.

Dumálok a palinak például a magyar balsorsról, például a mohácsi vészről – mer azon én is rengeteget gondolkozók.

– Mer olyan hülyék voltunk – mondom neki −, hogy a török már a nyakunkon volt, de mi még mindig azon tanakodtunk hogy ebédnél ki üljön a király mellett jobbkézről, meg ki üljön balkézről, és ki üljön

vele szembe! Hallod? És akkor persze hogy beütött a nemzeti tragédia baszd meg! Pedig nem lett volna mohácsi vész, haésznél vagyunk, és elébe megyünk a töröknek amikor libasorba jött át a bulgáriai hegyeken – ott jól megverhettük volna őket! Hát akkor is voltak kémek, tudtuk mi azt jól hogy ott vonulnak! Ha én lettem volna a hadvezér, én elibük mentem volna! De mi mindig ilyen hülyék voltunk, meg nézz körül: most is ilyen hülyék vagyunk. Mer jó, mindig aszondják hogy kis hatalmak vagyunk mi magyarok – pedig nem igaz! Mer nézd meg hogy a hollandok milyen kicsik voltak! És mégis csináltak egy VILÁGRA szóló kereskedelmi hálózatot! Meg aszondják hogy „igen mer nincs elég ásványi kincsünk". És a japánoknak mi van? Még ennyi se! És mégis a világ harmadik iparát tudták megcsinálni! Na jó, a japánok más, mer mondjuk azok a Kelet germánjai – de azér akkor is! Hát én tanultam, hogy timföldbe negyedikek vagyunk a világon! De persze ha az alumíniumlelőhely mellé vasgyárat építünk, akkor hiába van a timföld. És azt nem tanultam, hogy Dunaújvárosnál vagy Mohácsnál vasércünk volna!

– Meg – mondom – azt tudod-e, hogy igaziból nem is a mohácsi vész volt a nemzeti tragédia! Mer ott csak huszonötezer katona esett el – hát piti dolog a Don-kanyarhoz képest! Az volt a nemzeti katasztrófa! Ahol HATSZÁZEZER színejava magyar maradt ott! Mer hiába volt szeptemberbe térdigérő hó, a szolgálati szabályzat tudomásom szerint csak október huszonegytől írta elő a téli ruhát, és nem adták ki a fiúknak a kabátot, inkább fölégették a raktárakat a visszavonulásnál, a hatszázezer magyar meg ott fagyott meg! Úgyhogy ez a vad, hülye, monarkiábol maradt bürokrácia ölte meg őket! Hát olvasd el a Nemeskürti könyvit baszd meg, SÍRVA fogsz FAKADNI tőle! Tapossad közbe a kuplungot, hogy lássam ereszti-e!

Na, szóval hát ilyen az én pedagógiám!

A két testvérem – hát azok kicsikét masabbak lettek mint én. Nagyon csöndes, szolid, szófogadó gyerekek voltak, nem olyan élelmesek mint én. Az öcsém az különösen nagyon félénk volt, meg anyás, mindig „anyu, anyu!", még most is hallom ahogy egyfolytába sírt a menhelyen is mikor skarlátot kapott – táviratoztak is akkor anyámnak hogy jöjjön le, mer nem bírták már hallgatni. Nem tudom, hogy aztán ebből a betegségből kifolyólag-e, vagy amér olyan korán elkerült menhelyre, hogy pont a legérzékenyebb korba szakadt el az

anyánktól – de az biztos, hogy fölnőtt korára is ilyen félénk, ragaszkodó típus maradt az öcsém – na egész más mint én. Mer én valahogy mindig úgy voltam: anyám, jó, elfogadtam, csókolom, úgy VISZONYLAG tisztességtudó voltam meg szófogadó, szemtelen meg a mai napig se vagyok, megadom anyámnak ami jár – de valahogy én úgy nem vótam oda se anyámér, se apámér. Szerettem őket, de nem vittem túlzásba a dogokat!

Hát olyan nagyon sokat mi nem voltunk együtt a testvéreimmel, mer ők tovább voltak menhelyen mint én, meg valahogy utána se sok dolgunk volt egymással.

A bátyám két évvel volt öregebb, de félénk az is, úgyhogy ő nem ment el inasnak mint én, pedig jóeszű, jótanuló gyerek volt. Negyvennégybe aztán behívták, tizenhat éves volt, be kellett vonulni neki. Vonatkísérő légvédelmi tüzér lett, de már vitték is ki őket Németországba, és beöltöztették őket eszesz-egyenruhába. Nem volt ő eszesz, semmi, tetoválva se volt, csak egyszerűen nem volt már más egyenruha, csak német – még szerencséje volt hogy angol fogságba esett, az nem volt olyan szigorú. Csak onnan sajnos megszökött, ászt francia fogságba került, ott meg nagyon rosszul bántak vele, és lefogyott, legyöngült, megkapta a maláriát. Onnan is meg tudott szökni, de megint elkapták, akkor meg amerikaiak – na ott aztán élete legjobb dolga lett, kilencven kilósra fölhízott, jól föl is szerelte magát – ott találtunk rá a Vöröskereszt által. Három évig volt fogságba, úgy került haza. A határon már várták őket, elkapták, mindenit elszedték, egy szál ruhába ért haza – és hát maláriásan. Abból már nem is gyógyult meg rendesen soha se. Én akkor már öreg inas vótam, majdnem szabadultam, hát rádumáltam mind a kettőt – az öcsém akkorra lett olyan korú −, hogy menjenek el inasnak. Úgyhogy mind a kettő műbútorasztalos lett. Nagyon jó helyen tanultak, Újpesten a Szlobodánál, aki még Brazíliába is szállított intarziás műbútort – csak aztán hogy bejött lassan a gépesítés, ez a szakma meghalt. Hát Újpesten valamikor kétezer négyszáz asztalos volt nyilvántartva, világhírű volt Újpest! És abból nincs már meg tán csak ötven. Ilyen maradék kézművesek, akik külföldre dolgoznak megrendelésre. A többi átképezte magát más szakmára. Csak azért a bratyómra haragudtam, mer ő ilyen fa-gépmunkásnak adta el magát a végin.

– Hát – mondom neki – ha már megtanultad ezt a szép szakmát,

mér nem viszed magassabbra, tökélyre?! Ne gépmunkás legyél, hát a hülye is tudja a fűrész alá nyomkodni azt a fát!

– Hát ha ezt fizetik – aszondja.

– De – mondom – épp olvasom, hogy keresnek antik bútorhoz asztalost, restaurálni, mér nem mész oda?!

Hát, hogy hagyjam már őt békébe!

De ezen mindig összevesztünk! Jó, hát gyáva vót szegény, meg nem vót türelme, meg sóher is vót, mer a felesége nem bírt a pénzzel bánni, ászt mindig a pénz kellett vóna – meg hát beteg is volt, nem bírt fölépülni. Meg nem élt jól soha. Baj volt ott az asszonnyal is. Mer úgy szemre helyes nő volt a felesége, csak valahogy stupid volt, benne vót az a tunya paraszti vér, hogy jó minden ahogy van – neki nem volt igénye semmihez. Szekszárdi volt az asszony, bortermelő család, hát talán ez is belejátszott, hogy évszázadokon át bort ittak azok víz helyett – hát az csak degeneráltsághoz vezet, még ha nem is látszik rajta, de az életfölfogása kimutassa! Mer nincsen TERVE, nincsen CÉLJA – az ilyen énszerintem nem normális!

Most két éve aztán meghalt a bátyám. Negyvennyóc éves vót, mint én most. De szinte végelgyengülésbe halt meg, annyira tönkrement. Fére is kezelték a maláriáját, meg még hozzá erős dohányos vót, ez is siettette, meg a nem megfelelő életmód – ászt teljesen tönkrement és meghalt. Három gyereke maradt – nagyok most már azok is.

Az öcsém megvan még. Megszerezte ő is a műbútorasztalos szakmát, most is abba van – hát, kátéeszbe, a Vénusznál, szóval – –

Meg megvan az anyám is. Na ő most is egy talpraesett, kardos asszony, igazi Zrínyi Ilona. Szoktam látni néha, vagy én megyek, vagy ő jön, jóba vagyunk, nincs semmi baj – én nagyon szeretem őtet, csak énbennem nincs az a nemtommilyen olvadás, hogy na így meg úgy, megbolondulok a szeretettől – nem, hát anyám, meg minden, jól vagyunk, néha jó látni, elbeszélgetünk, vagy ha segíteni kell neki valamit, segítek – ászt kész. Hát az öcsémet, azt ritkábban látom – de anyámtól tudom ha van vele valami, meg haragba nem vagyunk ővele se – ennyi elég.

Más rokont aztán nem szoktam látni. Pedig lehetnek egy páran! Csak ugye a történelem annyira széttoszta a családot, negyvenöt annyira szétzüllesztette, hogy nem tudom hol vannak. Apám rokonait is, anyám családját is – egyet se tudok közülük. Pedig lett belőlük egy

pár koponya, látok is néha a tévébe meg hallok a rádión Fésűs nevűt, akinek így a dumája is ismerős, és nagy fej, lehet hogy rokon – hát, nem tudom. Nem érdemes őket megkeresni most már!

Na meg annyit tudok még, hogy a keresztanyám megvan Mezőtúron. Egy gyönyörűszép fekete asszony vót. hát most már öreg persze – mikor utoljára otthon vótam Túron, találkoztunk. „Otthon” – hát Mezőtúron, na. Mér mondom még most is így? Hát olyan erős ez a kötelék, hogy ott születtem, és épp hogy pár évig ott voltam? Ez így megmarad az emberbe? Igen, na, hát most is érzem, mintha „haza” kéne mennem, mintha várna ott valami – pedig isten bizony nem vár ott senki meg semmi! Pár éve – melyik évbe is? még a Moszkvicsom vót, nem ez a Folkszvágen, úgy hetvennégy körül lehetett − a mutert kellett levinni valamiér, akkor vótam Mezőtúron, „otthon”. Dehát én ki se szálltam a kocsiból jóformán. Érdekes érzés vót: mindent olyan kicsinek láttam, a házak, amik olyan nagyok voltak, most pici mind, kézzel el lehet érni – érdekes érzés! Olvastam is ezt valahol, nem tudom már mibe.

Fura: ezeknek a gyerekeknek meg már mindig ez lesz a „haza”, ez a Karmazsin utca, Angyalföld? Akár hova kerülnek, mindig erre mondják majd, hogy „haza megyünk”?

Negyvennyóc éves vagyok, most kezdem a negyvenkilencediket – de az egészségemmel semmi bajom nincsen.

Mikor öt éves vótam, lett egy mirigydaganatom a torkomon – jól emlékszek még az orvosra is: egy tipikus, Jókai-regényből kilépett öreg doktor bácsi volt, mellénybe, vastag óralánccal, szegény vót, gyalog járta be Mezőtúrt, a tanyákat meg biciklin, jó doktor volt, levezette a szülést is meg mindent megcsinált – na annak mutatta meg anyám a torkomat, és akkor mondta az öreg hogy azonnal meg kell operálni, mer megfulladok. Kinyittatta a nagy kinyithatós asztalunkat, lesikáltatta, vizet melegíttetett anyámmal – szépen fölkészültek mintha disznóölés lett vóna vagy szülés – aztán anyám fogta a fejemet, egy szomszéd néni a lábamat – érzéstelenítés persze nem volt −, és meg lettem operálva. Teli volt gennyel a nyakam, fölvágta, kipucolta – a helye most is megvan, de semmi baj nincs vele azóta se.

Egyszer voltam aztán kórházba is, kivették a vakbelemet, tán harminc nyócba, már Pesten. A Ligetbe vót ilyen hosszúkás valami mint a széntjnánoskenyér, fán termett, őszre beérett, jó édes vót a

belseje – azt ettük, és persze sok magot is lenyeltem, attól kaptam a vakbelet.

– Te mit ettél? – aszondta az orvos. – Teli vótál valamilyen maggal! – Szóval ugye megtelítődött vele a vakbél, ki kellett venni.

Nyóc éves vótam akkor. De azóta nekem az egészségemmel nem volt semmi! Mostanába is csak ízületi bántalmaim vannak, de amúgy egészséges vagyok, hála istennek.

Meg piszok jó erőbe is vagyok! A feleségem mondja is mindig, hogy

– Teneked még maj gyerektartási pered lesz hatvanéves korodba!

Na hát adja az isten hogy úgy legyen.

Úgyhogy a melót is nagyon bírom.

Ez, amit most itthon csinálok, hát ez nem üzem, csak ilyen – nem tudom hogy minek nevezzem. Ugye rendes üzem nem lehet, mer ahhoz nincsen meg az iparengedélyem. De nem is akarok semmi komolyabb dogot csinálni, hát csak annyi az egész, hogy maszek koromból megmaradt a sok ismeretség, kuncsaftok, és hát csak elhozzák a kocsit ha valami baj van, hiába mondom nekik hogy már én bezártam, nem dogozók. De sokat el is kűdök, már direkt nem fogadom őket – mer lehetne itten nagyon jó üzemet csinálni, hát annyi a kocsi mint a szemét, például csak a szakmába is száz ember közül hatvannak van kocsija, vagy legyünk szolidak: mondjuk negyvennek, na, és ugye mindenki tudja hogy én autószerelő vagyok, és akkor jönnek és kérdezik, hogy nem-e akarom megcsinálni, vagy valami – szóval lenne itt munka, meg az ismeretségem is megvan hozzá, jönnek állandóan. Dehát ugye iparengedélyem nincsen. Ha úgy vesszük, akkor ez fusi. Szóval illegális iparűzés. Rá lehet fázni könnyen. Úgyhogy ezer az egésznek csak az a neve, hogy na a haveromnak megcsináltam, mer megkért rá, szívességből. Nem üzletszerűen. Meg különbenis nem állandó jellegű ez, hát van egy főállásom! Szóval, ki lehet valahogyan védeni. Nehezen, de ki lehet.

Meg – hát jó: fusi, tiltott dolog, mer nem fizetek utána adót. De most szégyeljem magam érte? Hát fizetek én közbe adót, épp eleget! Még a hátralékot, a négy év után, fizetem, hát kétezer kettőszázat fizetek minden hónapba! Na így legalább tudom hogy mire fizetek.

Meg azután: a pénz miatt MUSZÁJ hogy csináljam. Mer ami fizetést kapok, hát abból bizony nem tudnám a családot is eltartani,

meg a tanácsot is tömni!

Volt egy pali, cigány különben, volt neki egy Skodája, és valaki ajált neki engem, hogy „majd a Dani rendbehozza a kocsidat”, úgy jött ide hozzám. Ászt láttam rajta, hogy egy rendesebb tag, kipofoztam neki a Skodát, és ahogy ugye az üzletember szokta: – Kérem, legyen máskor is szerencsénk! – õ meg szószerint vette, ideszokott, kuncsaftom lett. És jön egyszer, mondja hogy eladta a kocsit, most disznót hizlal, és van egy bizonyos összege, és hát hogy lakást szeretne rajta venni itt valahol.

– Segítsél má Danika – aszondja −, nem tudsz valamit?

– Na – mondom −, hát pont itt szembe velem van egy kis ház, meghalt belőle az öreg Juliska néni, az jó lesz nektek! – Mer ismertem az örököst is, vót lakása, nem kellett neki, eladja.

Nahát, nyélbe is ütöttük a dogot. Mivel ugye analfabéta a pali, hát én vezettem le neki mindent, tanács, telekkönyv, ügyvéd, ez-az – jó csomó intézkedés, nem is olyan egyszerű ez máma, elég sok futkosás vót vele. A cigány csávó meg még olyan inteligens vót, hogy megfizette az időmet, amit őmiatta mulasztottam a munkából meg satöbbi, hogy ő azt nekem kipótolja – na ugye milyen szép! Hát sok fehérember ezt simán csak barátságnak vette volna, ászt utána már meg se ismerne – ez meg ilyen úri módon gondolkozott! Meg még olyan hálás vót, hogy majhogynem testvérinek fogadott – szóval jóba lettünk nagyon. És akkor a végin aszondta:

– Te, itt van ez a nagy udvar, hát nekem nem kell, használjad! Tartsd ott a kocsidat, meg ha munkád van, dógozzál itt!

Na így lett a hely a munkához. De jól megvagyok velük.

Ez a két szivar meg, akik segítenek, úgy lett, hogy − hát én egyszerűen megsajnáltam őket. Két abszolút elzüllött pali. Üzemi munkára ezek már nem valók – hát teljesen alkoholisták. Az egyik autószerelő vóna, a másik meg csak úgy beleszokott, mer mindig szerelőkkel vót. De ügyes két manus, tehetségesek lennének – csak ugye ez a rohadt pia. A kötelességtudatukat már elvesztették egészen. Munkahelyük már régóta nincsen – mer ugye manapság a törvény előírja, hogy minden állampolgárnak rendes munkahelyen kell dógozni, nade ezekkel már úgyse ér a törvény semmit, mer tisztára szét vannak már esve. Én meg viszont megsajnáltam őket, mer láttam, hogy azér a huszonnégyből négy-hat órát ki lehet belőlük venni, és

akkor így hozzásegíthetem őket ahhoz hogy mégis meglegyen a mindennapijuk, nem kell nekik semmiféle közönséges bűncselekményt végrehajtani hogy élhessenek – szóval így mindenkinek jobb.

És mondjuk nem is föltűnő a dolog. Mer botrányt nem csinálnak, van egy ösvény azon szépen hazamennek, alszanak, fölkelnek, jönnek, dógozgatnak kicsit – csak közbe isznak. Állandóan. Na mondjuk nekem semmi közöm hozzájuk! Mer nem kötődök én velük semmibe, hát nem ALKALMAZOTT AIM ők énnekem! Én csak segítek nekik ha kell. Meg nem is ÉN vállalok munkát, ÖK vállalnak, én csak esetleg megmondom nekik hogy mit hogyan lehet csinálni, de amúgy én nem szólok bele semmibe – mer semmi közöm az egészhez.

Szóval nem ÜZEM ez – ez csak olyan kis itthoni játék.

Ha meg ugye markszista szempontból nézzük a dogot: hát a népgazdaságnak szüksége van erre! Mer nagyonis szüksége van rá. Mer számoljunk csak: az országba az autójavítás harminc százalékát vállalat csinálja, harminc százalékát a kisiparosság, tizenöt százalék az amit mindenki magának megbütyköl otthon – és huszonöt százalék az ilyen fusi. Ez így van, én ÁLLÍTOM! És ha most ezt a huszonöt százalékot kivennénk az egészből? Akkor mi lenne? Azt ki pótolná? Na?

Nekem idehaza jóval alacsonyabb árral kell dógozni mint a vállalatnak, jóval áron alul – hát azér fusi. Nade nem csak ez a különbség. Hanem az is hogy én okosabban dogozók itthon, nálam nincs az a pazarlás mint a vállalatnál! Úgyhogy amit mondjuk a vállalat megcsinál ezer forintér, az énnálam körülbelül háromszáz forint. De el tudok képzelni olyan munkát is, amit a vállalat leszámláz negyvenezer forintra – én meg itthon meg bírnám csinálni ötszázér! Ilyen arányok vannak. Pedig én a vállalatnál is ugyanúgy dogozók mint itthon, mer a tudásom legjavát adom bele mindig, nálam nincs különbség – csak itthon nem úszik el a drága anyag, nincs az hogy napokig állni kell potyán, vagy nincs az hogy valakinek a hozzánemértéséből kijön a hatalmas kár, és rákerül az is a számlára!

Ha lehetőséget adnának rá, én most is azonnal mennék maszeknak. Azonnal nyitnék! Tőke se kellene! Csak annyi hogy a névkártyát kinyomassam és szétküldjem – de még az se vóna fontos! Amikor maszeknak mentem, három láda szerszámot vittem – az a három láda nekem most is megvan! Csak egy helységet adnának, meg jogot, meg

tudhatnám hogy ennyi meg ennyi az adóm, és nem kellene félnem hogy agyon akarnak nyomni – csak ennyi támogatást adna az állam, és én azonnal nyitnék! És akkor nem lennék tovább illegális kizsákmányoló, hanem rendes adófizető polgár. És meg tudnék élni rendesen, a munkám által!

Mindegy: ez van – így is jó. Az egészségem megvan, dogozók, jól érzem magam – a többi nem érdekes.

És a mostani feleségem – hát az nagyon jó. Mer az MINDEN. Ahogy a viccbe is van, hogy társaságba úrinő, ágyba kurva, és akkor ráadásul még össze se cserélt a két dogot – szóval mondhatom: nagyon jó!

Ez a mostani házasságom azért is príma, mer a feleségem nagyon okos és nem szól bele hogy én mit csinálok. Nincsen vita köztünk, mer nem avatkozik bele ha mondjuk én őtet valakivel esetleg megcsalom. „Jut is, marad is!”, ez a jelszava.

– Mér – aszondja −, hát szóltam én már neked egyszer is, ha megcsaltál? Még sose csináltam úgy mintha észrevettem vóna! – és tényleg, hát nem szólt, meg nem mutatta. Na ezer is mondom hogy okos nagyon!

És akkor ráadásul az van, hogy ő engemet nem csal meg. Vagy legalábbis nem tudok róla – de nem, hát tudnám ha megtenné, nem teszi. Mer ha ő megcsalna engem, rosszul esne nagyon. Nem bírnám, na! Lehet hogy ez egoizmus, mer közbe én őtet minden nap megcsalnám, meg meg is csalom ha mód van rá – és közbe mégis bennem van az a régi konzervatív izé, hogy hát az ENYIM, ne csaljon meg! Az a bizonyos birtoklási vágy, hogy CSAK az enyim legyen! És az ÉN nőmet más ne kokizza! Szóval nem bírom megmagyarázni hogy hogy van ez − −

Talán úgy van, hogy ugye a férfi, az természettől fogva poligán. A nő meg moligán. Általába. Nem így van? Mondjuk a nő se teljessen egyhöz akar azér tartozni csak, mer ugye ahogy olvastam a történelemkönyvet, régen is mindig hajlamos vót rá hogy átálljon az erősebb mellé, és nem nagyon haragudott, ha a győztes lovag elvitte magával, most meg mióta már nagyobb kultúra van, a pénzesebb felé hajlik – de azér én mégis megfigyeltem hogy jobban meg tud maradni egy mellett mint a férfi. A férfi, hát az nem. Magamról is tudom! Annak mindig sok kell, MIND kell! Úgyhogy talán ez a magyarázata

annak is, hogy én nem bírnám elviselni ha ő engemet megcsalna.

Amikor a feleségemmel megismerkedtünk, őneki már vót egy lánya. Szóval hát megesett ő, a pali vele élt egy darabig, egy mérnök, aztán disszidált – mindegy, nem érdekes, semmi baj, hát úgy veszem én minthogyha az én gyerekem volna, meg a kislány is nagyon szeret engem, nincsen semmi probléma. Rendessen apja vagyok én őneki is, meg nevelem is – hát most már tizenhárom éves, de már két éve menstrual, nagy, fejlett, fölnőtt lány. Szóval most már itt van az is hogy hát föl kell világosítani a különböző dogokról – de érti prímán, nincsen semmi hézag. Már eléggé oda van, elég bikás természetű, de ugye megfelelő pedagógiai módszerekkel meg van neki magyarázva, hogy ez most őneki egy kicsikét nehéz átmeneti állapot, mer már érett, de még jobb ha nem csinálja egyellőre.

– Kössed le magad valamivel, ne figyeljél rá, mer NEM EGÉSZSÉGES ha már elkezded, tizennyóc előtt ha lehet ne csináljad! – mondom. Na hát ugye nehéz ezt így eldönteni – de HA LEHET. – Nem lesz ártalmadra ha vársz! – mondom neki. De vaskossan meg merem mondani hogy miről van szó, mer így van nevelve, meg például ugyanúgy ő is, én is fürdünk egymás előtt és nem sikongat, semmi, természetesnek veszi, jön-megy ruha nélkül – hát az is hogy egyszobás a lakás, meg azután egy bizonyos modernság is. Ez mondjuk régen elképzelhetetlen volt – de úgy gondolom hogy így helyesebb. Mer túlzás vót az a régi álszemérem! Ezt még az a hülye kereszténység hozta be, a jó édesanyját, az! Én vallásos légkörbe nőttem föl, de azér már akkor is tudtam hogy ez sántít. Még mondjuk ez a vidék, Angyalföld, meg a többi munkásnegyed egészségesebb Vót ilyen dogokba régen is, nem volt ANNYI alakoskodás – de azér még itt is mennyi baj volt! Én ha valakivel foglalkoztam, azt mindig tanítottam, meg próbáltam fölvilágosítani, nevelni, például mindig mondtam a lányoknak hogy

– Ide figyelj – mondom −, egy rendes lány két menstruáció között nem cserél, nem érintkezik két-három férfival! Mindig ha szakítottatok, vagy elüldözted, utána megvárod a következő menstruációt, és csak akkor fogadod a másikat. Mer máskülönben egy nagy káosz lessz!

És most a lányomat is így nevelem.

– Kislányom – mondom neki −, ha majd lesz férfiismerősöd, az

egy természetes dolog. De az nem természetes, hogy két menstruáció között nemi kapcsolatot tartasz egyszerre kettővel-hárommal! Mer úgy, ha nem védekeztél, a jóisten meg a világ összes genetikusa eggyütt se fogja megmondani hogy kitől van a gyerek! Ehhöz tartsd magad!

És ez egy marhanagy pedagógiai fogyatékosság, hogy ebbe a baromi művelt világba a szülők ezt a három mondatot képtelenek elmondani a lányoknak! Hát nem az vóna a legellemibb? És hány boldogtalan család boldog lenne, ha ezt a játékszabályt megtanítanák! Mer egész életre szóló balhék vannak ebből!

Szóval sajnos nagyon hiányos még manapság is a felvilágosítás! Úgyhogy egy szűzlánynak nagyon hülye fogalmai vannak a nemi viszonyról! Na persze hát a fiúknak is. Mer mivel törődik az? A legtöbb, százból kilencvenöt! Meg milyen más egy férfi az ondóürítés előtt meg utána! Ő megkapta a csajt, neki frankó, hogy aztán annak a nőnek nem vót semmi se – ugyan már! Hol van ő már akkor! Már a lépcsőházba gombolja a nadrágját, mer amint megszabadult az ondó feszítésitől, eszibe jut neki hogy szaladni kell valahova – a csaj még akkor kezdené jólérezni magát, a fiú meg már nincs sehol! Na szóval sok baj van, és ezer magyarázam a lányomnak hogy

– Kislányom, eggyikőtöknek legalább egy kicsit észnél kell lenni!

És a fiamnak is ugyanígy megmagyaráztam annakidejin, hogy mire kell vigyázni, hogy figyelni kell annak a nőnek a nemi görbéjire is, meg hogy azér neki se mindegy hogy lesz-e gyerek vagy nem – na szóval nagyon sok baj van itt még, és a társadalomnak nagyon sokat kéne tenni ebbe! Csak hát ez egy lassú folyamat. Még ötven év! Majd ha ez a generáció, akiknek most én nyögöm a szöveget, akiket már én is ilyen fölvilágosultan neveltem, mikor majd ez fog már nevelni, akkor lesz ez csak rendbe – mer az enyimek már röhögve fogják mondani az én unokáimnak, hogy mi újság!

– Először is át fogsz esni kislányom – mondom neki – a kíváncsiságon. Utána aztán jön a tapasztalatszerzés. A harmadik meg, hogy már menekülsz a biztonságba. Akkor fogsz majd megnyugodni.

– És – aszondja – ez minden nőnél így van?

– Mindegyiknél – mondom. – Csak legföljebb tagadják. Pedig hülyeség tagadni!

A fiam, az már húsz éves. Toszigat már, toszigat, szépen nyomja,

épp most vót itt a menyasszonyával – hát, „menyasszonyával”, szóval aki épp van neki. Egyelőre ugye hagy lökjön csak, nem igaz? Maj ha már harmincöt lesz, ráér nősülni! öntudatos, büszke gyerek, meg jó dumája van nagyon, fasza gyerek! Meg értelmes is – mind a három gyerek nagyon értelmes! Nem tudom honnan a fenéből szedték, de príma esze van mindnek! Hát a nagylányom tegnap csak úgy ripsz-ropsz elment oroszversenyre, utolsó percbe rángatták oda – és első lett! Mondtam is neki, hogy

– Ha te az energiádnak csak EGY SZÁZALÉKÁT fordítanád rá, nagy lehetnél!

Mer tán harminc percet foglalkozott vele előtte, és avval megnyerte! Na. Hát a feleségem tud neki segíteni, mer tud elég jól oroszul – én nem tudok semmit, nekem bükkfanyelv az orosz, nem is szeretem, ha rádióba hal? lom hogy szlávul énekelnek, már rosszul leszek – de mindegy, nem ezt akarom mondani, hanem hogy próbálom rávenni a lányomat hogy tanulja meg rendesen, ha már ilyen jó esze van hozzá, hát csak egy nyelv az is, és érték mindenhogyan ha tudjuk!

Pár éve voltam Lengyelországba. A munkahelyemről kűdtek ki, tapasztalatszerzésre, mer egy páran rá voltunk állva olasz Fiat-típusokra, elég jó voltam benne, és akkor megalakult a Polszki Fiat gyár, és elkűdtek oda négyőnket három hétre nézelődni. Nagyon érdekes volt, meg a lengyelek nagyon rendesek voltak, nagyon szerettek minket, ha valahol megtudták hogy magyarok vagyunk, soron kívül mehettünk, még a sört is külön kaptuk – na ott kezdtem látni azt hogy tényleg él egy ilyen hogy magyar-lengyel barátság. Meg ott értettem meg azt is, hogy milyen szörnyű lehetett a második világháború – mer Budapest még egész jól megúszta Varsóhoz képest. Hát ott bizonyos korosztályok tényleg szinte hiányoznak! Szóval ott a németek is elég másképp viselkedtek mint nálunk – hát itt ha nem is tapsolt nekik mindenki, de mégis barátnak vették legtöbben, ott meg hát ellenségek vótak. Jól összejártam Varsót, gyalog, mer úgy többet lát az ember, és a lengyelek mindenhol magyarázták kézzel-lábbal, hogy mi volt ott a háború alatt, hogy itt például megöltek egy németet, és utána a németek hetvenöt túszt végeztek ki abból az utcából, meg ilyesmik, meg elmagyarázták a fölkelést, meg hogy állítólag az oroszok a Visztula túlsó partjáról nézték végig hogy hogy verik le Varsót a németek, de nem segítettek – hát, én nem tudom, nem voltam

ott. Na jó, ugye a lengyelek meg az oroszok sose csípték egymást, hát most se nagyon, még ehhez biztos kell egy fél évszázad míg összemelegszenek. Na szóval így sokmindenre megtanítottak a lengyelek. De nagyon kedvesek voltak, meg eléggé szerettem is a vodkát, szóval jó út volt, elég tanulságos kirándulás.

Ez az egy utazásom vót külföldre – hát úgy kűdtek. Amikor olyan nagyon mentem vóna, nem sikerült, ötször is visszahoztak, útlevelet meg nem kaptam vóna, igaz nem próbáltam, de nem volt semmi remény rá – most meg már az az igazság hogy nem érdekel. Eggyáltalán nem érdekel már! Ugye azt a kalandvágyat levezettem már a sűrű munkahelyváltoztatással, tovább most már nem izgat a dolog – hát biztos öregszek is már. Az az igazság, hogy én TÉNYLEG szerettem volna látni a tengert – de mindegy már.

A munkát nem számítva nem sokat mozdulok ki itthonról. Esetleg ide a kocsmáig – máshova nagyon ritkán. Mer az a helyzet: NAGYON szerettem én a mozit!

MINDENEM vót a film, abba nőttem föl, hát gyerekkoromba vót úgy hogy naponta háromszor is voltam moziba! Csak hát mostanába eléggé pekhem van evvel. Mer ugye mindig van egy kiskorú gyerek. Én meg úgy vagyok a mozival, hogy szeretnék mindenkit elvinni magammal, meg nincs is pofám azt mondani a feleségemnek hogy – Na én elmegyek, megnézek egy mozit, te meg maradj itthon a gyerekkel, mer úgyis tizennyóc éven föllüli! – Ha meg elmennék egy olyan moziba velük, ami nekik is jó, az nem biztos hogy engem érdekelne. Szóval − −

A tévé meg nem ugyanaz. A tévé az egy irányított láda. A műsor VALAKInek a szája íze szerint van összeállítva, nem a tömegigényeknek megfelelően. Mer én nem hiszem, hogy ezeket a hülyeségeket igényli a tömeg, amik mennek – pláne ami ezen a héten volt! Két magyar film ment – psssz − −Meg ennek az olasz palinak

egy filmje, híres olasz színész, sorozatba megy most, Nyóc és fél, ez vót a címe az utolsónak – egyszerűen így megráztam a fejemet, hogy most MIT AKAR EZ mondani? Azt vártam hogy valami jó film lesz – hát egy elvont marhaság. Na jó, most mentek le a Tarzan-filmek. Dzsoni Vájszmüllerrel, a harminchatos világbajnok úszóval, az jó vót, szerettem, hát ismertem mindent régről még, Tarzan a rettenetes, Tarzan az igazságos, Tarzan kincse, satöbbi – de azér jó volt látni.

Csak az ilyen meg ritka mint a fehér holló! Úgyhogy mondom a mozi, az eléggé hiányzik, mer a tévé a nyomába se ér a jó mozinak!

A színház nem hiányzik. Az opera pláne nem – azt nem BÍÍROM, júúj, nem BÍÍROM! Még az operettet igen, mer abba mégis muzikel van, ezeket a jó könnyű operetteket a tévébe is mindig megnézem – a múltkor is bedobtak egy olyat, hogy híí, elÁJULTAM! Príma vót! De a színházhoz nincs türelmem, az untat. Mer általába a pali elböfögi magát az elejin, és már tudom mit akar, meg tudom mi a vége. Meg ugye az ember elolvassa a műsorba dióhéjba hogy mi van, és akkor ugyanaz lemegy négy fölvonásba, megtűzdelve mindenféle fölösleges izével, csak hogy kilegyen a hossza. Egyszer kaptam a jó munkámér egy színházjegyet – azt sose fogom elfelejteni: ketten vagy hárman játszották a színdarabot, egy párttitkár az üzemből, meg egy másik üzemnek az igazgatónője, ezek versenybe vótak egymással, meg mittudomén – többen aludtak, horkoltak, és nem is bírtam vóna ki ha nem ittam vóna vagy háromszor három féldecit. Úgyhogy utána mikor jöttek ilyen jegyárusítók a munkahelyemen – akkoriba lett ez divat, kezdték a közönségszervezők fölütni a fejüket – ha megláttam hogy jön a pali, azt se tudtam hova bújjak. Szóval ez a színdarab nagyon betette előttem a színház kapuját. Operába meg egyszer voltam, még az első feleségem hurcolt el – nem tudnám már megmondani hogy mit játszottak, de arra emlékszek hogy alig vártam hogy szünet legyen, és hanyat-homlok menekültem!

Szóval a színház nekem lassú és vontatott. Ott valahogy nem filmszerűen pereg az esemény. Azér szeretem a filmet! Mer az pereg, filmszerűen! A filmet imádom!

Meg a könyvet is, a jó könyvet. Mer ha könyvbe elolvasok bármit, én azt magam előtt látom, filmszerűen. Ott ki tudom élni magam, mer LÁTOM, ott vagyok benne. Ha olvasok, nem engedem hogy szóljanak hozzám, és akkor teljessen beleélem magam: ha vágtat a manus a lovon, én is lihegek, kifulladok, ha lopakodik, meg se merek rezdülni, nehogy zajt csináljak. Vagy ha útleírást olvasok, eggyütt éhezek, szomjazok avval a tengerésszel – a könyvet nagyon szeretem!

Ugye hogy anyám úri házaknál volt szakácsnő, mindig könnyen hozzá tudtam jutni könyvekhöz, és hamar megszerettem a betűt. Úgyhogy nekem a magyar irodalom nem a mostaniakkal kezdődik, hanem Arany Jánossal, Balassival, Jókaival, Pósával! Csak AZUTÁN

jön Adi, meg József Atilla! Szóval énszerintem a magyar irodalomba nem Adi a klasszikus, hanem Arany! Hát ki tud még egy esti családi kört úgy leírni? Hát az CSODÁLATOS! Hogy MIMINDEN van abba! És nem értem, hogy tizedannyira se méltassák mint József Atillát! Jó, jó, hát elóvasom én azt is, rendbe van, még nevetek is jót a dogon, mer eszembe jut hogy ha megérte vóna, Rákosi őt is ugyanúgy hazavágta vóna mint Rajkot, akárkivel lefogadom – na mindegy, nem érdekes, szóval elóvasom én azt is, tudomásul veszem meg minden – de hát HOL VAN AZ Aranytól! De nem mondom azér hogy a mostaniakat nem szeretem. Mer például Pa-suttól ha elolvasom az Édenkertet, vagy azt hogy Megszólal a sírvilág, abba tisztára bele tudom élni magam. Ahogy leírja a Hortobágyot, a ménest – azt LÁTOM magam előtt! És HALLOM az ostorpattogást, meg az ütemet, ahogy a lovak lába dobog – nagyon szeretem!

A könyvet szeretem, elég sokat is olvasok. Vagy ha nem olvasok, akkor meg gondolkozók. Minden féléről! Vagy etetem a feleségemet a hülyeségeimmel. Például avval, hogy hogyan lett az emberi kultúra. Mer ezen sokat gondolkoztam. És nekem hiába jönnek a régészek a szakócával, hogy hogyan találta ki az ősember a pattintást, meg hogyan fejlesztette a szerszámait – jó, elhiszem. De azt valaki mutatta neki! Nem is magától jött rá!

– Te – mondom a feleségemnek −, figyelj már, én rájöttem hogy hogyan lehet ez! Ez csak úgy lehet, hogy valamelyik idegen bolygóról érkeztek ide fejlett lények, de történt valami katasztrófa és nem bírtak visszamenni, ittragadtak és megtermékenyítették az ember ősét, és megtanították a dogokra! Hát én csak így tudom elképzelni a civilizációt! Hallod? És a maják meg az inkák kultúrája nem ezt bizonyítsa? Meg az oszlop, amit Delfóba találtak? Meg a Biblia? Nem tudom – mondom −, a Talmudot kéne jól ismerni, az biztos feleletet ad erre!

És akkor elvitatkozgatunk a feleségemmel – mer vele jól lehet, nagyon jóeszű!

Vagy például megbeszéljük hogy ki írta a Bibliát. Mer azt nekem senki ne mondja, hogy a Mózes írta, mer az nem egy pali volt, hanem sok! Épp elég ha a Tízparancsolatot a Mózes írta, még az is erős, de azt még mondjuk el bírom képzelni. Fölment a Sión hegyire, mer akkoriba divat vót így elvonulni, remetéskedni, vitt magával tíz csajt,

aki élelmezte, meg fölüdítette ha kellett, kimosta az ágyékkötőjit, megmosogatta a Mózest olívaolajba – hát az kellett, mer csak így lehet! −, és akkor közbe ugye mint jogtudós, szépen kényelmessen belevéste a márványtáblába a Tízparancsolatot. Na így el lehet képzelni! De már az egész Bibliát − −

Nem mindig tudok aludni éjjel, sokszor gondolkozók. Legtöbbször így történelmen. Vagy különböző politikai dogokon. Fekszek, és töröm a fejem, például azon, hogy hol is lett elrontva a dolog.

Talán a bátyám mondta okosan, aki amerikai fogságba volt, és ott látta a németországi újjáépítés elejit, azután meg látta az itthonit, és elmondta hogy a németek mibe csinálták másképp. Azok először jóllaktak és fölöltöztek, és csak azután dógoztak. Minálunk meg fordítva akarták! Pedig egy éhes pali, akinek anyagi gondja van meg rendezetlen családi élete, az nem tud dógozni! Jutnak eszembe az építkezések gyerekkoromba. Kijött reggel a kőműves teli hassal, és szépen fütyürészve órákig eldógozgatott, kényelmesen, mint aki a maga kedvire csinálja, összefaragta a lépcsőket és összerakta őket – aztán később, hogy már jegyre vót minden, nem vót kaja, a hóna alatt hozta a tag a zsíroskenyerit vagy a hitlerszalonnás kenyérit – gyümölcsíz vót az, abból lett azután a sztalinkenőcs – annak az embernek bizony már nem vót kedve melózni! Pláne fütyürészve melózni! Nem volt türelme, kapkodott, körülbelül illesztett csak, összecsapta, mindig azt leste hány óra – mint most is ahogy megy. Nem így romlott el a melós?

És a németeknek jobban sikerült. Mer Hitler szuronyospuskával terelte a népet dógozni – nem ment a dolog; az Adenauer csak elengedte a csengő márkát, és mindenki boldogan szaladt, és máma a legyőzött sokkal gazdagabb mint a győztes – nem érdekes dolog?

Sokminden van amin érdemes gondolkozni. Mer az az igazság hogy nem mindent értek. Például hogy van egy üzem, mondjuk ezer fizikai munkással – és ott van mellette a TÍZEMELETES irodaház! Hogy nem tudom megérteni hogy minek kell! És ezt a kérdést nagyon sok egyszerű melós fölteszi ám, ilyen primitíven – hogy minek csinálják ezt? Na és most már kezd rájönni a kormányunk is, hogy ez nem fog így menni – nade mit fog csinálni?! Majd átcsoportosítsa a dolgozókat, és akik ebbe a tízemeletes irodaházba vannak, azok lejönnek majd onnan és fizikai dolgozók lesznek? Hát azt én megnézem magamnak!

Vagy hogy fog ez megoldódni?!

Persze az a helyzet azért, hogy én nem vagyok ellensége ennek a társadalomnak. Meg nem is csinálok semmi rosszat ellene, a törvényt nagyjából betartom. Nagy a szájam, az igaz, beszélek összevissza mindent, csapongok. Nade énszerintem az az igazi demokrácia, amelyik nyugodtan megengedi hogy kritizálják az államot, meg kifigurázza aki akarja. Mer ha egyszer erős, akkor nem kell ettől félnie! Habár közbe tudom, hogy már a római birodalom óta minden rendszer védi magát, és CSÍRÁJÁBA elfojt minden mozgást – a történelemből jól tudom! Szóval lehet, hogy most is amit itt összebeszélek, az is már büntetendő cselekmény? Fene tudja, nem vagyok biztos hogy nem az. Pedig hát beszélni muszáj, mer a gondolat is csak úgy alakul ki, ha kibeszéli az ember – én olyan elméleti filozófust nem tudok elképzelni, aki leült magába, ászt egyszercsak izé, kipattant belőle a nagy bölcsesség – hanem hát valahol mindig előadta a dógait, megbeszélte másokkal, jónak találták meg belekötöttek, akkor változtatta a pali, csiszolta -csak így lehet! Úgyhogy muszáj valamennyit beszélni is, nem lehet csak gondolkozni!

Mindegy na, nem beszélek. Vagy csak olyat, ami engedélyezett.

Ez a házasságom most jó. Nagyon jól összepasszolunk, megértsük egymást. Csak az a kár, hogy nem akkor akadtunk össze, mikor ő még tizenhárom éves vót. Mer mikor találkoztunk össze? – amikor én már félig hervadásba vagyok.

Ugyanis van itten egy kis szépséghiba. Hogy én TIZENHAT évvel vagyok öregebb mint a feleségem.

Szóval asziszem hogy itt majd potenciális bajok lesznek. Hát negyvennyóc éves vagyok! Hát lassan most már nekem nem is az fog kelleni, hogy nyúlánk legyen, fekete, jóalakú, meg értelmes – hanem hogy nyugodt legyen, csöndes − −Jó, nem biztos. Mer lehet óvasni olyanokról akik száz éves korukig se panaszkodhattak − csak azér mindenhogyan lassul az ember. Mindenhogyan lassúbb lesz a potenciám, meg ritkább.

Csak az az egy vigaszom van, hogy ő is öregszik közbe. Igen.

Na mindegy – mer most még semmi baj, a kondim nagyon jó még, ő meg hát nagyszerű, de tényleg pont amit mindig álmodtam! Meg akkor még az *is,* hogy nagyon reálissan gondolkozik, józan, úgyhogy ha én néha hülye vagyok is, ő* mindig észnél van, normális – és akkor

így megvagyunk. Szóval marha nagy szerencsém van!

Csak azt sajnálom azér, hogy pont sóheron találkoztam össze vele! Hogy épp csórók vótunk mind a ketten. Még tán valamennyit tudunk majd előre lépni, mer dógozni még nagyon tudok – csak hát nem tudom hogy ebbe a mindenféle izmusba számít-e az valamit. Mer nem az: én nem akarok milliomos lenni! Mer lehet hogy épp akkor vesznénk össze! Nem rossz ez így, mer a nyomor összetartsa az embert! Úgyhogy én nem is panaszkodok! Csak mégis van azér ami nagyon nehéz. Például ugye ez a kicsi lakás. Hogy négyen vagyunk az egy szobára. A nagylányunk tizenhárom éves, majnem fölnőtt – semmi bajunk egymással, jóba vagyunk nagyon! – csak megmondom hogy mi van. Nem bírunk egyedül maradni a feleségemmel. Mer azt azér mégse lehet, annyira még nem világosultunk föl, hogy a nagylány itt ül, kézimunkázik, én meg közbe a házassági tornagyakorlatokat végzem az ágyon!

Énnekem az a jelszavam, hogy – jó: spórolni kell, mer az nagyszerű dolog, meg minden – nade nem úgy kell spórolni, hogy a család terhire, meg az egészség rovására, mer úgy az hülyeség! Meg hát mire is való az a túlzásba vitt spórolás? Hát a halottasruhán nincs zseb? Amit összeszereztem, úgyse vihetem magammal!

Ugye ott volt apám, meg ott volt a testvérje. Apám dógozott, jó melós volt, szerették, minden – de közbe csinálta a maga kisded játékait, szeretett lógni, piázott, élte világát, bohém volt» pénzt az fére soha nem tett – és akkor nyugdíjba ment, három hétig élvezte a nyugdíjat, és szépen elhalálozott. Gyula bácsi meg – na az egész más volt. Spórolt egész életibe, évekre való készletet gyűjtött, hogy őtőle bezárhatott volna az összes bolt Magyarországon, nem jött volna zavarba, a bőre alá dugta a pénzt, hogy a műhelybe még ezt vegyen, még azt, minden tökéletes legyen, meg hozzá cséplőgép, ez-az, közbe szigorúan élt, soha semmit meg nem engedett magának, nem mert soha kőteni, a jövőre gondolt állandóan, az öregségire, egyszer ismerkedett meg egy nővel, akkor is számolgatta hogy most ez mibe kerül, elvette a végin, akkor már ketten spóroltak – ászt mi lett belőle? Ebbe dilizett bele. Magas vót a vérnyomása a Gyula bácsinak, már gyerekkoromba is mindig félt hogy megüti a guta, a Berettyóról hordtuk rá a piócát, én raktam mindig a hátára – negyvenötbe aztán kijárási tilalom volt, de ő persze kiment, meglőtték, elvérzett, úgyhogy pár évre akkor rendbejött

a vérnyomása. De aztán negyvennyócba leállamosították, az utolsó reszelőig elvették mindenit – és megütötte a guta, meghalt, ö is, apám is: hatvan évet élt. Lehet hogy a fater csak azér ennyit, mer eldorbézolta az egészségit? Nade ha még élt vóna tíz évet, mit tud már csinálni? Már egy hetves éves pali mire tudja kőteni a pénzit? Úgyhogy kérdezem: kettőjük közül MELYIK JÁRT JOBBAN?! A Gyula bácsi, aki megspórolta, vagy apám, aki megitta? Hát én aszíszem hogy apám. És én tanultam is ebből!

Meg valahogy úgy voltam evvel: nem nagyon bíztam benne soha, hogy ebbe az országba megstabilizálódna a helyzet. Ez bennem maradt gyerekkorom óta, hogy ha valahogyan megy is a dolog, itt sose lehet tudni hogy meddig tart! És akkor meg inkább együnk, igyunk, mulassunk, ne gondoljunk a holnapra, mer az így is úgy is bizonytalan! Most élüsk, ászt kész! Úgyhogy ez a mindig változó helyzetünk, ez nagyon rámnyomta a bélyegit. Ugyanúgy mint a faterra!

Na jó – csak közbe meg itt van ez a lakáshelyzet. Hogy itt nem férünk, meg már majd rám szakad – és nem tudok változtatni rajta. Mer ahhoz pénz kell. Még ha ez a csekkezés nem vóna, akkor minden további nél· kül tudnék félretenni, és egy bizonyos idő után megvehetném azt a lakást. Nade most már három éve minden hónapba kűdözgetem a pénzt, és azt se tudom hogy meddig még! És közbe eltelik az időm – hát holnapután már ötven vagyok, akkor már mit tudok csinálni?!

És hová mehetek?! Elmentem egyszer a lakáshivatalba:

– Kérem, ez és ez a helyzet!

– Jó; hát fölírjuk, aztán MAJD −−

– És – mondom – mégis, mi a remény?

– Hát – aszondja −, olyan Öt év, hat év −−

– No – mondom −, köszönöm szépen.

Hát majd kivárom amíg összedűl. Hát mit tudok csinálni? Ha egyszer nem elég a boldogulásomhoz hogy dogozók! Ugye a papíron az áll, hogy az embert a munkája után ítélik meg – hát erről el tudnék vitatkozni akárkivel! Mer ez nem igaz! Hát tudom hogy nem a munka kell ahhoz, mer más kell ahhoz!

Na mindegy – mer azér megvagyok. Meg mondjuk nem vagyok én ennek a rendszernek az ellensége! Egy pár hibát látok, nem azt

mondom, látok egy pár hibát – mer például ez az internacionalizmus nagyon gyors még nekünk, hiába szép ez, de gazdagabbnak kéne lenni hozzá, meg műveltebbnek így még nem vagyunk elég érettek, túl korán csaptunk bele – meg például egy másik, hogy az iparosítással énszerintem elsiettük a dogokat, ez is a nemzetet visszanyomta, hát ez egy agrárország, és ahelyett hogy az élelmiszertermelést fejlesztették vóna, amin mindent meg tudnánk vásárolni magunknak, ahelyett a nehézipart nyomták, ez is borzasztó baj – meg aztán ez a túl nagy béke-hangoztatás se tetszik nekem, valahogy nagyon háború-szaga van, ugye régi aranymondás hogy „aki sokat beszél a békéről, az készül a háborúra" – nade ezt mind nem úgy mondom, hogy – mer nem vagyok azér én ennek a rendszernek az ellensége! Meg még a mai napig is törvénytisztelő, tisztességes embernek tartom magam!

Érdekes volt – hazajön a múltkor a nagylányom az iskolából, hogy neki írni kell egy házifeladatot, hogy aszondja „Ki a tisztességes ember". „Egy tisztességes ember", ezt a címet adták a tanárok – hogy segítsünk mer ő nem tud mit írni. Hát csak álltunk, én is, meg a feleségem is, mint a hülyék. Hát most mit lehet erre felelni?

– Hát izé – mondom a gyereknek −, kislányom, hát hogy-hogy „tisztességes ember", hát mégis, nem mondott valami közelebbit a tanár, nem adott semmi útbaigazítást?

– Nem – aszondja −, csak annyit mondott, hogy ez legyen a címe.

– Nade hát csak kellett hogy tanuljatok erről valamit, hát biztos nem csak úgy a kisujjából szopta ezt a tanár! Biztos magyarázott róla, vagy hát − −

– Értsd meg – aszondja a gyerek −, nem mondott semmi mást, csak hogy írjunk egy ilyen háziföladatot!

Hát tisztára meg vótunk döbbenve a feleségemmel. Hát most „tisztességes ember", hát hogyan kellene ezt fölfogni, hogyan lehet ezt érteni? De én napokig a hatása alatt vótam! Hét vége volt közbe, csak hétfőre kellett a háziföladat, de mi csak ültünk és néztük egymást – hát ennél fogasabb kérdést nekem még ÉLETEMBE se tettek föl! De gondolom hogy akárki ugyanígy megdöbbent volna – hát most elénkáll egy riporter az utcán a mikrofonjával, és aszondja hogy

– Jónapot kívánok, legyen szíves már pár szóval: ki a tisztességes ember? − hát nem mindenki bukfencet vetne tőle? Jó, biztos van aki tanulta ezt, egyetemen, vagy mittudomén, biztos ki lehetne nézni

lekszikonokból a fogalmat, nem tudom az Értelmező Szótár is mit ír erről – nade így, szabad kézzel, hogy most meséljünk egy tisztességes emberről — híí – –

– Ide figyelj – mondom a kislányomnak −, hát fordítsuk meg a dogot! írjunk arról a bácsiról, aki az olajat hozta nekünk! – Mer tudniillik olajat rendeltem az őszszel, és nem találtam hirtelen ismerős fuvarost, egy idegen öregnek adtam a cédulát meg a hat darab százliteres tartályomat hogy hozza haza – aztán ahogy novemberbe elkezdtünk fűteni, kiderült, hogy csak négy tartályba van olaj, kettőbe víz van. – Na – mondom a gyereknek −, hát írd le az olajos bácsit!

– Nem – aszondja −, nem lehet megfordítani. Mer a tisztességes emberről kell írni, nem a tisztességtelenről.

Na ja, hát persze. De akkor meg mit csináljunk?!

Aztán a végin összehoztunk valami ilyesmit, hogy „aki a jelenlegi törvénynek" – na, hogyan is vót? – „a jelenlegi törvényünknek és az embertársainak való szocialista" − −így valahogy ötlöttük ki. Ja igen: „az embertársainkhoz való szocialista nemtudommi", itt vót még egy jó kifejezés, csak nem emlékszek, „a jelenlegi törvényeink meg a Tízparancsolat szerint" – körülbelül így. Na ugye belevettük a Tízparancsolatot is, mer anélkül törvény nincs! Mer akárhogy kapálódzunk a klérus ellen, a Tízparancsolatból legalább nyóc benne van a büntetőtörvénykönyvbe most is!

Na – hát szóval nem lett valami jó, de valahogy azér összehoztuk. Nem lett jó, mer hát borzasztó nehéz dolog ez, rettenetes bonyolult! De a tanár se izélt aztán, asziszem ő is belátta hogy mi van, hogy hülyeséget kérdezett, úgyhogy nem vacakolt, nem nézte meg a föladatokat.

Na ugye: hát van egy kialakult társadalmi rend, és annak az útján kell menni. Ez az út énszerintem mindenféle ösvényekből áll – ha azokról letérek, vétkeztem, tehát nem vagyok tisztességes. Hát ez így elég egyszerű volna – csak közbe azér annyi minden van! Mer máma már ha nincs a kocsimon sárfogó, vagy a biztosító övet nem teszem be a izébe, hanem csak magamra hajtom: nem vagyok tisztességes, és utolér a törvény keze. Vagy ott van az az olajos bácsi: hát mér rakta a vizet a hordóba? Én megfizettem, engem megkárosított, szóval nem vót tisztességes – de lehet hogy többet akart nyújtani az éhező gyerekeinek, vagy venni akart egy iskolatáskát, vagy csizma kellett a

kislányának – hát akkor nem tisztességes? De ha italra kötötte, akkor se biztos hogy meg lehet róni, mer végeredménybe akkor meg visszakerült az a pénz az államhoz! Vagy ott van például a kurva. Hát megszegi a Tízparancsolatot, mer paráználkodik, meg a szocialista izét is megszegi – de végeredménybe nem is biztos hogy kurva! Mer ez is tág fogalom, hogy ő „áruba bocsássa a testit" – hát mi az? Elvégre ő nyújtott valamit annak a palinak, aki lehet hogy éppen a csatából jött meg, a keresztesháborúbol, ez meg fölvidította, az út fáradalmait feledtette az ágyékával! És nem is a testit bocsátotta áruba, hanem csak az eltöltött idejit fizettette meg a harcossal! Vagy még azt se, csak örömöt akart okozni! Nem azér a kétkilós kenyérér toszott, csak jóságból – hogy aztán megette a kenyeret? persze, mer éhes vót! Meg aztán, ha azt veszem, hogy „legfőbb érték az ember", akkor fölmerül hogy melyik nagyobb csapás: ha a szövőgyárba dogozik tíz órát, vagy ha húsz perc alatt megkeresi azt a pénzt az ágyékával – melyik az egészségessebb?

Szóval, három napig is lehetne variálni egyfolytába ezt a tisztesség-dógot!

De hagyjuk – inkább nem politizálok. Mer politizálni nem nagyon érdemes. Na persze már mikor azt mondjuk, hogy nem politizálunk, avval MÁR politizálunk – csak hát viszont igazán meg nem is tudunk politizálni, ha akarunk se, mer az a helyzet hogy – KÁOSZ van. Az egész világon. Úgyhogy úgyse lehet tudni semmit. Én nem vagyok beképzelt, tudom hogy nem tudok semmit. Pedig azér a napi egy-két órát ma is mindig olvasásra fordítom, ha tizennégy órát dogozók is – de akkor se tudok semmit. Senki nem tud semmit!

De azér nem vagyok ideges. Engem nem tud megzavarni semmi! És élek azér. Élek, csendbe, rendesen, mondjuk semmi törvénybe ütközőt nem csinálok, legföljebb egy kicsit iszákossabb vagyok a kelletinél, meg egy kicsikét paráznább vagyok mint ahogy kellene, de azér még most is becsületes embernek tartom magamat, még pénz-dógokba is kilencven százalékig becsületes vagyok, dogozók, élek a családomnak – közbe meg nézelődök.

A káoszt nézem, unalmas óráimba.

Én voltam a ló

A Vince egyszer mesélte, hogy ő lakott vasút mellett, és – de már elfelejtettem hogy hol mondta hogy vasút mellett lakott.

És akkor egyszer ahogy csavarogtam Budán, megláttam egy házat egy vasúti hídnál az utcáról, és elgondoltam, hogy milyen jó, hogy ott megy el előtte lent a vasút, ott futnak el alatta a vonatok, látni az ablakból is, és elgondoltam hogy milyen jó lenne abba a házba lakni −
–

És akkor valahogy úgy képzeltem el, meg a fejembe vettem, hogy ott abba a házba lakott a Vince. És onnan az ablakból nézte a kivilágított vonatokat.

Aztán egyszer jártam arra a Vincével is, valahol ott a Karolina útnál, és akkor mutattam neki azt a házat, és mondtam neki hogy én valahogy úgy vettem hogy ő abba a házba lakott, és hogy milyen jó lenne ott lakni – mer szoktam így magamnak elképzelni minden félét, hogy ez lenne jó, meg az lenne jó −, nézni mindig a vonatokat, amint szaladnak, teli emberekkel, mer én szeretem nagyon a vonatokat -

– és akkor a Vince meg mondta, hogy ő nem ott lakott, hanem valahol vidéken volt az, hogy ő a vasút mellett lakott. Meg mondta, hogy jaj, hát az BORzasztó dolog, vasút mellett lakni, mer nagy zaj van, hangosan csattognak a vonatok, meg hogy büdös, és hogy nem, én ne akarjak abba a házba lakni − −

Ugye a legtöbb gyerek, majdnem minden kissrác nagyon vonzódik a vonatokhoz, mind mozdonyvezető szeretne lenni, meg mittudomén – de nekem ez nem onnan van, mer nekem gyerekkoromba valahogy ez eszembe se jutott, nekem sokkal később jött ez az egész. Mindig mikor már nagyon bezárult körülöttem a kör, olyankor néztem mindig az elszaladó vonatokat, amik messzi visznek. Kijártam valahova ahol vasút van és néztem, és beleképzeltem magam a mozdonyvezető helyzetébe is, hogy mit gondolhat – meg az utasok! Persze mikor befelé mennek – onnan már csak fél állomás a Déli – befelé már nem érdekes – de mikor KIFELÉ futnak! Hogy minden nyitva van nekik, jobbra, balra, minden felé pálya visz előttük – ez állati érdekes! Szaladnak, kivilágítva, valahová – ez az egész mozgalmas ügy ANNYIRA megragadott sokszor! Ott jó lett volna még katonának is

lenni, ahol ezek a vonatok elfutnak, szanaszéjjel, én boldogan őrködtem volna ott nekik, meg váltottam volna nekik ott a vágányokat, nyitottam volna jobbra-balra, örültem volna neki hogy mennek − −

De nem tudtam ezt megmagyarázni a Vincének. Valahogyan nem értette, hogy mit akarok a vonatokkal -szóval ÉN nem tudtam vele megérttetni sehogyan se! És akkor már csak azon gondolkoztam mindig, hogy mi lehet az, ami miatt őneki ez nem lenne jó. Meg már csak úgy gondoltam azután arra a házra, hogy hát nem szabad nekem ott lakni, mert a Vincének ez nem jó.

Áá, hülyeség − −

Most köszörűs vagyok. Tíz évig, az iskolával együtt tizenhárom évig voltam szerszámkészítő, most jöttem át köszörűsnek, a szomszéd műhelybe. Ez kicsit jobb, egyelőre jobb. Nem azt mondom, hogy szeretem, vagy hogy megalkuszom vele – de valamivel jobban érzem magam most itt.

Mi mindenféle műanyag cuccokat gyártunk. Ehhez kell egy külön üzem, ahol a szerszámok készülnek – ezekkel lehet aztán a műanyag árukat gyártani: egy ajtókilincset, dobozokat, elektromos vacakokat. Ebben az üzemben a szerszámkészítők a lényeg, a szerszámos műhely a legnagyobb. De ehhez kell még sokféle gépes munka, esztergályosok, marósok, gyalus, edzős, köszörűs – ezek külön műhelyekbe vannak. Hát most én átjöttem köszörülni, mert meguntam ezt a szerszámkészítősdit, és adódott egy ilyen lehetőség. A szerszámokat, amiket a szerszámkészítők megcsinálnak, megkapjuk mi, és tulajdonképpen nálunk folyik a finommechanikai megmunkálás. Aztán köszörülés után megint visszaadjuk a darabot, és a szerszámkészítők összerakják, összeszerelik.

Hogy az ember befusson mint szerszámkészítő, az sokmindenen múlik. Függ attól hogy milyen véleménnyel vannak róla, mit beszélnek róla, hogy milyen segédet kap, hogy milyen hosszú a haja, van-e a közelbe rokona, nyomják-e, hogy az összeköttetéseivel jött-e vagy csak a képességeivel – hát függ egy csomó dologtói! Meg még a szakmai képességeitől is függ.

Hát én nem sokra vittem. Anyám ebbe sokat segíthetett volna, képes rá – ő a főportás, hát nagy ember −, de ezt egyszerűen nem vettem igénybe, annyira tiltakoztam ellene, hogy – ezt nem is tudom hogy csináltam, de tulajdonképpen meg se próbálkozott vele. Még

megházasítani is próbált – de ezt nem, ezt nem merte.

Főleg órabérbe nem sokra vittem. Mer ez a szomorú az egészbe, hogy mindent órabérrel mérnek. Mint a seregbe a stráf, itt ez jelzi a rangot: kinek mennyi az órabére, annyit ér. És az ember önmagát is evvel méri, mer ebből él! Szóval nincs az hogy ALKOTÁS, vagy mittudomén! órabér van. Illetve – nekem nincs. Most tizenhat húsznál vagyok.

Tizenhárom évet lehúztam a szerszámosoknál, habár sohasem fogadtam el azt hogy ott maradok végérvényesen. Nem éreztem jól magam. Még egy évvel ezelőtt összejöttem egy-két köszörűssel, és valahogy kitalálták hogy menjek át – Gyere hozzánk, adunk egy forinttal többet! −, meg a munkakörülmények is jobbak ott, meg a társaság is, valahogy a légkör jobb – de akkor még nem mentem. Mer valahogy elhatároztam magamba -nem azt mondom hogy megalkudtam az életemre, hogy bele akartam menni véglegesre! – de elhatároztam, hogy még egyszer megpróbálom kicsikarni ami belőlem meg a lehetőségekből telik, harcolni fogok azért hogy mint szerszámkészítő létezhessek!

Kértem munkákat. VEREKEDTEM azért hogy munkákat kapjak. KOMOLYABB munkákat. És nagynehezen sikerült, összeszedtem három olyan fontosabb munkát, amivel bebizonyíthatom, hogy én nem vagyok egy eldobni való akárki! Mer mindig az a szöveg ment, hogy én nem vagyok egy jó szerszámkészítő. Hogy én egy ROSSZ szerszámkészítő vagyok! Közbe meg én tudtam, hogy nem azon múlik a dolog, hogy én milyen szerszámkészítő vagyok! Mer ezt BÁRKI megtanulhatja! Még egy adott manuális készséget is lehet fejleszteni – ahogy el is lehet rontani −, az értelmi képességet is lehet tanulással fejleszteni, a műszaki tudást is – hát ezt mind meg lehet tanulni! Hülye meg nem vagyok, logikusan gondolkodni tudok, és tizenhárom éve csinálom, a gépek ott vannak, ismerem őket – hát csak annyi kell hogy meg tudjam szervezni a dolgot, el tudjam osztani a munkámat, a végén pedig össze tudjam rakni a mindenféle kacatot, ami visszajön a gépesektől, össze tudjam szerelni a szerszámot – hát nem LÉTEZIK hogy ezt ne tudjam! Hát BIZTOS hogy nem ezen múlik, hanem csakis azon, hogy kapok-e lehetőséget rá! És ezt be akartam bizonyítani nekik.

Na és végre megszereztem ezt a három munkát, három komolyabb

munkát. Olyan munkákat, hogy figyelmeztettek előre: ez most ilyen meg olyan kockázattal jár, ez most vagy sikerül, vagy ha mégse, akkor aztán mehetek az ökrök után. – És ment szépen! Vállaltam, és úgy éreztem hogy meg is tudom csinálni. Ez úgy megy, hogy kap az ember egy nagy paksaméta rajzot, és akkor arról – és gyönyörűen ment!

És akkor állatira kibaltáztak velem. Az utolsó pillanatba.

Mind a három szerszám szépen ment, és még időbe is voltam – mer itt minden időhöz van kötve, minden munkára idő van kiadva, hát tiszta börtön az egész! – és eljutottam mind a három melónak a feléig – és akkor egyszerűen félbeszakítottak. Elvették mind a három szerszámomat, és átraktak a javítósokhoz.

Ez úgy volt, hogy – rengeteg melós elment tőlünk. Mer nem volt meg a pénzük, nem kapták meg amit akartak, és aszondták hogy elég volt, kész, befejeztük – és kiléptek. Innen is, onnan is, amonnan is, és volt olyan műhely ahol már alig lézengett egy pár ember. Elég nagy szarban van az egész vállalat, csináltak egy hülye beruházást, több milliárd forintot kiadtak egy halom felesleges baromságért, és ég az egész cég, nincs pénz – aztán ez olyan mint a lavina, ha elindul a baj akkor egyre csak nő, ha nincs pénz elmennek a melósok, és néhol már akkorára nőtt a létszámhiány, hogy muszáj valahogy betömni a lukat, akármivel, mer ha egy üzem vagy egy műhely kiesik a folyamatból, akkor megáll az egész verkli. Na és hát többek között ide is kellett ember, akárki és azonnal, erre az úgynevezett javítós munkára.

Namost ez az egész egy olyan meló, hogy – hát semmi. Egy csimbilimbi. Amit akárki megcsinálhat. Ha az utcáról behoznak bárkit, aki még életibe nem látott ilyesmit, és megmutatják neki, hogy na ott van, csináljad − az is gyönyörűen megcsinálja. Hát semmi, segédmunkásmeló, csiszolás, meg koszvakarás! És akkor engem ebbe a munkába, ami komoly volt, fontos is, és amivel én tizenhárom év után először bizonyíthattam volna és kitűnő lehettem volna, leállítottak, figyelmen kívül hagyva azt hogy mit beszéltünk meg, mit Ígértek – és átraktak erre a semmi-munkára, hogy ezt csináljam. Egy hónapig. Hogy ez most gazdasági érdek, meg vállalati érdek, meg ilyen érdek, meg olyan érdek.

És addig magyaráztak, addig dumáltak, hogy – hát átmentem. Hát jó, persze, értem: üzemérdek – átmentem.

És elkezdtem csinálni. És két nap alatt rájöttem, hogy valami

ISZONYŰ felesleges amit csinálok. Hogy ezt nemcsak hogy nem kunszt megcsinálni, hanem még ráadásul semmi szükség sincs rá! Mer ez véletlenül nem az a láncszem, amelyik ha kiesik akkor leáll a termelés!

Hogy ez az egész játszma nem igazi! Hogy üzemérdekről szó sincs, ez hazugság! Mer az egész brigád csak arra van, hogy egy pár ember éjszakai műszakba jöhessen, és negyven százalékkal többet kapjon! És közben itt teljesen nem érdekes, hogy akár heteket csúszik is az egész − szóval hogy ez egy nagy túró!

Na akkor szépen lelohadt az életkedvem. Akkor még kiderült, hogy az egy hónapból kettő lesz – és akkor én szépen föladtam az egész harcot, hogy bebizonyítsam ezeknek hogy én szerszámkészítő vagyok. Megtörtem. Megkerestem az egyik górét, és megmondtam neki hogy nem csinálom, átmegyek a köszörűsökhöz, ahova már tavaly hívtak.

Nem engedtek el azonnal. Először úgy volt hogy maradnom kell még egy hónapig, utána mehetek. Aztán egy hónap után még egy hónapra ottfogtak, ígértek érte valami pénzt is – és akkor a végin két hónap után mehettem át a Köszörűbe, nem kaptam egy fillért se, sőt még le akartak vonni a rendes pénzemből is, egy olyan dolog miatt amihez semmi közöm nem volt – de mindegy, fő hogy megszabadultam onnan.

Én be akartam bizonyítani – pedig nem érdekelt az egész. Csak megpróbáltam elfogadni egyszer a lehetőségeket. Megpróbáltam volna létezni ott. De nem hagyták. Mindegy.

Most köszörülök. Nem ez a szakmám, de ez teljesen nem érdekes. Mert a gépet úgy kell kezelni, hogy megtanulom a kezelési utasítást – ennyi az egész. Pontosan meg van határozva hogy mit kell csinálni, melyik gombokat kell megnyomkodni ahhoz hogy a szükséges méretet kapjam. Aztán már csak ellenőrizni kell, hogy tényleg annyi lett-e, amennyit benyomkodtam – de a műszereket ismerem, subler, százados tolóméter, ezredes tolóméter, mikrométer, mindet ismerem – szóval semmi probléma. Legföljebb egy: hogy ezek nem új gépek. Hanem ezek már nagyon régi gépek. Tehát nem úgy működnek, ahogy a kezelési utasításban áll, és ahogy a gombokat nyomkodom, hanem tök másképp – úgy működnek ahogyan ők akarnak. Úgyhogy legelőször a gépet meg kell ismerni, kitanulni a rigolyáit sorba – csak ez a nehéz benne. De ez a nehézsége annak is ugyanígy meglenne, aki tanult

köszörűs, tizenhárom évig ezt csinálta valahol máshol, és most átjön mihozzánk – ugyanezzel a problémával állna szembe az is.

Viszont nekem nagyon nagy előny az, hogy tizenhárom évig voltam a kinti műhelybe szerszámkészítő, tehát ismerem azokat a munkadarabokat, amiket a szerszámosok behoznak hogy síkba, élbe, fokba, derékszögbe köszörüljem őket, és tudom hogy mi a szerepük, mi fontos rajtuk és mi nem. Szóval nekem hiába hoz be egy kezdő szerszámos egy darabot, hogy ezen most itt a rajz szerint rajta kell hagyni két század tűrést, mert én tudom hogy nyugodtan méret alatt lehet három századdal, mer ennek nincs jelentősége, nem érdekes. De tudom azt is, hogy arra meg ott nagyon kell figyelni, mer azon már múlik valami, hogy méretbe lesz-e vagy elcsúszik egy századdal. Ennyi az előnyöm az úgynevezett tanult köszörűsökkel szemben. Na persze ez az előny nem jön ki a pénzembe. Mer mellettem van egy öreg köszörűs, aki tizenhárom éve csinálja ezt, és huszonegy forintja van. Én csinálhatom ugyanúgy, vagy jobban is, de úgynevezett kezdő vagyok, hát kapok tizenhat húszat.

De azér jobb itt. Ez egy kisebb műhely, csak tízen vagyunk, és valahogy jobb a légkör, jobb a társaság. Azt hiszem, hogy sok múlik a brigádvezetőn is, és ez a miénk viszonylag rendes krapek – hát egy bizonyos pontig, egy határig. Meg a többivel is ki lehet jönni, úgy nagyjából egyetértünk, habár tudom hogy ők is lefekszenek – na nem akarom bántani őket, mer azért lehet velük létezni. A munka, a köszörülés – hát az meg ugyanúgy nem érdekel, mint a szerszámkészítés. De azér – megvagyok.

Anyámék vidékről kerültek föl lakni, Borsodból, valamikor az én születésem után nem sokkal. Anyámnak a szülei, azok szegényparasztok voltak, de viszont anyámnak már lett egy kis boltja, valami vegyesbolt, ami sajátja lett, talán örökölte, nem tudom. Apám apja gazdagabb paraszt volt, de akkorra már apám eljárt dolgozni bányába, meg gyárakba, Miskolcra, Ózdra, mittudomén hová. Hát ezt az egészet én nem nagyon tudom, csak anyámtól hallottam később, sokkal később. Hogy el kellett jönni már onnan, mer teljesen lehetetlenné vált ott az életük, szóval képtelenség volt már ott élni tovább.

Apám odahaza nem kaphatott semmilyen munkát. Mer volt egy haragosa a faluba, és pont az valami vezető lett, és minden utat

elvágott tőle. Úgyhogy segédmunkás lett, vonatozott minden nap, jó messzire, csak a legszarabb munkák jutottak neki, azér is alig fizettek valamit, szabályosan nyomorogni kellett. Anyámnak volt ez a kis maszek boltja, de azt akkor elvették tőle, vagy tán eladta még előtte? nem tudom. De az biztos hogy állami lett azután ez a bolt, hát államosítottak akkor mindent. És olyan embereket raktak ebbe a boltba, akik nem értettek hozzá, vagy talán loptak is, de máskülönben viszont megbízhatók voltak. Év végére aztán óriási nagy hiányok jöttek össze. De a főnökök se tudták ezt ellenőrizni, mert azok se értettek hozzá – na akkor elő anyámat, jöttek érte, hogy hagyjon csapot-papot, menjen leltározni. Anyám értett is hozzá, becsületes is volt, megcsinálta a leltárt – de utána ment tovább az egész ugyanúgy. Nagy pénzek jöttek ki hiányba, tíz meg tizenötezer forintok! Na akkor akikre ezért ráhúzták a vizeslepedőt, azok persze anyámra haragudtak, beverték éjjel az ablakunkat, meg akarták verni anyámat, meg rágalmazták az egész falu előtt. Holott hát őneki semmi köze nem volt az egészhez! Akkor többet nem akart menni. De kényszerítették rá, eljöttek éjszaka, úgy rángatták el leltározni! Úgyhogy már tiszta rettegésbe élt.

Ahogy anyám meséli, hát képtelenség volt akkor ott létezni, mindenfajta életlehetőséget elvettek tőlük. Kaja nincs, közbe meg hurcolászták el az embereket, voltak akik örökre eltűntek – no föladták, eljöttek. A végén már marasztalták anyámat, hogy kap egy boltot, csinálja, vezesse – de akkor már annyira teli voltak evvel az egésszel, hogy inkább véglegesen eljöttek onnan.

Akkoriba hirdették ezeket a Pest-környéki falukat, ahonnan rengeteg svábot kitelepítettek – azt hiszem így valahogy kerültünk erre a vidékre. Azokban az időkben aki elég fasza gyerek volt, az könnyen kapott itt svábházat – hát apámék nem kaptak semmit, ők csak úgy idejöttek, ötven kettőbe, talán. Hogy mér éppen Budakeszire, én nem tudom.

Amibe először laktunk, az egy sváb istálló volt. Aztán apám valahogyan szerzett egy lakást, egy lakáskiutalást. Évekig járt érte, akkor végre megürült egy lakás, ugyanabba az udvarba ahol addig is laktunk – nagy, hosszú udvarok vannak Budakeszin, több lakás is egymás után, hátul meg az istálló, ólak, sufnik – apám valahogyan megszerezte a papírt erre az üres lakásra. Egy este hazajött: reggel

költözünk! Hát ahol addig laktunk – mihez hasonlítsam? -: egy disznóól, vagy fáskamra, egy rossz mellékhelység, valahol félre az udvarban! Már évek óta abba voltunk! És akkor mondja apám, hogy reggel beköltözhetünk a nagy házba, IGAZI HÁZBA! Hát ÓRJÁSI volt!

És nem lett belőle semmi se. Mer éjjel, míg mi aludtunk, beleköltöztek.

Anyám még kérdezte is este apámat, hogy

– Nem kéne most belemenni?

De apám meg fáradt volt, mondta hogy

– Áá, késő van, ráérünk reggel is!

Hát be volt szögelve az ajtó, ablakok lezárva, elől zárt kapu, minden – és mégis amíg mi aludtunk, egy repülőszázados a feleségivel beköltözött a házba. És reggel hiába ment apám oda! Hiába mutatta a papírt! Hogy ez nekünk van kiutalva! Azt mondta a repülőszázados, hogy nem érdekli, itt ő lakik. És nem lehetett mit tenni. Anyám BÁRhova ment, BÁRKIHEZ, mindenütt elküldték. Nem lehetett mit csinálni.

Ez úgy ötven négybe, ötven ötbe lehetett. Három éves voltam. Akkor százados volt ez a repülőtiszt, most is ott lakik még, de most már nem tudom mi a rangja neki. Borosnak hívják, arra emlékszem.

Anyám szaladgált akkor – hát apám teljesen letört, egy lépést se tett már ezután. Anyám járt mindenhova, vagy egy évig járta a hivatalokat, mire aztán szerzett megin egy kiutalást, ide a Vöröshadsereg út negyvenegybe, ahol most is lakunk. Ez is egy istálló volt! És ebbe is laktak! Egy ember, egy asszony, meg a gyerekük!

Hát ez fantasztikus volt, ez a beköltözés! Erre már én is emlékszem.

Fogadtunk egy lovaskocsit, egy egylovas kocsit, fölpakoltuk az összes bútort – hát nem sok volt, tán egy szekrény, meg egy ágy, meg mittudomén, egy-két szék, ilyesmik, ami abból a nagyon kicsi szoba-konyhából kikerült. A kisebb öcsém akkor még nem volt meg, azt hiszem akkor volt terhes vele az anyám, a nagyobbik öcsém meg nem tudom hol volt, mer nem emlékszem rá a kocsin, talán a nagynénémnél volt akkor, nem tudom. Fölszálltunk a kocsira és elindultunk – esett az eső -elindultunk végig a Vöröshadsereg úton. Nekem olyan bizonytalan kedvem volt, félig jó, félig rossz, láttam hogy anyámnak elég rossz a kedve, ott próbált engem fölvidítani. Apám nem is volt

velünk először, később keveredett elő, egy kocsma volt ott vagy micsoda, megálltunk, onnan jött ki, ott vett bort? vagy ivott valamit? már gyomorbeteg volt akkor, de ivott azér néha, aztán fölszállt ő is, akkor már együtt voltunk, én egy szekrényen ültem, anyám mellettem, apám meg elől a kocsis mellett. Mindegyikünkön egy pokróc volt, és esett az eső.

És odaértünk a ház elé, olyan volt akkor is mint most, nagy vaskapu, kétfelé nyithatós rácsos kapu, apám leszállt, kinyitotta a kaput, de a kocsis valahogy nem mert nekiindulni, tán mert túlságosan úrinak látszott az a ház, persze ha tudta volna hogy mi van belül, nem gondolkozott volna. Apám szólt neki hogy na induljon már, és akkor bejöttünk az udvarra. Akkor a kocsis az első lakás előtt megállt. Apám mondta neki hogy tovább. Akkor megint mentünk, hátrább volt egy másik ház, megin megálltunk. Az apám mondta hogy – Menjen már be hátra az udvarba! – nagyon rosszkedvű volt, de olyan szelíden mondta, mer mindig nagyon jámbor volt ha ivott – na akkor bementünk az udvar végibe teljesen. Ilyen ólak, meg sufnik, meg bodegák voltak ott, meg mit-tudommik, egy-két gyerek állt ott, néztek minket, és minden rettenetes rongyos volt meg topis – ott megálltunk, leszálltunk. A kocsis meg nagynehezen megfordult az udvarban.

– Hová lesz? Hová rakjuk be a bútort? – azt mondta a kocsis, apám meg azt hiszem bement az egyik ilyen ajtón.

Evvel itt megszakad a film, egy rész kimarad, hogy hogy mentünk be, mi volt közbe, arra nem tudok visszaemlékezni, utána csak arra emlékszem hogy benn vagyunk a konyhába, ülök valamin, anyám áll egy ágynak a végibe – egy fehér vaságy volt –, és ki van vörösödve az arca, és tolja az ágyat. És az ágy másik véginél egy idegen férfi áll, és tolja az ágyat visszafelé. De valahogy hang nincs, néma volt az egész, csak így tologatták az ágyat, anyámon egy bordó ruha volt, féllábszárig érő, nagy hasa volt, és nekihajolt az ágynak, úgy tolta. Aztán egy órjási hangzavar jött be, már ott volt apám is, és egy nő akit nem ismertem, tépte apámnak a haját. Apám nem nyúlt ahhoz a nőhöz, csak lógatta le a két kezét, hagyta hogy a nő tépje a haját, csak ahogy a fejét oldaltrántotta, a nő oldaltvágódott, akkor nézett szembe vele, láttam rajta hogy – hát iszonyú volt! – mindjár sírni fog – de nem sírt mégse, a nő újra belekapaszkodott a hajába, apám meglóbálta a fejét és a nő pördült vele ide-oda és ordított – –

Anyámnak közbe – mer elég nagydarab asszony az anyám – sikerült kitolnia ezt a valakit az ajtón, úgy volt már az ágy, fele az udvaron, onnan nyomta visszafelé az idegen ember, apám meg közbe csak csapkodott a fejével − −

Közbe vettem észre, hogy hol vagyok – egy szobába, idegen holmik között, furcsa bútorok, másak mint amik nekünk voltak, valahogy tetszettek volna, de rájöttem hogy ezek idegen bútorok, és hogy én nem szerethetem ezeket a bútorokat, akármilyen jól néznek ki, mert – akkor döbbentem rá – az anyám meg az apám most verekszik ezekkel az emberekkel, akikhez ezek a bútorok tartoznak, én ültem ott, és nem tudtam hogy mit kellene csinálni, fölálltam, hogy talán segíteni kéne anyáméknak, de csak álltam, hát mit tudnék itt én segíteni, rájöttem hogy semmit se tehetek, mert ezek nagyon erősek, képtelen vagyok beavatkozni a dologba, meg föl se tudom fogni hogy mi folyik itt – és akkor elkezdtem sírni. Mer hogy ez a leg reálisabb megoldás most, hogy hát SÍROK. És akkor ültem megint és sírtam, és − és úgy szép csöndesen elsötétedett a kép, elmúlt az egész, úgy elkavargott – nem emlékszem tovább semmire. Amikor fölébredtem, akkor már egy szalmazsákon feküdtem. Egy másik szalmazsákon anyám feküdt, az Árpád öcsémmel – hogy az hogy került oda? a kocsin nem láttam −, apám meg ült a szalmazsák szélin. Egy hosszúszárú gatya volt apámon, ilyen régifajta sárga gatya, vagy fehér tán, ott ült a szalmazsákon, és valahogy úgy elég jó kedve volt. Körbenéztem akkor és láttam, hogy az ablakon nincs ablak, szóval csak a nyílás van, valami rongyfüggöny van rajta, befújja a szél, meg kiláttam a konyhába, a konyhaajtó be volt hajtva, de azon se volt üveg, függöny se, körbe meg már a mi bútoraink voltak, összevissza szétrakva. És akkor ott ültünk a szalmazsákon, és még arra emlékszem, hogy apám azt mondta:

– Hát, majd lesz valahogy. – Vagy valami ilyesmit mondott.

Ez után kerültem el a nagynénémhez. Pár napra ez után.

Ezek, akik mielőttünk ott laktak, ott voltak még vagy egy hétig az udvarba. Velünk szembe van egy nyitott terasz, egy másik ilyen szükséglakás előtt, fedetlen, félméteres téglafallal körbe, ott voltak még egy hétig ezen a teraszon. Az ottlakó szomszédok nem akarták hagyni őket, el akarták kergetni ezt a családot, de ezek meg arra hivatkoztak, hogy ők semmiféle papírt sehonnan nem kaptak hogy

menjenek el – és akkor ott laktak a szabad ég alatt, egy házaspár meg a gyerekük, nálam kicsit nagyobb gyerekük volt, esett az eső, ősz volt, hideg, és ott éltek ezek még majdnem egy hétig – –

Később aztán ott laktak a papírbolt mellett. Karikával játszottunk akkoriba mindig, gumiból vagy műanyagból vagy miből volt ilyen karikánk, azt görgettük, ütöttük egy fával, szaladtunk vele az utcán, ez volt a divat – és ezek árulták ott a papírbolt mellett ezeket a karikákat. Ha elhagytuk valahol a karikánkat, akkor oda mentünk mindig újat venni, egy forintér, vagy kettőér árulták ezek. Akkor már nagyobb voltam, és TUDTAM hogy ők azok, akik mielőttünk laktak a lakásunkba. És én nagyon féltem ezektől mindig. Féltem, hogy ha én is odamegyek karikát venni, akkor mi lesz ha ezek engem megismernek. Hogy meg fognak verni? Vagy nekem nem adnak karikát? Vagy mit csinálnak velem? És akkor mégis vettem a bátorságot, és odamentem mégis, a többi gyerekkel. Hogy kipróbáljam hogy mi lesz! Utána meg már nem is csak úgy hogy másokkal, hanem egyedül is odamentem! Hogy lehetőségük legyen rá hogy kirúgjanak, vagy – hát hogy legyen amit akarnak! Hát lesz ami lesz! De – vagy nem ismertek meg, vagy nem is akartak – túlnéztek rajtam. Az embernek az arcát sokszor néztem, utcán meg a boltba, lehet hogy annyira néztem hogy észre is vette hogy nézem – lehet hogy észre is vett, de nem mutatta soha hogy megismert volna. Vagy nem ismert meg, vagy nem tudta eldönteni hogy mit csináljon.

De ez engem nagyon sokáig foglalkoztatott, hogy ezek vannak, és hogy ez a dolog még nem múlt el. Sokáig ott éltek még ők a faluba. Beszélték aztán, hogy a gyerek nem is az ő gyerekük, csak fogadott gyerek. Később meg hallottam, hogy meghalt ez a gyerek, ezeknek a gyereke, vagy fogadott gyereke. Aztán meg valahogy elkerültek a szülők is Budakesziről, eltűntek. De amíg megvoltak, addig engem mindig foglalkoztatott a gondolat, hogy én még egyszer összekerülök evvel a fiúval, és majd számot kell adnom neki, hogy mér is volt ez az egész, meg hogyan volt. És fogalmam se volt, hogy majd hogyan tudom megmagyarázni neki, csak éreztem, hogy hát mi TELJESSEN nyugodt lélekkel és becsületesen mentünk akkor oda! Mint egy jogosan nekünk járó lakásba, amiről azt gondoltuk hogy a miénk! Hát valahogyan muszáj megmagyaráznom, ahogy egyik ember a másiknak meg kell hogy tudja mondani a dolgokat, hogy mi hogyan van! Mert

ha nem tudom ezt elmondani, akkor — Akkoriba sok hülye filmet láttam, meg mindenféle ilyen baromságokat olvastam, és ez nagyon bennem volt, hogy ezek még egyszer bosszút forralnak ellenem, és meg akarnak ölni, amiért az én családom akkor – meg szóval ilyen ökörségek. Ezt rengetegszer elképzeltem! Aztán ahogy így eltűntek Budakesziről ezek, akkor valahogy úgy megnyugodtam, akkor végre nem foglalkoztam evvel többet.

Nahát, ez BORZASZTÓ!

Akkor aztán engem elvittek az Emmáékhoz, és ott voltam tán egy évig? vagy tovább? nem tudom meddig – egészen az iskoláig ott voltam. Én nem tudtam azt se hogy most mér vagyok ott – csak később értettem meg, hogy az Emmáék így akartak segíteni az anyámék nyomorán, hogy elvitték mindig valamelyik gyereket, kölcsönbe. Az Emma apja az anyámnak unokatestvére -nekünk más rokonunk nem is maradt, mer a többi odalenn volt mind falun, és úgy valahogy elfelejtődött. De ők már régóta itt éltek Budán, a Tizenegy kerületben. Hát másképpen mint mi. Mer rendes lakásuk volt, szép nagy, szőnyegekkel, nagy függönyökkel, a bútorok is egész másmilyenek voltak, politúrosak, csipketerítők, mindenféle porcelándíszek voltak mindenütt, és minden más volt ott, a tányérok, az evőeszközök, meg másképp is kellett létezni mint otthon, mer olyan nagy csend volt, meg – én azt hiszem unatkoztam ott nagyon. Mer valahogy nem volt semmi, vagy nem emlékszem semmire.

Csak arra hogy az Emma mindig templomba vitt. Meg hogy sokszor nem voltak otthon, csak az Emma nagymamája – mer az anyja meghalt már – és akkor a nagymamával voltam. Az Emma talán már egyetemista volt akkor. A karácsonyra emlékszem még náluk, mer az Emma kurva nagy karácsonyfát kapott, és akkor mondták, hogy az az enyém is. Meg arra is emlékszem, hogy az Emma apja mindig meg akarta verni korbáccsal az Emmát. Borzasztó szar volt, mindig meg akarta verni korbáccsal, de az öreg nagymama nem hagyta az Emmát, mindig közéjük állt. Aztán egyszer mégis sikerült az Endre bácsinak, az Emma meg egy ilyen sokkot vagy mit kapott ettől az egész cirkusztól, nem tudta abbahagyni a sírást, volt egy ilyen félkör alakú sarok, ott volt az Emma íróasztala, arra ráborult és úgy sírt. Én meg nagyon sajnáltam, és odamentem, hozzábújtam, próbáltam volna vigasztalni valahogyan – de az Emma csak sírt, és kiabált rám, hogy ez

mind miattam van, mert megvette a tanszereimet, és azér kapott ki az apjától. Mer a tanszerek nekem kellenek, hogy iskolába tudjak menni, de ennyi meg ennyi pénzbe kerültek, rengeteg pénzbe, és ő megvette őket, és az Endre bácsi ezért verte meg.

Hát én azt se tudtam még, hogy mi az az iskola, meg mik azok a tanszerek! És egyáltalán nem tudtam mit csinálni, csak próbáltam ott hozzábújni, és kiabálni szerettem volna hogy ne mondja ezt, ne csinálja ezt, mer majd lesz valahogy! És rettenetes volt hogy nem tudom elmondani neki hogy szeretem őt – és akkor belőlem is kitört a sírás, és azt hiszem én is valami sokkot kaptam, és nem tudtam hogy mi van velem csak bőgtem. És akkor az Emma jött rendbe előbb, én már arra tértem magamhoz hogy ő már észnél van. Ültem az ölébe és így átfogtam a nyakát. És újra csönd volt már. És akkor egy idő után halkan elkezdte mondani nekem, hogy jó lesz ha én minél rendesebben viselkedek náluk, mer otthon nekem nincs túl jó helyem – meg így meg úgy.

És akkor én hallgattam az Emmát, és közbe iszonyúan vágyódtam haza. Az otthoni nyomorba. Eszembe jutott az öcsém, aki állandóan bepisilt akkoriba – de még a SZAGÁT is éreztem ott! −, állandóan bepisilt, mer ideges természet volt, sokszor megverték, ok nélkül, mer nem is akarták hogy megszülessen, meg eszembe jutott a két ágyunk, ahol mindenféle húzatlan párnák meg kabátok közt aludtunk – és meg is rettentem, de közbe meg nagyon vágyódtam is haza, az anyámhoz – hát én haza akarok menni!

Akkor aztán nemsokára haza is vittek, iskolakezdés előtti napon.

Valahogy úgy egyszerre nagyon hideg lett, elromlott az idő, meg olyan hülyén sütött a nap is mint télen, pedig szeptember volt még csak – anyám lejött velem az évnyitóra, nagy tömeg, szülők, meg az egész falu minden gyereke, anyámon a bordó hosszú szoknyája volt, végig mindig azt a szoknyát hordta azokba az évekbe, és én belekapaszkodtam a bordó szoknyájába és sírtam.

Nagy melák gyerek voltam, de sokat sírtam, elég sokat sírtam gyerekkoromba.

Megvan még most is az elsőosztályos fényképem, az egész osztály rajta van, állunk a budakeszi régi általános iskola előtt, középen a tanítónő, valami esz-betűs neve volt, Sztankó, vagy Szvetkó, vagy ilyesvalami, anyám biztos emlékszik még a nevire, mellettem meg a

Tárnok áll, aki mindig panaszkodott hogy ők hogy nyomorognak, csak nem értettem a dolgot mer mindig állati fasza cipőkbe meg ruhákba járt, aztán egyszer mikor részletezni kezdte hogy ők hogy élnek, akkor kiderült hogy apja-anyja van, mindent megvesznek neki amit kér, külön szobája van – én meg csak törtem a fejem, hogy hogy a fenébe van ez az egész – –

Meg van egy fényképem a családról is, ez is akkoriba készült, az udvarunkon, kint állunk a ház előtt a téglajárdán, anyám, apám, meg mind a négy gyerek. Anyám a bordó szoknyába – azt hiszem nem is volt más ruhája anyámnak akkoriba, csak ez a szoknya – –

Gyerekkoromba – hát erős voltam már akkor is, erősebb mint a többi gyerek. Sokszor játszottunk lovascsatát – az olyan, hogy a kissrácokat a nyakunkba kaptuk, és szaladtunk egymásnak, hogy ki tudja ledönteni, lerántani a másikat a lováról. Mindig ilyen kis nagyszájú, magabiztos, erőszakos krapekok voltak a kapitányok, azok ültek föl, vívtak egymással, a lovak meg fogták közbe a lábukat, állták a sarat, meg szaladtak ha kellett. És én mindig ló voltam. Hát tetszett nekem ez, hogy mindig én voltam a ló, mer erős voltam, és hát a jó ló az borzasztó erős, és nem lehet kidönteni a helyéből! És mindig az volt, hogy én maradtam egyedül a lovasommal!

Csak az volt a szar, hogy amikor a győztes kapitányok a babérokat learatták, akkor én szóba se kerültem. Hát ugye: egy LÓ? Szóba se kerültem! Hanem hát „éljen a kapitány!” És ez borzasztó rosszul esett nekem. Hát ez nekem annyira FÁJT, hogy sokszor elbújtam és elbőgtem magam. Hát ezeknek eszükbe se jut az, hogy nélkülem nem győznének?! BORZASZTÓAN fájt! De megmagyarázni soha nem tudtam ezt nekik.

Hát én voltam a ló. Erős voltam, de eléggé csendes gyerek, verekedni nem tudtam meg nem is akartam, ilyen kiálló ló-fogaim voltak – –

Gyerekkoromba nagyon nem voltak konkrét elképzeléseim, hogy mi lesz majd velem, meg hogy hogyan kéne élni, csak egyszerűen – nagyon szerettem volna boldog lenni. És ez talán sose sikerült.

Mer mindig egyedül maradtam. Már akkor is. Borzasztóan szerettem az embereket, állandóan kerestem őket, meg a kedvükbe akartam járni – és nagyon nem sikerült soha kapcsolatot kialakítani velük. És én képes voltam bőgni, sírtam, ha egy-egy kapcsolat, amire

olyan nagyon vágytam, nem jött létre.

Volt a közelben egy csomó velemkorú srác, meg volt két pár évvel idősebb fiú, akik a szomszédba laktak, testvérek, akiket én úgy vettem hogy barátaim – egy tízgyerekes családból voltak ezek, tolvajok, útonállók, meg utcai kurvák lettek azután ezek a Restár-gyerekek, de akkor én úgy vettem hogy a barátaim, mindent megtettem nekik, ők meg iszonyúan kihasználtak engem és rettenetesen megbántottak mindig. És én egyáltalán nem láttam át, hogy ezek tudatosan csinálják ezt, hogy kinevetnek, kijátszanak, szórakoznak velem – amíg én halálosan komolyan gondoltam a barátságunkat!

És mindig ezekkel voltam. Mikor ötödik osztályos voltam, kezdett már veszélyessé válni ez a barátság, mer belémkötöttek a többiek, nekemjöttek, amér én ezekkel járok. A végén már azt mondták, hogy én is Restár vagyok. Hogy a testvérük vagyok én ís, engem is Restárnak hívnak! És rámuszították egy gyereket, aki fölöttünk járt, úgy hívták hogy Kisréti – hát ez iszonyú! – egyszerűen fölbérelték, hogy ha én be akarom bizonyítani, hogy nem Restár vagyok, akkor ezzel a Kisrétivel meg kell verekednem. Hát ötödikes voltam, én pontosan tudtam hogy Tóbiás vagyok – de hogy ezt így kelljen bebizonyítani?! Ha le tudom győzni, akkor rendben, akkor Tóbiás vagyok, de ha nem, akkor Restár!

Nagy erős srác volt ez a Kisréti, idősebb nálam – hát én is erős voltam, de én nem verekedtem soha, nem is tudtam verekedni! Hátravittek az iskolaudvarba, Budakeszin, a régi iskola udvarán, körbeállt az osztály, mi meg elkezdtünk birkózni. És nekem borzasztóan nem volt kedvem verekedni, iszonyúan féltem is az egésztől – hát mi lesz ha most én itt alulmaradok? És éreztem hogy agyonvág ez a Kisréti, hogy mindjárt leteper, nem azér mer erősebb nálam, hanem mer én még mindig nem veszem komolyan a dolgot, még mindig nem fogtam fel, hogy nekem itt most verekedni kell, és mindenáron győzni, hogy megvédjem magam!

És akkor valahogy az utolsó pillanatba észheztértem és megembereltem magam, hogy a fene egye meg, hát muszáj! – és megfogtam, megszorítottam, és szépen magam alá gyűrtem a Kisrétit. Szépen letepertem. És tartottam.

Aztán fölengedtem, ő meg elkezdett ordítozni, hogy – A kurva anyádat! – meg így meg úgy. És a többiek meg visszahúzódtak kicsit

távolabbra, és – hát szóval hiába győztem, hiába volt az egyesség, nem lett semmi. Elmentek kicsit messzebbre, és onnan kiabálták, kórusba, hogy

– Azért CSAK Restár vagy! AKKOR IS Restár vagy! MINDENHOGYAN Restár vagy!

És aztán – ez is fantasztikus! – aztán sokkal később, már huszonnégy éves voltam, ennek a Kisrétinek a húga a szeretőm lett. A Kisréti Mari. Azelőtt soha nem is beszélgettünk – és ő lett az első igazi szeretőm.

Az Emmáékon kívül volt azért még egy rokonunk, apámnak a bátyja, az Pesten élt már régóta a családjával, művezető volt a Ganzba vagy hol. De azt én csak egyszer láttam, mikor kijött hozzánk Budakeszire. És akkor azt se tudtam róla, hogy a nagybátyám!

Beteg volt akkor is apám, otthon ült, és a Kálmán kijött hogy meglátogassa a beteg öccsét. Ott ültek az asztalnál és beszélgettek, vitatkoztak egész este, ott ültem én is, hát hagyták hogy ott legyek, úgyse értem hogy mi beszélnek – és dumáltak, dumáltak, teljesen belemelegedtek, és – hát tényleg nem értettem hogy miről van szó, pedig marhára figyeltem, a Kálmán mondta, mondta a magáét, magyarázott, kiabált, én nem értettem, de azt éreztem hogy nagyon tisztán beszél, én azt is éreztem, TUDTAM, hogy kurvára igaza van a Kálmánnak! Apám még úgy mentegetődzött, meg hímezett-hámozott – de a Kálmán az nem, az teljesen egyenesen és keményen – miről beszélhettek? az életükről? politikáról? a világról? Képtelen vagyok így utólag már összerakni, pedig nagyon fontos lenne. Csak annyi jön be, hogy a Kálmán többször is mondta apámnak, hogy

– Nem azér jöttem, hanem hogy beszéljek veled! Mer úgy érzem, hogy veled megbeszélhetek mindent! – ezt többször is elmondta.

És akkor kimentek az udvarra, biztos vizelni, és ahogy így bele voltak melegedve a dologba, folytatták kint az udvaron is, ott is magyarázott tovább a Kálmán, nyár volt, meleg, és álltak kint és mondták tovább −: és akkor a szomszéd, a Restât – a barátaim apja! − hallotta az egészet. Az az állat kihallgatott mindent.

Én ezt az egészet csak sokkal később tudtam összerakni, ahogy anyámtól megtudtam a részleteket. Hogy a Restár ismerte a Kálmánt, mer ugyanott dolgozott ahol a Kálmán, asziszem a Ganzba. És kihallgatott mindent akkor este, a tornácon állva. És ez a szemétláda

lebuktatta a Kálmánt. Úgyhogy ebből egy órjási zűrzavar lett, meg – hát én pontosan nem tudom, hogy mi baja lett a Kálmánnak ebből. Én csak azt tudom, hogy a Kálmán öngyilkos lett.

Talán két hétre azután hogy nálunk járt, öngyilkos lett. Gyógyszerrel. Este úgy feküdt le, mintha semmi baja nem lenne, közben már telizabálta magát gyógyszerrel, lefeküdt a felesége mellé, elaludt és többet nem ébredt föl.

És a felesége semmit nem vett észre az egészből! Semmit! Csak reggel.

Csak amikor meghalt, én akkor tudtam meg, hogy a nagybátyám volt.

A felesége, a Juliska néni, már mikor özvegy volt, elég sokszor kijött hozzánk egy időben. Volt két gyerekük is, a Julika meg a Miklós, de az öcsémet, az Árpádot is eléggé szerette a Juliska néni, mert hogy a Miklósra hasonlított talán, vagy mittudomén, mindig játszott vele, erre emlékszem.

De azt hiszem hogy a Juliska néni nem sokat tudott róla, hogy miért is halt meg a férje. Mer csak azt hajtogatta mindig, hogy bolond volt a Kálmán, azért kellett meghalnia, hogy nem volt erre a világra való. Mer hogy mindig lázadozott, mer neki nem volt jó semmi, pedig családja volt, két szép gyereke, művezető volt – hát mi kellett volna még neki, mit akart volna még? – ezek a szövegek mentek mindig. Meg a gyerekei is hülyének tartották az apjukat – egyszer beszéltem velük erről később. Azt mondták hogy diliből lett öngyilkos. A Miklós melós lett, de művezető most már, a Juli meg férjhez ment valami káderhez – jól megvan mind a kettő.

Amikor följöttünk Budakeszire, apám először mentős lett. Ott megemelte magát, hazavágta a derekát. Operálni nem merték, mer már akkor gyenge volt a szíve is – szóval akkor úgy volt hogy nyomorék marad, tolókocsizni fogják meg minden – akkor lehettem vagy négy éves. De aztán helyrejött valamennyire, és kapott valami könnyebb munkát, raktáros lett a Zöldség-Gyümölcs elosztótelepén – érettségije volt apámnak, meg hát úgy tisztába volt a dolgokkal, tudták használni – csak viszont szar volt az egész, mer nagyon becsületes volt apám világ életibe, és nem tudta nézni ami ott megy, csak kinyírta magát evvel is. Hát aki nem úgy ugrál ahogy fütyülnek, meg túlságosan belelát a kártyákba és a száját is kinyitja, azt hamar süllyesztőbe

rakják. Úgyhogy ott meg az lett, hogy a sok idegeskedéstől kidurrant a gyomra neki, gyomorbeteg lett. Aztán már hol dolgozott, hol nem, otthon volt, meg sokszor kórházba is. Már nem lehetett megállítani akkor, mindenfajta bajai lettek – végül aztán kapott egy szívtrombózist, leszázalékolták vele, akkor már otthon volt mindig. De a legvégin is a szíve vitte el. Akkor voltam pont húsz éves.

Amikor apám egy kicsikét rendbejött a derekával, akkor meg anyám lett nyomorék. Fonógyárba dolgozott, és ott megszúrta valami gép a lábát, és kapott tőle gyulladást, aztán vénás trombózist, az István kórházba meg félrekezelték, teljesen, úgyhogy a végén már ott tartott a dolog, hogy le akarták vágni a lábát. Anyám már az első perctől érezte, tudta, hogy gáz van, hogy félrekezelik, mer anyám egy okos asszony a maga módján – de valahogy nem hitt magának! Csak aztán amikor már amputálni akarták, akkor megtagadta, nem járult hozzá. És neki lett igaza, mer megmaradt. Csak hát nyomorék lett a lába, teljesen. Én voltam olyan kilenc éves forma akkor.

Úgyhogy amibe én fölnőttem, hát az egy igazi nyomor volt. Hát iszonyú körülmények között nevelkedtünk mi föl! Olyan ezerötszáz, kétezer forintokból tengődtünk hatan. Én elég hamar észrevettem, hogy milyen szar körülöttem minden, és megértettem, hogy hát pénz kellene, hogy ebből valahogy kimásszunk, és állandóan azon ábrándoztam, hogy ha majd nagy leszek és elkezdek dolgozni, akkor majd annyi pénzt fogok keresni, hogy meg tudom váltani a családot, az összes otthoni gondot meg tudom szüntetni – és egészen erre álltam rá, mer állandóan ebbe éltünk, hogy a PÉNZ, a PÉNZ, és nekem akkoriba érzelmileg nagyon közel állt a családom. És iszonyú volt nézni, hogy állandóan mindenkitől kölcsönkér anyám, csak hogy élhessünk, EHESSÜNK – néha talán túlzásba is vitte ezt az evés-ügyet, mer valahogy mindig attól félt hogy éhezni fogunk, vagy mittudomén, és akkor ezért minden megaláztatást vállalt – hát borzasztó volt!

Sokszor engem küldött pénzt kérni az Emmához. Egyszer az Emma kitört – hát kis srác voltam, meg azt se tudtam miről van szó, leragasztott borítékba vittem az anyám levelét! – és nekemesett az Emma, hogy „mér írja az anyád azt hogy «kölcsön», amikor úgyse adja vissza soha! – így. De kiabálva! Hát én azt se tudtam hogy miről van szó! De amikor megértettem, akkor megértettem azt is hogy hát igaza van, hát tényleg nem fogjuk tudni visszaadni azt a pénzt – de

szólni nem tudtam semmit, csak álltam ott mint a hülye. Hát iszonyú szar volt. Aztán valahogy megnyugodott az Emma, odaadott egy százast, hogy „na vigyed”, meg mondta, hogy „jól van kisöreg, hát mit tudsz te az egészről”, meg hogy „kár is volt ezt mondanom neked” – de hát akkor már kimondta. Ilyen az Emma, sose fogja föl hogy kit hogyan bánt meg, meg azt hiszi hogy csak úgy jóvá tudja tenni a dolgokat egy szóval.

Még mikor egész kis srác voltam, vállaltam mindenfajta gyerekmunkát, kezdetleges dolgokat, boltba jártam, meg ilyesmik – hát egy-két forintér akkor még. De ez olyan felemás dolog volt, mer nem tudtam hogy szabad-e ezer nekem pénzt elfogadni. Mer tulajdonképpen hát nem a pénzér csináltam, hanem hogy egy másik embernek segítsek! Hogy az valamilyen oknál fogva nem tudja megcsinálni, mer öreg, vagy beteg, vagy gyönge, vagy valami – hát akkor meg kell csinálni helyette! Nahát persze mindenki elfogadta ezer a pénzt, sőt hát meg is követelte: nyújtotta a markát – én is elfogadtam ha adták, de furdalt a lelkiismeret érte. Szóval valahogy nem volt tiszta dolog ez! Aztán anyám megnyugtatott, de főleg a többi gyerek, hogy – Hülye vagy te, hát dolgoztál, hát pénzt kaptál érte, jól van, kész! – Na akkor evvel úgy valahogy megnyugtattam magam.

Olyan tizenhárom éves lehettem, amikor először elmentem rendes munkára. Teljesen szarban voltunk akkor is, apám valahol Visegrádon volt szanatóriumba, és nekem eszembejutott, hogy az osztálytársaim mondtak mindenféle lehetőséget. Vakáció volt, nyár, és én egyik nap előadtam anyámnak, hogy én el akarok menni dolgozni a vasúthoz. És ő eggyáltalán nem mondott nemet. És ettől úgy bátorságot kaptam.

Felébredtem reggel – borús reggel volt −, felkeltem, és – na, én most elmegyek dolgozni! És anyám meg nekiállt hogy csinál nekem reggelit. Nagyon nem lehetett pénze neki, de csinálta, mer én most dolgozni megyek. Teát főzött, meg krumplit sütött a lerbe, zsírt is adott hozzá, úgy látszik volt még azért zsírja, megsózta – és nekem borzasztó ízlett az a reggeli, mer tudtam hogy azért van, mer dolgozni megyek! Az iszonyú szép volt!

Mentem a vasúthoz. A sínek közt kellett volna a gazt kapálni. Sokan álltak már sorba, idősebb emberek, fiatalok, asszonyok, gyerekek is. Ott álltunk, aztán egy idő után kijött egy egyenruhás vasutas, és mondta hogy a személyi igazolványokat készítse mindenki

elő. Hát az nekem nem volt még akkor. Úgyhogy már gondoltam hogy nem fognak fölvenni, de azér hátha mégis – végigálltam a sort. És a végin megmondták, hogy amér nem vagyok még tizenhat éves, engem nem tudnak alkalmazni. És akkor irigykedve néztem a többit, hogy mennek melózni, és majd kapják az ötforintos órabért, és. eszembe jutott hogy most pénz nélkül fogok hazamenni, hát én mindenképpen dolgozni akartam, pénzt keresni − és akkor elmentem a Királyhoz. Aki egy ilyen maszek parasztember volt. Hogy hátha volna nála valami munka. A házától utánaküdtek, mer kiment már, úgy találtam meg a réten, és akkor mondta hogy lehet szénát gyűjteni, öt forintos órabérér. És akkor nekiálltam szénát gyűjteni. Voltak ott már jópáran, de én voltam a legkisebb. És tudtam keresni naponta a tízórás munkával ötven forintot. És akkor vittem anyámnak a pénzt.

Második héten már kapáltam. Nagyon szerettem volna egy szandált venni, de közbe tudtam, hogy az nem érdekes most hogy én mit szeretnék, mer otthon kell változtatni a helyzeten, oda kell a pénz. De egy szandált is nagyon szerettem volna! Száznegyven forintér adtak akkor egy szandált, gyerekszandált – talán úgy volna jó, hogy anyámnak is adok, meg magamnak is megtartok valamennyit? Visszafogtam akkor minden héten ötven forintot. Úgy vettem meg a harmadik hét után a szandált.

Nyolcadikos voltam, mikor egyszer az osztályfőnökünk kihirdette hogy farsangi bál lesz, és mindenki fölléphet, amivel akar. De én nem is tudom, hogyan kezdődött ez – azt hiszem a srácok találták ki, hogy én énekeljek meg doboljak. Nem is én akartam! Én nem is mertem volna, féltem az egésztől – de aztán annyira rábeszéltek, hogy belementem, és jelentkeztem, hogy mi ketten a Zolnaival énekelni fogunk meg dobolni. A Zolnaiban bíztam, ő jobb énekes volt mint én – egye fene, ugorjunk bele! Aztán borzasztóan belementem, rettenetesen készültem rá. Valami hülyeséget választottunk, asziszem egy Német Lehel-számot, „Víz partján bungaló”, meg még valami ilyesmit, akkori slágert. Óraszünetekbe összeültünk mindig a Zolnaival, úgy próbáltuk, ott hallgatott minket az egész osztály.

Amikor már úgy összeállt valamennyire az egész, akkor aztán otthon megmutattam anyámnak. Egy reggel volt ez, az anyám még az ágyban feküdt, odamentem hozzá, és megpróbáltam elmondani neki, hogy lesz a suliban egy farsangi buli, és én készültem számokkal, és

szeretném hogyha meghallgatná, meg megmondaná hogy mit szól hozzá, jó lesz-e vagy nem. És anyám meg mondta, hogy – na jó, hát csináljam. Volt a szobában egy kis kerek asztalunk, furnír lapja volt, terítő nem volt rajta, elég jól szólt – azon doboltam, és énekeltem hozzá.

Anyám meg nevetett. Én persze marhára észrevettem, hogy nem tetszik neki, és mondtam, hogy

– Mér? Hát milyen? Nem tetszik? Hát mondd meg hogy tetszik-e! Hát azér csinálom itt neked, hogy mondd meg!

És ő meg nem mondott semmit. Nem mondta se azt hogy jó, se azt hogy rossz, semmit nem mondott.

– Háát, hát csináljad! – azt mondta csak. Megvolt aztán a farsangi bál, doboltam, meg énekeltünk is a Zolnaival ketten, nem érdekes − viszont anyámmal ez a sztori, ez BORZASZTÓ gátlásokat hagyott bennem. Ez nagyon sokáig bennem volt még! Később, évekkel ezután – akkoriba sokat vitatkoztunk anyámmal, meg nagyon nem értettünk egyet – lassan jöttem csak rá, hogy ő akkor milyen RETTENETESEN lecikizett magába! És nem is mondta meg, elhallgatta a véleményét, nem mondta ki amit gondolt! Szóba is került ez mégegyszer, évekkel a farsangi buli után, anyám hozta elő, azt mondta:

– A ritmus, hát az még jó volt, de ahogy ÉNEkeltél! De OLYAN gúnnyal, OLYAN bántóan! Hogy aszittem hogy elsírom magam! Akkor már csak bántani akart vele, tudtam is hogy bántani akar, és rettenetesen gyűlöltem érte.

Na így kezdődött a dobolás. De nagyon szar volt, hogy már az első lépéstől mindig érezhettem: anyámnak nem tetszik amit csinálok.

Volt a szomszédba egy rakás gyerek, legtöbbje nálam idősebb volt egy kicsit, olyan tizenhat éves formák, suttyók, ott üléseztek mindig az egyik ilyen sváb ház mosókonyhájában – na akkoriba volt ez, hogy ezek valami zenekart akartak összehozni. Ott hülyéskedtek ebbe a mosókonyhába, pengették a gitárt meg énekeltek, én meg valahogy odavetődtem, ott lestem őket. És volt egy kidobott tévé-doboz – én akkor tévét még életembe se láttam, csak ezt a rossz dobozt −, odavettem magam elé, és elkezdtem rajta dobolni. Valami Sedóz-nótát gitároztak, és én elkezdtem dobolni rá. Nem is figyeltem oda hogy most mit csinálok, csak úgy ösztönösen megmozdultam a zenére – és vertem ott ezeknek. Arra ébredtem föl, hogy ők abbahagyták –

abbahagytam én is.

– Ne hagyd abba! Csináljad! MARHA jó! Kezdjük újra, de ne hagyd abba, csináld!

Nahát ezek aztán állatira földobtak engem, lelket öntöttek belém. És akkor iszonyú gyorsan kezdett feljönni bennem, amiről még magam se tudtam, csak bennem volt! Rohantam haza anyámhoz, hogy nekem dobot vegyen, mer tisztára elkábítottak ezek a srácok, hogy „mondd meg az anyádnak, hogy mindenképpen vegyen neked dobfelszerelést, meg taníttasson, mer neked ÉRDEMES!" Rohantam anyámhoz – na jókor hoztam elő neki a dobot, éppen ennivaló se volt otthon. De azér csináltam tovább, BAROMI lelkesen, mer éreztem hogy minél többet próbálgatom, állandóan jobb és jobb leszek, előjön minden, és − és az ÉLETEM lett a dobolás! KÉPTELEN voltam abbahagyni! A többiek élvezték, marhára szerették, bíztattak – én meg BOLDOG voltam!

De akkor még életembe nem láttam igazi dobfelszerelést! Ezek a nagyobb srácok alakítottak valami bandát, és ők vittek el először egy bulira dobolni. Volt a bandának egy dobosa, elég rossz dobos volt, de volt dobfelszerelése. Egyszer aztán szóltak, hogy menjek el velük, mer a dobosuk nem tud jönni, és valahol Budafokon egy borpincébe lesz valamilyen munkásoknak valamilyen összejövetel szombaton, menjek dobolni. Hát nekem igazi dobfelszereléssel soha nem volt még dolgom addig! Fogalmam se volt, hogy mit kell majd játszani velük, de egy pár ritmust ismertem már, amik akkor úgy mentek – csak nem tudtam a nagydobbal mit csinálni. Nem tudtam a lábamat használni még, nem tudtam hogy az mire való. A buli előtti napon, ahogy mentem haza a suliból, összetalálkoztam egy Márki nevű sráccal, aki tudta hogy én megyek dobolni, leálltunk beszélgetni, meg ott hülyéskedtünk, elkezdett a Márki valami slágert énekelni, meg ütni hozzá a kézivel – és akkor abba a pillanatba, ahogy megszólalt a Márki keze, megmozdult rá a lábam is − és akkor egyből összekapcsolódott az egész! Hazamentem, húztam le a cipőmet, egy magasszárú fűzős cipőm volt – fűzöm a cipőt, a fejembe a zene, és megszólal hozzá a lábam – és már tudtam hogy hogyan kell ezt, már tudtam hogy mit fogok csinálni holnap!

És odaültettek az igazi szereléshez! És BAROMI jól sikerült az egész! Hát az ÓRJÁSI volt!

Aztán a második menetre megjött az igazi dobos, akié a szerelés

volt – és hát akkor engem elkűdtek. Hogy hát igen, egész jó volt, de most akkor csináljuk komolyan – ilyen szöveggel. És én TUDTAM, hogy ÉN dobolok jobban – csak hát övé a dob. Mer neki PÉNZE van rá, nekem meg nincs. Hát, az szar volt, az iszonyú volt.

A következő nyáron aztán már dolgozni is a dobolásér mentem. Akkor már nagyon tudtam hogy mit szeretnék. Most is úgy akartam, hogy anyámnak is adok, de mellette már dobot is akartam. A kisebbik öcsém szervezett be különben. Jó fej volt, jópofa gyerek, megfordult az mindenütt, szóbaállt mindenkivel – ő szerezte a munkát, egy haverjánál, egy maszeknál, aki rózsát nemesített. Nagyon kemény meló volt. Évekig csináltam aztán, nyáron is, meg tavasszal délután, iskola után, háromtól este nyolcig. Egy héten tudtam keresni háromszáznegyven forintot a rózsás embernél. És akkor egyszer – már a Müm Huszonegybe jártam, elsős iparitanuló voltam − egy hatalmas elhatározással nem adtam oda anyámnak az egyheti pénzem. Megvettem rajta az első dobomat.

De az egy baromi kínlódás volt, egy FANTASZTIKUS harc a lelkiismeretemmel!

Még a mai napig is hallgatom. Hogy „hangszert vettél belőle, nem adtad oda! miattad aztán éhenhalhattunk volna!” Borzasztó volt. Apám akkor is kórházban. Anyámmal ez volt az első komoly összetűzésem. Ez BORZASZTÓ volt.

Amikor nyolcadikos lettem, nekem nem kellett pályát választani, mer anyám csinálta azt is helyettem, ö már akkor ott dolgozott a gyárban, ahol most én is dolgozom, és ott hallotta, hogy a szerszámkészítés egy milyen jó szakma, hogy avval milyen jól lehet keresni. Nyolcadikban az iskolában elénkraktak mindenféle papírokat, hogy hová lehet menni, ez miért jó, az miért nagyszerű – de nekem nem sok dolgom volt az egésszel, mer anyám már akkor javába intézkedett a továbbtanulásom ügyében, először megdumálta apámat, aztán ők ketten döntöttek, anyám megszerezte a címeket, beadta a papírokat, és ment minden. Két helyre lehetett jelentkezni, az egyik az szakközépiskola volt, de ugyanott volt a másik is -nahát a szakközépiskoláról ott szépen lebeszéltek, és mondták hogy ez meg új, most indul, ilyen érdekes meg olyan izgalmas, kísérleti oktatás – hát szóval így kerültem oda szerszámkészítőnek.

Általánosba hármas voltam, meg túl sok hajlandóságot nem

mutattam hogy gimnáziumba menjek – hát ez akkor jó lesz. De különben hogy mi ez a szakma, arról nekem fogalmam se volt akkor! Hogy ez mér jó, vagy mér rossz, meg hogy eggyáltalán mit kell majd csinálni, hogy ez az egész szakma MICSODA, arról FOGALMAM nem volt! Annyit tudtam az egészbe hogy pénzt kell keresni, pénz kell a házhoz, meg hát valahogyan tovább kell lépni – hát jó. De érdekelni akkor engem csak egy érdekelt: a dob. Ha akkor valaki úgy rendesen leült volna velem beszélgetni erről, ha úgy komolyan megkérdezték volna, hogy mit is akarok csinálni, akkor kiderült volna hogy csakis zenével szeretnék foglalkozni – dehát én akkor ennek semmilyen lehetőségét nem láttam, és az valahogy meg se fordult a fejembe, hogy hát ez is lehetne egy szakma! Segíteni meg nem is próbált senki. Csak annyi volt otthon, hogy

– Na hát ez van, jó lesz?

– Hát jó.

Hát ugye egy gyereket könnyű elirányítani akár mire, ami egy kicsit is elfogadott dolog, pláne ha a szülei mondják neki – hát egy tizennégy éves gyereket nem nehéz meggyőzni!

– Hát jó lesz.

Elfogadtam. És még abba voltam, hogy majd evvel a szerszámkészítéssel sok pénzt keresek, jut majd haza is, meg lehet majd dobokat is venni – hát így volt.

Úgyhogy mire aztán már valamennyire tájékozódni tudtam, mire már meg tudtam érteni, hogy nekem zeneiskolába kellett volna menni, komolyan tanulni dobot, addigra már annyira belekeveredtem ebbe a szerszámkészítésbe, hogy valahogyan már nem lehetett kimászni belőle. Vagy legalábbis én nem tudtam kimászni. Na, hát akkor ezt elvégzem, kijárom az iparitanuló-iskolát, aztán majd utána jöhet a zene! Teljes erőmből!

Hát aztán ez az iskola – hát nem volt valami jó. Vagy nem volt nekemvaló – nem tudom. Mer nekem mindig óriási erőmbe került, hogy egy négyes vagy hármas gyakorlati munkát meg tudjak csinálni – holott a legtöbb srác csak röhögött az egészen. Én sose voltam egy ügyes gyerek, egy kimondott ügyes gyerek! Hol négyesem, hol hármasom volt gyakorlatból, de mindig komoly kétségek merültek föl az én manuális készségeim iránt. Ezt nekem állandóan mondták! Máig se tudom, hogy van ez – mer hát a dobhoz meg van manuális

készségem? Talán az, hogy a tárgyak, a kézzel fogható dolgok engem nem tudnak eléggé érdekelni, valahogy másmilyen alkotásvágy volt bennem – fene tudja, mert amikor meg kétségbe estem, és nekifutottam valami nehezebb dolognak, hogy önmagam számára bebizonyítsam ezt az úgynevezett manuális készségemet, akkor azért az mindig egészen jól sikerült, a suliban is, a gyárban is! Mindegy, hát így mondom: nem voltam soha egy ügyes gyerek – mer mindig ezt hallottam másoktól. Lehet persze, hogy csak elvették az önbizalmamat! Talán ment volna ez nekem, lehet hogy tudtam volna jól csinálni – csak valami hülyeségeken mégis mindig megbukott a dolog. Lehet hogy ez az egész egy félreértés!

Kezdődött minden avval, hogy nekiállítottak minket reszelni. De már hogy ez mire való, arról nekem akkor gőzöm nem volt! Adtak egy darab vasat, hogy ebből most egy kalapácsot kell reszelni. Hát egy kalapácsot

– hát ez csak érthető! Nekifogtunk, a gyerekek még csak NÉZEGETTÉK azt a vasat, én már három oldalt körülreszeltem. Két nap alatt készen voltam – a többi még csak az egyik oldalával vacakolt! Kész lettem, príma kalapács, vittem a mesterhez.

– Igen, jó – aszondja a mester –, eggyes.

Eggyes! Nem értettem semmit se. Kérdeztem, hogy mér?!

– Hát – azt mondja –, mer ez nincsen síkba. Meg ez itt nem derékszög. Meg ez a rádiusz lehetne szebb.

– Meg mittudomén!

Hát nem értettem az egészet. Csináltam a következőt. Az is eggyes lett! Nem tudtam felfogni, hogy most nekem mér kell egy darabot két meg három hétig ugyanúgy reszelni – hát én végig úgy vettem a dolgot, hogy nekem egy kalapácsot kell csinálni! És amit én csináltam, az egy használható kalapács volt! Lehetett volna vele szöget beverni, vagy akármit csinálni! Úgyhogy ezt, hogy annak síkba kell lenni meg derékszögbe, meg istennyila, ezt egyszerűen nem vettem komolyan! Én a buta agyammal képtelen voltam fölfogni, hogy itt most nem a mennyiség számít, vagy az idő, ők meg elfelejtették megmagyarázni, hogy most az a lényeg, hogy én ezeket a fogásokat százszázalékosan elsajátítsam, hogy később a kis-ujjamba legyen az egész, hogy álmomba is meg tudjam csinálni. Vagy ezt olyan természetesnek vették, hogy úgyis tudom én is, hogy mondani se érdemes? Nahát

tiszta röhej volt. Ezek reszeltek hetekig eggyet, hogy halál síkba meg derékszögbe volt rajta minden – én meg addig csináltam sorozatba a JÓ KALAPÁCSOKAT, egy-gyesre! Hát BORZASZTÓ volt! A végin már csak röhögtek rajtam, mint egy hülyegyereken! Hogy ott sorakozik a HÉT kalapácsom a mester asztalán, mind eggyes! A Sümegi meg, aki az osztály liblingje volt, a legjobb tanuló, a három hét alatt csinált EGGYET, és ötösre. Hát egy kurva szót nem értettem az egészből! És akkor erre azt mondták, hogy nincs manuális készségem. És én elfogadtam. És még nagyon hosszú ideig meg se fordult a fejemben, hogy ez talán nem is így van, hogy ez az egész csak egy oltári nagy féreértés!

És akkor úgy lettem az egésszel, hogy – hát engem ez nem érdekel. Csinálom, valahogy – és kész.

De közbe nagyon szar volt az egész. Mer közbe mindenki azt játszotta, hogy engem segít! Állandóan azt éreztették velem, hogy itt most SEGÍTENEK rajtam! Hogy itt MINDENT megtesznek értem! Úgyhogy már teljesen lekötelezve éreztem magam. Hogyha nem lettem volna érzelmileg ennyire megkötve, biztos otthagytam volna még első évbe ezt az iskolát. De valahogy kénytelen voltam csinálni tovább. Meg voltam fogva. És akkor csináltam – pedig közbe láttam, hogy semmi olyat nem kapok itt, amit én szeretnék. Mindig arról van szó, hogy kapok valamit, de ez csak arra való, hogy valami nagyon rossz érzés legyen bennem állandóan, és amit meg igazából szeretnék megkapni, az egyre messzibb távolodik közben.

Emlékszem, volt egyszer egy ilyen kampány, hogy most oda kell figyelni mindenkinek a szociális körülményeire, meg ilyen hülyeségek. Hogy hogyan tudták ott meg, hogy mi milyen nyomorba lakunk, meg milyen nehezen élünk, én nem tudom – de valahogyan rájöttek. Na ugye én voltam az, akinek soha nem volt zsebpénze, meg hát úgy öltözködésre is elég csóró voltam – hát nem volt nehéz kiszúrni pont engem. De nagyon rossz érzés volt, hogy most mindenki sajnál, meg – –

Akkoriba volt épp, hogy kirándulni megy az osztály. És mindenkinek be kellett fizetni kétszázötven forintot a kirándulásra. És akkor ott valaki a gyerekek közül fölállt, és mondta, hogy nekem nem kell fizetni, mer az én pénzemet már összeadta az osztály. Vagyis hát a Kisszervezet – mer épp akkor léptünk be a Kiszbe, egyöntetűen, az

egész osztály.

Hát ez egy borzasztó élmény volt. Ott ültem, és teljesen sírhatnékom volt, de nem tudtam szólni semmit. Mer ráadásul akkor éppen lett is volna valahonnan pénzem, be tudtam volna fizetni. De ezt megmondani képtelen voltam! A másik meg, a nagy bukfenc az volt, hogy a harmincöt ember közül talán egynek vagy kettőnek tudtam volna elhinni, hogy tényleg most haverilag, jószívvel ad nekem pénzt, hogy én is elmehessek kirándulni! Állati szar volt! Csak ültem ott, és fojtogatott ez az egész, és nem tudtam se tiltakozni, se megköszönni nem tudtam – egyáltalán egy szót se tudtam kinyögni.

Nem voltam egy igazi ügyes gyerek, de nagyon jó-szándékú srác voltam, nagyon szerettem volna mindenkinek a kedvibe járni. Sokszor úgy elkapott a jószándék, a lelkesedés, hogy most valakinek megcsinálok valamit – közbe meg elfelejtettem gondolkodni, elfelejtettem körülnézni. Sokszor tényleg úgy állhattam ott mint a hülyegyerek – hogy csak a nagy jóindulat maradt belőlem, semmi más. Le voltam bénulva. Mer ha az ember azt érzi nap mint nap, hogy mindenki segíteni akar rajta, akkor egyszerűen képtelen lesz ténykedni, képtelen lesz létezni. És mindennek csak mellényúl már, úgyhogy a végin több kárt csinál magának mint hasznot. És akkor aztán már úgy éreztem, hogy nem vagyok egyenértékű a többivel. És ezt állandóan éreztették is velem! Úgyhogy szépen kialakult bennem egy jókora gátlás. Úgyhogy amitől fölépülhet egy épkézláb ember, egy határozott valaki, akire úgy azt lehet mondani hogy nahát egy EMBER, akinek keze-lába van, üzemképes – ezeket a tulajdonságaimat én szép lassan mind elvesztettem ott az iskolába. Bizonytalan lettem, balfasz, béna. Meg nem szerettem az egészet, nem tudtam benne élni. És azt a monoton robotot se tudtam sose megérteni, meg megszokni.

Egy barátom se volt az iskolába, egy haverom se, nem tudtam ott senkit szeretni. Nem tudtam hozzájuk sehogy se kapcsolódni. Hát egyrészt mindig azt éreztem, hogy én kevesebb vagyok őnáluk. Közbe meg tudtam azt is, hogy hát nem éppen egy válogatott társaság ez. Mer ugye akinek általánosba esze van, vagy szorgalma, az elmegy gimnáziumba, abból értelmiségi lesz. Aki meg hát selejt, kettes, hármas – na hát az elmehet az uralkodóosztályba, az jó lesz melósnak. Legtöbb úgy volt ott mint én: azt se tudta hogy került oda, ez adódott,

hát elfogadta, majd lesz valahogy! Kísérleti iskola volt ez, emelt szintű oktatással, három napot padokban ültünk, három nap gyakorlat volt, adott a szakma mellé két év gimnáziumot is, ez teljesen új volt, kísérlet, az országban az első – na hát emellett ugye volt amilyen volt. Idegen voltam benne, nem tudtam szeretni.

Csak a dobot szerettem, annál jobban. Barátaim is csak onnan lettek.

Otthon az egész környékbe minden srác ismert engem a dobról. Tudták hogy én dobolok, és sokszor összejöttünk abba a mosókonyhába, ahol elkezdődött nekem ez az egész. Ott lett egy barátom is, egy nálam körülbelül hat évvel idősebb srác. Aki ugyanolyan csóró volt mint én, és nagyon tehetséges. Óriási volt: sikerült valahogy venni neki egy gitárt, és attól kezdve együtt játszottunk. Volt otthon egy kettérepedt székük, az volt a dobom, és ott csináltuk őnáluk, az anyja meg az apja hallgatták, meg a testvérei, meg a környékbeli srácok is mind összejöttek, a fele az utcán állt, mer nem fért be, az ablakon át hallgatták – és minden este játszottunk evvel a sráccal. Ő se tanult senkitől, de nagyon jól gitározott. Aztán megvettem én is az első dobomat – cintányérom még akkor n.em volt, csak egy szóló kisdobom – de óriási jókat játszottunk!

Hatvanötbe lettem iparitanuló. Hatvanhétbe – másodikos voltam akkor – bejutottam az első zenekarba.

Volt egy srác, műszerésztanuló volt valahol a Váci úton, és őneki volt ismeretsége egy zenekarral. Beszélgettünk egyszer, ő mesélt erről a bandáról, én meg mondogattam neki, hogy milyen jó lenne egy igazi zenekarba dobolni – hát csak úgy mondtam, mer eszembe jutott. Hát mindig az jutott eszembe nekem, másra nem is gondoltam! Akkor aztán egy darabig nem láttam ezt a srácot. Mikor újra találkoztunk, akkor mondta, hogy nincs dobosa a zenekarnak. És akkor el is vitt oda – és elkezdtem ezekkel játszani.

Hát az FANTASZTIKUS volt! Volt egy kis lapos dobom, egy Ludvig dob – „Ludvig”, hát ez volt ráírva, de hát egy igazi Ludvig az márka, az óriási pénz, ez valami fuserált bécsi Ludvig lehetett, kilenc forintér vettem hozzá dobverőket – de nekem így is nagyon jó volt. Leraktam ott egy székre, úgy doboltam. És a srácok szereztek hozzá egy kölcsön cintányért, egy cseh Troát. És akkor – –

Hát valami HIHEtetlen volt! Én ezt SEHOL nem tanultam! Csak

úgy JÖTT! És a legmenőbb akkori Sedóz-slágereket egyből ledoboltam, és ezeknek baromira tetszett! Akkor sláger volt a Sémák. Á-dur, G-dur, H-dur, mindenfajta Sémák. Hát nem volt olyan különlegesen nehéz, maga a dallam adja a ritmust is, a beszállást is, kiállást is, mindegyik ugyanarra a szerkezetre épül föl, a szerkezetet tudtam, hát pontosan tudtam mindig hogy mit kell csinálnom! De nagyon szépen ment. És ott nekem nagyon jó volt. Állatira tetszettem mindenkinek. És mind boldogok voltunk.

Topis kis zenekar volt, a szerelés minimális, a többinek is pont úgy mint nekem. De megpróbáltunk mindent. Összejöttem mindenféle elárvult dobosokkal, akik bedobták a törölközőt, feladták az egészet, megnősültek, gyereket csináltak, és a megmaradt toplák szerelésüket pitiáner összegekér eladták – aminek én MARHÁRA örültem, mer így juthattam hozzá egy-két darabhoz. Olcsón volt – de nekem BORzasztó erőfeszítésbe került, dolgozni kellett az iskola mellett, meg rengeteg mindenről le kellett mondani, hogy párszáz forintér vehessek valamit. De vállaltam! Vettem először egy alsó tamot. Azután vettem egy cintányért. Aztán vagy két év után egy lábcintányért is. Hát az már majdnem teljes szerelés! Avval aztán mentünk kultúrházakba, klubokba, minden felé zenéltünk. ÓRJÁSI lelkesedéssel! És azt hiszem nagy tehetséggel – had mondjam így, mer így érzem, hogy nagy tehetséggel!

Csak hát azért ez így mégse ment. Mer akinek a bandából lett valahogy jobb szerelése, az továbbment jobb zenekarba. Aki meg látta, hogy neki sehogy nem lesz már jobb, az szép csendben elmaradt. Úgyhogy lassan oda lyukadtunk ki, hogy ahhoz hogy megmaradjunk, szerelés kéne – szóval pénz kellene. Hát a végén aztán ezen szét is esett az egész. Úgyhogy mire én valahogy összeszedtem a teljes szerelésemet, addigra ez az együttes már nem létezett.

Elvégeztem az iskolát, megkaptam a szakmunkásbizonyítványt – irány a gyár. Ez is ugyanúgy magától ment, mint ahogy az iskolába kerültem: anyám ott dolgozott már, ő elintézte, megvan a helyem, mehetek – én meg mentem.

Hát aztán szépen lassan kiderült, hogy ez nem egészen az a jó szakma, aminek gondoltuk, vagy hát aminek anyám gondolta. Nem is olyan lassan, mer elég hamar kiderült. Hogy közel se lehet azt a pénzt megkeresni, amit vártam – meg hát amúgy is.

Ha így bekerül az ember valahová, akkor elsőszöris fölmérik, megsaccolják – csak úgy, ránézésre, ismeretlenül. És aszerint adnak neki valami munkát. Ha sokra saccolták, akkor ezt vagy igazolni tudja, vagy nem. De ha meg kevésre becsülték, és aszerint adtak neki helyet meg melót, akkor neki a munkától teljesen függetlenül teljes mellbedobással kell harcolni azért, hogy állítsák a mércéjét magasabbra. Ha ezt nem teszi meg, akkor marad amit első lépésbe elképzeltek róla, bekategorizálják, és onnan már ki nem mászik többé. Vagy csak nagyon-nagyon kemény munka árán mászik ki. így valahogy jártam én is.

Sok mindentől függ az előmenetel, nem csak az embertől magától. Függ attól, hogy milyen emberek közé kerül a krapek. Hogy ott hogy nyúlnak hozzá, milyen szemmel nézik. Hogy milyen gépet kap, milyen munkát kap. A körülményektől függ leginkább – de mikor meg ítélkeznek fölötte, akkor soha nem a körülményeket nézik, mindig csak a végeredményt, a lerakott munkát. Hogy azt HOGY csinálom meg, az csak rám tartozik. És annyit beszélnek mostanába munkapszichológiáról – csak épp a munkahelyen nem alkalmazzák. Nem tudom, lehet-e alkalmazni, ér-e valamit, lehet hogy tíz év múlva, húsz év múlva már figyelembe veszik majd egy gyári műhelyben is a munkapszichológiát – csak addig HÁNY ember fog tönkremenni! Rengeteg.

Hát én rosszul indultam, meg rosszul is folytattam. Nade hát voltunk az osztályba harmincötén – a többi hogy kezdett, meg hogy folytatta? Ha tíz maradt, aki még mindig a szerszámkészítő szakmába piszmog valahol, akkor kurva sokat mondtam! Akibe mozgott valami, az mind továbbállt! Volt aki rendőrnyomozó lett. Van aki elment színésznek. Sok a párt útján lépett le. Van egy csillagász is! Meg mittudomén!

Volt egy kis alacsony krapek, a Nóvák – az érdekes, annak miniszter volt az apja, nem tudom milyen elgondolás alapján adták szerszámkészítőnek. Mi nem nagyon tudtuk hogy micsoda az apja, csak egyszer bejött meglátogatni a fiát, két hatalmas nagydarab birkózó jött vele, először fogalmunk se volt mit akarnak, meg hogy kik lehetnek, csak egy perc alatt megváltozott minden a tanműhelybe, a mesterek is teljesen zavarba voltak, mindenki hülye lett hirtelen – na aztán kiderült hogy a Novák-nak a faterja jött el, és hogy

nemtudommilyen miniszter a szivar, baromi nagy ember − −Na ez a srác is velünk végzett, aztán a Momba kezdett el dolgozni. Evvel nem tudom mi lett, de nincsen már ott ő se.

Én több mint kilenc évig maradtam, majdnem tíz évig voltam szerszámkészítő. Aztán tíz év után átmentem a szomszéd műhelybe, köszörűsnek.

Amikor elkezdtem zenélni, megnövesztettem a hajamat. Attól kezdve nekem mindig nagy hajam volt. Na ugye az iskola miatt sokszor le kellett vágatni, úgyhogy egy ilyen vegyes dolog volt ez, nyáron mindig megnőtt nagyon, ősszel valamit rövidült – de azért úgy viszonylag hajam volt mindig.

Na aztán hát a gyár! Ott aztán örökké ment a bunyó a hajam miatt. Először mindig a munkával kapcsolatban kötöttek belém. Hogy beleakad a gépbe, elkapja a fúró, meg ez lesz, meg az lesz. Hát így nem nagyon ment. Mer bebizonyítottam, hogy ez hülyeség, mer hát a fúrógép napjában nem forog többet tíz percnél, akkor is olyan az ábra, hogy nem kapHAT el, meg akkora hülye se vagyok azért, hogy olyan közel dugjam az orsóhoz a fejem! Akkor hogy erre süket voltam, jöttek ilyen haveri szövegekkel, hogy

– Hát mégis, hát mi a francnak ez? Hát nem divat ez már! Nem vagy te olyan bunkó, mint ezek a vidékiek, táskarádiós parasztok! Nem vagy te hülyegyerek, hát vágasd már le! – így szépen szelíden, a lelkemhez!

De így se ment! Mer én meg rájöttem arra, hogy ez egy olyan pont, ahol ellenkezhetek! Mer még mindig jobb, ha ezer baszogatnak, mintha komolyabb dolgokér! Mer így akkor talán észre se veszik, hogy nagy a szájam, nem nagyon fogom be a pofámat – hát ha ezt az oldalamat néznék, akkor tényleg nagy cikik lehetnének, igazi cikik! Hát akkor inkább ez legyen. Úgyhogy sokáig tartottam magam, mindig kijátszottam az utolsó passzomat is.

Csak azér néha nagyon durvára fajult a dolog. Egyszer az egyik krapek, aki így hivatalos volt ilyen vonalon, kitalálta, hogy védőháló kell a fejemre. És hivatalosan: lehoztak a műhelybe ilyen hajlefogókat vagy mi a kutyaszart, hogy én azt kössem föl! Hát nagyon tudták ők, hogy az ember a haját nem azér növeszti meg, hogy begyömöszölje egy ilyen hülyeségbe! Hát BORZALMASAN nézhettem ki benne – nem tudom ugyan, mer egyszer se vettem föl. Akkor aztán mindenki

állati hivatalos hangot ütött meg, hogy én nem használom a hálót. De mindennapos baszogatásnak voltam kitéve! Pedig az egészet csak nekem találták ki! Hát nem hiszem el, hogy ez országos probléma, hogy a pártközpontból leszóltak volna, hogy ezentúl minden nagyhajú embernek háló kell!

Meg nem hiszem el hogy én annyira számítanék, hogy az én egészségem vagy életem olyan nagy gond lenne ezeknek! Hát máskülönben az ujjamat akármikor elvághatom, a lábamat összetörhetem egy nagy vassal, a kezemre rábaszhatok kalapáccsal – bármit tehetek, senkinek nem fáj! Csak énrám magamra van bízva minden ami munkavédelem! Akkor pont a hajam miatt aggódik mindenki?

A végin aztán ez csak oda vezetett, hogy engedtem. Mentem borbélyhoz inkább. Mer az az igazság: kicsit túl érzékeny is vagyok. Nem bírom ki, ha mindenki engem ugrat. Meg amúgy is eléggé kilógtam mindig a sorból, mer nem tudtam soha fölvenni azt a stílust ami nálunk megy – hát nagyon soká feszíteni ezer se lehetett. Meg én azt hiszem: a békesség kedviér sokmindent megteszek, tán olyasmiket is, amit nem kellene. Tudtam hogy magamat csapom be vele, de azér megnyiratkoztam. Csak hogy megin mosolyogjanak rám, meg kedvesek legyenek hozzám! Meg mittudomén.

Végül mindig megnyiratkoztam. Elég nagy szerepe volt ebben anyámnak is, mert ő mindig nagyon szeretett volna engem úgy látni, ahogy a szerinte rendes embereknek, komoly embereknek tetszek. És az hogy hagytam magam anyámtól valamennyire befolyásolni, az egy picikét talán az előnyömre is vált – ez az igazság. Mer így azért egy kicsit mégis visszaszorult az az én ÁLLATI nagy szembeállásom a világgal. Enélkül én azt hiszem sokszor a falnak mentem volna.

Egyszer nagyon át is rázott anyám. Indultam volna haza a gyárból – anyám elkapott a portán. Elém állt nagy izgatottan, hogy

– Épp most volt itt a főnököd – azt mondja –, és panaszkodik, hogy nem is tudja mit csináljon veled. Mer holnap jön egy küldöttség a minisztériumból, végigmennek a gyáron, neked meg ekkora nagy hajad van megin! Hogy nem is tudja: küldjön haza szabadságra? vagy mit találjon ki? Mer – azt mondja – téged se akart megsérteni avval hogy nekedesik, de hát viszont – –

Én meg halálosan komolyan vettem az ügyet. Jó. Hát persze, na,

MINISZTÉRIUM! Meg ugye az se lehet, hogy anyám tartsa a hátát miattam, meg – mittudomén, nem is nagyon gondolkoztam akkor valahogy, csak elmentem a borbélyhoz és megnyiratkoztam.

Estefelé hazamentem. És anyámnak piszok jó kedve van. És nekem meg rettenetesen szar kedvem van. Lehetett is látni rajtam, észre is vette anyám – és egész este engem cikizett! De marha vidáman és fölényesen, föntről! Én meg még akkor se értettem semmit! Csak másnap benn a gyárba. Mer természetesen egy SZÁL vendég nem jött, sehol semmi, de SZÓ se volt küldöttségről!

És akkor odajön a művezetőm – én persze úgy tettem, mint aki semmivel se törődik, csak csináltam a dolgomat – odajön hozzám a művezetőm, vigyorogva. Röhögve! Hogy

– Na mi van, öreg? De jó hárid van! Megnyiratkoztál? Mér nyiratkoztál meg? – meg így.

De röhögve! Meg a többi is, mind! Szóval, a művezető is tudott a bundáról. Lehet hogy együtt beszélték meg anyámmal. De baromian élvezték a dolgot! Várták persze, hogy majd megkérdezzem, hogy – Na mi van, hát mikor jön a miniszter? – hogy majd akkor tőlük tudjam meg, hogy én itten át lettem baszva, és majd még nagyobbat szórakozzanak rajtam! De azér ebbe már nem mentem bele. Csak próbáltam én is vigyorogni, vissza rájuk. Mint akinek nagyon tetszik a buli. De mint a hülyegyerek, tényleg! Iszonyú szar volt.

Anyám meg apám elég sokat veszekedtek is. Mindig a pénz miatt. Hogy sose volt egy fillér se a háznál, csak legföljebb fizetés napján. Hogy sokszor volt úgy, hogy beszart minden, nincs tovább – és akkor persze a vége az, hogy egymást gyilkolták. Pedig nem azér nem volt pénz, amér apám ivott – hanem hát; egyszerűen nem volt! Anyám meg annyira nem tudott elnéző lenni, hogy azt a liter bort is a szemire hányta apámnak, amit néha megengedett magának. Az elején ritkán – aztán később már rendszeresen ivott apám. De valahogy nem a család elől vette el ő azt, általába nem abból vett amiből éltünk, hanem mittudomén, valahogy hozzájutott, külön keresetből – például összegyűjtötte a száraz kenyeret, eladta, abból – hát fantasztikus! És még ezt is a szemire vetette anyám!

Mindig emiatt volt a cirkusz. Meg azt hiszem hogy anyám ügyetlennek tartotta apámat. Hogy mér nem tud segíteni a családon! Nem tudom hogy volt ez, hogy tulajdonképpen milyen lehetőségek

lettek volna akkoriba arra, hogy apám többet keressen, hogy hagyott-e ő valamit kihasználatlanul – nem tudom. De hát beteg volt állandóan! Meg négy gyerek – hát mindent megettünk!

Azért nagyon szerették is ők közbe egymást, tudom, ezt is tudom. Csak azér ez mindig egy gát volt közöttük. És amikor már úgy rendesen ívott apám, akkor anyám sajnos azt is megtette, hogy egy kicsit apám ellen fordított minket. És ez nagyon szar volt. Később értettem aztán meg, hogy hogy is volt ez: arra kellett neki, hogy a saját helyzetét megerősítse. És akkor utólag eléggé gyűlöltem érte anyámat.

Apámtól különben én mindig féltem valahogy. Meg egyáltalán nem volt vele közeli kapcsolatom. Valahogy a viselkedésével váltotta ezt ki, hogy meg se próbáltuk soha megszegni a három lépés távolságot, eszünkbe se jutott, mer lehetőséget se adott rá! Már eleve a megszólítás is − hát én még húszévesen is „apukám”-oztam, és nem tegeztem őt! Anyámat igen, meg ővele sokkal normálisabb kapcsolatom volt ilyen szempontból – de apámat nem tegeztem. Nem is magáztam, hanem valami ilyen hülye módon ment ez, hogy „apukám tessék szíves elengedni moziba”. Szóval nem volt meg vele az a kapcsolatom, hogy ne lettek volna gátlásaim feléje. És ez nagyon rossz volt, és én állandóan szerettem volna közelebb kerülni hozzá – de valahogy nem jött ki a lépés soha.

Amikor kitaláltam, hogy bort veszek neki, hogy beszélgessen velem – hát az szédületes volt. Nem volt ez ilyen tudatosan eltervezve, hanem egyszerűen csak örömöt akartam szerezni neki – csak közbe egy kicsit számítottam azért arra is, hogy hátha majd így közelebb kerülünk egymáshoz. És tudtam hogy én is milyen gátlásos vagyok, hát majd ha együtt iszunk, úgy talán megváltozhat minden. Tizenkét éves lehettem, vagy tizenhárom, valahogy így – hát én akkor még soha nem ittam, nem is próbáltam még! És akkoriba elég sok bajunk is volt egymással, apám valahogy nem szerette, hogy nem mutatok elég rátermettséget az életre, nem vagyok elég talpraesett, talán elég értelmes se vagyok, vagy legalábbis mások szemébe nem vagyok az. Én meg akkoriba nagyon sokat szenvedtem apámtól, úgy általába az életvitele meg a cirkuszok miatt, meg még azon felül elég sokszor büntetett is engem, letérdepeltetett, meg sarokba állított, meg ilyen dolgok. Hát így talán segíteni lehetne a bajokon, hátha!

Volt valahonnan egy százasom, valami munkával kerestem. Anyám

tudott róla, de nem adtam neki, nem is kérte, csak úgy számontartotta. És, hát ezen a pénzen vettem két üveg bikavért. Sutyiba megvettem, hazahoztam, de anyám miatt nem hoztam egyből be, hanem hátravittem a sufniba és eldugtam, úgy jöttem be. Anyám portás volt már akkor, éjszakára ment be, készült már indulni. És akkor – hát anyám mindent azonnal észrevesz rajtam! – csak rámnézett, és egyből azt kérdezte hogy hol a pénzem. És teljesen lerítt a pofámról hogy nincs meg a pénz. És akkor ott nekemesett, hogy hol a pénz, elherdáltam a pénzt – én meg nem feleltem, hanem összevigyorogtam apámmal, aki hát rögtön tudta, hogy olyasmire költöttem ami neki is jó lesz, meg anyám is megértette hogy apámmal kapcsolatos a dolog, talán még a bort is kitalálta, és BORzasztóan kikelt magából és apámat is lehordta mindennek, meg engem is, és iszonyú idegállapotba elment dolgozni.

És akkor én egy csomó bűntudattal, de közbe meg izgatottan és reménykedve is előhoztam a sufniból a két üveg bort. És apám örült neki, és felbontottuk, és töltöttem két pohárba és koccintottunk, és életembe először megpróbáltam inni.

Olyan félig sötét volt a szoba, nem gyújtottuk meg a villanyt, csak a konyhában égett – és akkor én azt hiszem hogy egy pohár bortól berúgtam. Persze állati felnőttnek éreztem magam, és rögtön azt hittem hogy most már evvel egyenrangú vagyok az apámmal. És akkor nagy lelkesen nekiestem hogy meséljen nekem, meséljen a fiatalkoráról, meg hogy milyen az hogy inni, meg milyen az hogy LEGÉNYNEK lenni, meg hogy mondja el hogy milyen legyek, meg egyáltalán hát MONDJON valamit!

És akkor ő csak nevetett rajtam.

Én éreztem hogy egyre jobban berúgok, pedig nem ittam akkor már többet, mégis éreztem hogy teljesen elszédülök, és elkezdtem én is nevetni, és csak röhögtem, röhögtem – és akkor a végén az apám azt mondta hogy

– Na feküdj le.

Ha akkor két értelmes szót szól hozzám! Ha mesél valamit – akármit, csak valahogy meg lehessen kapaszkodni benne! És elkezd terelni engem valamerre! Akkor én is teljesen más lettem volna attól kezdve, hát én is rögtön beszélőképes lettem volna!

De ő ezt kihagyta! Kihagyta! Csak KINEVETETT engem! Hát a

gyereket, ugye, aki berúgott egy pohár bortól – és mondta hogy elég. Kész. Gyerünk lefeküdni.

És én akkor láttam hogy ott a másfél üveg bor, és hogy nem sikerült az egész. Eszembe jutott az elveszett pénzem, meg az anyám arca ahogy elment, és – hát hülye voltam. Nem érte meg. Nem kellett volna. És szédülten lefeküdtem és elaludtam.

Aztán egyszer, már később, jóval később, lehettem már vagy tizenhat éves – akkor apám kezdte, akkor teljesen ő akart beszélni velem – de akkor meg olyan váratlanul ért az egész, hogy én passzoltam vissza neki a labdát. Ez valami vasárnap délután lehetett, valahogyan kettesbe maradtunk a lakásba – és ő egyszercsak minden bevezetés nélkül elkezdett beszélni nekem. A nőkről. Csak úgy. Hogy azokkal vigyázni kell, meg hogy mi mindenre kell velük figyelni – meg mittudomén.

Hát nagyon mellément az egész. Hát nem tudom hogy mit képzelt ő rólam! Hát tizenhat éves voltam, de nekem FOGALMAM se volt hogy mi az hogy NŐ! Mer voltak már nekem vágyaim, de az csak egy nagy köd volt, szóval nem úgy hogy most én ezt akarom meg azt fogom csinálni, hanem hát egészen halványan és gyerekesen! Meg egészen titkos gondolataim voltak nekem ezek − úgyhogy én azonnal fülig pirultam, és azt se tudtam hogy mit csináljak, ö meg elmondott egy sor fontos dolgot, olyanokat, amiket vagy TÍZ év múlva értettem csak meg, hogy ha én kapcsolatot akarok egy nővel, akkor nekem mikre kell vigyáznom, hogyan kell viselkednem – és én semmit nem fogtam föl belőle. És akkor megintcsak oda sült ki az egész, hogy én gyerek vagyok, hogy én hülye vagyok, hogy én semmiből nem értek semmit! És BAROMI rossz volt az egész. Már akkor is éreztem félig-meddig, hogy hogyan lett ez mindenestül elszúrva, meg később még jobban megértettem. Apám meg teljesen tehetetlen lett. És akkor már úgy véglegessé vált, hogy nincsen kapcsolatunk.

Akkoriba jött aztán az, hogy meg is támadtam őt gondolatba, vádoltam, és anyám mellé álltam. Apám akkor nagyon belement az ivásba. Azt hiszem ez eléggé közrejátszott abban is hogy meghalt. Akkoriba sokszor csinált cirkuszokat – és én úgy lassan kikerültem a hatása alól, nem kerestem tovább a kapcsolatunkat. Apám cirkuszozott, anyám meg ezt a saját javára fordította, és mi gyerekek melléje álltunk. Csak később jöttem rá, hogy ez mennyire taktika volt

anyámtól – de hát ezt még most se lehet megmondani neki.

Aztán már csak egyszer volt olyan, hogy próbáltunk beszélgetni. Ez hetvenegy február huszonötödikén volt, este – biztosan tudom a napot, mer másnap vonultam be katonának, február huszonhatodikán. Jókedvünk volt akkor este, és én azt hiszem hogy nagyon szerettem akkor az apámat. Egy ing volt rajta meg egy hosszú alsónadrág, borostás volt az arca, mindig így járkált otthon – ő mindig teljesen otthon tudott lenni! −, volt talán egy üveg bor is, és beszélgettünk. És akkor én úgy éreztem, hogy minden rendbejöhet még köztünk, és hogy valamikor majd még jókat fogunk beszélgetni az apámmal -és akkor valami hülyeségen összevitatkoztunk. Mer megint: ő elkezdett volna tanítani engem, figyelmeztetni valamire – de olyanra, amiről én még eggyáltalán semmit se tudtam, és ezért nem érthettem semmit abból amit mond. Arról beszélt volna, hogy milyen lesz majd a seregben, meg mikre kell ott vigyázni nekem – és én meg első pillanattól ellentmondtam neki. És marhára úgy éreztem hogy igazam van – pedig hát fenét volt igazam. Csak én még akkor annyira hittem mindenbe! Nem pont a katonaságba, mer azt nem gondoltam hogy ott valami jó vár rám – de azért úgy gondoltam akkor még, hogy az ember sorsa attól függ, hogy hogyan állja meg a helyét. Azt gondoltam hogy ha én ott tisztán és becsülettel viselkedek, és megcsinálom ami rám van bízva, akkor ott baj nem lehet. Hát én akkor egy nagy lendületbe voltam, holnap megyek, és úgy ahogyan az ember valamibe belekezd, hát nyíltan és becsületesen állok oda! Meg különben is, hát ÉN megyek oda, és ÉN leszek ott, NEKEM kell megoldanom, nem neki, hát mit − −

Most már tudom hogy marhára igaza volt az apámnak. És csupa olyan dolgot mondott, amit két hét múlva már értettem, mer közbe a saját bőrömön tapasztaltam – de akkor nem értettem semmit. És lehet hogy szemtelen is voltam vele, habár ezt nem tudom magamról elképzelni, hát talán nem, csak buta voltam, csak fújtam a magamét, nem is figyeltem rá, apám meg látta hogy ez most megin nem sikerült, meg biztosan tudta már azt is hogy nincs már több idő, hogy most utoljára nem sikerült, és teljesen tehetetlen lett és indulatba jött és SZÁJONVÁGOTT.

Én soha nem bírtam elviselni ha ütnek. Talán nem vagyok annyira buta, hogy szóval ne lehetne meggyőzni engem, ha jobb passzba

vagyok, értem amit megmagyaráznak – de az ütést SOHA nem bírtam, már öt éves koromba egyszer sokkot kaptam, mer megvertek igazságtalanul, egy NAPIG bőgtem miatta, egyszerűen nem bírtam abbahagyni! Most már tudom, hogy ezt a pofont elfogadom apámtól. Talán ez az eggyetlen pofon amit elfogadok tőle. De akkor BORZASZTÓAN megsértődtem. Hát SZÁJON VÁGOTT! POFONÜTÖTT! A fölnőtt fiát!

És akkor nem beszéltünk többet. És reggel is úgy akartam elmenni, hogy nem beszélek vele, nem is köszönök neki. Pedig már akkor szerettem volna békülni is, de a méltóságom vagy nem tudom micsodám azt kívánta hogy ne szóljak hozzá, hogy éreztessem vele hogy azér megütnie nem kellett volna. Nyolcra kellett menni a művelődési házba, még feküdt apám – aztán végülis adtam neki egy puszit. Megpusziltam, pedig nagyon nem akartam. Úgy szúrt az arca, a borostája – – Többé nem láttam. Utána már nem találkoztunk. Elmentem, ő meg meghalt.

Próbáltam még hazajönni, anyám leveleire próbáltam elkéredzkedni – de nem sikerült egyszer se. Csak már a temetésre.

Én katonaruhába álltam ott, valaki szólt hogy vegyem le a sapkámat, egy szomszéd, és arra összpontosítottam minden erőmet, hogy ne bőgjem el magamat. Hogy mégis katona vagyok, meg mittudomén, hát nem tehetem meg, hogy ott sírok. Itt van az apám, akitől egész életembe féltem, meg akit nagyon szerettem, leeresztik – és csak arra vigyáztam, hogy valamiképpen úgynevezett férfi maradjak – pedig hát annyira nem számít – – Anyám ott kinn a temetésen összeesett. Nem is tudott visszamenni, úgy vitték haza.

Hát a honvédség – az egy külön tészta. Hát az valami BORzasztó volt, ÁLLATI sztorikon mentem keresztül, aszittem nem bírom ki – hát az FANTASZTIKUS volt!

Már a bevonulás is: reggel nyolcra be a kultúrházba, sorbaállítottak minket, még egy orvosi vizsgálat, utolsó ellenőrzés, de teljesen mindegy volt már hogy kinek mi baja – hát bejött egy manus, térdig lógott a két heréje, akkora lába volt mint két hordó: körbe megfogdosta a katonaorvos, „alkalmas!”, ráírták a papírjára, mehetett! Na akkor megin sorakozó – és akkor már kerítés volt, mi belül, a civilek kívül, kint mindenki sírt, mi meg csak álltunk, azt se tudtuk mi lesz, hova megyünk – na indulás, századba állva, végig a főutcán, egyszerre

lépni, énekelni, egy kislány szaladt mellettünk a járdán, végigsírta az utat, a fiúja meg ott a sorba mivelünk bőgött, nem lehetett odajönni hozzá – hát mér nem? meg lehet ezt érteni? −, akkor fölszállás a vonatra, indulunk valahova, nem tudjuk hova, meg se áll a vonat az állomásokon, fegyveres őrizet, már annyira vigyáznak ránk – hát minek? meg kéne szökjek? mér, hát mi lesz?!

Már odamenet összeakadtam mindenféle emberekkel, fantasztikus krapekokkal. Az egyik kiadta magát hegedűművésznek – kiderült aztán hogy szart se ér, nem ért SEMMIhez, csak egyszerűen megpróbált kicsikarni egy jó beosztást – sikerült is, bekerült a zenekarba, pedig FINGJA nem volt a zenéhez! És még majdnem lecsuktak miatta! Mer összevesztem vele, ő meg bemondta hogy én politikailag megbízhatatlan vagyok, és majdnem lesitteltek! Holott a zenén vesztünk össze, mer rájöttem hogy életibe nem látott még hegedűt!

Ez a dagadtlábú gyerek a konyhára került valahogy, de hát azt se bírta, hát egyszerűen ÖSSZEESETT, örökké összeesett, hát képtelen volt csinálni ezt a baromságot! Leszerelték aztán, hat hónap után, de addigra kész volt egészen, egy idegroncs volt.

Tíz nap alatt én is készen lettem. A FÖLDIG megaláztak minket. A NULLÁVAL tettek egyenlővé. Ez volt a legborzasztóbb: amíg az ember rájött, hogy menynyire semmi. Hogy mennyire egy zéró, a mások akaratával szemben! Hogy itt aztán most BÁRMIT tehetnek vele, megtehetik: kiszolgáltatott. Hogy kész, már nem ember többé, csak volt ember. És már életbe maradni is csak úgy lehet, ha még jobban megalázza magát, ha azt hazudja hogy ő itt szívvel-lélekkel ugrál, és boldogan kinyalja a seggit ezeknek. Mer ha csak egy mozdulattal, egy arcvonással is ellenáll, megpróbál ember maradni, azonnal megy tovább a gyilkolás, és akkor egészen alányomják. Hát itt majdnem meghaltam! Már úgy volt hogy kész! Már én szépen eldöntöttem, hogy itt most szépen meg fogok dögleni. Csak még a módját nem tudtam. De azt tudtam hogy nem bírom ki! Hát vagy valahol őrségben agyonlövöm magamat, vagy kitörök egyszer, elkezdek ugatni és lelőnek ők, de valamit csinálni fogok, mer ezt élve ki nem bírom!

Idáig jutottam el tíz nap alatt. Hát tíz nap alatt átláttam már az egészet, ennyi nekem bőven elég volt! És akkor még utána jött a

majdnem teljes két év – –

A dob mentett meg. Meg az hogy távírász lettem.

Híradós századhoz kerültem. És ott elkezdtem morzézni. Hát jó fülem van, meg érzem a ritmust – csak elkezdtem és egyből észrevettem, hogy ez jó lesz nekem. JÖTTEK A HANGOK! És élveztem, örültem neki! Meg érdekelt az egész: hát ezek jelek, egy jelrendszert adnak össze, jönnek a hangok és értelmük van! – és akkor így ebbe valahogy meg tudtam kapaszkodni. Nem is volt ez tudatos, csak azon vettem észre magam hogy csinálom, hogy dolgozok. Meg hogy elkezd tisztulni körülöttem valami. Mer evvel meg tudom védeni magam! Hogy kellek valamire, van már helyem, még ha a legutolsó hely is, de létezhetek benne, mer valahogy mégiscsak hagynak élni, mer használható lettem. Hát mint a ló, hogy húz, holnap is húzatni akarunk vele, hát akkor nem verjük agyon, még vigyázunk is rá valamennyire, nehogy elromoljon – de hát akkor is! Mer ez az egész börtön tovább is érvényes rám – de valahogy mégis legalább élni hagynak benne. És rádiótávírász lettem, és mer jól csináltam beraktak olyan állomáshelyekre, ahova csak a politikailag legmegbízhatóbbak kerültek! És anélkül hogy tülekedtem volna, a kilencedik hónapba rádióállomás-parancsnok lettem, az ezredparancsnok rádiósa! A legtitkosabb hülyeségek mentek át a kezemen, adtam, vettem, élveztem, marhára nem érdekelt hogy mi van az üzenetekbe, egyszerűen csak tetszett, hogy jönnek rohanva, izgatott pofával, nyomom a kezükbe a táviratot, olvassa a krapek, spuri el – jól van, én meg mehetek estére dobolni!

Tulajdonképpen úgy kerültem a híradósokhoz, hogy doboltam. És viszont így, hogy híradós voltam, dobolhattam. Volt egy tiszti klub, ott játszottunk, tiszteknek, tisztfeleségeknek, minden héten kétszer-háromszor is. Aztán úgy rájöttek, hogy nem is dobolok rosszul – fizetgették nekem a nagyfröccsöket a főtörzsőrmesterek, tetszett még nekik is! Volt másik dobos is, de nem számított az se hogy harmadikos öregkatona, mer az egész laktanya elismerte, hogy én jobb vagyok. Na tényleg, ez egész jó dobos! Jó távírász is, meg dobol is, hát egészen alkalmazható fazon! Na had éljen akkor!

Csak azér közbe állati szar volt az egész. Kinőttem az első nyolc hónapot, már nem voltam kopasz, meg azt a sokfajta szemét munkát már nem velem csináltatták, hanem az újakkal – de hát a lényeg azér

ugyanaz maradt. Meg ott mindent végignézni, nap mint nap, még ha nem is rajtam csattant hanem másokon – a gyomrom kavargott tőle. Nem haltam meg, élve maradtam – de minek? Ahogy ezt az egészet így átláttam – elkezdtem iddogálni. Akkor kezdtem én el inni. Mer valahogy ez az egész buli olyan fölnőtte tett belül. Hagytam már mindent a maga útján futni, nem kapálóztam már, amit gondoltam megtartottam magamnak – és ittam. Végignéztem az aznapi látnivalókat – aztán ittam rá pár üveg sört. Ott kezdtem el nagyon rászokni.

Amikor a gyárba dolgoztam már, egy idő után hozzáfogtam dobot tanulni.

Hát világos, hogy tanulni kell. Mindegy hogy mit tudok már, mer az teljesen nem számít, ahhoz hogy én dobolhassak, rendesen végig kell járnom a zeneiskolát, mer másképp nincs papír, nincs jogosítvány. Hát akkor tanulok! Mer én dobolni akarok!

Hirdetésre mentem el egy helyre – véletlenül ezt találtam, hát másról én nem tudtam. Nem állami zeneiskola volt ez, hanem a szakszervezetnek valami munkaközössége. Én nem tudtam, hogy ez csak egy üzlet, hogy csak arra való, hogy pénzt szedjenek be avval hogy úgynevezett zenészeket termelnek! Hogy papírt adjanak minél nagyobb dohányér – hát honnan tudhattam volna!

Másfél évig jártam egy Kaszás Ottó nevű krapekhoz, aki a Mulen Rúzsba dobolt, meg közbe tanított is. Marha furcsa szivar volt, beugrottam neki, valahogy hittem benne, nem tudom mér – hülye voltam. Másfél évig fizettem neki, meg még egy nőnek is közbe, akit ő ajánlott, akinél énekelni tanultam – hát nem érdekelt engem az éneklés, de mivel hogy csak egyedül dobbal nem lehet kategória-vizsgát tenni, kell mellé még valami más is, hát jó: énekeltem. Mindenféle szemeteket, nagy csomó Szécsi Pál-, meg Korda-számot, meg mittudomén már milyen szar slágereket kellett megtanulnom – mindegy na, ha ez az ára a dobnak! Mer elkezdtem még hegedülni is, hogy majd az jó lesz második hangszernek -de akkor hogy ne azt, hanem inkább énekeljek – így aztán énekeltem is. Sohase vettem én komolyan ezt a második hangszert – de hát ha muszáj, csinálom. Munka mellett, meg még túlóra mellett, sokszor azt hittem nem bírom felemelni már a dobverőt se, olyan kimerült voltam, meg hát nagy kalap pénzér, hordtam ezeknek a dohányt másfél évig – na akkor már

úgy volt hogy mehetek vizsgára.

De nem mehettem mégse, mer akkor berántottak katonának.

Akkor jó nagy szünet. Mer mikor leszereltem, hát eléggé meg voltam rendülve, nem akartam visszamenni, valahogy nem volt erőm hozzá. Aztán mégis visszamentem. Közbe a Kaszás csinált egy új dob-iskolát, már avval tanított – akkor ezt is végigvettem. Aztán hát végre már mindenfajta iskolát végigcsináltam, minden könyvet végigtanultam, már nem tudtak előhozni semmit se, hogy még mi hiányzik, hát most már ki kell hogy írjanak vizsgára! Be is írta akkor a Kaszás a nagykönyvbe,, hogy „vizsgára mehet”, aztán még átpasszolt valami fiatal krapeknak, még az helyettesítette a vizsgáig, mer hogy ő most el fog utazni, mittudomén hová, külföldre, turnézni, az énekes csajjal, akinél énekelni tanultam. Na had menjen, most már minden oké!

Bementem akkor befizetni a négyszáz forint vizsgapénzt a kategória-vizsgára. Bemegyek, és mondom, hogy mit akarok. Jaaj, hát ez nem megy, nem lehet! Mer ám közbe bevezették, hogy most már a hivatásos zenészeknek érettségi kell. Szóval hogy csak akkor mehetek vizsgára, ha megvan az érettségim, vagy ha legalább most végzem a negyedik gimnáziumot. Hát én akkor voltam harmadikos a dolgozók esti gimnáziumába – na szóval ez nem megy. így nem lehetek hivatásos zenész! Hát marhára elkeseredtem. Azt hiszem látszott is rajtam -úgyhogy akkor az a nő, akivel én ott tárgyaltam, megsajnált, és mondta, hogy van valami kisebb vizsga még,, az is jelent valamilyen papírt, és ahhoz elég a két gimnáziumom, meg ahhoz csak háromszáz forintot kell befizetni. Hogy tegyem le ezt a vizsgát, evvel még éppenséggel dobolhatok azért! Megsajnált ez a nő, mer elmondtam ott, hogy én nem régen szereltem le, meg hogy én BORzasztóan szeretnék dobolni – az ő fia meg pont akkor volt katona, szóval úgy együttérzett velem és segített. Be kellett még szerezni mindenféle igazolásokat, hogy fizikai dolgozó vagyok, meg a szociális körülményeimet igazolni kellett, meg a dolgozók gimnáziumát, meg mittudomén – aztán végre befizethettem a pénzt, kikűdték a papírt a dátummal és mehettem be vizsgázni.

De már a kezdete se volt jó. Már a lépcsőn összetalálkoztam a hegedűtanárommal, akit otthagytam. És – hát nagy hajam volt. Hogy vizsgára megyek? Oda. Jól megnézett magának, meg tett is valami

megjegyzést a külsőmre – hát persze, a hajam, meg hát nem voltam frakkba! Hát egy normális nadrág volt rajtam, a jobbik cipőm, meg – hát nekem nem nagyon van ruhám, és úgy gondoltam hogy nem temetésre jövök, hát szerintem elég rendesen föl voltam öltözve!

Jó, nem érdekel! Fölmentem az irodába, lejelentkeztem. Egy nagy iroda, tele mindenféle adminisztrátorokkal, gépírónőkkel, meg volt benn egy pár tanár is – kikerestek a névsorba, rendben, negyed óra múlva a nemtudom hányas teremben, addig kint várjak. Negyed óra múlva bementem a vizsgaterembe – és a zsűribe ott ültek a gépírónők meg az adminisztrátor csajok! Meg tán még a takarító néni is! Meg hát egy dobos tanár, a Soltész, azt ismertem valahonnan. Az vezette a vizsgát.

Na, hát akkor – hogy ki az én tanárom. Mondom neki, hogy a Kaszás Ottó.

– Ne beszéljen itt össze-vissza! – azt mondja. – Mit képzel?! Miér hazudik?!

– De hát – mondom – hát NÁLA tanultam!

– Ugyan! – azt mondja. – Hát az disszidált! Disszidált??? Hát mit tudtam én, hogy disszidált! Azt tudtam, hogy külföldre utazik avval a nővel, de hát nekem nem mondta hogy disszidál!

– MOST ki a tanára?

Hát volt az a kis fiatal krapek, aki a végin helyettesítette a Kaszást – de én annak a nevit se tudtam! Hát meg kellett volna kérdezni a nevét? Hát én nem gondoltam hogy ez fontos lesz, hogy én tudjam ennek a faszinak a nevét! Csak álltam ott, nem tudtam mondani nekik semmit.

– Na jó – aszondja, és legyint – üljön a dobhoz.

Egy Prömier szerelés volt – de ahogy megláttam, egyből megizzadtam. Hát ez be van állítva jobbkézre. Én meg balkezes vagyok. Ezen minden fordítva van!

– Hát – mondom – így ezen nem tudok játszani, mer balkezes vagyok.

Hát állítsam ahogy akarom! Csak gyorsan, mer ők nem várhatnak estig!

Bejött egy százharminc kilós mandró, a zongorista, hátrament a terem másik végibe, elkezdett a zongorán skálázni, billegetni – én meg már éreztem, hogy itt ki vagyok ütve. Próbáltam ott valahogy átrendezni magamnak a dobokat, de hát csak kapkodtam, csak félig

sikerült, a fölső tam erősen le volt rögzítve, nem boldogultam vele.

– Nem megy – mondom −, nem lehet. Így meg nem tudok, hát balkezes vagyok!

– Mindeggy az, olyan mindeggy! Jó lessz az úgy, csak csinálja már! Úgyis meglátjuk mi azt, hogy mi újság!

Na, hát lesz ami lesz. Elkezdett akkor a zongora egy klasszikus bigint játszani. Hát ott szorosan meg van határozva, hogy mit kell ütni. Meg aktív szerepe van a fölső tamnak. Hát fonákul kellett ütnöm, tisztára kitekeredve – rémes volt. Valahogy megoldottam, ritmusba voltam, csak hát nem szólt azért úgy ahogy kellett volna. Aztán egy boleró. Aztán szving. Meg istennyila. Csináltam. Közbe meg figyeltem a zsűrit. Az öregebbektől hallottam, hogy ha rendbe van a dolog, azt onnan lehet tudni, hogy elkezdenek dumálni egymással, időjárásról, bevásárlásról, meg hogy ki kivel, szóval jól érzik magukat – ha már rám figyelnek, az azt jelenti hogy valami gubanc van. Nahát ezek – mintha ott se lettem volna, tereferéltek, nevetgéltek, szórakoztak. Ettől kicsit erőre kaptam, csináltam szépen. Elkezdett a zongorista négyezni. Hát ez eléggé nehéz ügy, eléggé a partnereken múlik, az összeszokottságon, meg hogy mennyire akarják segíteni egymást, mer ez már majdnem improvizáció, ha megoszthatjuk a vezetőszerepet akkor szépen lehet labdázni, oda-vissza adni az instrukciót, aládolgozni egymásnak – na én itt eleve alárendelt szerepbe voltam, a zongoristától függött minden. Az meg aztán le se szart engem. De azér mindent jól végigvittem! Nem csúsztam el sehol, és tudtam hogy ez nem rossz! Legföljebb a vé-gin szaladtam el egy kicsit, mer átvert a zongorista, úgy tett mintha beütné a végit, aztán mégis továbbvitte, átrázott – talán ennyi hiba volt az egészbe, de így is formája volt azért!

Vége. Fölállt a zongorista, én is fölálltam.

A góré meg – hát elkezdi ott dörzsölni a kezét, és −

– Jó, jó, szép – aszondja −, de hát azér van még ezen mit csiszolni. Talán majd jövőre próbálja meg újra − azt mondja −, jövőre egész biztos sikerülni fog!

Így kűdtek el a francba.

Többet aztán nem is próbáltam meg. Nem érdekelt többé semmiféle vizsga. Elegem lett, valahogy undorodtam az egésztől.

Anyámba marha nagy erő van. Nyomorék, de azér ninden erőfeszítést vállal, a családjáér, vagy BÁRkiér, akinek segíteni akar, és

soha nem ad fel semmit, a legreménytelenebb helyzetbe is képes tovább csinálni – lehet hogy ezt a szívósságot faluról hozta magával, a paraszt családjából.

Meg azt is lehet hogy faluról hozta, hogy – ő mindenbe elfogadja a rendszert. De mindenbe! Az hogy kitüntetett vállalat vagyunk, meg hogy ő most háromszoros kiváló dolgozó lett, meg mittudomén – ezt ő mind elhiszi, komolyan veszi, és teljesen ennek a rendszernek él! És ha minden nap tapasztalja a bőrén, hogy mindenestül szar az egész, akkor se hajlandó elismerni, ha beledöglik, akkor se! És bármi adódik, kiáll ezer a rendszerér! Közbe szidja az Ikszét, szidja az Ipszilont, amér szélhámos, meg tolvaj, meg strici, mer hát látja, és nem buta az anyám, elég okos, meg még művelt is, hát gyerekkorába még verték is, mer mindig csak könyvekkel vacakolt, olvasott – de mindig azt hiszi hogy csak az az illető krapek a szemét, az az egy, és közbe a rendszer jó. Hát ilyen, na! És őt ebből kimozdítani se lehetne, mer ha valaki kimozdítaná, akkor ő teljesen összeomlana. Mer ez annyira hozzátartozik a gondolkodásához!

És ugye ha a rendszer jó, hát akkor mindent amit ő el akar érni, azt csak a meglévő lehetőségek között érheti el – és nem veszi észre, hogy ez lehetetlen! És ezer nem tudunk mi soha egyetérteni. Ez már gyerekkoromba is látszott. Mer én meg nem tudok ilyen fokon alkalmazkodni! Ezt hiányolta bennem mindig! Már gyerekkorom óta egyfolytába ez a meccs megy! Ő alkalmazkodik. Én meg nem tudok. Meg nem is akarok.

Talán jobban hasonlítok apámra.

Ahogy még gyerekfejjel elkezdtem figyelgetni, hogy kik azok akik előbbre jutnak, meg elkezdtem gondolkozni rajta hogy azok hogyan csinálják, meg az apám hogyan csinálja – hamar rájöttem, hogy hát ahogy az apám csinálja, úgy nem megy. Ahogy meg a menők csinálják, úgy ő nem tudja, mer nem veszi be a gyomra. És lehet hogy ebbe én is valahogy így vagyok.

Anyám különben szenzációs. Az emberszeretete, az határtalan! Főportás – hát ez azt jelenti, hogy van a keze alatt egy halom szerencsétlen öreg nyugdíjas meg nyomorék, és ezeket istápolja az anyám egyfolytába. Mer ilyenek a portások: beteg, félkezű, leszázalékolt, béna, vagy nyolcvan éves de nincs nyugdíja és senkije sincs – hát ezek az anyám emberei, ezekről gondoskodik, a feneküket

is kitörli – hát ha nem az anyám lenne a főnökük, ezek már mind elpusztultak volna, meg fölakasztották volna magukat! Mer akkor ráadásul neki is van egy főnöke, a rendészeti osztályvezető, egy fiatal, negyven körüli, egészséges krapek, egy ilyen rendőr-vágású ürge, most végzi a marxista egyetemet, egy pont ugyanilyen titkárnővel – na ezek meg kizárólag arra mennek, hogy kivel hogyan basszanak ki. Hát ezek aztán ott kiélik magukat ezeken a nyomorultakon. Hozzák a hülyébbnél hülyébb rendeleteket, például hogy most ezentúl a portásoknak föl kell mászni a kimenő teherautókra – amikor még menni se tud legtöbb! −, meg ezt kell csinálni, meg azt kell csinálni – anyám meg védi az embereit, kiharcolja a pénzüket, próbálja mindegyiknek a legkényelmesebb beosztást megtalálni, veszekszik értük mindenkivel, meg még akkor a nyomorék lábával ő szaladgál nekik lakásügyeket intézni, szociális otthont keríteni, mittudomén – hát egy fantasztikus buli ez az egész! És anyám csinálja a végkimerülésig, és – szereti csinálni. Kell neki! Ez köti le. Még két éve van a nyugdíjig, de mehetett volna már akár tavaly is – csak nem akar. Mindenfélét kitalál, hogy még tartozása van a vállalattal szembe, meg hogy még most nagyon kell az a pénz – közbe meg az az igazság, hogy nem tudna meglenni enélkül. És nem is tudom mi lesz, ha majd tényleg nyugdíjba küldik – hát abból baromi cirkusz lesz!

Szóval szenzációs jó ám az anyám, fantasztikus jó tulajdonságai vannak! Csak hát én nem tudok mit kezdeni velük.

Hogy az mindenkinek tud segíteni! – Volt egy nő a gyárba, portás az is. Egy elég fiatal nő, de eléggé stikkes, hivatalosan se normális, mer valami grófnak vagy ki az istennek a gyereke, de közeli rokonok voltak a szülei, és – hát szóval nagyon meglátszik rajta. Gyerekkorába még nagyon jó körülmények között élt, nem kellett dolgoznia semmit, aztán egyszercsak megváltozott körülötte a világ és neki is dolgozni kellett – és akkor kiderült hogy tisztára életképtelen. Már mindenféle lehetetlen hányattatások után odakerült anyám keze alá, anyám meg hát borzasztóan megsajnálta és persze nekiállt segíteni, hogy valahogy tudjon létezni ez a szerencsétlen nő. Mer például egyszerűen nem tudott a pénzzel mit csinálni, ahogy megkapta, elköltötte mindenféle baromságra, aztán meg éhezett. Meg hát semmiben nem ismert semmiféle mértéket! Volt egy gyereke is, a jóisten tudja kitől, és mindenféle szörnyű albérletekbe éltek, eszméletlen koszba meg

mocsokba – mer talán valahogy nem is volt igénye jobbra ennek a bolondnak. Aztán összeállt egy krapekkal, aki pontosan ugyanolyan bolond volt mint ő, és elfogadta ezt a szerencsétlent így ahogy volt. És akkor úgy éltek hárman a gyerekkel, de a gyerek is ütődött volt – hát borzasztó – –

És akkor egyszer egy este, valami lerészegedés végén ez a hülye nő összevissza szurkálta késsel a gyereket -hát nem beszámítható, na! Akkor rendőrség, minden, lecsukták a krapekjával együtt tíz hónapra. És amíg a nő benn volt a siten, addig az anyám nekiállt és szerzett nekik egy LAKÁST! Hát fantasztikus! Iszonyú ellenerőkkel kellett megküzdenie, de megszerezte a lakást, hogy mikor a nő kijön, el tudja kezdeni valahol a dolgot, össze tudja szedni magát – nahát ilyen az anyám.

Most mindegy, hogy aztán a csaj mégis elvesztette a lakást, már benne volt, de valahogyan kiütötték belőle, mer annyira hülye! – de még most is megvannak ezek, lett azóta két ikergyereke is a nőnek, valami szakszervezetis górétól, de most is együtt van a hülye krapekjával egy albérletbe, és most is anyámnál van a pénzük, hogy ő vigyázzon rá, ő ossza be nekik, meg vigyáz rájuk hogy falnak ne menjenek, állandóan oda jár hozzánk tanácsér meg segítségér a két nyomorult analfabéta – hát elképesztő.

És így van anyám mindenkivel! Akivel csak összeakad! Megismerkedik valakivel, és öt perc múlva már ő az őrangyala! Hát millió sztorim van erről, hogy fölszedett mindenféle gyerekeket az utcán, akiket elvesztettek a szüleik, aztán ő segített visszatalálni nekik, meg – hát ez NEM IGAZ! Szóval mondom, egy elég klassz ember az anyám!

Meg még akkor a macskák. Meg a kutyák – –

Mer mindenkit befogad, BÁRkit, csak rá legyen szorulva, a rengeteg macskát, ott eteti őket, meg nálunk alszanak – pedig milyen kevés a helyünk, meg mennyi baj van ezekkel, mer ám odapiszkolnak mindenhová, meg hogy mennyit összezabálnak – hát a Lujza akkora mint egy kissebbfajta disznó! Lujza a neve, mert azt hittük hogy nőstény, de aztán kandúr lett, és akkora mint egy ház! De a nevét se tudom sok lakónknak, hát egy rahedli kóbor állat, meg még akkor vannak saját nevelésű macskái is anyámnak, mer aztán ezek egy évbe kétszer is ellenek ám, aztán sok elpusztul, agyonverik a szomszédok,

vagy egyszerűen elviszi őket az öregség, de mindig jön újabb. Mer ha anyám kiszúrja, hogy valakinek – embernek, állatnak, mindegy! – szüksége van őrá, hogy valamit tenni tud valakiér, akkor már egyből − –

Ez a kutya-ügy – hát ez anyámat is eléggé kikészítette. A Sárga. Úgy került a környékre, hogy jött egyszer egy autó, és – ez akkoriba volt, amikor fölemelték a kutya-adót – a krapek kilökte a kocsi ablakán a kutyát és elfüstölt. Na én erről nem tudtam, föl se tűnt az egész, csak egy hét után: akkor láttam hogy hát nálunk kosztol a kutya. Ott ténfergett egy darabig a ház körül, aztán az egyik szomszéd megpróbálta befogni, de hát ez egy szabad kutya volt, egyszerűen eltépte a láncot – egy baromi vastag láncot! −, meg szétszedte a kutyaólat és elment, mer akkora volt benne a szabadságvágy! De azér a környéken maradt, és persze hogy a végin hozzánk csapódott – hát jó helyre jött, mer kapott enni, meg alhatott benn a szobába ha akart. Jól megnőtt közbe, meg minél többet volt odakinn, annál szabadabb lett. Szép kutya, egy fél-farkas, egy kicsit korcs, de eléggé olyan mint egy német juhász, csak a fülein látni hogy nem fajkutya, mer lekonyul a füle, csak ha alszik, akkor áll neki egyenesen.

Na nem is lett volna semmi baj, csak aztán az egyik velünk egy udvarba lakó szomszéd, a Nemessányi hozott haza egyszer egy tacskó kutyát, egy dakszlit. És kijelentette, hogy márpedig itt az ő kutyája az érvényes kutya, és nem a Sárga, aki csak úgy hébe-hóba bejárkál hozzánk enni. A tacskó meg valahogy mintha értette volna, hogy mit mond a gazdája, vagy csak úgy fölfogta hogy mi itt a fölállás, és egyre jobban elszemtelenedett: mindig nekiment ennek a nagy kutyának, mindig belekötött. A Sárga egyszer-kétszer eltűrte hogy ez ott okoskodik, mer nagyon kedves meg értelmes kutya, de aztán ahogy ez a kis vacak jól fölhúzta, végül hát megtépte. És azóta megy az aréna. A Nemessányi meg a felesége ha csak meglátják a Sárgát, ordítanak, káromkodnak, meg dobálják kővel, nekimennek bottal – hát rettenetes! Még olyan is volt, hogy kerített a krapek egy vadászpuskát, hogy ő most kiirtja ezt a dögöt, a Sárgának pusztulni kell, de a Sárga okos volt – hát baromi jó ösztöne van egy kutyának! −, amikor a puska ott volt, egyszer se mutatkozott, nem állt ki, csak sötétbe került elő. A puska aztán valahogy eltűnt, de a cirkusz azér ment tovább. Az lett a rend, hogy a Sárga egész nap csavargott, este meg, mikor megjöttünk a

munkából, az ablakban jelentkezett, akkor ki kellett neki nyitni az ablakot – de nagyon gyorsan, mer máskülönben összeverték közbe! Egyszer amikor így nyitottuk az ablakot, a Margit, a Nemessányi felesége seprővel be is verte az üveget – hát az nem igaz, hogy mire képesek! Aztán később meg már az lett, hogy reggel mindig hátrakisértük a kutyát, a telek végin kieresztettük a kiskapun, elment világgá, este meg érte mentünk a kiskapuhoz – van ott hátul egy füves rész» ott elvolt addig a környékbeli kutyákkal, a haverjaival, meg kazlak is vannak ott, megbújhatott egy kazalba − értementünk és úgy hoztuk be, hogy megvédjük valahogy, mer közbe ez a két őrült ha észreveszi, elkezdi dobálni kővel – hát egyszer anyámat is jól eltalálták a vállán! Na persze „véletlenül". Mer ugye ő csak a kutyát akarta!

Fantasztikus két ember ez is, a Nemessányi meg a felesége! Hát az a nő! Ami épp eszibe jut, azt csinálja

– és közbe eggyáltalán nem zavarja, hogy öt perce épp az ellenkezőjét csinálta! Közbe ő jóba van anyámmal! Hát járkálnak egymáshoz! Anyám névnapjára ajándékot hoz, meg vasárnaponkint hozzánk jön süteményt enni! És akkor közbe ezt csinálja! Meg ilyen van, hogy – hát fél a sötétbe a csaj. Nem mer egyedül hátra menni. És valami rokonuk lakik arra hátul, oda ment volna egyszer, de nem mert elindulni a sötétbe, és akkor átjött – és elkezdi ott simogatni a Sárgát, meg becézni! Hát én teljesen le voltam döbbenve! Amikor épp aznap reggel is megdobálta meg átkozta meg agyon akarta verni! A kutya meg tisztára meg volt ŐRÜLVE, teljesen bepörgött örömébe, hogy most kitört a béke! És akkor – hát hogy kísérje el őt a Sárga, mer ő fél. És a kutya boldogan ment, és elkísérte! Meg vissza is! És következő reggel meg már ment újra a cirkusz, a dobálás, káromkodás, minden. Hát SZÉDÜLETES egy nő!

Meg anyám rengetegszer segített már ezeknek! Hát ismerem őket gyerekkorom óta, tudom az egész életüket! Alig voltak tán két éves házasok, amikor a Margit összeállt a férje legjobb haverjával, egy falubeli sváb gyerekkel, és leléptek. Persze nem volt hol lakjanak, nem volt munkájuk se – és persze hogy anyám szaladgált és szerzett nekik albérletet, meg elhelyezte munkába a nőt! Közbe a férje, a Nemessányi, az teljesen ki volt bukva, idegileg tönkrement, nem tudta elviselni hogy nincs meg az asszony, és odajött anyámhoz minden este,

csapta ott a nagy idegösszeomlásos jeleneteket – minket gyerekeket valahogyan félreterelt anyám, már amennyire a huszonhét négyzetméteren lehetett, hogy mégse halljuk annyira ezt az egészet, és akkor ott vigasztalta meg ápolta ezt a szerencsétlent, de hetekig minden este! Aztán a Margit valami miatt megunta a bulit, fogta magát és visszajött, és folyt tovább az élet, mintha mi sem történt volna. Na de ez nem érdekes, csak hogy ugye úgy látszott, hogy mind a ketten olyan nagyon kötődnek anyámhoz – és akkor EZT megcsinálják! Mer én nem egy adok-kapok játékra gondolok, hogy ugye ahogyan szokás, ha valamit kapunk, akkor kiméricskéljük, hogy most akkor nekem is ugyanannyit kell adnom helyette, mer másképp izé -nem erre gondolok, mer ez nem üzlet. Na de valahogy mégis! Hát az alapvető emberi magatartásra gondolok – amiről ugye hát szó sincs. Erre anyám is hivatkozott. Amikor az ment, hogy le akarták lőni a Sárgát, akkor odáig jutott anyám, hogy hivatkozott is erre, nagyon finoman, de mégis. Valahogy így, hogy „azt hiszem elég régóta ismerjük egymást ahhoz, hogy ezt ne tegye meg”, ezt mondta a Nemessányinak. Szóval nem az hogy „maga nekem nagyon sok mindent köszönhet”, hanem csak hogy „elég régóta ismerjük egymást”.

Dehát ezek süketek, vakok, érzéketlenek, vagy nem is tudom mit mondjak már rájuk! Én megpróbáltam már beszélni is velük. De nem lehet! Amint fölfogják, hogy erről kezdek beszélni, abba a pillanatba átveszik a szót, és csak ömlik belőlük, hogy ez a kutya itt úgyse maradhat, pusztulnia kell innét, ha nem visszük akkor ők úgyis kinyírják – meg mittudomén. És már nem tudok mit kitalálni! Mer volna egy olyan, hogy elvinném beoltatni, befizetném rá az adót, és bejelenteném hogy tessék, itt van, az én kutyám, Sárgának hívják, és most már ez is épp olyan törvényes kutya mint az a másik! De semmit nem csinálnék evvel, tudom hogy semmi nem változna. Mer egész nap nem vagyunk otthon, hát ezalatt ugyanúgy zavarhatnák-ölhetnék azt a szerencsétlent mint eddig. És még lehet hogy ennél is rosszabbra fordulna a viszonyunk a Nemessányival.

Szóval tiszta tehetetlen vagyok! Hiába mutatom az ellenpéldát is! Etetem az ő kutyájukat! Meg simogatom, szeretetből! És nem bántom soha, a legnagyobb cirkusz közepén se nyúlok hozzá – hát eszem ágába sincs, amúgy se tudnék egy állatot bántani! És számtalan módon próbálnám megértetni velük, hogy hát ezt nem csinálhatják ők se, mer

mire jó ez?! – de hát hiába minden.

A Sárga meg közbe azt várja tőlem, hogy védjem meg – hát világos hogy ezt várja, hát látom rajta! Amikor hozom be, és dobálják, és ordítanak, és nekiesnek – hát ez valami RETTENETES, ha az ember belegondol, hogy az a kutya azt hiszi, hogy én őt meg tudom védeni! Mer ő sokkal tisztábban gondolkodik mint én, és nem értheti meg, hogy én nem gondolkodhatok úgy, olyan egyértelműen, olyan TERMÉSZETESEN, mer nekem ott vannak a mindenféle körülmények, amiket ő nem ért! Én körül vagyok véve egy csomó mindennel, amit figyelembe kell vegyek, mert ember vagyok, tökéletlenebb meg nyomorultabb mint ő! Hát igen: ki kéne állni verekedni a Nemessányival, ki kéne ütni a krapekot. De én tudom hogy nem érnék vele semmit! Mehetnék bíróság elé, csak ennyi lenne, és maradna minden ugyanúgy, meg még rosszabbul. Meg nem is tudom megtenni, ez az igazság. Mer akár hogy is nézem, én még soha semmiér nem verekedtem. És most már nem tudnám elkezdeni. Úgyhogy csak kétségbeesek a tehetetlenségtől, de nem tudom őt megvédeni. Szóval hát nem tudom vállalni ezt az állatot! És szégyelem magam. Iszonyú az egész.

Csak este szokott bejönni a Sárga, reggel elmegy – de tegnap szabadnapos voltam, és kiszagolta hogy otthon leszek, és jelentkezett délelőtt tízkor hogy hozzam be. És akkor úgy elgondoltam, hogy most bent lesz egy ideig, alszik egyet, meg én is lefekszem, mer éjjel dolgoztam, állati fáradt vagyok, elalszom – akkor a Sárga vagy egy óráig nyugton van, aztán fölébred, és rájön hogy menne. Akkor odajön hozzám és elkezd nyalni. Meg fölmászik rám, meg addig ugrál ott meg dörgölődzik, amíg föl nem ébredek, és észre nem veszem hogy ő valamit akar. Akkor odamegy az ajtóhoz és elkezdi kaparni, vagy az ablakhoz, az közelebb van, elkezdi ütögetni az ablakot a kezével. És akkor nekem föl kell kelni, föl kell öltözködni – és akkor kezdődik a cirkusz. Hogy megpróbálom csöndbe, észrevétlenül hátravinni a kapuhoz. Ha ezt sikerül megoldani, ha le tudunk lépni baj nélkül, akkora kő esik le a szívemről, hogy az nem igaz. De egyre ritkábban sikerül így. Mer több mint valószínű hogy beleakadunk vagy a tacskóba, vagy a gazdájába, és akkor gáz van, és áll a bál. És már ha meghallom hörögni egymásra ezt a két kutyát, már hányingerem van az idegességtől! Már ROSSZUL VAGYOK, na! Az ember csak

elképzeli, hogy most hogyan lesz tovább, és – hát szóval nem, nem tudom vállalni! Egyszerűen NEM BÍROM!

Én azt hiszem egy kicsit gyáva is vagyok. Vagy nem tudom hogy minek nevezzem ezt, de – szóval annyira nem tudom elviselni az ilyen dolgokat, hogy inkább elmenekülök. Már teljesen fölemésztette az idegeimet ez! Inkább elmenekülök, elbújok, kikerülöm az egészet. Olyankor járok haza, mikor már sötét van, vagy nagyjából tudom hogy most mi a helyzet, most tiszta a levegő, nem kell találkoznom velük, nem kell szóba álljak senkivel − −

Meg a másik szomszéd is, a Restár! Aki apám báttyát kinyírta, aki miatt a Kálmán meghalt! Hát ez valami egészen szörnyű! Ott élnek szembe velünk, ott kell látnom őket nap mint nap – és apróra tudom az életüket! Ezek talán még szarabb nyomorból jöttek mint mi, mer tizenegytagú család volt, kilenc gyerek, valahonnan Karcagról kerültek ide ebbe a sváb faluba, még rosszabbul éltek mint mi, hát tudom, 'mer az egyik gyerekük a barátom volt, és én hordtam neki a süteményt, meg minden vasárnapi kajánkból vittem neki, mer nekem BARÁTOM, hát úgy loptam neki tulajdonképpen otthonról, mondjuk anyám tudta de nem szólt, apám nem tudta hogy hová tűnt el, azt hitte biztos hogy megettük – és borzasztó most erre visszagondolni, mer most már látom pontosan az egész szitut, borzasztó elgondolni is, most már mindennek a tudatában, hogy később aztán szerelmes lettem az egyik lányukba, a Mónikába − −Hát együtt jártam táncolni velük, mer mindenhová velük mentem – pedig közben egyfolytában csak megaláztak, becsaptak. Nem lett soha az enyém a Mónika, hát egy évvel idősebb is volt nálam, nem lett az enyém -de még így is rettenetes!

ök még mélyebbről indultak mint mi. Csak ami más volt: őnáluk a szülők elhatározták hogy alkalmazkodnak, és elmennek akármeddig, hogy hajlandók MINDENT megtenni a családér. És párttag lett a Restár, és BÁRmit elvállalt amit kívántak tőle vagy ami adódott – és akkor szépen elkezdtek emelkedni fölfelé. Megszerezte először a házat, jó lakást, nagy telekkel, ingyen, avval hogy a tulajdonosa úgynevezett népellenes magatartású volt – ismerem őket, ott laknak a faluba egy rossz kis sufniba, alkoholista lett azután a krapek −, meg szerzett a Restár ingyen téglát, cementet, szerzett ingyenmunkát – az szép sorjába mindent megszerzett így!

És emlékszem, hogy közbe azt hazudta a saját gyerekeinek, hogy az

ő apja báró volt, pedig egyszerű parasztemberből lett melós, máskor meg azt hazudta hogy ő repülőszázados −

– és ott van, él most is, látom minden nap, gyönyörűen megvan, és azt hiszi magáról, hogy ő a világ legbecsületesebb embere. Mer ő egy hős, ő MINDENT vállalt a családjáér. Ő tudta mindig, hogy merre kell forognia, és soha eszébe nem jutott másfelé menni, mint amerre terelték. És úgy gondolja, hogy aki nem így csinálja, az gyönge, meg hülye.

Aztán a család egyik feléből bűnöző lett. Az egyik fia siten van, mer betört. A legnagyobb fia, a Géza, becsapott egy sor budaörsi embert, rendőrnek adta ki magát, lakásokban igazoltatott és közben ellopta a szivaroktól az irattárcát, lebukott, ült, kiszabadult, aztán ráesett egy gép és meghalt. Az egyik lányt utcai kéjelgésér ültették le, azután meg szült egy arab gyereket − meg mittudomén. A gyerekek fele bűnöző lett – a másik fele meg menő. Mindenféle górék, rendőrtiszt, meg vezető beosztású ístenfasza, van szép kocsijuk, szereztek Pesten jó lakást − −

És az öreg kicsinálta a Kálmánt. És aztán meg eljött az apám temetésére! Hát mit csináljak vele? Nem mondhatom neki a temetésen hogy menjen onnan!

És ott látom minden nap, és ha nem vigyázok, akkor találkozunk, és akkor beszélgetni kell vele. Beszélgetünk, és közbe tudom, hogy ha akármi lenne, ha KÉT FORINT haszna lenne belőle, vagy ha BÁRKI megkívánná tőle, belémbaszná a kést. Nem gondolkozna rajta! És beszélgetünk. Elkezdi, hogy ezek a hosszúhajú huligánok – csak úgy általába, mintha nekem nem is lenne hosszú hajam, csak szelíden! Meg hogy ez az Omega együttes – valahogy azt hiszi hogy nekem az a példaképem! −, hogy ezek már tűrhetetlenek, idegbeteg őrült állatok – így. Hogy én hátha elkezdek majd vele vitatkozni! De én ráhagyok mindent. És akkor vagy azt gondolja, hogy most ő meggyőzött engem, hogy én most már tényleg egyetértek ővele, vagy azt gondolja, hogy ő az erős, és én nem merek szembeszállni vele -szóval mindenhogyan ő győz!

Úgyhogy már úgy megyek haza mint egy tolvaj, sötétbe, hogy ne találkozzak senkivel, ne is lássak senkit!

Régen elég sokat olvastam. Most már nem, elmaradt az is. A Lengyel Péter könyvét kezdtem el nemrégen, a Cseréptörést, de azt is

abbahagytam, valahogy nem lehetett olvasni – –

Borzasztó szarba voltam akkor is, nem tudtam mit kezdeni magammal. Sokszor van ez mostanába. Elkezdem járni a várost ilyenkor, összevissza megyek, mindenfelé, nem találom a helyem sehol – aztán a vége mindig az hogy elkezdek inni. Budán mászkáltam körbe, a tizennyolcas villamos amerre megy, van ott valami park, meg a Dózsa-szobor, aztán balkéz felé van egy templom, oda is bementem, aztán visszafelé van egy utca – mindegy, ott ittam valamit, aztán fölszálltam a tizennyolcas villamosra, mentem vele valameddig, leszálltam, mentem tovább gyalog egyenest – és akkor megláttam egy könyvesboltot. És egyből eszembe jutott a Lengyel Péter, mer ismerem is, még a Vince révén, meg előtte olvastam újságba hogy megjelent a könyve. És bementem és megvettem, és kiültem vele a parkba egy padra és elkezdtem olvasni. Csak akkor mellém telepedett egy TÖK részeg ember. Aztán meg jött egy kutyás krapek, és elkezdte bolygatni ezt a részeget. Hogy – Menjen innen azonnal, itt nem lehet aludni, mit képzel, rendőrt hívok – meg mittudomén. Valami parkőr lehetett. És valahogy nem bírtam tovább, fölugrottam és elmentem. És utána minden nap elhatároztam hogy tovább fogom olvasni a könyvet, de mindig elmaradt. Egész az elején voltam még, ott hogy elindul egyedül megkeresni az apját – nem tudom már pontosan. – Szóval ahhoz, hogy az ember nap mint nap folyamatosan tudjon csinálni valamit, ahhoz meg kell találni a körülményeket. Nem lehet CSAK ÜGY olvasni!

Én a gyárat soha se szerettem. Az ottani hangot soha nem tudtam megszokni meg elfogadni – nem szeretek ott lenni. Mégis jött még olyan is, hogy éppen oda menekültem. Amikor már nem volt hol doboljak, meg egyáltalán nem volt hová menjek. Jött egy ilyen időszak, hogy már egyszerűen nem akartam menni sehová, már baromira utáltam minden olyan helyet ahova mehettem volna, már nem tudtam semmit elviselni – most vége a műszaknak, most hova menjek? haza? vagy hát hová?! – és inkább akkor ottmaradtam a műhelybe sakkozni. Ezt is utáltam, meg rengeteg mindent le kellett hozzá gyűrnöm, teli voltam gátlásokkal, meg én nem akartam senkivel se versengeni, birkózni – mégis valahogy belekényszerültem.

Még valamikor régen apám tanított meg sakkozni, ö már akkor ilyen félig-meddig nyugdíjas volt, otthon lézengett és unatkozott – és akkor egyszercsak eszébe jutott a sakk, és elkezdett velem foglalkozni,

tanítgatott. Nekem meg állatira tetszett ez. Hátha majd így valami kapcsolatba kerülök vele mégis! És akkor annyira-annyira belementem ebbe, hogy lassan már általába én győztem. Aztán egy idő után apám már nem akart játszani. Én azt hittem hogy azért nem, amér mindig én győzök. Csak utólag jöttem rá, hogy akkor már napról napra rosszabbul volt. Romlott a közérzete, az idegei, szépen lassan teljesen kikészült, fokozatosan mindent elhagyott, nem is olvasott már, meg addig rengeteget vacakolt mindenféle térképekkel, az érdekelte valahogy, de ezt is teljesen elhagyta, mindent elhagyott. Csak utólag értettem meg, hogy ezért nem is sakkozott már velem. Csak anyámtól hallottam aztán, hogy az utolsó heteibe már nem csinált semmit, csak ült kinn a ház előtt a kövön, nem törődött semmivel – –

Na így kezdtem sakkozni. Aztán folytattam a seregbe, csak úgy, szórakozásnak kellett ott. Azután meg már a műhelybe. De ott már kényszer volt, már muszájból csináltam.

De hát ez egy borzasztó dolog, ahogy ott ezt csinálják! Meló után mindig benn marad egy pár ember -mind menekül valahonnan, a családjától, vagy az egyedülléttől, vagy mittudomén – és akkor elő a sakkot, és nagy körmérkőzések mennek sorsolással, meg minden istennyila. Az egyik jól játszik, a másik rosszabbul, de azér úgy viszonylag mind elég jól – hát így amatőr szinten. De hogy micsoda indulattal csinálják, az FANTASZTIKUS! Hát az első hónapokba, amikor így kezdtem ottmaradozni, egyszerűen nem vette be a gyomrom. Hogy olyan SZÉDÜletes erőfeszítések, olyan GYŰLÖLETEK jönnek ki rajtuk, hogy kinyomódik belőlük MINDEN! Hogy a GYILKOLÁSIG viszik ezt a JÁTÉKOT! hát én egyszerűen megrettentem. Hogy hát most mi ez? És MÉR csinálják?

Van egy hapsi, aki az úgynevezett legjobb nálunk. Nagy is a szája, veri is a mellét, hogy őneki nincs ellenfele. Tényleg nincs, mer néha véletlenül úgy elkapja valaki, de akkor is kidumálja, napokig nyomja utána a szöveget, hogy most ez mér sikerülhetett véletlenül – és tényleg csak egyszer-egyszer sikerül. Neki meg ez BAROMI fontos, hogy mindig nyerjen, hát ha őt valaki lenyomná, bele DÖGLENE! Én csak mostanába kezdtem fölfogni, hogy neki mit jelent a sakk, meg mit jelent a győzelem – először csak csodálkoztam, csak egyszerűen meglepett, hogy MINDENKI állandóan azt várja, hogy ezt a tagot kicsinálja valaki. Hogy ha ő BÁRkivel leül sakkozni, ott MINDENKI

az ő ellenfelének drukkol!

De nemcsak hogy drukkol, úgy csöndbe magába, mert ez olyan mint egy focimeccs, körülállja a többi melós a táblát, szövegelnek, ordítanak, minden teli lesz indulattal – hát ezt elmondani is nehéz, meg én túl finoman fejezem ki magam ehhez. Én először egyszerűen nem hittem el az egészet. Hát most itt tényleg mindenki azt kívánja, hogy ez a krapek meghaljon, itt most rögtön elfolyjon a vére, ne tudjon többé fölkelni a sakktáblától, elhúzni a beleit?!

És akkor vége van a partinak, összeszedik a figurákat, fölöltöznek, indulnak – és mintha mi sem történt volna. Semmi! Minden rendbe! És másnap munka után kezdődik minden elölről.

És most már csinálom én is. Mer nincs más!

A szerszámkészítés mellett volt nekem hosszú ideig egy másodállás-félém: éjszakai vagonrakodás benn a gyárba. Hetvenháromba kezdtem el, mikor leszereltem – hát első sorba a dob miatt. Hogy dobokat akartam venni. Hogy azt akartam hogy nekem is olyan szerelésem legyen mint a menőknek. Belevágtam – hiába számoltam ki, hogy ez mennyire kevés pénz ahhoz képest ami kellene – más nincs, hát akkor csinálom ezt! Majd legföljebb részletekbe megveszem a szerelést.

És hát sikerült is, mer ez a szerelésem, ami végül összejött, ez ebből az éjszakai vagonozásból lett.

De hogy ezért milyen munkát kellett végezni – hát az iszonyú volt. Ez az éjszakai rakodás azt jelentette, hogy heti három éjszaka, meg heti négy éjszaka benn kellett lenni ügyeleten, a két nappali műszakom között egész éjjel, és ha vagon érkezett anyaggal, akkor gyerünk kirakni, de hamar, hogy mehessen az üres vagon. Ha éppen nem volt szállítmány, akkor lehetett ott kártyázni, vagy szunyálni is lehetett valamennyit – de volt olyan is hogy egész éjjel nem volt megállás, egymás után jöttek a vagonok. Hát rettenetes volt az egész, teljesen elhasználtam magamat, kikészültem, semmi erőm nem maradt, mindenféle bajom előjött, meg idegileg is kurvára kiborultam, főleg a nemalvás miatt, a villamoson is állandóan elaludtam, meg volt úgy hogy beszélgettem valakivel ebédszünetbe és beszélgetés közbe aludtam el -hát valami ISZONYÚ volt! És akkor kaptam a szerszámkészítős fizetésem mellé, a nagyon kevés, kétezer ötszáz, kétezer nyolcszáz forintom mellé másik két- és felet, hármat mint

rakodómunkás.

Tiszta egy kínszenvedés volt – de akkor még hálásnak is kellett lenni érte, mer nem mindenki jutott hozzá ehhez a vagonozáshoz! Majdnem hogy protekció kellett hozzá – hát nekem anyám szerezte. És volt egyszer egy olyan, hogy abba is hagytam, avval hogy – hát nem bírtam. Nem akartam tovább kínlódni már, és egy hónapig nem is csináltam. Csak aztán éppen annyira szar volt otthon az anyagi helyzet, hogy anyám újra rávett, belevitt hogy folytassam. Meg olyan ciki is volt, hogy maga a szállítási osztály vezetője keresett meg telefonon a műhelybe, hogy – Úgy hallottam hogy maga akarna jönni, hát jöhet akár holnap is – meg így, úgy, amúgy, hát valahogy olyan kényszerítő volt az egész, hogy gondoltam: egye meg a fene, csinálom tovább! – és folytattam, jártam megin vagonozni.

Hát ez ment is jó darabig.

Csak aztán egy idő után a vállalati górék elkezdtek filózni, hogy – A szentségit, hát ezek az emberek keresnek így hatezret, hatésfelet, meg némelyik HETET – hát hogy van ez?!

Mer ott volt például az öreg Guszti, egy jó ötvenes krapek, jóképességű szerszámkészítő, és mellette rakodott, bírta még valahogy – az keresett bizony nyolcezer forintot is összesen! Nade havonta háromszáznegyven, meg négyszáz órával! Hát EMBERTELENÜL hajtott a szerencsétlen, mer egy csomó problémája volt, házat akart venni, meg a fiának-menyének lakást, már útban volt az unoka, és az ő nyakába volt az egész családja minden gondja, ezer aztán MINDEN munkát elvállalt, és a TELJES energiáját bedobta – és bizony volt olyan hónap hogy a kilencezret is kihozta. Hát aztán ezek az osztályvezetők, meg mittudomén kicsodák persze kiszúrták:

– Hogyhogy?! Hát MELÓS! És ennyi pénzt keres? Hát mi ez?!

Meg aztán fennakadtak persze a raktárosok pénzén is. Akik ugyan semmit nem csináltak, csak ott voltak a rakodásnál, de sápot húztak, kibulizták hogy a magas órabérükhöz még vagononként is kapjanak száz forintot, plusz még az átlagórabérüknek az ötven százalékát – hát persze fölfutott a pénzük tízezerre, ha sok vagon jött, TIZENNÉGYRE! Hát ebbe már bele lehetett kötni – de persze akkor ezen a címen nem a RAKTÁROSOKAT kapták el, hanem az egész társaságot, a RAKODÓKAT!

Mikor ez a lavina elindult, hogy elveszik a pénzünket, hát marhára

fölhördült a banda, és a raktárosok is kurvára melletünk voltak – aztán a raktárosok egyszercsak föladták, mer látták hogy az ő dohányuk úgyis menthetetlen, azt mindenhogyan elveszik, és akkor szépen átálltak a másik oldalra, minket kezdtek el baszkurálni azok is. És még nekik volt a legnagyobb szájuk, hogy – Szar melósok, a bőrük alá is pénzt dugnának! -így! Úgyhogy oda jutott a dolog, hogy teljesen ránkszállt mindenki. Mi elhatároztuk hogy nem hagyjuk magunkat, döntőbizottsághoz visszük meg bíróság elé – erre jött az hogy mindenfajta akadályokat gördítettek a munkánk elé, de amit csak ki lehet találni! Hogy rossz a targonca. Hogy nincs hová lerakodni. Hogy torlaszt pakoltak az útba. Hogy kétezerre kellett behordani, DUPLÁN elvégezni a munkát! Hogy vegyük már észre magunkat és ne ugráljunk, hát itt úgyis úgy basznak ki mivelünk ahogy kedvük tartja! Hát ez egy borzasztó időszak volt, éjszakáról éjszakára végigcsinálni ezt a cirkuszt, és nappal meg nyomni a nyolc órát rendesen, termelni, és mutatni hogy itt is fasza gyerek vagyok, nemcsak éjszaka – húú – –

Na akkor addig okoskodtak a főnökök, míg behoztak egy új fizetési rendszert. Elvették az átlagbér ötven százalékát, kitaláltak egy új mázsapénzt, csináltak egy tök új kollektív szerződést – csak úgy, év közbe, hogy most ez az érvényes, nem a régi! – és kiderült hogy valami ezerötszáz forinttal kevesebb jár ugyanazér a munkáér, szóval levették a pénzünket kábé a felére! És akkor még az volt a poén, hogy a végin a raktárosok pénzéhez nem nyúltak, csak a rakodókét vették le!

Hát mi először megpróbáltunk a gyáron belül mindent. Van ilyen hogy munkaügyi jogsegélyszolgálat, meg szakszervezet, meg frászkarika – dehát sehol semmi. Hát óriási volt, hát a szakszervezetbe, ami ugye úgynevezetten azér van hogy a munkások érdekét védje, ilyen szövegeket kaptunk, hogy hát

– Nézzétek, én egy jó srác vagyok, meg baromira szeretlek titeket, meg kurvára igazatok van! De hát értsétek meg, hogy én is csak egy beosztott vagyok itt, meg tudjátok mi van! Én megértem a problémátokat, mer én is melós voltam, most is veletek dolgoznék, csak hát egy gyomorbeteg ember vagyok, meg izé – meg azér TULAJDONKÉPPEN a vállalatnak van igaza! Hát mit akartok ti itten?

Szóval szépen passzra ment minden. És akkor mi a munkaügyi döntőbizottsághoz fordultunk.

És akkor megtörtént a csoda, és a döntőbizottság igazat adott nekünk, a vállalattal szembe. Hát a górék nagyon meg voltak lepve – nekünk lett igazunk! A vállalatnak fizetni kell!

És akkor erre az történt, hogy a vállalat egyszerűen nem vette figyelembe, hogy mit döntött a munkaügyi döntőbizottság. Az történt, hogy nem történt semmi, mehet tovább a kocsi, és amikor mi mentünk be a fizetésér, akkor szépen a kezünkbe nyomták a megrövidített pénzünket, és megmondták, hogy lófaszt nekünk, őket nem érdekli semmiféle döntőbizottság, ezt adják, ha kell fölvesszük, ha nem, nem, őnekik úgy is jó!

És akkor mi nem vettük föl a munkát.

Szabályosan SZTRÁJKOLTUNK! Egyszerűen azt mondtuk hogy nem dolgozunk – és nem is dolgoztunk, egy hónapig! Hát fantasztikus buli volt! És elmentünk a bíróságra. Egy olyan üggyel, amit már egyszer megnyertünk! Nem érdekes most már, nem hagyjuk a dolgot, addig csináljuk a balhét, amíg nem fizetik ki ami jár!

Na persze mi azt gondoltuk, hogy ha nem dolgozunk, sakkot tudunk adni nekik – pedig hát nevetséges volt az egész. Mer rengeteg lehetősége van egy vállalatnak a melósokkal szembe. Mer először is mi azt hittük, hogy ha nem rakjuk ki a vagonokat, akkor gáz van – a raktári készlet eltart még valameddig, nem is az, hanem hát a kocsiállás, ami baromi nagy pénz! De aztán kiderült, hogy ez nem érdekes. Mer vállalat a vállalatnak bármekkora összeget simán kifizethet, az senkit nem érdekel. Ha milliókat kell kifizetni a Mávnak kocsiállásra, az se baj, legföljebb föntről megdorgálják a vállalatot, hogy ejnye-bejnye, hát azér izé! – de tulajdonképpen csak az államtól az államhoz megy a pénz, és az egész más, mintha a melósnak kellene kifizetni valamennyit, mer a melós az már nem az állam! Úgyhogy nekik inkább megérte, hogy a vasútnak fizetnek félmillió álláspénzt, minthogyha minekünk kifizették volna azt a harmincezer forintot! Nekik ez így se ráfizetés!

A másik meg – hogy hát ugye SZTRÁJK, hát ez már meredek dolog! Mi azt hittük hogy ez egy nagy valami! Nadehát: tizenöt ember. Mer annyian voltunk összesen éjszakai rakodók. Hát egy nagy semmi. És akkor még ők is elkezdték banalizálni. Mer hogy mi nem dolgoztunk, azt a világér se nevezték sztrájknak, vagy munkamegtagadásnak, mindennek nevezték csak annak nem – szóval

szépen elsimították az egészet. Mer nyilván féltek azér, hogy ez továbbterjed, meg mittudomén – de nem, hát nem érdekes az egész, és még gyáron belül se nagyon jutott tovább, hogy itt most munkamegtagadás történt!

És akkor ráadásul még avval is meg lettünk fogva, hogy sikerült sztrájktörőket találni köztünk, akik bementek minden éjjel, és ész nélkül rakták ki a vagonokat. A megszakadásig! És kurva jól megfizették őket, mer keresett a faszi egy HÉT alatt NYOLCEZER forintot! És még ő verte a mellét, hogy

– Hülyék vagytok, ide nézzetek, kerestem nyolcezret, egy hét alatt!

És kinek volt bátorsága odamenni hozzá és pofánvágni, hogy

– Te szemétláda, hát hogy mered ezt csinálni, te rohadt állat, amikor mi – –

Senkinek nem volt bátorsága hozzá.

Közbe persze ronggyá ment a krapek, mer dolgozott négy helyett, hát minden éjszaka beállni abba a rohadt vagonba és hányni, egyfolytába, míg megszakad, hogy olyan volt már a végin mint egy halott! De csinálta, meghülyülésig, mer négy ember pénzét tudta hazavinni,, és kellett a pénz neki – hát ez egy ISZONYŰ dolog, a pénz!

Nade közbe azér a bírósági buli ment tovább. Az első tárgyaláson a bíró jól lebaszta a társaságot, hogy minek mentünk be mind a tizenöten, sokan vagyunk,, ennyi nem kell, meg mittudomén – de azér úgy látszott hogy nekünk lesz igazunk. A második tárgyalásra csak négyen mentünk be – na ott meg az volt a baj, hogy nem volt megfelelő a képviselet, ennek a négynek nem, volt meghatalmazása a többitől, nem volt szabályosan aláirkálva, meg jogilag megformálva az egész – de azér ott is arról volt szó, hogy mi nyerjük meg a pert, mer kiderült hogy a második kollektív szerződésből mi megincsak ki tudjuk hámozni hogy nekünk van igazunk,, holott azt a hátunk mögött csinálták, mi nem is láttuk!

Úgyhogy a második tárgyalás után még a vállalati szakszervezeti főtitkár is elismerte hogy

– Fiúk, oké, ezt megnyerték, hát mit csináljunk, van ilyen, nem? Hát emberek vagyunk, ebbe most tévedtünk!

Úgyhogy akkor még a munkát is fölvettük, egy hónap után fölvettük a munkát.

Szóval lehet hogy ez az egész csak egy beugratás volt. Nem tudom.

Amikor harmadszorra behívtak minket, akkor már minden fasza volt, se túl sokan nem voltunk, se túl kevesen, igen, minden rendbe – és akkor tartottak egy negyedórás tárgyalást, és elvesztettük a pert, elküldtek minket a picsába.

Hát ez valami FANTASZTIKUS volt. Akkora pofon volt hogy az nem igaz! Előkerült egy HARMADIK kollektív szerződés! Teljesen nem az, amire mi az egész bulit alapítottuk, egy TÖK új, amit akkor láttunk életünkbe először, a bíróság meg úgy vette mint igazit, és

– Hát mit akarnak maguk itt?! Hát itt le van minden fektetve! Hát menjenek maguk a francba!

Úgyhogy csak álltunk ott mint a birkák. Már azt se tudtuk, hogy melyik kollektív szerződés melyik, most melyik is az igazi, meg hogy nekünk most mi jó, mi rossz, tisztára meg voltunk keveredve, már fogalmunk se volt hogy mit is akarunk bizonyítani, és tizenöt perc alatt – még körül se néztünk jóformán! – kirúgtak minket, a szó szoros értelmébe KIRÚGTAK! És EZT a pert ELVESZTETTÜK! Ami pedig teljesen világos volt! Hát BAROMI – –

És akkor utána a vállalat egyből előszedett egy rendeletet, ami már régesrég megvolt, csak nem érdekelt senkit, mer a vállalatnak az volt az érdeke hogy ne törődjön vele – hogy azt mondja egy dolgozó másodállásba legfeljebb csak hétszáz órát dolgozhat egy évbe. És mivel mi ezt a hétszáz órát már júniusba túlléptük, és mind a tizenöten másodállásba voltunk ott, azonnal elkűdték az egész gyülekezetet. Nem vagonozhatunk tovább, egy napig se.

Elkűdtek minket, menesztették az egész bandát, és a műhelyekbe mindenhol megjelentek a kiírások, hogy „Gyertek vagont rakni! Vállalati érdek!”, meg ilyen érdek, olyan érdek, és „munkabér kollektív szerződés szerint”. Hát gyönyörű. Beszartam! És akkor nyóc forintos órabérrel pillanatok alatt összeszedték az új brigádot, hogy feleannyi pénzér mint mi megcsinálja nekik az éjszakai vagonkipakolást.

Na.

Még mikor elsős iparitanuló voltam, azt mondta egyszer az osztályfőnökünk, hogy ha jótanulók akarunk lenni, meg hát rendes emberek, akkor jobb ha belépünk a szakszervezetbe meg a Kiszbe. És akkor mindenki belépett, az egész osztály. Azt se tudtuk hogy hová

meg mér, csak hát ha mindenki ezt csinálja, akkor mi is. És akkor kiállítottak mindenkinek egy-egy szakszervezeti könyvet meg egy Kisz-könyvet – azt se tudtuk hogy az mire való, de hát megkaptuk, tessék, most akkor tagok vagyunk. Úgyhogy akkortól számítva vagyok így névlegesen szakszervezeti tag, meg Kisz-tag.

És csak jóval később, évek múlva kezdtem lassan rájönni – olvasmányokból, meg ahogy nálam idősebbekkel beszélgettem −, hogy mi is az hogy szakszervezet, hogy végülis mi lenne ennek az igazi célja. Lassan kezdett derengeni! Hogy az a munkások érdekét kell hogy védje, meg hát – – És akkor ezt összehasonlítottam a mi mindennapi életünkkel, a mi gyárunkkal. És valami olyan ISZONYÚ eredmény jött ki, hogy – hát BORZALMAS! És aztán évről évre és napról napra egyre világosabbá vált, hogy micsoda nagy hazugság ez az egész.

De azér a Kiszben is, meg a szakszervezetben is megmaradtam, most is tag vagyok. Tagja voltam a szocialista brigádnak is – abból kiléptem.

Mer amikor rájöttem, hogy minálunk mekkora humbug ez az egész, akkor ezt szépen el is mondtam egy brigádgyűlésen. És akkor persze felelősségre vontak. Én meg szépen megmondtam, hogy nem érdekes, úgyis ki akarok lépni. És elmondtam részletesen hogy miért nem leszek brigádtag, meg utána még mindenkinek külön is elmagyaráztam, akivel csak találkoztam. Na persze nagy balhé lett ebből is, jött hozzám a párttitkár, hogy

– Hát te ide figyelj, hát te hülye vagy! Hát mér csinálsz magadnak rosszat, mér vagy saját magad ellensége? Hát ne csináld már ezt, ne lógjál ki mindig a sorból!

Na hát akkor aztán én már csak dacból is csináltam tovább amit elkezdtem, és kiléptem. És a mai napig se vagyok brigádtag.

A munkám így is ugyanaz. A pénzem – hát nem tudom, tulajdonképpen nem tudom hogy ennek köszönhetem-e az anyagi hátrányomat, vagy nem ennek, de az biztos, hogy le vagyok maradva a korosztályomtól vagy három forinttal. Lehet hogy tényleg gyengébb szakembernek tartanak, és ezer, vagy nem elég szorgalmasnak, vagy az is lehet hogy tényleg a brigádtagság hiányzik − nem tudom, de az tény, hogy úgy szép fokozatosan elkezdett lemaradni a pénzem, egyszercsak körülnéztem és azt láttam, hogy nekem van a legkisebb órabérem.

Pedig még törzsgárda-tag is vagyok – hát mondjuk az nem sokat számít, csak olyankor kerül szóba, ha lebasznak valamiér: „hát hogyhogy, hát törzsgárdatag létedre − −”

De amellett, hogy én nem vagyok szocbrigádtag, még mindig én taníthatom meg a brigádtagokat arra, hogy mi az hogy társadalmi munka! Építkezett egy fickó nálunk, és – hát kijárt hozzá a brigád is, többször kinnvoltak, de messze legtöbbet én dolgoztam neki! Azért is, hogy megmutassam, hogy én ezt így képzelem, és hogy ehhez nem kell a brigád, nem kell ilyen vállalás, meg olyan fölajánlás – nem kell semmi bohóckodás csak csinálni kell, és én tudom csinálni! És egy egész nyáron át erre a házra áldoztam a szabadidőmet! Úgyhogy a végin még rám voltak dühösek a brigádtagok. Hogy én mit fontoskodók! Amikor nem is vagyok szocialista brigádtag!

Az én tapasztalatom szerint a munkások nagyjából egyformák. Addig haverok, ameddig az érdekeiket semmiben nem veszélyezteti a haverság. De abba a pillanatba, hogy valami az ő érdeküket, pénzüket, állásukat, előmenetelüket, akármicsodájukat veszélyezteti, tovább már nem mennek, azonnal odaállnak az érdekeik oldalára, saját magukér harcolni és nem törődnek semmi mással, föláldoznak bárkit. És csak egy esetben hajlandó a krapek veszíteni: ha legyőzik. De hogy egy komoly ügy mellé odaálljon, ha azon ő veszíthet – hát azt nem.

Ebbe vannak fokozatok, van aki vállal valamennyi veszélyt, van aki semennyit se vállal, és közbül sokminden van, haverság, meg becsület, meg szolidaritás, meg akármi – de a végin mindig csak oda lyukadunk ki, hogy legfontosabb a saját érdekem, és azt semmiér nem adom. Az nem igaz, hogy nem lehet rájuk számítani, mer lehet, egyikre jobban, másikra kevésbé – de ez mind egy bizonyos határon belül van, és azt a határt nem meri egy se átlépni. Ilyenek. Ha eljut a buli egy pontig, akkor rögtön eszébe jut hogy ki a munkaadója, tisztába van vele hogy mit várnak tőle – és meg is teszi.

Van az a tipus, aki állandóan azt akarja bizonyítani a többinek, hogy ő milyen fasza gyerek, hogy ő mindig a többiek javát nézi – és közbe egy kalap szart nem ér, mer mindig annak ad igazat, akivel szembe áll. És az ilyen persze nagyon szépen halad előre. De mondjuk ennél van különb is. Például a brigádvezetőnk. Aki egy elég rendes krapek, úgy viszonylag, de tényleg, mer elég sokmindent kiharcolt már a brigádjának – amit lehetett. Mer közbe ő is csak egy hintás!

Minden nap kijárnak kajáér. Tejér, meg ezér-azér − hát szükség van rá, főleg a tejre, mer olyan munkakörülmények közt dolgozunk, beszerző meg nincs. Szóval minden nap szerzett valaki kilépőpapírt, és kiment vásárolni az egész bandának. Egyszer aztán a főnökök rájöttek erre, és szóltak hogy vége, nem lehet tejér menni, hozzon mindenki otthonról! De hát az nem megy, hát korán jövünk, meg van úgy hogy otthon nem marad csak savanyú, meg mittudomén – szóval cirkusz lett belőle, nagy felzúdulás. És a brigádvezető is mellénk állt. Hát a tej őt is érdekli, meg különben is. És akkor bejött a műhelybe az egyik kisebb góré, akivel ez a rendes brigádvezető haverba van, és azt mondja neki a brigádvezető:

– Te ide figyelj! – azt mondja. – Ti tudjátok, hogy én mindig mellettetek voltam, meg mindent elintéztem nektek eddig. De ha most ezt a tej-ügyet forszírozzátok, akkor vége! Akkor én isten bizony beleszarok a tálba!

És sikerült is a dolog, utána mehettünk tovább tejér, szóval kiharcolta nekünk a krapek! Hogy persze, csak nyugodtan, hát ez egy speciális kérdés, csak menjenek minden nap! – De közbe azér úgy elgondoltam, hogy -te jó isten, hát hányszor árulhatott ez minket odafönn! Hogy ugye „mindig mellettetek voltam, mindent elintéztem nektek” – hát igen. Közbe nekünk is elintézett ezt-azt, elment ameddig elment – de meddig ment a másik oldalon?! Hát ez is csak kiméricskélte, hogy meddig lehet menni!

És ilyenek mind. Néha még nagyon okosakat, szépeket is dumálnak egymás közt! Egymás közt. És mindig úgy, hogy „ezt NEKED mondtam”, tehát hogy nem továbbadandó. Mer hogy kiálljon vele – hát azt nem. Vagy ha ez a másik továbbadná – hát akkor rögtön viszakozz, és „nem úgy volt, félreértettél”, vagy „hazudsz” – és szemtől szembe letagadja!

Hát én ezt az egész gyárat, meg ami itt megy, ezt képtelen vagyok megszokni! Mer nagyon kevés az őszinte ember, mind álarcba jár – hát akkor meg miről beszélgessek velük, meg minek?! Szokott lenni gyakran brigádösszejövetel. Mer kiírják hogy mimindent kell végrehajtani hogy elérjék a szocialista brigád-címet, és ebbe az összejövetelek is benne vannak. Ezeket vendéglőkbe tartják, ott teleeszi meg teleissza magát a brigád, úgy nagyjából berúg mindenki, aztán hazamennek. Hogy ezt mér találták ki, vagy hogy ettől mér

szocialistább az a brigád, azt nem tudom. De mindegy. És akkor még ez a legnépszerűbb program az egész brigád-vállalásba. Na, hát egy ilyen buli alkalmával ott volt egy krapek, aki egy lépcsővel feljebb áll, szóval művezető, és patronálja a brigádot, tehát néha neki is el kell jönni. És ilyen mindenféle mai kérdésekről ment a szó, munkahelyi dolgokról, félig-meddig politikáról, ez az ürge ott szónokolt középen – és az EGÉSZ brigád TELJESEN mellette állt! Az akármit mondott, akármilyen sódert bedobott, EGYÖNTETŰLEG mindenki fújta ugyanazt! Ott melléduma nem volt! Egy icipicit, egy centit engedett a manus ellenzékként, azt egy-kettő kihasználta, de aztán többet egy milimétert nem próbált senki! Hát csak elnéztem az egészet – tiszta röhej. És úgy elképzelem: hát ez ugyanígy mehet tovább fölfelé is! Ez a faszi ugyanígy csinálja a nála magasabbal, azután meg tovább!

A brigád meg, a melósok – hát mintha észre se vették volna hogy mi megy! Egyszerűen nem HAJLANDÓK tudomásul venni! Mer eleve elfogadják, hogy ők itt egy ilyen szerepet kaptak, ennyi meg ennyi lehetőséget, jó esetben azt esetleg kihasználják, de mást nem is akarnak. És nap mint nap így élnek! Hát BORZASZTÓ!

És tudom hogy semmit se ér, de sokszor már az ember nem tudja türtőztetni magát, és nekiállok vitatkozni velük. De persze semmire nem megyek. Mer kisiklanak. És nem tudok úgy odanyúlni, hogy elérjem a szöveg mögött az embert. Sokszor csak bámulok: talán már nincs is mögötte ember? Csak ez a külső valami, amibe beleütközöm, és tovább nincs is?

És amikor már idáig jutok valakivel, hogy na itt van ez a külső valami, akkor sokszor úgy fordul a krapek, hogy ez nagyon jól van így, szóval hogy ő ezt a külső valamit kurva jónak tartja, ez neki is kell, örül neki hogy van! Ott van mondjuk a kommunista műszak. Na bát mindenki tudja, hogy mér mennek be az emberek: hogy egy kicsivel jobb helyezésük legyen, esetleg jobb órabér, meg mittudomén. Egytől egyig azér megy! De már hogy ezt – legalább egymás közt! – be is vallják, arra nem hajlandók. És akkor ha az ember úgy elkezd vele beszélgetni, hogy hát te tulajdonképpen mér vagy itt – akkor kitérnek, és mindenféle hülyeséget összehordanak, és úgy elsimulnak, elúsznak. És ha tovább piszkálom a dolgot, akkor a végin a krapek bemondja nekem a nagycímet, amivel a górék összekürtölték a bulit, hogy „az óvodaépítésér”, vagy „a vietnami elesettek családjáér”. NEKEM ezt

mondja! A pofámba! Hát ISZONYÚ!

És az a LEGiszonyúbb, hogy egy kicsit már én is ilyen vagyok. A kommunista szombatra én is bemegyek. És önként megyek be. Védekezésből. Ez az igazság. Mer rá vagyok kényszerítve. Mer már túl sok van a számlámon – és akkor ezt a lehetőséget kihasználom, hogy mégis élni hagyjanak. Mer már tarthatatlan a helyzet, annyira rossz a vélemény rólam. Mer néha olyanokat mondok hogy a górék haja az égnek áll – hát így aztán muszáj kihasználni ezt. Ez van. És így akkor egy kicsit nem tudják hogy hova tegyenek. Mer állandóan hülyeségeket beszélek, de viszont mégis Kisz-tag vagyok, meg bejárok kommunista műszakokra – hát így valahogy megtűrnek.

Ha így összevitatkozok valakivel – legtöbbször brigádvezetőkkel, meg ilyesféle krapekokkal −, és egy kicsit sikerül beszorítanom az illetőt, hogy na most már színt kell vallania, akkor a végin mindig úgy intézi el, hogy kiböki: ő oda tartozik, a másik oldalra. Ami pedig talán nem is igaz, csak ki akar siklani. Nade az ilyen beszélgetésekre mindig összefut még két-három ember, aki talán csak az ötödik vagy hatodik mondatot hallotta, FOGALMA nincs hogy miről is beszélünk, legföljebb csak érzi valahol, de muszáj neki is bekapcsolódni – és akkor minden gondolkodás nélkül odaáll ő is az erősebbik oldalra. Szóval nem mellém. De hát ez lehetetlen, hiszen nem is érthette hogy miről beszélünk – akkor megpróbálom külön is letárgyalni evvel az ürgével a dolgot, aki közbeszólt, hogy mér mondta ezt, amikor pedig én ott éppen az ő érdekit védtem – és ilyenkor vagy az a vége, hogy vagy ő is úgy dönt óvatosságból, hogy a másik oldalon áll, vagypedig elkezdi szidni előttem azt a szivart, aki mellé ő velem szembe állt. És − négyszemközt – mutogatja nekem, hogy ő azér közbe igazából fasza gyerek! Hát szóval nem igaz – ez valami ÁLLATI!

Undorodom az egésztől. Már nem is szólok! Senkihez! Vagy ha mégis, akkor szívesebben egy segédmunkással beszélgetek.

Azok mások, nagyon mások. Azok szellemileg sokkal alacsonyabb szinten állnak. Másképp gondolkodnak, meg – szóval butábbak, na! Nem akarom bántani őket, de hát mindenhogyan az a lényeg, hogy butábbak. Közbe, hogyha az ember ember akar lenni, akkor nagyonis szeretheti őket, mer rengeteg jótulajdonságot lehet egy ilyen manusba találni, tudok vele dolgozni, beszélgetni, létezni, el lehet fogadni, mer lehet az egy nagyon klassz ember – csak hát mégis: sokkal butábbak,

egyszerűbbek. Szóval ha kapcsolatot tudok vele kialakítani, akkor az olyan kapcsolat, hogy én adok sokkal többet. Mer neki nem nagyon van amit adhatna. Szóval nekem mindig engedni kell valamennyit, mer ezek iskolázatlanok, falusiak – mittudomén. De közbe megéri nekem, mer úgy a maga módján a legtöbbje elég tiszta, őszinte, meg ember – és az a szép az egészbe, hogy az ilyenek aztán a kérdéseket sokkal igazibban tudják fölfogni, mint az okosabbja! Mer az okosabbja az helyezkedik – de ezek meg minek helyezkedjenek? A gógyis ugye csak akkor csinál valamit, ha már kitapogatta az erőviszonyokat -de ezeknek az nem érdekes! Legföljebb ha minden nap a fejükre vernek, akkor kicsit befogják a szájukat – de akkor is csak szemtől szembe, aztán utána mondják a magukét! Szépen, egyenesen: fehérre-feketére osztják a világot, úgy gondolkoznak – és ki is mondják amit gondolnak! Mer őket nem lehet úgy megfogni. Egy segédmunkásnak nem nagy ügy, hogy kikérje a munkakönyvét, mer talál millió másik helyet. És ezer itt is, meg akárhol nyugodtabban beszélhet mint más. Nem is veszik annyira komolyan, nem törődik vele senki, mer egyszerűen rámondja mindenki hogy buta paraszt, bunkó falusi, hogy elitta az eszit, azér beszél összevissza. És így aztán neki lehet.

Különben én azt hiszem hogy tanultam is tőlük valamit. Azt, hogy nem bánom ha hülyének néznek, meg gyereknek néznek. Meg aminek akarnak! Nekem ez nem rossz. Mer azt hiszem hogy ha ez nem lenne, ha csak a másik oldalamat látnák, akkor már nagy-nagy cikik lennének. De ez, hogy nem vesznek egészen komolyan, ez sokszor kihúz a szarból. Azt hiszem hogy néha még rá is játszottam erre. Hogy védekezzek. Ha már egyszer ilyen vagyok, hogy mindig járatom a pofámat.

Jött nemrég egy új krapek hozzánk, egy köszörűs. És ez mindig megpróbál velem beszélgetni, állandóan nekem szövegel. Szóval nem tudom – –

Nem értem, hogy mér pont nekem mondja! Hát én soha nem kezdtem vele semmit, pláne ilyen témákat! Meg nem is mutattam hogy tetszene nekem – sőt! -mer kétszer belém is baszott, megsértett. Talán nem is tudatosan. Csak mer olyan.

Szóval, gondolkoztam úgy rajta: lehet hogy rámállították a manust? Nem tudom, nem merem állítani. Annyit talán nem is nézek ki belőle. Meg talán én se vagyok annyira fontos. De hát lehet – mit tudom én!

Azt el tudom képzelni róla, hogy ha hall valamit, azt föl is használja a saját érdekibe. Hogy pont énrám irányulna a dolog, az nem biztos – de hogy adott esetbe fölhasználná, ha egy lépéssel előbbre tudna jutni vele, az tuti. Hát ezt látom a képin! – Nem tudom. Mindegy!

A mi főnökeink legtöbbje olyan, hogy „az üzem nevelte”, szóval valamikor munkás volt nálunk, aztán valahogyan elindult fölfelé és fejes lett. Namost az ilyenek baromi könnyen tudják elfelejteni, hogy ők is melósok voltak, és nem a melóshoz húznak – sőt! direkt mutatja a szivar, hogy ő most már máshová tartozik! Mondjuk az egy-két haverját esetleg megtartja, ha az melós is, annak nyújt valamit – de inkább éppen hogy azt akarja mutatni, hogy ő bizony nem fog kivételezni senkivel, mer ő „korrekt” ember, nem az érzelmei vezetik. Persze amellett azér megvannak a hangulatai, úgy szeret eljátszani avval hogy őt a melósok szeretik, jólesik néha leállni valakivel elbeszélgetni a régi cimborák közül, pláne ha mások is látják, meg jó hogy visszategezik a munkások – de közbe kurvára tudja éreztetni, hogy „itt én parancsolok”, és hogy őtőle tartani kell. Ha pedig valaki odalentről előre akar lépni egy létrafokot, akkor azzal a seggit is kinyalatja. Hát azt lehet tegeződve is!

Ezek a górék nem értelmiségiek, egy se kimondottan értelmiségi. Mer aki tényleg értelmiségi, mérnök, technikus, ilyesmi, az lejár a műhelybe, érdekli a melónak a műszaki része, ötletekkel beszáll, meg minden – azokkal elég jó a viszonyunk. Egyik-másik nagyon fasza krapek, jól el lehet vele beszélgetni, barátkozni is – csak éppen rögtön kiderül hogy hát nem ez az én főnököm! Hanem hát csak egy jó tag – hát egy értelmiségi. Aki közbe mindenhonnan le van szarva, szakmailag, emberileg, és még úgy jelzik is a górék, hogy hát ez nem egy komoly ember, ez nem egy valaki ám, nincs rábízva semmi, hatalma nincsen!

A góré az más. Az viszont elvből nem jön le hozzánk, lehetőleg sose látja a műhelyt. Meg úgy bánik az emberrel, mint a kapcaronggyal! Mondjuk ez nem általános – mer általába az van inkább, hogy soha nem is látjuk, nincs vele kapcsolatunk.

Aztán vannak még az irodisták, alkalmazottak. Azokkal nincs probléma. Főleg nőkből áll a gárda, sok bennük a melós-feleség, meg melós-lány – hát ezekkel nincs semmi baj. Nincs az hogy mutatni akarná, hogy ő följebb van vagy valami – esetleg ha éppen megsértik

vagy megbántják, akkor védekezésképpen odavágja, hogy „hát a szentségit, hát én azér már mégiscsak − −!”, de erre nemigen hivatkozhat, mer mindenki kiröhögné. Mer ezt azér már mégis elérte a párt meg a Kisz, hogy melós meg irodai alkalmazott között nincs az a távolság. Mint ahogy avval se nagyon törődnek az emberek, hogy ki az értelmiségi és ki a munkás, ez nemigen számít. A magánéletbe kialakít valaki egy kapcsolatot, akkor ott nem az a kérdés, hogy értelmiségi-e, vagy munkás, vagy irodai gépírónő, hanem egyszerűen az hogy értelmes ember-e vagy hülye. És a gyárba se eszerint nézik az embert. A fejesek, az más!

Betévedtem a múltkor egy szakszervezeti szemináriumra – nem tudom mi vitt rá, mer ott se voltam már vagy három éve −, és épp arról ment a szöveg, hogy hát a munkásság azt kezdi mondogatni, hogy a hatalom az értelmiség kezébe került és már nem a munkásoké, pedig ez nem igaz, ez nem így van, ez tévhit, mer nálunk már csak két osztály van, a munkásság meg a vele szövetséges parasztság, ez a kettő egységes erőt képvisel, és minden hatalom a munkásoké, az értelmiség pedig csak egy réteg, tévedés hogy ő irányít, ők csak segítik a fejlődésünket és teljesen nekünk dolgoznak, ezer nagyon is hasznosak – meg így meg úgy. Szóval hogy a munkások az értelmiségtől félnének – amikor pedig szó sincs ilyenről, mer ez a marhaság soha senkinek eszébe se jutott! Hát nyilván arra való ez a duma, hogy így uszítsák azt a melóst az értelmiségre 1 Ugye ezen, hogy mi vagyunk az uralkodóosztály, mindenki csak röhög – ezt ők is tudják, hogy ezen mindenki röhög! Na hát akkor viszont, ha nem a miénk a hatalom, akkor kié? Hát ott van ni: az értelmiség vette el tőletek, azon keressétek! – Na ezer érte meg, hogy bementem arra a kurva szemináriumra, legalább tudom hogy mi újság, mit próbálnak most!

Csak hát aki épeszű, annak ezt be nem adják, akinek egy csöpp sütnivalója van, az tudja hogy nem az az érdekes itt, hogy ki a melós vagy kinek van valamilyen iskolája – hanem hogy főnökök vannak, górék, fejesek! Parancsolok, akik uralkodnak! Velük van nekünk bajunk, és nem az értelmiséggel! Nálunk legalábbis ez van, én így látom, így tudom.

Nade hát hiába tudom most már ezeket a dolgokat, hasznát nemigen veszem. Tapasztalatom, az már van bőven. De az túl sokat nem változtat semmin.

Meg SEMMI nem változtat itt semmin!

Mer megtanultak már az emberek úgy gondolkodni, hogy na ezt szabad nekem, azt nem szabad nekem – és akkor ehhez igazodnak. Hogyha van is kivétel, ha vannak is ettől eltérések, az csak ritkán van, és egy pillanatra van, ha túl sok vizet öntöttek a poharába az ürgének, és kicsordul, akkor úgy hirtelen – nade utána annak is mindjár vége, kész. És akkor csend van megin.

Néha úgy elgondolkodom rajta, hogy azér mostanába már nagyon sok ember poharába öntenek túl sokat, és ha az egyszer csak mind kicsordul egyszerre, akkor − −

De nem lesz semmi. A melósok el fogják viselni ezt a túl sokat is. Mer az emberek mind meg vannak fogva valamivel.

Az egyik avval hogy aszondja: ő taníttatja a gyerekeit. Mint az egyik manus akivel sakkozni szoktam − hogy van egy egyetemista fia, meg egy gimnazista lánya, és azt mondja hogy az kurva sok pénzibe kerül neki. Hát én nem nagyon ismerem ezeket az értelmiségi iskolákat, én úgy tudtam hogy ingyenes az iskola – na jó, de azt mondja hogy mégis fölemésztik minden pénzét, mer közbe nem keresnek, de ruházni kell őket, meg szórakozni is akarnak, meg mindent akarnak, és ehhez tenger sok pénz kell! És akkor ez az ember ezer elvállal mindent és csinálja – és elbújik mögéje, ö nem lázad, őt hagyjuk ki, neki megvan a mindennapi kötelessége, gondja!

A másiknak nincs hol lakjon, építi a házát, téglánként hordja össze, félbe van még – hát nem fogja kirúgatni magát, hogy tető nélkül maradjon a családjával!

A harmadik besétált a csapdába az ótépével: eladósodott száz évre, rabszolga lett, arra kell keresni hogy törlesszen. És a nagy többség így van! Pláne ha lakáshoz akar jutni, akkor biztos hogy valamiféle kölcsönre szüksége van, hát másképp melós nem tud lakást venni! És akkor még a vállalatnak is adósa lesz, mer a vállalat is ad valamekkora kölcsönt – na avval aztán végképp elásta magát az ürge, mer akkor aztán tíz évre alá kell írni hogy nem hagyhatja ott a vállalatot – és így akkor már nem nagyon ugrálhat többé! Mer ha mégis, és véletlenül ki kell lépnie, akkor a vállalat bíróság útján behajtja rajta a tartozását! Hát ez marha veszélyes buli! És mégis belemegy sok, mer mást nem tud csinálni!

A negyedik meg – mittudomén! Szóval mind meg van fogva

valamivel! Mer mind szarba van, és akkor könnyű megfogni! Mind félti az állását. Mer egy se véletlenül dolgozik pont itt. Itt mégis valahogy egyensúlyba jutott, keres valamennyire, viszonylag meg tud lenni a családjával meg törleszteni tudja az adósságát – hát persze hogy nem szívesen megy el máshová, bizonytalanba! Hát ez már BAROMI nagy dolog volt, hogy tizenöt ember odáig jutott, hogy el tudta felejteni a félelmét, FANTASZTIKUS hogy mi erő kellett már ehhez is, hogy úgy döntsenek hogy bírósághoz fordulnak a vállalattal szembe, amér rosszul fizetnek, meg állandóan becsapnak minket! És eljutottunk addig a pontig, hogy a fene egye meg, én akkor is, és nem bánom hogy mi jön utána! – és akkor meg kiderül hogy ÍGY ki lehet baszni velünk, hogy hiába merünk: ENNYIRE nem csinálhatunk semmit!

Ahhoz, hogy egyszerre sok pohár kicsorduljon, hogy ezek az elrontott emberek egyszer a sarkukra álljanak,, nagyon-nagyon sokkal túl kéne lépni már a határt. A górék meg óvatosak, vigyáznak, nehogy egyszerre nagyon sokkal túllépjék, annyira azér azok is józanok, tudnak vigyázni. Hát ez úgy megy, mint mikor fölemelik a szaloncukor árát. Nem mondja be a rádió, se a tévé, mer akkor egyszerre sok ember hallaná és esetleg balhét csapnának, csak amikor leemelem a dobozt a polcról, akkor látom rajta: nyolcvan forint – vagy inkább még. akkor se, mer rá sincs írva, csak amikor már beüti a pénztáros az árát. És még akkor is bizonytalan vagyok, hát tavaly ilyenkor vettem utoljára szaloncukrot, biztos hogy jól emlékszem hogy akkor hatvan forint volt? De még ha biztos vagyok is benne, még akkor is: ott állok a pénztárnál, mögöttem húsz ember, egy se szaloncukrot vesz, egyik sajtot, másik ecetet, harmadik szappant, azt most éppen nem emelték – most álljak neki ott egyedül cirkuszt csinálni? És úgyis azt mondanák rá, hogy de igen, itt van egy júliusi újságcikk, meg hogy ők három helyen öt embernek szóban is megmondták hogy emelik a szaloncukrot, csak én nem figyeltem, meg különbenis ha nem tetszik, rakjam vissza a polcra és ne vegyem meg – szóval az a vége, hogy fogom azt a kurva szaloncukrot, kifizetem a nyolcvan forintot, és szó nélkül kimegyek. És mindenki ugyanígy megveszi, legfeljebb egy napig magába föl van háborodva.

Vagy még esetleg ki is mondja a véleményét, ha úgy látja hogy most itt ő nyugodtan kimondhatja, nem lesz belőle semmi baj. Mer

néha, hogyha olyan körbe vannak, azér sokmindenről beszélnek az emberek! Például az öregebbek mindig fölhozzák, hogy „na kivívtuk a nyolcórás munkaidőt” – ezt minden ünnepi beszédbe is hallani, amikor összehasonlítják a régi világot a maival, és hát persze kihoznak egy csomó pozitívumot a mai rendszer javára, ami igaz is meg nem is, mittudomén − hát ez a nyolc órás munkaidő például nem igaz. Mer az üzembe lehet hogy nyolc órát dolgozunk, de aztán jön a másik nyolc vagy tíz, amit még mellékesen lenyomunk, hogy eggyáltalán létezni tudjunk! Most nem is beszélve arról, hogy még hivatalosan is dolgozunk sokszor tizenkét órát, a túlórával, mer munkaerőhiány van, nekünk meg kell a pénz! – Vagy ilyen témák, hogy – régen a gyerekeket kihasználták a gyerekmunkával. Hát most nem ugyanaz megy? Állandóan szervezik ezeket a munkatáborokat, ilyen tábor, olyan tábor, amolyan tábor − hát ott nem dolgoztatják őket? Most mindegy hogy milyen szöveggel – hát azt mondják hogy a munkábanevelés céljából. De közbe szükség van rá, kell! Mer nincs aki leszedje a gyümölcsöt, a borsót, istenharagját, másképp az ottrohadna! És akkor ki van adva az iskoláknak, Kisznek – és a gyerekek se hülyék, persze hogy elmennek, hát nem akarnak hátrányba kerülni ilyen miatt, hogy nem ment el építőtáborba! – Szóval ezek a dolgok úgy mind előjönnek, ha kockázat nélkül meg lehet beszélni őket, akkor úgy spontán előbuknak az emberekből – de aztán a végin mindig jót röhögnek rajta, legyintenek, és hagyják a fenébe az egészet.

Hát valahogy így van ez. Mozdulni nem tudunk. Mer mindenki fél. Meg nincs egység. Mindenki azon van, hogy kihasználja a lehetőségeit, azt ami nap mint nap leesik neki – még akkor is ha a többi rovására tudja kihasználni. És akkor így azt lehet csinálni velünk amit akarnak.

De én MÉG MINDIG hiszek abba, hogy odafönt nem tudják ezt, hogy mi milyen szar helyzetbe vagyunk! MÉG MINDIG azt hiszem, hogy nem jutnak el oda ezek a hírek, amik el kéne hogy jussanak! Mer ha eljutnának, akkor LEHETNE ezt másképp csinálni!

Ha ezt az úgynevezett demokráciát komolyan vennék, ha el lehetne hinni hogy itt most TÉNYLEG elmondhatjuk a bajainkat, és odafönt ezt meg is hallanák, és TÉNYLEG akarnának segíteni rajtunk, akkor LEHETNE! De úgy, hogy akkor bevonni a munkásokat is, nem csak a vezetők, amér ők vezetők, hanem együtt azokkal akikről szó van – úgy

LEHETNE! De így, hogy „én vagyok a ti vezetőtök”, különválasztom magam, kitalálom hogy demokratikus centralizmus, tehát hogy csak én vagyok az okos, és én tudom hogy nektek mi a jó, tehát hogy én határozom meg hogy mi legyen veletek, és ti vagy végrehajtjátok, vagypedig én akármit csinálhatok veletek – hát így nem, így nem megy.

Homályban élünk. Mindenki csinálja a magáét, amit viszonylag jónak gondol, de közbe nem lát semmit. És közben el is felejtünk egymásra figyelni. Van valami fölöttünk, amit nem ismerünk, csak tudjuk hogy valahonnan onnan kapjuk a pénzt amit kapunk – de mást nem tudunk. Olyan jó lenne világosba élni! Ha mindent igazán megmondanának, lehetne tudni a dolgokat, az utak ki lennének világítva, és lenne erkölcs, mer lehetne, és minden tiszta lenne – úgy lehetne élni, meg előre menni! De így, hogy minden olyan homályos, meg annyira nem tiszta, így – így nagyon nehéz. így – hát így csak lézengünk, valahogy. így mindenki kap amit kap. így mindenki mindent elfogad. Ha meg nem kap, akkor nem kap. így élünk, homályban.

Ha én beleszeretek valakibe, az előszöris azér van,, mer az illető nagyon szép. Aztán utána ha úgy belelátok, és észreveszem az értelmét, ami benne van, akkor még jobban megszeretem, és akkor eljutok odáig, hogy szeretkezni szeretnék vele, hogy megmutassam neki az én értelmemet, ami bennem van, hogy nekiadhassam az értelmemet, hogy az övé is legyen az az értelem − −

Ha ez nincsen, akkor azt hiszem csak annyi az egész, hogy férfi szeretnék lenni. De azt hiszem hogy ilyen alapon az se sikerülhet igazán, csak olyan nyolcvan százalékig, esetleg.

De a Verocskát BORZASZTÓAN szerettem!

Csak ő meg máshoz tartozott, a Dömötörhöz. Egyszer volt csak úgy, hogy talán – Kisoroszin voltunk, faházat építettünk az Eszternek, a Vince kedvesének, nyár volt, és este jöttünk föl a Dunáról, már besötétedett, mentünk a házhoz egy lucernán át, és akkor mi lemaradtunk a többiektől, én megfogtam a Verocska kezét, megálltunk, és odahúztam magamhoz és csókolództunk. És leültünk a lucernába és úgy csókoltam, nagyon sokáig, és akkor egy percig úgy látszott hogy – vagy csak én úgy éreztem hogy -

és akkor fent aháznál felhangzott a Dömötör kiáltása, kiabált vissza

hogy

– Veraaal

És akkor egy pillanat alatt megállt minden, a Verocska úgy megrázta magát, és fölállt és elindult fölfelé a házhoz. Én meg utána.

Ó de kár, istenem – –

Akkoriba majdnem egy évig az Elvira utcába laktam, fönn a hegyen, az Emmáék házába. Lakatlan volt a ház, mer halálra Ítélték, át akarta építeni a Sótonyi, az Emma férje, csak halasztódott a dolog, de ők már nem laktak ott, hanem a szomszédba, és én odaköltözhettem a szerelésemmel együtt a kisebbik szobába, hogy őrizzem az üres lakást, meg időnként besegítsek a mindenféle munkálatokba – rámolásba főleg, mer az volt a Sótonyi mániája. Hogy elő kell készíteni az építkezést, lomtala-nítani kell a padlást, a pincét, a kamrát, meg szerzett a Sótonyi bontási anyagokat, azokat kellett elrendezni az udvaron, amikor meg már minden rendbe volt, akkor új szisztémát talált ki a Sótonyi, gyerünk átcsoportosítani mindent – hát épp elég volt. Szóval az az igazság, hogy meg voltam zsarolva. Avval, hogy „hát ez a minimum amit megtehetsz!”, és akkor nekem mindig a gyerekkorom jutott eszembe, amikor a kölcsönpénzekér mentem az Emmához, meg hogy most is itt lehetek ingyen – és csináltam mindent szó nélkül. És hiába láttam, hogy a két öcsém messziről leszarja az Emma „minimumát”, hiába jöttem rá hogy én is leszarhatnám, pontosan tudtam hogy én nem tudom leszarni, és hát güriztem, ami csak belefért. De nem érdekes, mer közbe DOBOLHATTAM, amikor csak akartam, akár egész éjszaka is – hát magányos ház, a közelbe senki –, amikor nem melóztam, meg nem vagonoztam, meg nem a Sótonyinak rámoltam, akkor állandóan doboltam.

És akkor ott lett egy barátom isi A Vince! Hát az CSODÁLATOS volt!

Pár hete voltam még csak az Elvirába, amikor ő beköltözött a másik szobába. Menekült ő is, válás után volt épp, nem volt lakása, az Emmáék meg mint ismerőst odaengedték ideiglenesen. Grafikus a Vince, nálam tizenöt évvel idősebb – megjött, kirakta az asztalra a mindenféle tusait, tollait, papírjait, és elkezdett rajzolni.

Először – hát ugye nem ismertük egymást. Szóval azt hiszem hogy én elég bizalmatlan voltam eleinte. Mer úgy éreztem hogy én valami olyan szerencsétlen rokonnak vagyok ott beállítva, akinek ugye

megpróbáljuk elnézni hogy hülye, mer jó ember a kóbor kutyát is befogadja, még ha rühes is – szóval állati szar helyzet volt ez és nekem eszem ágába se volt közeledni a Vincéhez. És emlékszem, hogy például nem mertem dobolni se, csak amikor a Vince nem volt otthon. Mer hiába mondta a Vince hogy ez állati klassz, hogy ő ezt marhára szereti, és csak csináljam – én először egyszerűen nem akartam elhinni neki! Mer valahogy én akkoriba azt tudtam másoktól,, hogy nincs ember, aki el tudja viselni az én dobolásomat!

Na hát ezek ilyen kezdeti nehézségek voltak, amik könnyen adódnak bármilyen ismeretség elején – de aztán minden megváltozott, egyből minden megváltozott amikor elkezdtünk igazából beszélgetni. Akkor minden jóra fordult hirtelen, FANTASZTIKUSAN jóra fordult Î És nagyon szerettem a Vincét! Hát BAROMI erőt jelentett nekem, hogy ő van, és hogy a BARÁTOM! MINDENT jelentett nekem akkor a Vince!

És akkor az ment, hogy ő rajzolt, én meg ott ültem mellette és dumáltunk. Vagy rajzolt és hallgatta hogy dobolok a szomszéd szobába – ÁLLATI szépen tudtam dobolni tőle!

És nagyon szépen éltünk. Fölváltva hordtuk haza a kaját, a Vince néha főzött, vagy jött az Eszter és az főzött valamit, ha a Vince nem volt otthon befűtöttem a szobájába, meg készítettem neki valami kaját, esetleg piát ha volt, a Vince szeretett éjszaka rajzolni, akkor én ha nem vagonoztam, aludtam a szobámban, de fél ötkor kellett már kelnem, a Vince jött mindig fél ötkor kávéval és ébresztett, csak mikor már biztos volt benne hogy mozgok, élek, észnél vagyok, megittam a kávét, akkor ment vissza lefeküdni − −

Ez még eléggé az elején volt, hogy egyszer egy este előálltam, és elkezdtem mondani a Vincének, hogy én mennyire szeretem őt – valahogy kibukott belőlem. Hogy milyen jó hogy összetalálkoztunk, és hogy nekem még soha nem volt ennyire a barátom valaki, hogy mennyire szeretném ha mindig együtt maradnánk, és hogy igen, csináljuk meg valahogyan azt a kommunát, amit a Vince annyira szeretett volna – és telj essen kiöntöttem neki a szívem-lelkem − −

Hát lehet hogy hülyén csináltam, igen, biztos nagyon gyerekesen csinálhattam. Mer a Vincének az volt az első reakciója, hogy én buzi vagyok. De szerencsére kimondta, finoman, de érthetően megmondta hogy mit gondol. Én meg megmondtam, hogy nem, nem így van! És a

Vince meg akkor egyből elfogadta, hogy hát akkor nem így van!

Hát ez is fantasztikus volt – hát én még soha nem tapasztaltam addig, hogy a dolgokat így MEG LEHET BESZÉLNI! Szóval ezek a beszélgetések olyanok voltak nekem, mint egy KAPU, ami most kinyílt, mer egyszerűen kinyitottuk, és akkor most lehet rajta ki-be járni! Hát CSODÁLATOS!

És akkor jöttek a Vince barátai, mind akikkel a kommúnát akarta csinálni, jött az Eszter, nagyon szép volt ő is, nagyon szerettem, meg a Gabi, vele össze is jöttem aztán, amatőr színházas csaj, a Dóra, szép szőke főiskolás lány, meg a Dömötör, egy nagyszakállú vegyész, hozta a Verocskát, aki gyönyörű volt, és én nagyon beleszerettem a Verocskába − −

Sokszor három-négy napig se láttuk az Emmáékat, néha egy hétig is egészen függetlenek voltunk, és ilyenkor sokszor összejött estére valami buli – egyszer a Gabival mentem haza, és a Vincénél már ott voltak a többiek, Verocskáék, Eszter, bort is hoztak, és nem tudom hogy mi történt aznap este, de már attól a perctől hogy beléptünk, lehetett látni hogy valami elszabadult, a Vince irtó jó passzba volt, rakta föl egymás után a lemezeket, jó zenéket, a Dzsimi Hendriksz ment, meg a Pörpl-lemezem, táncoltunk egész este mint a hülyék, a Vince szólót táncolt, föltette az Illés-lemezt és azt játszotta hogy ő énekli, most ő az Illések, baromi nagy színház volt – és én teljesen boldog voltam. Mer úgy éreztem hogy körülöttem mindenki boldog. A Gabi berúgott, fölborította a cintányért, meg – most már nem tudom megmagyarázni magamnak, hogy mér örültem úgy aznap este mindennek, hogy mitől is voltam olyan teljesen boldog − −Aztán doboltam nekik − −

Hát, ez szép volt, ez az Elvira-korszak − −Amikor az Elvirába költöztem, akkoriba volt nekem a Mari. Ez a sztori is két hónap volt az életemből. Kedves lány volt. Megtarthattam volna. De nem akartam becsapni. Sokat mesélt, magáról, a munkahelyéről -egy közértbe dolgozott −, meg arról hogy minden férfi ki akar kezdeni vele, meg hogy nem lehet gyereke -ezek voltak a problémái. Meg így meg úgy – szóval azt hiszem hogy végülis szeretett volna férjhez menni. Elmondta szépen sorba, hogy neki milyen esélyei vannak, hogy ő el tudna vezetni egyedül is egy boltot – már volt egyszer férjnél, és akkor az apósának a maszek boltját ő vezette −, és hogyha mi

összeszövetkeznénk, és elkezdenénk pénzt gyűjteni, akkor nyithatnánk egy saját boltot. Ilyesmiket szeretett volna. Meg hogy őtőle a férje csak azért vált el, amér nem lehet gyereke, de hogy ő szeretne menhelyből kivenni gyerekeket.

Erre a pénz-dologra nagyon rá volt állva, ettől nem tudott szabadulni – és azt hiszem hogy nekem ez nagyon nem volt jó. Azt hiszem hogy végülis ez volt az a pont, ahol kiderült a különbség – mer pénzről én is sokat álmodtam akkoriba, de nekem VALAMIRE kellett volna a pénz, őneki meg azér hogy LEGYEN. És mindig erről ábrándozott. Meg hát arra is kellett volna hogy gyereket hozzon haza és nevelhesse – mer azt tudta, hogy abból a közértes fizetésből ezt hiába próbálná meg, pláne ha nincs is lakása. De hát ez mind nem az én bulim volt.

Meg még valami volt ott: hogy ő valahogy azt képzelte, hogy az a lakás, az a ház, az Elvira, az esetleg nekem leeshet, hogy az valamiképpen az enyém. Mer ugye rokonoknál vagyok ott, meg mittudomén – és én hiába magyaráztam neki, hogy ez nekem csak egy pillanatnyi lehetőség, innen engem akármikor kirúghatnak, ez nem végleges – nem akarta elhinni.

Aztán azt hiszem hogy amikor végülis rájött, hogy én nem vagyok megfelelő az ő elképzeléseihez, akkor elhagyott. De hát nem is csak rájött, mer én őszintén megmondtam neki, hogy jó, együtt élhetünk, én élettársa lehetek neki, meg összetehetjük amink van, de hát ilyen házasságosdit játszani én nem akarok. Akkor aztán elment. De csak annyival bántott engem, hogy egy nálamnál sokkal csúnyább fiúval van azóta.

Olyan TÚL sok nővel nem, de azért egy jó párral volt már kapcsolatom. De végülis még egyiket se akartam annyira, hogy házasságot kötöttem volna vele. Ha elfogadja az életemet úgy ahogy van, mindjárt egyből, és mellettem marad, akkor azt hiszem belesodródtam volna

– de tulajdonképpen ilyen se volt soha. Mindig ott robbant a dolog, hogy kiderült: nem lesz ilyen gyűrűs buli

– mindegyik ezt siettette volna – igen, azt hiszem majdnem minden nővel így jártam.

Ilyesféle vége lett mindig a dolognak. Talán csak a Gabi volt más. Színész volt, amatőr, doboltam neki az estjéhez, meg szervezett

mindenféle közös föllépéseket

– csak nem nagyon tudtuk soha megérteni egymást. Nem tudom, valahogy talán érettebb volt mint én, vagy talán többet szenvedett már mint én, valahogy kiégett volt, vagy – hát én nem tudom. Nem jött össze vele sehogyan se a dolog. Én nagyon szerettem volna vele szeretkezni, de igazából sose sikerült. Pedig összejöttünk egy párszor, de valahogy mindig úgy, hogy ő ivott, és akkor úgy elfogadta a kialakult helyzetet – de nem ÉN kellettem neki. Egy párszor együtt voltunk, mer elkapta a pillanat – de valahogy úgy éreztem, hogy neki ilyenkor is teljesen mindegy az egész. Baromi jó barát volt, meg minden – de nem is próbált elfogadni engem. Talán csak egyetlen egy embert fogadott el igazán, mindenestül, a férjét valamikor – de aztán abba teljesen csalódott, kidobta, és utána már minden mindegy volt neki. És végülis azt hiszem hogy engem nem kívánt úgy istenigazából soha. Nem szeretett engem. De igazából én se szerettem őt, mer nem tudott úgy szeretni ahogy én szerettem volna. Kár – –

De a Verocskát, azt nagyon szerettem. Abba OLYAN szerelmes voltam! Jaj istenem – –

A seregbe együtt zenéltem egy sráccal, elég jó haverok is lettünk – amikor aztán leszereltem, és állandóan zenélési lehetőségeket kerestem, meg embereket, akikkel együtt lehetne zenélni, akkor eszembe jutott ez a duna-pataji gyerek, aki elég jól gitározott, és írtam neki. Mer emlékeztem hogy annakidején szeretett volna ő is tovább zenélni, meg egy elég aktiv krapek volt – hát mittudomén. Aztán a levél után le is mentem hozzá Dunapatajra egy párszor, meg ő is feljött párszor hozzám amikor az Elvirába laktam. Hát aztán kiderült, hogy őt már nem érdekli annyira a zenélés, mer hát már megnősült, van egy gyereke is, meg most éppen kocsit vesznek, meg satöbbi. Azért én még próbálkoztam tovább, mer egy-egy ilyen találkozáskor azér még mindig föl tudtam lobbantani benne a lángot – csak aztán ez addig tartott, amíg együtt voltunk, mire legközelebb újra találkoztunk, már láttam rajta hogy megint marhára nem érdekli az egész. És csak utólag jöttem rá, hogy mér akar ő mégis barátkozni! Valahogy azt hitte ő is, hogy az Elvira az enyém, vagy hogy majd az enyém lesz. Pont mint a Mari! Pontosan! A pataji haveromék azon spekuláltak, hogy valahogyan feljöjjenek Pestre. Hát egy hülyeség volt az egész, mer príma dolguk volt odalenn, egy csodálatos helyen laktak és mindenük

megvolt, és nagyon szépen tudtam volna élni ott – de hát ők a fejükbe vették hogy Pestre jönnek. És amikor együtt voltunk, én mindig a zenéről szövegeltem, ők meg egyfolytába a Pestre-jövést mondták – hát egy teljesen hülye helyzet volt, csak én valahogy nem fogtam föl hogy miről van itt szó!

És annyira ráhajtottak az Elvirára, hogy ott rendeztünk együtt egy hatalmas szilvesztert, hoztak föl három bödön kolbászt, meg húsokat, tortákat, egy egész demizson fantasztikus finom pálinkát – de még egy nőt is hoztak nekem! Fogalmam sincs honnan szerezték be, reggel elment, sose láttam többet. De eszméletlen nagy dínomdánom volt, meg még hetekig ettük a Vincével a maradék kajákat!

Aztán ahogy a krapek lassan fölfogta, hogy a ház tényleg nem az enyém, meg soha nem is lesz az enyém, szépen abbamaradt a barátságunk. Meg az is volt, hogy egyszer nagyon megnéztem a Béla feleségét, a Piroskát – fürdőruhába volt és én nagyon megnéztem, és ők észrevették. De azt hiszem a lényeg mégis az volt, hogy ők csalódtak bennem mint háztulajdonosba, meg hogy én rájöttem hogy mér voltam nekik érdekes. Úgyhogy aztán teljesen kifujt a haverság – kész, semmi, eltűntek mint a szilveszteri nő.

Egyszer jöttem haza egy este az Elvirába, mentem be egyenesen a Vince szobájába – és ott találtam a Vincét a Dórával az ágyon, meztelenek voltak mind a ketten teljesen, csak a Dóra nyakába volt egy medál, egy nagyon szép ezüstláncon – hát GYÖNYÖRŰEK voltak!

– Jaj de szépek vagytok! – mondom, és odagyalogoltam hozzájuk, adtam mind a kettőnek egy puszit. – Van egy üveg borom! Áthozom, jó?!

– Jó! Hozd át! – és úgy örültek nekem!

És szaladtam a borér, kibontottam és vittem át, odaültem vele a Vince ágya szélére és elkezdtünk inni, és nem bújtak be a takaró alá, a Dóra odatornázott hozzám és adott még egy puszit − és én BAROMIRA szerettem volna akkor, hogy engem is hívjanak, hogy legyek velük én is – de nem hívtak. Már én előtte ittam egy fél üveggel, talán ezt látták rajtam és ezért nem – vagy a Vince annyira akart szeretkezni a Dórával, vagy beszélgetni akart vele amihez én nem kellettem – vagy talán hogy a Vince úgy érezte hogy a Dórának nem lenne ez most jó – vagy nekem kellett volna szólnom? – vagy hát

én nem tudom, de ők nem hívtak. Ott ültem még, ittunk, meg beszélgettünk, és borzasztó szép volt az egész, de nem hívtak, és akkor egy idő után én otthagytam nekik a maradék bort, és átmentem és elkezdtem dobolni nekik. Ütöttem, vágtam, csörömpöltem, fél éjszaka – –

Aztán – hát vége lett az Elvirának.

Úgy lett vége, hogy a Vince elszerette a Sótonyi egyik szeretőjét. Csak másnap tudtuk meg, hogy az az őrült éjszaka ránk akarta gyújtani a saját házát, mer ott volt benn a lány is, meg a Vince – aztán reggel a kilincsen találtuk a levelet, hogy estig a Vince költözzön el.

Én akkor úgy voltam vele, hogy – hát elmentem én is. Segítettem összecsomagolni a Vincének, aztán meg összecsomagoltam én is, hoztam egy furgon-taxit, és hazaköltöztem a dobokkal együtt az anyámhoz.

Tovább aztán már nincs is semmi érdekes.

Egyedül maradtam − −

Egyszer – talán az Elvira utáni évbe volt ez – anyám megpróbálta hogy megházasítson. Vagy hát legalábbis lépéseket tett. Előállt egyszer a gyárba az egyik portásasszony, elkapott, férehívott, és elkezdte, hogy hát van egy nagyon helyes kislány, aki így meg úgy. Hogy nincs-e kedvem vele találkozni. Hát, én egyből kitaláltam, hogy anyám szervezett valamit, mer már előtte is mindig zümmögte benn a gyárba, hogy milyen jó lenne már megnősíteni ezt a fiút, meg ez meg az. Úgyhogy egyrészt elég rosszul jött ki ez a dolog – hát pont mint mikor újsághirdetésre csinálják, hát tisztára! −, de másrészt meg: hát én ugye, az örök emberkereső − −

– Hát, de van kedvem. Igen, persze, szívessen, hát találkozzunk!

Ott mindjár meg is beszéltem a randevút evvel az asszonnyal – jó, ott lesz a kislány! meg én is ott leszek! Rendbe!

És ott is volt a lány. Egy presszóban, egy szombat délután. És megismerkedtünk. És aztán tartott is a kapcsolatunk vagy két hétig. Olyan igazán komoly dolog persze nem lett az egészből, mer mittudomén, mindenféle elképzelései voltak neki, meg ő csak esküvő után lett volna hajlandó szeretkezni – na én még ennek ellenére se akartam otthagyni, mer valahogy reménykedtem kicsit ebbe a dologba, vagy nem is tudom. Amiket úgy mondott, azt nagyon nem tudtam elfogadni, de mégis abba bíztam hogy majd csak talán

megbarátkozunk, majd tágul a látása, át tud alakulni valamennyire – mer sokkal fiatalabb volt nálam. Nem is évre, de úgy igazából. És különben nagyon rokonszenves volt, nagyon aranyos!

És, valami buta féreértés volt ez, hogy mikor egyszer eljöttem tőlük, nem beszéltünk meg új randevút, valahogy féreértettük egymást, úgyhogy nem tudtunk akkor találkozni – és ő ezt végleges szakításnak vette. Aztán egy hónapra rá üzent evvel a portásnővel, hogy ez így mégse volt tisztességes elintézés, meg mittudomén.

Na ennyi volt csak az egész.

Szóval én azt hiszem hogy nem nyílt ki itt semmilyen kapu. Ugye ha az ember látja hogy nyitva van, ha érzem hogy kinyílt, akkor tudom csinálni a dolgokat. De ha ez nincs, akkor az ember el van szigetelve, és nem megy az egész, meg nincs is értelme. Akkor csak fölösleges tájékozódásra megy el az idő, és mire eljutnék oda hogy mondanék valamit, mire a számat kinyitnám – már el is múlt minden. Jaj, hát nagyon nehéz ez – –

Aztán jóval később megláttam egyszer az utcán, állt a Bartók mozi előtt. Ittam előtte, kicsit többet is mint kellett volna – arra jó volt ez hogy oda tudjak menni hozzá, megszólítottam, de arra már nem, hogy valami nagyon értelmes dolgokat tudjak neki mondani. Hogy észrevette-e rajtam hogy ittam, vagy nem – nem tudom. Minden esetre tán két mondatot ha mondtam neki – és SZÓ NÉLKÜL otthagyott.

Meg mostanába is láttam egyszer, egy buszon, és láttam hogy ő is lát. Valami idősebb nővel volt, valamilyen rokonával talán, és láttam hogy megismert – de akkor eszembe jutott a Bartók mozi, és nem mentem oda hozzá.

Most már anyám nem avatkozik be így a dolgaimba, már nem mer. Hogy ezen minden nap gondolkodik, az biztos. De most már azér nem próbálkozik vele így. Most már csak SZERETNÉ, hogy megnősüljek. Szeretné, mer látja az életemet. De azokat a dolgokat már nem érti, amik miatt nem tudok úgy élni ahogy szeretné. Anyám nagyon őszinte meg egyenes, de mindig a saját gondolatmenete szerint néz mindent. És nem érti, hogy én miér nem tudom elfogadni amit ő gondol meg tervez nekem.

Amikor eljöttem az Elvirából, akkor ez csak egy olyan tompa érzés volt, hogy most vége – csak később lett aztán igazán elviselhetetlen. Hogy egyszerűen nem lehet mit csinálni, kétfelé kell menni, és nincs

tovább a Vince

– ezt valahogy képtelen voltam fölfogni akkor, még nagyon sokáig képtelen voltam fölfogni. Mer én valahogy azt hittem, hogy az hogy mi ott találkoztunk, az örök érvényű. És úgy éreztem, hogy ha a Vincének a pokol fenekére kell is menni, ha oda kergetik, kényszerítik, az se érdekes, mer én MINDENHOVA követni tudom, és ha akármi éri is őt vagy engem, azér a mi kapcsolatunk mindig megmarad, ott lehetek mellette, és segíthetek neki – na igen, de hát HOGYAN? Én egy ISTENNEK tartottam akkor a Vincét, és úgy gondoltam, hogy ha nekem van egy ilyen IGAZI BARÁTOM, TÁRSAM, az akkora erő a létezéshez, hogy mindent megold, hogy nem lehet minket megölni se, hogy nem lehet minket széttaposni – és akkor csak ennyi. Hogy egy levél a kilincsen. És akkor ő beül egy taxiba. Meg én is beülök egy másik taxiba – –

Utána még évekig azér lottóztam, azér akartam mindenáron ötöst nyerni – már nem új dobokér! – hanem hogy a Vince kommunáját meg tudjuk csinálni. Hogy megvegyük valamelyik házat, amelyiket a Vincével nézegettünk, hogy na ez kommunának való, megvegyem, és akkor ott fog majd a Vince rajzolni, ott fogok én dobolni, és mindenkit odahozunk akit csak szeretünk – –

Ahogy aztán lassan-lassan megértettem, hogy kiszolgáltatott vagyok, hogy az életemet magamnak kell összerakni, ha tudom egyáltalán, hogy tisztára egyedül vagyok – –

Most nemrég jártam az Elvira utcába, láttam a házat – szét van dúlva az egész. A Sótonyi szétdobatta, kezdődik az építés. Fantasztikus volt így látni, SZÖRNYŰ volt – na jó, hát a Sótonyié, azt csinálhat vele amit akar,, nem az enyém – én csak boldog voltam benne.

A gimnáziumot én csak a zene miatt kezdtem el. Aztán amikor már láttam, hogy nekem már a büdös életbe soha nem lesz hivatásos papírom a dobhoz, akkor a gimnáziumot is abba akartam hagyni. De hát – aztán végigcsináltam mégis.

Nagy nehezen. Mer a matematika meg a fizika nem érdekelt, azt csak annyira tanulgattam, amennyire föltétlenül szükséges volt ahhoz hogy átmenjek. Ami igazából érdekelt volna, az az irodalom volt, meg a történelem – de ott meg elkezdtem gondolkozni meg vitatkozni, és ez baj volt. Mer sokminden összejött, amibe nem értettem egyet a

tanárokkal meg a tankönyvekkel. Hogy például magyarból se lettem ötös, az főleg abból jött ki, hogy a végin már dacból se mondtam azokat a hülyeségeket, amiket vártak. Ez leginkább a dolgozatoknál derült ki, amikor véleményezni kellett dolgokat. De soha nem mondták meg hogy mi a bajuk velem, azt elsumákolták, hanem hogy a stílus, meg a helyesírás, meg mittudomén – de hogy mit írtam abba a dolgozatba, hogy én mit akarok MONDANI, arról egy szó se volt soha. Hát aztán ez elvette a kedvemet. A végin úgy négyessel, hármassal átbillentem a humán tárgyakból. A reál tárgyakból meg kettesem volt végig.

Úgyhogy megvan az érettségim – de hasznom nincs belőle semmi, az égvilágon semmi.

Az az igazság, hogy én már sokféleképpem megpróbáltam otthagyni a szakmámat. Mer nem szerettem, nem érdekelt, úgy éreztem hogy nem nekem való. Egyszer még az is eszembe jutott, hogy elvégzem a tanárképzőt. Mer jött egy váratlan lehetőség, a Vasas Szakszervezet kirakott nálunk a műhelybe plakátokat, hogy „Fiatalok, gyertek a főiskolára", mittudomén, hogy nem kell érettségi se – még akkor nem volt meg az érettségim −, lehet anélkül is jelentkezni – és hát én megpróbáltam, jelentkeztem. Kértem papírokat, kitöltöttem őket, csatoltam hozzá mindenfajta igazolást ami kellett, beadtam a személyzeti osztályon, megköszönték, elkűdték a központba -

aztán jó másfél hónap után visszajött a válasz, hogy nem vettek föl, mer olyan munkakört töltök be, ami nem indokolja a főiskola elvégzését.

Szóval alighanem a vállalat nem javasolt. De akkor mér csinálták az egész bulit? Mer ha ezt a plakátot az irodaépületbe rakják ki, vagy az üzemi könyvtáros kezébe nyomják, akinek nincs meg a végzettsége, akkor – hát jó, megértem. De mér rakták a műhelybe, a mi orrunk elé?! És végigjátszottak az egész hülye cirkuszt, tök hiába! Hát − −

Később is jutott még eszembe ilyesmi, már az érettségi után – de valahogy nem volt hozzá semmi lökés. Azt meg feleslegesnek tartottam, hogy csak úgy a szabadidőmet elüssem evvel, hogy csak éppen elszórakozzak valamivel, ahhoz nem is elég nagy az érdeklődésem. Meg hát nincs is szabadidőm! A műszaki vonal nem érdekelt egyáltalán, de tanárnak, könyvtárosnak, népművelőnek szívesen elmentem volna éppen – hát, mindegy.

Az rengetegszer előjött már, hogy elmenni innen, keresni más helyet. De nincs annak se értelme.

Részben anyám miatt se mehetek. Mer neki az fontos, hogy én is ott vagyok, hordhatja be nekem a kaját, meg mittudomén, meg ő valahogy úgy veszi hogy ez „a mi gyárunk" – szóval őneki borzasztó lenne ha én máshová mennék. Na ez is közrejátszott. Mer akárhogyan is, de azért én kötődöm az anyámhoz. Szóval nem akarok neki ennyire rosszat csinálni! Meg hát ennyire elszakadni tőle.

– De perdöntő esetben azt hiszem hogy nem számítana ez. Vagy hát számítana, de azért csak meg tudnám tenni ezt a lépést is, mint ahogy megtettem annakidején hogy megvettem az első dobot. Biztos, hogy meg tudnám tenni! Ha igazán fontos lenne. De eddig még nem volt olyan, hogy ezen múlott volna a dolog.

Igazából nem ezen múlik. Hanem – egyszerűen nem érdemes máshová mennem.

Egyszer az Emmáék kitalálták hogy menjek a Postához. Mer ott volt nekik mindenféle kapcsolatuk, összeköttetésük, mittudomén. Meg hogy meséltem az Emmának is, hogy a seregbe mennyire szerettem morzézni, és hogy azt jól is tudtam csinálni. Na hát bementem és utánanéztem a dolognak, és kiderült hogy előszöris gépekkel dolgoznak, géptávírón – úgy meg már nem olyan érdekes, úgy nem volt kedvem hozzá. Másodszor meg

– hát kevés volt a pénz. Akkoriba az Elvirába laktam, de azér anyámnak is adtam haza valamennyit, meg tanultam dobolni, hegedülni, az is egy ötszázas volt havonta, meg még a dobom se volt komplett, mindig vettem hozzá valamit, vagy cserélgettem, ehhez is pénz kellett – szóval nem mertem megkockáztatni, hogy abból a havi kétésfélezerből nyomorogjak, amit a Postán kapnék.

A másik meg az lenne, hogy elmehetnék a Metróhoz. Vagy bányába. Vagy akárhová – mer jó fizikumom van, bírom a munkát, elmehetnék olyan helyre ahol nagyobb pénzt adnak. De azér meg nagyon kemény munkát kérnek. Úgyhogy megintcsak nem sokat nyernék. Mer hogy munka után már béna legyek, ne maradjon bennem semmi – ez megin nem cikk.

Azért meg, hogy ezt a pénzt megkeressem ami most van, nem érdemes másik munkahelyre mennem. Hát eléggé tudom, hogy túl sok lehetőségem nincs sehol. Az a helyzet, hogy pénzt keresni ezekkel a

szakmákkal ebbe az országba nem lehet sehol. Illetve lehet, ha már eleve úgy helyezkedek – de azt meg én sehol nem tudok, nem is akarok. Meg nem is érdekel engem ez az egész, teljesen nem érdekel! Hát én a zenével szeretnék foglalkozni, avval szeretném kifejezni magamat – ezen kívül nekem minden csak arra való, hogy közbe valahogy létezhessek! Ha nem zenélek, mindegy hogy mit csinálok, köszörűs vagyok, vagy éjjeliőr, vagy akármi, mer a pénz se érdekel, hogy húszezerből létezem vagy ezerötszázból, egyre megy, mindegy!

Illetve hát nem mindegy, sajnos nem mindegy a pénz. Mer mióta nincs a vagonozás, azóta nem elég a pénz – –

Hát ez úgy van: a rendes munkája mellett a legtöbb dolgozik még valahol. Mer az a pénz amit a nyolc órával keres, mindenhogyan kevés. Ha én ismerek a gyárba tíz embert, abból nyolc biztos hogy dolgozik máshol is Γ Vagy túlórát vállalnak másik üzemrészbe, vagy vagont raknak, vagy szezonban kőműveshez járnak – de komoly szakemberek! vasasok! —, maszek préselőhöz éjszaka préselni, ahol nincsenek is bejelentve, azután van aki csirkét nevel otthon nagyba, vagy tojást termel, vagy nyúllal foglalkozik, van akinek szőlője van, gyümölcsöse, azt árulja a piacon – szóval a legelképzelhetetlenebb dolgokat kitalálják! És így ugye, a kettőből megélnek. Csak persze reggeltől estig robotolnak, vagy még éjszaka is, amíg ki nem nyírják magukat!

És akkor még az a borzasztó az egészbe, hogy ezeket az embereket úton-útfélen leköpik, leszarják! Mer ezek a „kispolgárok”! „Akiket csak a pénz érdekel!” Én nem nagyon hajtok a pénzre, mer nem érdekel – de hát ezt rossz hallgatni, még ha nem is rólam van szó! Hogy szembeköpik, amér az a szerencsétlen élni próbál, vagy előbbre jutni! És ezeket a szövegeket olyanok nyomják, akik párttagok, szakszervezeti izék, Kisz-mittodudomén-micsodák, akik azt az utat választották, mert – mert rájöttek hogy azért támogatják őket. Ha nem is annyira mint szeretnék, de azér százféle módon támogatják érte – és akkor szembeköpik azt a másik melóst, aki meg ehelyett az éjszakai második műszakkal próbál létezni!

Közbe persze a góréknak is megvan a második pénzük, mindnek! Hogy hogyan csinálják, azt pontosan nem tudom, de az egyik módját látom: kiszúrják azokat a melósokat, akiket valamivel sakkba lehet tartani, és akkor azokkal fusiztatnak maguknak. De nagyba! Adva van

például egy krapek, aki úgy félig-meddig alkoholista, ami mondjuk nem volna olyan nagy baj, mer közbe elsőrendűen elvégzi a munkáját, az egyik legjobb szakmunkás – de nap mint nap lebasszák ezer, állandóan éreztetik vele hogy „a kezünkbe vagy”, és akkor folyamatosan csináltatják vele a legmeredekebb fusikat. De nem egy ilyen van – rengeteg! Kit mivel lehet megijeszteni, megfogni – volt valami ügye az ürgének, és akkor azt úgynevezetten elnézik neki, de viszont dolgozni kell érte. Egy fillért nem kap érte, köszönje meg hogy itt lehet, az a fizetsége! Szóval valahogy egyszer besétált a manus valami csapdába, és avval rabszolga lett. De komoly pénzre megy ez a játék. Megvan a módja, hogy hogyan lehet kilopni a gyárból a kész cuccokat – hát ez egy nagy maffia! És lebuktatni nem lehet őket. Mer jól védekeznek: mind be van biztosítva, nagyon aktívak politikailag, tiptop emberek különben – hát próbáljon valaki kikezdeni velük! Ha mindenki tud róla, akkor se lehet! Az egyiket megpróbálták felelősségre vonni − mer akad azér bátor ember, aki megpróbálkozik valamivel −, de megúszta a szivar. Megpróbálták MÉGEGY-SZER följelenteni – és akkor is megúszta! És ha a legfölső fórumig elviszik, talán még akkor is kimászik belőle!

Mer nagyon nagy stiklit kell csinálni egy górénak, hogy ne tudják elsimítani az ügyét, hatalmas botrány kell ahhoz hogy lefokozzák vagy kirakják! De valahogy be van biztosítva hogy még akkor se érje komoly baj. Mer akkor is legalább olyan állást kap, meg legalább, annyi pénzt, mint ahol lebuktatták. Hát ezt százszázalékosan tudom! Nemrég került hozzánk egy krapek, aki valami főosztályvezető volt a gumigyárba, havi hétezre volt, valami óriási balhét csinálhatott ott, mer átrakták mihozzánk mittudomén milyen kalkulátornak – addig nem is volt nálunk ilyen beosztás! −, és a legmagasabb órabért kapta, ami csak elképzelhető, valami huszonhárom ötvennel vették föl, meg ilyen pótlék, olyan prémium, szóval egy fillérrel sincs kevesebbje mint a gumigyárba! És úgynevezett felelőssége semmi, munkája pláne nincs, annyi se mint egy gépírónőnek, mer még kávét se kell főznie, ott beszélget, röhögcsél, barátkozik, mer máris minden fejes a haverja, ide megy, oda sétál, nézgelődik, jól érzi magát − −

Ahogy kirúgtak minket a vagonozásból – hát ott állt mindenki pénz nélkül. Persze mindenkinek céljai voltak evvel a pénzzel, hát nagyon meg voltunk lőve, és mindenki megpróbált valami más

munkalehetőség után nézni. Namost a helyzet az, hogy nálunk baromira kellene a munkás, az egész gyárba, minden üzembe. Mer nincs elég ember, nem tudják teljesíteni a tervet. Most más kérdés, hogy a végin azér mindig kidobolják, hogy a terv teljesítve van, de hát ez olyan mint a néphadseregbe, hogy vége egy gyakorlatnak, és akkor húú, ilyen eredményes volt, meg olyan jól sikerült – közbe mindenki tudja, hogy egy halom szart ért, nem igaz az egész. Hogy ezt a tervteljesítést hogy tudják papíron kihozni, meg még el is hitetni egy csomó emberrel, hát – na mindegy. A lényeg az hogy kellene a munkás, baromira kellene – hát mindenki elindult hogy keres valami munkát, ugye lehet válogatni, elmegyünk préselni, vagy a bukóüzembe, vagy BÁRhová, valami segédmunkás-melóra, ahol túlórába lehet keresni. És mentem én is.

Átmentem a Bukóba, jelentkeztem az üzemvezetőnél – tárt karokkal fogadtak, állati boldogok voltak hogy valaki jön, mondta a művezető hogy

– Akár ma beállhat!

Hát én mondtam hogy ma azér még nem, mer nincs is velem a baleseti jegyzőkönyvem, meg hát én úgy gondoltam hogy hónap elejétől –

– Rendbe! Október elsejére várjuk!

Elsején elmentem, vittem a papírjaimat, minden -

– Jöttem dolgozni!

– Húú – aszondja a művezető –, hát baj van – –

Mer hogy elfogyott a túlórakeret, meg nincs is már annyi munka, meg mittudomén.

Én csak néztem. Hogy három nappal előtte majd kiugrott a bőréből, most meg – hát hogy van ez?

– Meg különben is – aszondja –, telefonált a Kockás elvtárs, hogy magukkal nem kell foglalkozni, mer a vagonozással letelt a hétszáz órájuk.

Hú a szentségit! Szóval ez van!

– Próbálja meg talán egy másik üzembe, vagy nézzen vissza a jövő hónapba!

Elmentem másik üzembe, ott is ugyanezt mondták. Visszamentem következő elsején, ugyanez volt a helyzet!

Hát persze kijött rajtam otthon, anyámnak elmondtam, nem azér,

csak egyszerűen nem tudtam magamba tartani – na természetesen anyám egyből telefonált a Kockásnak, meg mindenkinek körbe, végigkurblizta az egész vállalatot, hogy – Az én fiam törzsgárdatag, tizenhárom éve itt dolgozik – meg satöbbi.

– Persze, igen, hát a maga fiára ez nem teljesen vonatkozik, meg nem úgy vonatkozik, hát találunk majd valami megoldást! Talán keresse meg holnap ezt az elvtársat, meg azt az elvtársat − −

Hát aztán én SZARTAM az egészre. Nem érdekelt tovább, nem mentem senkihez.

Most hogy átmentem köszörülni, kaptam egy forint emelést, most van tizenhat forint húsz fillérem óránként – ennyit keresek, kész. Nem elég, de – egyelőre ez van.

Két öcsém van, meg egy húgom – hát eléggé másfélék mint én.

Ott van például a nagyobbik öcsém. Kiskorába egy nagyon vacak kis krapek volt, ideges, meg érzékeny, mindig vigyázni kellett rá hogy meg ne verjék a többiek.

Én sokáig kicsit dilisnek is tartottam – aztán ahogy kezdte összeszedni magát, lassan rájöttem, hogy menynyire számító meg hidegeszű. Buta nem volt soha, egyáltalán. Egyszer hazaállított – másodikos vagy harmadikos iparitanuló lehetett akkor −, azt mondja:

– Ha meg tudom oldani ezt a feladatot, akkor milliomos lehetek! És akkor mindent el tudok érni az életbe a pénzzel!

Teljesen nem tudtam hogy miről beszél. Elkezdett ott magyarázni, mindenféle sínpárokról, meg kanyarokról, darukról, liftekről – egy SZÓT nem értettem az egészből! Aztán lassan fölfogtam, hogy egy olyan liftet akar föltalálni, ami kanyarodni is tud. Azt gondoltam az egészről hogy egy baromság! Hát én már dolgoztam, szakmunkás voltam javába, ő meg tán harmadikos ha volt! Nem is érdekelt az egész, mondom: ez egy nagy hülyeség. De ő nem szállt le róla. Hogy a probléma érdekelte maga, vagy a millió, amit keresni lehet majd vele, azt nem tudom, de még hónapokig törte az agyát, szerzett valahonnan egy függönykarnist, avval kísérletezett – nahát ez nem komplett! – És aztán most egy éve nálunk a gyárba beszereltek egy nagyon bonyolult teherfelvonó-rendszert, és hát ott is az kellett volna, hogy kanyarodni tudjon, de nem lehetett megoldani, mer ez még nincs föltalálva. Szóval nem is volt ez olyan nagy marhaság! És ő az akkori eszével ezt tudta, hogy ha ezt kitalálja, akkor az mekkora nagy pénz! Na persze nem

tudta föltalálni a kanyarodó liftet, egy idő után abbahagyta a dolgot − –

De ha neki valami nem sikerül, valamiről kiderül hogy nem tudja megoldani, akkor se esik kétségbe, az belekezd valami másba! Mindig kileste, hogy mi a lehetőség, és akkor arra ráállt! Elkezdett például rajzolni meg festeni, mer elég jó keze van, ügyes hozzá. Ehhez tartozik az is, hogy belépett az Ifjú Gárdába. Én azt se tudtam, mi az, tőle hallottam először róla. Belépett az Ifjú Gárdába, és elkezdett furakodni. Kineveztette magát az osztály legsoványabbjának, aki mittudomén milyen szociális istennyilára jogosult, mer ő a proletárgyerek, őt be kell utalni szociális alapon az Ifjú Gárda Otthonba, ahol rajzolhat, festhet, kiélheti a művészi hajlamait, meg majd fölhízlalják egy kicsit. Ráhajtott − elérte! Anyám meg végigbőgött két hónapot szégyenébe. Mer jó, sovány volt az Árpád, mindigis egy vézna srác volt – de nem azér mer nem volt mit ennünk! Mer tényleg minden nap nagyon jókat ettünk, mer anyámnak az volt a heppje, hogy főzött, tömte a családot, még akkor is ha olyan szegények voltunk mint a templom egere, de ettünk, mer anyám kölcsönkért még a KOLDUSTÓL is, és a világ adósa volt, de azér mindig ettünk! Az Árpád meg bevonult két hónapra az otthonba, külön szobát kapott, baromi jó ellátást, és marhára élvezte az egészet és élte a világát, meg kűdözgette haza az aktképeket, amiket ott festett.

Amikor aztán letette a szakmunkásvizsgát, az Ifjú Gárdával bekerült valami képzőművészeti szabadiskolára, ott rajzolt. Na ott aztán már modellről rajzoltak, meg komolyra ment a dolog – és akkor valahogy úgy észheztért az öcsém. Ez úgy megtisztította őt egy kicsit. Ott összejött egy csomó festővel meg szobrásszal, körülnézett egy kicsikét, és akkor otthon előadta, hogy hát ez neki nem megy. Mer neki nincsenek olyan gondolatai mint azoknak a gyerekeknek, meg ő nem tudja megcsinálni amit szeretne, és nem lát magának lehetőségeket – és szépen kiszállt a buliból.

De nem viselte meg ez se! Nem panaszkodott egy szóval se! Hanem elkezdett akkor meg pantomimmel foglalkozni. Hogy most ebben van lehetőség!

Úgyhogy én csak néztem az öcsémet, csak bámultam – hát ennyire mások vagyunk?! Hát így is lehetne csinálni?! Az öcsém tud veszíteni, az gumiból van, nem törik össze. Ha valami nem megy: viszontlátásra!

– továbbáll, kezd újat, és már mindegy hogy előtte mit akart!

Ez az egész pantomim egy kalap szart se ér, mer nem lehet ezt se csinálni, komolyan csinálni nem hagyják, így meg nem érdemes – na mindegy, az egészből annyi jött ki, hogy az öcsém feleségül vett egy pantomimes lányt.

Azt gondoltam, hogy majd valami művezető-féle lesz az Árpi – de ahhoz lusta. Szakmunkás, egy nagyon jó szakmunkás, mer jól érti a szakmáját és bele tud illeszkedni, a festő-terveket meg az összes művészi ambíciókat föladta, föláldozta, és elfogadta az életét úgy ahogy van. A lehetőségeket jól ismeri, harcolni meg nem hajlandó, egyáltalán. Viszont a vállalatánál ő a szakszervezeti titkár! Nem függetlenített, mer kicsi a vállalat, úgyhogy csak sima titkár van náluk – de lehet még majd függetlenített is! Hogy hogy került oda, én nem tudom. Meg hogy hogy oldja meg a föladatát, azt se tudom, de hogy ez neki jó, meg hogy így arra halad amerre szeretne, az biztos. És már van neki két háza! Mer egyet fölépített az apósa pénzén, összkomfortos házat, egy másikra meg eltartási szerződést kötött a felesége valamilyen rokonával, egy öregasszonnyal, akinek havonta fizet a házér meg a kétszáz négyszögöl telekér, és várja hogy az öregasszony meghaljon! Hát BORZASZTÓ! Ilyen lett az öcsém. Szépen megtalálta a számítását, szépen beolvadt, éli az életét. Van egy felesége, akit úgynevezetten szeret – hát ki tudja hogy hogy vannak, ki lát bele? −, most született egy gyereke, fia, két hónapja − −

És a kisebbik öcsém is ilyesmi lesz. ő volt a szép gyerek a családban, a kis helyes, a jópofa, aki mindenkinél azonnal bevágódott, mer jaj de kedves, jaj de aranyos – aztán először csak ösztönösen, később meg már tudatosan ezt jól kihasználta, hasznot húzott belőle - én is szerettem nagyon a kisebbik öcsémet, engem is befűzött, nagyon szerettem, csak aztán – hát ugyanaz mint az Árpád, ő is. Már benősült, ott is egy gyerek, már elindult – mittudomén − −

Más emberek valahogy mint én. őnekik könnyű az, ami énnekem nem megy. De sokszor olyan dolgok, hogy én nem is akarom, hogy az nekem menjen! És remélem is, hogy nekem nem fog menni soha! De akkor még engem néznek ezért hülyének ők! Hát már ott tart a dolog, hogy a hátam mögött mutogatnak, összejövünk, együtt vagyunk otthon, az egész család – és egyből kiderül, hogy ők egy hullámhosszon vannak, összetartoznak – én meg hát sehova. És én

azér mindig megpróbálom, még mindig én vagyok a kezdeményező! Például belekapaszkodom valamibe, amiről tudom hogy nekik tetszik, mondom akkor én is aszerint, próbálok közeledni

– és akkor ez se megy. Mer azért is!: abba a pillanatba elkanyarodnak másfelé, inkább mondják az ellenkezőjét, csak hogy ne találkozzunk! Pedig akkor lehetnénk együtt

– de ők direkt megmutatják, hogy nem hajlandók velem semmi közösséget vállalni, még egy otthoni beszélgetés idejére se! Hát mit csináljak, hát különválasztják magukat tőlem.

A húgom – hát talán őt szerettem a legjobban, meg mindig úgy aggódtam érte, arra is voltam nevelve, hát ő volt a legkisebb, meg lány – –

Valami intézetbe dolgozik, az Emma vitte oda, és hát ő az aki nem melós a négy gyerekből, ilyen értelmiségiféle, de meglesz a diplomája is, mer kötelezték rá hogy szerezze meg, másképp kirúgják – szóval ő értelmiségi lesz. Na ez nem volna baj, meg ővele tudnék is kapcsolatot tartani, alkalom is lenne, mer együtt lakunk, ő még otthon van – csak hát – –

Õ még egy darabig vacillált – de most már csak hagyja magát sodortatni az árral. És nem hajlandó állást foglalni. Néha még úgy leáll velem egy-két állomásra beszélgetni, úgy tesz mintha együtt lennénk – de csak addig amíg a jókedve megengedi. Aztán egy idő után már látja, hogy halad az idő, és menni kell – akkor szépen átlépked a másik oldalra és továbbmegy azokkal. Mer énmellettem biztos nem érez akkora erőt. És akkor sokszor emiatt nekimegyek, hogy

– Hát már megin becsaptál! − mer én így gondolom, hát ez nekem ezt jelenti! De aztán nem vitatkozom tovább vele se. Néha még úgy jó vele kicsit beszélgetni, összejönni – amikor meg megunja, hát menjen, amerre akar.

Úgyhogy végülis semmi nem köt egyik testvéremhez se. Most már semmi. Ha valami bajuk lenne, és segítség kellene nekik, hát persze hogy segítenék, mer a testvéreim, meg mindig is én segítettem őnekik, nem ők nekem, meg hát ember vagyok, segítek, ha nem is a testvérem lenne, hanem akár ki, ha hozzám fordulna mindenkinek segítenék, hát persze hogy nekik is – de úgy igazából már nem szeretem egyiket se. Sajnos. Semmi nem köt már hozzájuk.

Meg eléggé így vagyok a többi emberrel is. És nem tudom

elmondani magamat senkinek se! Mert az emberek, akikkel valami kapcsolatom van, vagy egész másképpen élnek mint én, valahogy sikerültebben – vagy ugyanúgy élnek mint én, de közbe arra felé szeretnének menni ők is, oda eljutni, és akkor már csak arra figyelnek, nem énrám.

Anyámnak kellek még. Hát őt az tartja életbe, hogy engem etet, meg rám vigyáz – meg a kutyáira, macskáira. Ezért is kell otthon lennem, ezer se mehetek albérletbe. Neki még egy olyan lakás se lenne jó, ahol külön szobába lakhatnék. Van most már a két unokája – de azok messze vannak. Ha mellette lennének az unokák, akkor talán lefoglalnák, nem lenne úgy rászorulva hogy engem ellásson – amit én már régóta nem igénylek – hát hagyom, mer neki szüksége van erre.

Mindegy, hát lakunk így. A szoba-konyhába, huszonhét négyzetméteren. Most hárman – hát valamikor HATAN laktunk ugyanebbe, apám, anyám, négy gyerek, amikor a tanács kiutalta, jóformán még mint istállót. Apám rakott bele rendes ablakokat, ajtót, aztán utána már én fejlesztettem, próbáltam valahogyan rendbehozni – hát nagyon sok pénzt beletettem már ebbe a kis valamibe, a megtakarított pénzemet ha nem dobra költöttem, akkor erre. Bevezettem a vizet, csináltam a konyhába egy ilyen mosdófülke-szerűséget, meg hátul az udvarba építettünk egy új vécét, sajátot, mer új lakók is jöttek a házba, sokan lettünk a közös vécére. Borzasztó pénzeket megevett ez a kis semmi lakás, hol egy bojler, hol egy mosdókagyló, egy rádió, egy porszívó, meg ilyen leragasztható műanyagpadlót raktam a szobába, a konyhát kibetonoztattam, mer a padló már teljesen szétrohadt − meg mittudomén, hogy valahogy elfelejtsük, hogy ez egy istálló volt tulajdonképpen. De hát lakható lakás így se lett belőle, hát SEMMI, kész nyomor az egész! Meg hozzá még a többi lakók. Akik elől bújkálok. Mer én nem tudok úgy verekedni egy fél négyzetméter udvarér, vagy egy ruhaszárítókötélér, mint ezek. Ők még ennyiér is képesek minden emberi érzést föladni, csak hogy valami fölösleges hülyeséget maguknak kaparintsanak − hát én nem tudok ezek közt élni!

De hát nincs más.

Most a nagyobbik öcsém fölajánlotta, hogy magához veszi anyámat. Mer a lehetősége megvan rá. De okosan csinálta – úgy ajánlotta föl, hogy anyám ne fogadja el. És tudom hogy nem is lesz

ebből semmi, hacsak úgy nem alakul majd a dolog, hogy szükség lesz anyámra náluk mint nagymamára – akkor igen.

De addig marad minden így.

Elhullattam a szárnyamból a tollakat, megöregszem – –

Én mindig vártam, én nagyon tudtam mindig várni. Ha mondjuk valakivel találkoznom kellett – hát sok találkám volt már életemben különböző emberekkel, rengeteg, és általába mindig késtek! És én mindig vártam. Hol tíz percet késtek, hol fél órát, hol KÉT órát, én vártam – aztán általába megjött az illető, és minden oké volt – –

És most nemrégen vettem észre, hogy ez már nincsen.

Vártam valakit, egy lányt, egy presszó előtt az utcán, mer a presszóba nem volt hely, és avval mentem oda hogy ez most egy fontos dolog nekem, és jó lesz, és – vártam rá egy negyed órát, és akkor elmentem. Nem érdekelt már, hogy majd idejön-e, vagy nem – eljöttem.

És ez tök új dolog nálam! Szóval eljutottam odáig, hogy – hát nem, nem várok többet. Ettől a randevútól, ettől a délutántól kezdve számítom azt, hogy most már úgy vagyok vele hogy – –

És azt hiszem hogy ez pontos mérce!

Nem az hogy fáztam, az eső se esett – és mégis HATÁROZOTTAN el tudtam indulni hogy hazamegyek, nem várom meg – –

Fél éve összejöttem egy pantomimes szivarral. Az a pantomimes csoport, amibe az öcsém volt meg a felesége, föloszlott, a krapek aki vezette, egyedül maradt, szabadúszó lett – én már a csoportnak is doboltam egy párszor, most viszont megkért ez a Somhidi, hogy legyek az állandó partnere, és segítsek neki csinálni egy műsort a Játékszínre. Hogy neki van papírja meg összeköttetése, egy csomó újságíró haverja van – menni fog a buli.

Na el is kezdtünk gyakorolni, ö találta ki az egész műsort, én doboltam neki, a Józsefvárosi Művház adott helyet, ott tarthattam a szerelést is. Csak – hát egy nagy szar volt az egész. A pantomim nálunk nagyon kezdetleges, de szépen fizet most – na persze így már megette a fene: arra használják hogy megéljenek belőle, és ettől olyan is. De nekem más nem volt, hát vállaltam, jobb híján.

Aztán az első főpróbán megbukott az egész. Véletlenül bejött két-három értelmesebb krapek, aki elmondta a véleményét – úgyhogy halva született a vállalkozás, el se indultunk vele. Na ugye ettől

függetlenül a Somhidi szépen árulja a régebbi műsorát, viszi körbe a művházakba, a félórás hepajér fölveszi az ötszázat, hetenként megvan a kétezre – csak persze neki is kéne variálni valamit, hát nem tudja azér mindig ugyanazt eladni. Úgyhogy megkért, hogy írjam le neki az elképzeléseimet, forgatókönyv-szerűén, szóval hogy próbáljak neki egy új műsort kitalálni, dobbal, a Játékszín már várja.

Csak hát nem fogom megcsinálni neki. Meg én nem akarok vele föllépni többet. Mer nem szabad! Hát ez egy tiszta dolog, ezt nem szabad bepiszkítani! Mások is ajánlottak mindenféle lehetőségeket – kapásból visszadobom már, két szóval kivédem: hát nem veszi be a gyomrom! Meg tudnám csinálni, de akkor már az nem az lenne amit én akartam! Hát csak azér hogy dobhoz ülhessek, nem csinálom, azér nem szabad! Én nagyon hiszek az igazi művészetbe. És a zenébe – hát a zene a LEGtisztább! Azt én nem csaphatom be! Avval csak önmagamat verném át! Akkor már nem beszélhetnék tovább művészetről! Mondjuk ha olyan hülye lennék, hogy sikerülne elhitetni magammal, hogy ez még mindig az igazi, és csinálnám mer azt hinném hogy a célomhoz még ez is közelebb visz – na jó; de előbb-utóbb akkor is lebuknék, mer a közönség soraiba észreveszi valaki, hogy „ej, ej, hát ez nem az” – és elég hogy csak EGGY ember vegye észre, az PONT elég, ezzel már bennem is összetörik az egész hazugság! És ebbe akkor én úgyis BELEPUSZTULNÉK!

Szóval: ezt én teljesen őszintén és teljes tisztasággal kezdtem csinálni. És akkor ezen nem lehet később változtatni!

Úgyhogy most már kilátástalan az egész. Lemaradtam. Egyszerűen lemaradtam!

Ha nekem úgy hatvan nyolcba, hatvan kilencbe lett volna, lehetett volna egy klassz dobfelszerelésem, egy IGAZI szerelésem, akkor én – hát akkor minden más. Teljesen, teljesen más! Mer akkor egészen benne voltam a sodrásba. Meg volt is még akkor sodrás! Úgyhogy KIMONDOTTAN csak ezen múlott az egész.

Most már nem lehet. Most már minden más. Én is. Meg a dolgok is.

Abba a szerelésbe, amit én végülis összehoztam, benne van olyan harminc, harminckétezer forintom. Ami a jelenlegi helyzetben semmi, egy nagy nulla. Amit ma egy harmadrendű bandánál, a legtopisabb helyen elfogadnak, az kábé negyvenöt, ötvenezer. Mondjuk egy Prömier szerelés, vagy hát egy akármilyen cucc, ami már úgy

megteszi, ami ma a beugrónak számít. És akik ma ezekbe a menő együttesekbe dobolnak, azok is majdnem mind olyanok, hogy nem a legjobbak, hanem akik vinni tudták a szerelést. Hogy tudásba másod–meg harmadrendűek, de vitte a koma a nagy csicsás hóbelevancot – nem is igazi jó dobokat, csak NEVE legyen, MÁRKÁJA, mindegy hogy hogy szól, csak csillogjon, ragyogjon, és ha apuka beruházott egy ilyen garnitúrát, akkor dobolhat a krapek – na ez van ma. Úgyhogy én lemaradtam, véglegesen lemaradtam. Nekem már csak álom maradt a dobolás.

És most már én se vagyok alkalmas rá, hogy behozzam ezt a lemaradást. Mer nekem tanulni is kellett volna – én nem vagyok egy Mócárt. Megvolt az esélyem, mer talán sokkal inkább lehetett volna belőlem egy nagyon fasza zenész, mint ahogy nem lett. De most már nem lett.

Mer egy kifejletlen példány maradtam. Mer én nem egy SZÜLETETT zseni voltam, aki így is úgy is kitör − mint ahogy a Mócártról mondja a fáma, hogy először látott életébe zongorát, odaült, és sitty!, meg hogy állítólag hatéves korába első hallásra lekottázott egy akármilyen szimfóniát, szóval hogy nem is kellett neki tanulni, mer benne volt minden – nahát nekem ez más, mer nekem erre idő kellett volna, nekem tanulni, fejlődni kellett volna, amihez erő is kellene. Valamikor volt nekem erőm. De most már nincsen. Arra meg már késő, hogy expanderezzek. Úgyhogy kész. Befejezve.

Szóltak a művháznál, hogy útba van a szerelésem, szóval hogy nincsen hely neki, nem lehet ott tovább -elhoztam. Elvittem az Endre bácsihoz, az Emma apjához, ott van az Endre bácsi padlásán, letakarva egy nagy nájlonnal − −

Még mikor a Vincével laktunk együtt, akkor még tudtam remélni, akkor még igen – most már nem tudok. Semmibe nem tudok már! Már nem hiszek semmibe, nincsen semmifajta hitem.

Hát nem véletlenül járok én megin templomba!

Gyerekkoromba anyámék hittanra járattak, és én vallásos voltam – na csak amennyire ez a hittantanulás belevitt. Közbe tudtam hogy az apám nem nagyon hisz az egészbe, és anyámat is olyan bizonytalannak láttam − de azér csináltatták velem. Valahogy úgy voltak ők evvel, hogy nem tudták eldönteni százszázalékosan hogy jó-e ez, csak úgy gondolták hogy a semminél mindenhogyan jobb, és akkor annyira hagyták a dolgot futni, hogy engedték hogy egyszer eljöjjön hozzánk egy pap is – egy csuda aktív, erőszakos pap volt ez, nagy szöveggel, ott nyomta nálunk, és én pontosan láttam az apámon és az anyámon hogy nem tetszik nekik a duma, csak miattunk hagyják, hát ha már a gyerekek benne vannak, akkor – és így aztán már én se tudtam hogy most mit csináljak. Én hittem, mindent aláírtam – és közbe látom hogy ők meg kételkednek. Próbáltam kérdezni őket − de mindig kitértek a válasz elől. Akkor megpróbáltam hagyni a fenébe az egész hittan-ügyet, szándékosan kipróbáltam, hátha ezt várják tőlem tulajdonképpen – és akkor meg a fejemre koppintottak! Finoman, de határozottan, ahogyan szokás a gyereket terelni, hogy – hát hoppá! megálljunk! neked arra az utad! – Fantasztikus egy hülye huzavona volt ez, tisztára megzavarodtam tőle – na mindegy. Mer ez elmúlt.

De most megin járok templomba, rendesen.

És nap mint nap csalódom a papokba, hát kézzelfogható hogy mennyire hazudnak és becsapnak – hát minden vasárnap kurvára becsapnak! Sokszor kijövök, mer nem vagyok hajlandó végighallgatni a hülyeségeiket, és ordítani tudnék, csak magamba üvöltök rájuk, hogy ha ezt most komolyan gondolják, akkor ostobák, marhák, hát ez mind nem igaz, ha meg nem gondolták komolyan, akkor képmutatók, aljasok, gazemberek – és közbe mégis hiszek. Hát nem a papoknak, csak istenbe. Mer más már nincs nekem! Már csak innen várhatok valamit!

Még amikor a Vincével laktunk az Elvirába, akkor volt tartás bennem, akkor még nagyon tudtam hinni az életbe. Hogy még minden kijavítható, még minden jóra fordulhat, csinálunk egy jó kommunát, és élni fogunk − −

De aztán elszakadtam a Vincétől és teljesen egyedül maradtam. Nem lett kommuna se, semmi nem lett − −

Õ szerzett valahogyan egy kis szar albérletet, ott rajzolt tovább, tele

volt ő is mindenféle bajjal, szörnyűséggel, én mászkáltam utána még egy darabig, féltettem hogy földobja a talpát, mellette akartam lenni – vagy az is lehet hogy magamat féltettem, hát nem tudom. A Vince nagyon pocsékul volt, és azt mondta hogy „vannak olyan poklok, ahová csak egyedül mehet az ember”, szóval hogy egyedül akar inkább lenni, és én először nem tudtam fölfogni, hogy ha én ennyire szeretem őt, akkor mér nem engedi, hogy – aztán lassan megértettem, hogy hát egyszerűen nem erőszakolhatom rá magamat, az úgy jó volt, hogy két szomszéd szobába laktunk, de hát így most minden más – –

Most már jobban értem hogy hogyan is volt ez. Mer közbe én is rájöttem, hogy nem szabad olyanoknak előadni magunkat, akik nincsenek hasonló helyzetbe, akiknek nincsenek hasonló problémáik, akik még nem jutottak el odáig ameddig én. Hogy például a húgomat nem vonhatom felelősségre, amér nem hajlandó megérteni engem – sőt, bűnt követnék el, ha megpróbálnám megértetni vele a bajaimat. Mer avval olyasmibe vonnám bele, amibe ő nincsen, és amibe nélkülem lehet hogy soha nem is kerülne bele – hát ezt nem szabad! És lehet hogy valahogy így volt akkor a Vince is velem. Most már megértem. De akkor nem értettem, és kurvára kínlódtam. Eltelt egy év, és tisztára egyedül maradtam – és akkor jött hogy elkezdtem templomba járni. Meg elkezdtem inni.

Anyám – anyám azér sokat tud. Sose látta a Vincét, egyszer se találkoztak. És mégis nagyon érzi, hogy a Vince milyen fontos nekem. A Vince Munkást szív. Én meg Szimfóniát, filterest, a Munkás egy kicsit erős nekem. De amikor el kellett költöznünk az Elvirából, akkor utána jó ideig Munkást szívtam én is. Először egy hónapig. Aztán szünet, és megint két hétig a Munkás ment a Szimfónia helyett – és így mindig vissza-visszajött a Munkás, pár napra legalább, és még most is van hogy néha veszek magamnak egy csomaggal. És amikor anyám meglátja nálam a Munkást, akkor TUDJA, hogy ez most a Vince. És én tudom hogy tudja, látom rajta. Anyám ilyen! Mindig így a tárgyakon keresztül tudja a világot! A szöveggel valahogy nem jól van, lehet hogy szóból nem is hisz senkinek igazán – de ÍGY mégis ért mindent.

Régen az ivásban az fogott vissza valamennyire, hogy pénzbe kerül, és a pénz másra kell. Meg akármennyire is kívántam, eszembe jutott hogy holnap mit fogok majd gondolni magamról. De most már ez

sincs. Most már tudom hogy holnap se fogom megbánni, akkor se ha minden pénzemet elszórom rá. Hogy holnap szenvedni fogok − −

És megveszem, ha másér nem, biztonságul, hogy ha kell, legyen. Ha most nem is tudom meginni, de egy óra múlva lehet hogy szükségem lesz rá, és akkor KELL hogy nálam legyen, mer ISZONYÚ szenvedés lenne ha akkor nem volna! Akkor tudom hogy kurvára szenvednék – hát ez lenne az igazi szenvedés! Lehet hogy sírnék, ÖRJÖNGENÉK, vagy az is lehet hogy tudnám türtőztetni magam és egy hangot nem adnék, de ÁLLATIRA szenvednék hogy nincs.

Hát tudom én hogy nem old meg semmit! Nem TOVÁBBLÉPNI segít! Meg nem is az hogy „szeretem”, mer NEM SZERETEM! Csak egy olyan állapotba hoz, ahol még úgy el tudom viselni a dolgokat. Nem jó így se – csak vinni tudom tovább.

Nem tudom meddig lehet ezt csinálni. Soká nem.

Már elfelejtek dolgokat, észreveszem utólag hogy nem figyeltem, nem néztem körül, kimaradt egy rész – ez már károsodás. Csináltam valamit, és fél óra múlva nem tudok visszaemlékezni rá. Csináltam? nem csináltam? nem tudom. Most mér vittem én ki a poharamat a mosdóba? Vagy nem vittem ki? Hova vittem? Veszek egy fogást a gépen, elindítom, és rájövök hogy nem tudom mennyit vettem. Meg rájövök hogy ezt most másodszor mondom, az előbb elmondtam már ugyanezt! Átmegyek az úttesten, és utána jut eszembe, hogy nem néztem körül, akármi elüthetett volna – hát régen mindig körülnéztem előbb, hogy most MÉR nem − −Hát, igen.

Ez még csak a szellemi károsodás. Majd jön a fizikai is – hát tudom. Legyengül az ember, állandóan fáradt, az izmok tönkremennek, nincs bennük erő, aztán elkezd remegni a kéz – aztán szépen ráhúzzák a krapekre a lepedőt, és kész. Hülye volt, elitta az eszét. Ez van, hát tudom! De MIND tudja! Mindegyik éppúgy pontosan tudja mint én! Mégse hagyja abba egyik se! Hát valami törvény csak van akkor ebbe!

Fenn voltam a Vincénél – mer találtam egy budai trafikba Goloázt, ritkán kapni, vettem neki, azt elvittem, meg vittem egy vodkát is, iszogattunk, meg beszélgettünk, a piálásról, meg mindenről – és akkor azt mondta a Vince, hogy – hát szóval ajánlott nekem egy fogadalmat. Hogy – most van november közepe – szilveszterig nem iszunk egy kortyot se. Ketten együtt: ő segít, beszáll ő is, egyikünk se iszik

szilveszterig semmit! Na: hát dobott nekem egy mentőövet.

De hát neem − −

– Ne, ne hülyéskedj, hát − −

Mer lehet, hogy a hangulat elkapna, és belemennék – na de hát már hazafelé megszegném! Meg hát minek! Már nem tudok hinni – és ezer nem is tudom megtartani a szavam. Hazugság lenne ha megígérném!

– Ne – mondom −, kérlek, ne kérjél ilyet tőlem!

Persze hogy nem mindig iszom azér. Mer nem is mindig van pénzem. És azér kölcsön nem kérek – ez még megvan azér, hogy kölcsön nem kérek.

Meg van az is, hogy ha tegnap nagyon berúgtam, akkor ma RETTENETESSEN nem kívánom, és nem iszom. De holnap, ha tiszta leszek, már csak arra vágyom megint!

Meg olyan is van, hogy jön valami, amibe azt gondolom hogy megkapaszkodhatok, és akkor pár napig nem kell – csak hát aztán persze mindig − −

Szombaton az Emmáéknál voltam, hívtak mer szőnyeget kellett porolni, és soká tartott, ottragadtam jó későig, este meg – egészen fura volt – összejöttem a Krisztinával, az Emma barátnőjével, vagy a Sótonyi barátnőjével, vagy minek mondjam. Elkezdtünk dumálni a Krisztinával, és valami fantasztikusan igazian sikerült beszélgetni vele, mind a ketten jól bepörögtünk, kimentünk a kisszobába és ott éjjel háromig – hát a Sótonyi-nál kurva nagy szabadság van, csak engedélyt kell kérni rá – hát borzasztó, de most valahogy még ez se tudott zavarni, úgy éreztem, hogy ez most nekem BAROMI fontos, és hogy talán most mégis − −

Másnap vasárnap volt, és nem ittam egész nap semmit. Nem az hogy erőltettem hogy ne igyak – nem is kellett! Meg még hétfőn reggel se ittam. Valahogy úgy kezdtem volna megindulni – én nem is tudom hová!

És akkor hétfőn délelőtt a gyárba fölhívott az Emma. Hogy hát ő nem szeretné ha én félreérteném a dolgot, és olyasmiket gondolnék amikről szó sincs, mer hát a Krisztinának én nyilván nagyon szimpatikus vagyok, így haveri szinten, meg hogy jó jó, egy szombat este az egy szombat este, de természetesen ugye – meg satöbbi. Hát én alig is válaszoltam, csak annyit hogy „igen, igen, persze, igen”, na és akkor hogy nagyon örül hogy én ilyen értelmesen fogom föl a dolgot,

és hogy ne felejtsem el hogy csütörtökön parkettát lakkozunk.

Visszatettem a végin a kagylót, aztán megálltam a műhely közepin – és körbenéztem, hogy hol itt egy kocsma!

Na szóval így valahogy megy ez.

A vagonkirakás arra is jó volt, hogy kurvára el tudtam fáradni vele. Hogy eldőltem tőle, elájultam – nem kellett beosztani, hogy na most lefekszem, hanem elvágódtam és elaludtam. Aludtam hat órát, vagy nyolc órát, vagy amennyi jutott – és akkor tovább. És nem volt probléma, hogy most ide menjek-e vagy oda, hogy hol legyek, otthon, kocsmába, vagy sakkozzak, vagy világgá menjek, dönteni se kellett semmiről, csak dolgozni, meg hát amikor leragadt a szemem akkor aludni.

Most az az újság, hogy januártól újra vagonozok. Januárba újra kezdek vagont rakni, és akkor lesz újra pénzem.

Megyek, mer kell a pénz. Nem tudom mennyi pénzt adnak, tán felit annak amiér azelőtt csináltam, vagy harmadát – de mindegy, hát kell a pénz. Mer inni kell valamiből. Meg létezni. Meg ajándékot venni. Meg mittudomén. Sokszor jó az, ha anyámnak tudok adni kétszáz forintot, csak úgy – örül neki, boldog tőle. Meg összevásárolok mindenkinek mindenféle szart – mondjuk veszek a húgomnak egy cipőt. Fél percig örül neki – és akkor az jó. És akkor ha van egy üveg pálinkám, azt kibontom, töltök nekik is, megisszuk – tudom hogy evvel csak becsapom a helyzetet, mer most csak azér jó mer volt egy kis pénzem, vettem pálinkát, meg pár ajándékot – de mégis: mindenki örül, együtt vagyunk, még el is néznek nekem egy pár dolgot, és akkor jó, egy fél óráig jó. Tudom hogy csak addig tart, amíg ez a hangulat el nem múlik, hamar vége – de akkor is: jó. És nincs más. Most jön megin a karácsony, veszek mindenkinek valamit. Az Árpádnak kétszázér pirítóssütőt. A Zoli feleségének százharmincöt forintér csicsás csészéket, mer azokat marhára szereti. Anyámnak bundakesztyűt. A húgomnak – mindegy, hát ami jön, nem az a lényeg hogy mit, meg mennyiér, hanem csak hogy valahogy, valahogy, VALAHOGY létezzünk, meglegyen az az egy vagy két óra meleg! Kéne most anyámnak új hűtőszekrény is, az már négy vagy ötezer, hát azt most nem tudok, ótépém sincsen, mer még a lemezjátszót törlesztem – hát olyan kevés az a pénz ahhoz hogy komolyat lehessen lépni, arra nem elég! De arra pont elég, hogy néha egy normális órát tudjak csinálni

vele. Hát erre kell, ezer megyek megin!

De ez már csak olyan napról-napra játék. Másra már nem vagyok képes. Tavasszal összegyűjtöttem négyésfélezer forintot – aztán elbasztam két hét alatt. Arra egyszerűen KÉPTELEN vagyok már, hogy ÉVEKEN keresztül gyűjtögessek, hogy számoljam hogy esetleg öt év alatt eljuthatok oda hogy veszek részletre egy kis telket, aztán megin öt év alatt építek rá egy kis faházat, ahol dobolni tudok – ezt már NEM TUDOM megtenni, hát hiába, késő már! Nem, hanem hát csak így, hogy néha kapok valamennyit, azt elköltőm, veszek egy kis levegőt rajta, aztán újra elölről, megin újra − −

Hát nem tudom meddig.

Az ember egy darabig hisz, meg próbálja a dolgot -aztán egy sor pofon után oda jut, hogy – hát lehet hogy már nincs több lehetőségem. Mer meddig várjak?! És hányszor próbáljam újra?! A dolgokat nem lehet erőszakolni, vagy bejönnek szépen, normálisan, vagy hiába -ha az ember erőszakot tesz értük, akkor már elveszti az igazságát, az igazát, a tisztaságát az egész! Úgyhogy az ember először megpróbálja normálisan – hát mindenhez vannak utak −, aztán ha kétszer, háromszor, négyszer, ÖTSZÖR is nekirugaszkodott már, és mindig újra lerúgták az útról, önhibáján kívül, akkor mi az istent lehet csinálni?!

Na persze ugye mi az hogy „önhibáján kívül". Evvel még eltelik valamennyi idő, hogy próbálja az ember saját magára kenni a dolgot, saját magát bántani, hogy biztos én voltam a hülye, a rossz. Én pláne nagyon ilyen vagyok, hogy ha megvertek, akkor is mindig olyanokat gondoltam, hogy most engem nem is vertek meg, vagy ha igen, hát megvertek, de hátha én adtam rá okot, biztos annak volt igaza aki megvert – hát mindig ezt csináltam! Nade hát egy idő után ez is lefut, ezt se lehet akármeddig csinálni! Egy darabig újra meg újra végigjárom ezt a kört, de aztán csak rá kell jönnöm, hogy hát bizony ÖNHIBÁMON KÍVÜL vagyok vesztes. És akkor − −

Akkor már aztán csak negyedórákba számol az ember. Nem két hónapba, vagy egy hétbe, vagy fél órába -nem, csak negyed órába! Na még egy negyed óra, és többet nem várok! Hát komolyan!

Baromi nehéz – mer az ember csak egy végső esetben tud leugrani az ötödik emeletről, csak nagyon-nagyon szorult helyzetbe tudja megtenni. Amíg normálisan eszik, alszik, működik a szervezete, addig

az ösztönei nem engedik meg az ilyesmit, addig nem juthat el egy ember idáig. Mondjuk lehet hogy véletlenül elüti valami, mer meglátott egy izét a túlsó oldalon, megpróbált odamenni, de már nem volt elég fontos hogy körülnézzen mielőtt lelép – így még igen. De hogy saját ép akaratából – hát az kurva nehéz! De viszont a másik oldala a dolognak az, hogy – hát ahhoz hogy éljünk, valami kell! VALAMI kelLENE! Hogy csak azér éljek, mer valakik éppen a világra hoztak, az úgy nem megy!

Azt mondja a Vince, hogy azér nem lehet megcsinálni, mer sok emberrel vagyunk összekötve, és akkor ez azoknak is vereség, mindnek, így már azoknak is sokkal kevesebb lehetőségük marad. – Jó, hát értem. De ebbe mégiscsak én vagyok az érdekes, nem mások. Nem azér csinálom hogy példa legyek akárkinek! Hanem mer muszáj! A másik meg, ha már a példáról van szó: hát ha tovább csinálom ÍGY, EZT, az nem hazugság, és nem rossz példa a többinek? Hát azt bizonygassam másoknak, hogy ha hasonló helyzetbe vannak, akkor is csinálják tovább?! Evvel nem csapom be őket?!

Vannak ezek a dolgok, amiket az ember menekülésképpen használ, egy házasság, gyerek, ilyesmik, valaki aki nagyon rámszorul – kitalál az ember magának mindenféle ilyen ügyeket, és akkor odaáll és csinálja, végigcsinálja. Lehet hogy van aki ezt egészen komolyan gondolja, nem vallja be magának se hogy ez menekülés, elhiteti magával ha csak félig igaz is − hát ott van az anyám! Az állataival, meg a mindenféle szerencsétlenjeivel, akiknek állandóan a nyomába van! Hát ebbe kapaszkodik! Mer a végső szót ő se meri kimondani, nem tudná. És ezer csinálja ezt! Nem tudatosan csinálja, ő elhiteti ezt magával – dehát én akkor is tudom! Hogy ez neki is már az utolsó negyed. Már nem a saját életét éli, már csak VALAKIÉR él, már apám halála óta nem a maga életét éli ő se.

Hát ez még nekem is egy dobás. Csinálni mondjuk valakinek egy gyereket, aztán fölvállalni, és akkor már kötelességből, KÉNYSZERBŐL leélni valahogy az életemet – hát igen. Csak ez nekem azér nem megy, mer én eleve tudom hogy ez hazugság. Mer az ilyen dolgok önmagukba igazak, de nekem csak kitalált ürügyek lennének! Anyámnak is csak azér igaz ez, mer nem tudatosan csal vele, mer ösztönösen csinálja. De hát én meg TUDOM hogy hogy állok! Nekem ez már hazugság lenne! És nem akarok egy ilyen dolgot,

hogy házasság vagy gyerek ilyen szintre lealacsonyítani!

Úgyhogy ez valószínű ki fog maradni, nagyon valószínű hogy kimarad. És akkor pedig ott vagyok, hogy – na még egy negyed órát. Aztán – kész.

Egy héten kétszer-háromszor is eljutok már ide. És ez egyre sűrűsödik. Nagyon megyek lefelé. Amikor kiosztják a rendes pofonadagomat, például befut az Emma telefonja, vagy amikor jól beiszok és mindent olyan világosan látok – akkor ez jön. Egy órára csak, vagy másfélre. De ezek a foltok egyre sűrűsödnek. És amikor már ezek az órák összekapcsolódnak, egymásba érnek − −

És nem tudok olyan önző lenni hogy így tovább húzzam!

És mikor egyik percről a másikra beugrik, hogy elveszítem az összes szálakat − −

Mikor egyszer régen, fönn az Elvirába Mikulásra a Vince bekészített mindenféle hülyeségeket a cipőmbe, HOGY örültem, milyen FANTASZTIKUSAN boldog voltam! Meg mikor egy Bah-lemezt kaptam tőle karácsonyra! Meg a Verocska! – Ami ilyen jó volt az életembe, azt mostanába mindig próbálom így előszedni, összekaparni magamnak, kirakni magam elé − −

Lehet hogy nem voltam elég rugalmas hogy kivédjem a dolgokat, lehet hogy vannak eszközök az élethez, amiket én nem ismerek, nem tudtam megtanulni, lehet hogy én vagyok a hibás – mindegy most már. Mer erőm nincs tovább, elfolyt, eltűnt. Ami nem igazi, az nekem nem kellett. Ami meg igazi, az meg hát nincsen. Úgyhogy − −

Átlagos ember vagyok

Múltkor a Gitta – ő a könyvtárosunk, mentem kölcsönözni és beszélgettünk – megkérdezte tőlem, hogy mi volt eddig a legszebb az életembe.

Hát elég furcsa kérdés, és nem is tudtam mit felelni rá. Mer nem tudok semmi ilyen „legszebbet” mondani! Nem tudok.

Szóval én elég átlagos ember vagyok, egy közép-ember, énnekem nem volt semmi olyan csodálatos, olyan kiugró − −

De nincs az a rossz se! Ugye az ember mindig úgy próbálja irányítani, hogy nekem jó legyen, egyenletessen jó, és ha ez nagyjából sikerül, akkor − −

Ugye annyira közössen csinálunk otthon is mindent, hogy olyan nagy valami, olyan különös élmény nem nagyon adódik. De ugyanúgy a gyárba, a munkahelyemen is. És nekem nem is hiányzik ez különössebben. Mer hát tulajdonképpen amit közössen csinál az ember, az is élmény azér. És nekem ez is elég élmény.

Lehet hogy ha soká gondolkoznék rajta, eszembe jutna valami, ami hát nagyon rossz volt – de nem biztos. Az ember a rosszat elfelejti. Én nagyon hamar elfelejtem. De nem tudok a szépre se emlékezni, olyan különössebb valamire! Szóval mindenbe az az átlagos, az a jó közép − −

Mi csak hatvanba kerültünk ide Vácra. Apám az pesti, született pesti, Tizenhat kerület. Anyám meg dunántúli, várpalotai, ott is találkoztak össze. De közbe laktunk még sokfelé – össze se tudom pontossan szedni.

Nagyapám rendőr vót Pesten, közbiztonsági rendőr. Szóval nem a legrosszabb körülmények között éltek ők már azelőtt se, nem fényessen, de mondjuk az átlagosnál jobban álltak, úgyhogy a fater járhatott gimnáziumba is, meg asziszem a két testvére is gimnáziumot végzett, és a fater vegyészmérnök akart lenni, mer könnyen tanul, nagyon tud a fater. Csak aztán közbeszólt a háború. A nagyfater ott is maradt, meghalt a fogságba -én őt már nem ismertem. És akkor így a gyerekek se tanulhattak tovább, hanem munkát keresett az öreg és így került Várpalotára a bányába.

Meg ott vót a muter is. Egy darabig ő is a föld alatt dolgozott –

ugye a háború után, széncsata, meg izé −, ászt így összekerültek. Én még Várpalotán születtem, meg a nagyobbik öcsém is. Aztán mentünk tovább.

Elősször tán Dabasra? Alighanem. Kicsi voltam még, alig emlékszek Dabasra, csak a Télapóra emlékszek az egészből: bundába, lánccal, totyogó öreg bácsi, végigjárta a falut, vitt a gyerekeknek mgyorót, diót, almát, és én nagyon féltem tőle – erre emlékszek, másra nem.

Utána Inárcson laktunk. Gépállomás, téeszszervezés – ezek a dogok mentek ott akkoriba. Hát sokat ebből se tudok, mer négy éves körül voltam csak – ötvenkettes vagyok. Ott ért minket az ötvenhatos forradalom, szóval az ellenforradalom is, olyan különössebbet abból se láttam, inkább már utólag tudtam meg, az öregnek az elmesélésiből, hogy a téesz megmaradt, az inárcsi Fehérakác, ami még máma is menő téesz és már akkor is jól ment, és vasvillával őrizték a parasztok az elnökkel eggyütt a téeszvagyont. Hogy innen el nem visznek semmit, mer aki hozzányúl valamihez azt keresztülszúrják! Hogy kilépni lehet, de elvinni semmit – ászt így akkor nem is lépett ki senki. Meg nem is volt úgy semmi különössebb probléma, mer a szomszéd falukba katonaság volt, úgyhogy túlzottan nem ugrálhatott senki, lapos vót mindenkinek.

Inárcsról kerültünk föl Pestre, a Tizenhat kerületbe. Ott már iskolás voltam. A fater akkorára mozdonyvezető lett, de dolgozott a muter is, ultrát csomagolt a Fehér úton, meg bedolgozó volt egy kátéeszbe, műbőr táskákat varrt, ilyesmiket csinált. Csak viszont nem tudtunk megmaradni Pesten se, mer lakás nem volt. Ez az egész állandó vándorlás, ez nekünk mind a lakás miatt volt. És ennek csak itt lett vége Vácon. Hatvanba fölépült a Décéem, hívták az öreget, megadták a lakást – jöttünk Vácra.

És ott dógozott akkor a fater vagy tíz évig a Décéem-be. Gépszerelő lett, mer magas volt már a vérnyomása, nem vezethet gépet tovább. A muter meg szallagkezelő lett a Décéembe, meg a Kötöttárúgyárba dógozott -csak most nemrég lett ráparancsolva hogy maradjon itthon, mer négyőnkre van elég munka itthon is, hát fölösleges hogy azmellett még nyóc órát gyárba legyen, amikor a pénz se kell már – nehezen ment, mer anyám nem tud nyugodtan ülni otthon, azt lefektetni se leheti Hát egész életibe mindig dógozott, meg lehet érteni: ideges ha

nem nyüzsöghet! De különben a fater is ilyen, összeillenek: SZERETNEK dógozni, őnekik nem kényszer a munka! És ezt talán mi is örököltük tőlük.

Tíz év után jött el a fater a Décéemből – olyan főnököt kapott aki nem értett a dogokhoz, de azér állandóan belekotyolt mindenbe, nem jöttek ki, persze az öreg is nyughatatlan egy kicsikét, ilyen vándorló hajlamú ember – meg az van vele, hogy ő mindig előre gondolkodik, mindig előre lássa a hibát, hogy az be fog következni! És akkor mondja, de persze nem hallgatnak rá, és akkor csak eszi magát, a végin tényleg bejön amit mondott, akkor kiborul – na szóval így jött el a Décéemből is.

Hát mivelünk is ezer hadakozik állandóan, a gyerekeivel! Hogy lássa előre a dogokat, és akkor bekövetkeznek, és „ugye mondtam előre hogy ez lessz!" És igaza van. De hiába, mer a következő alkalomkor ugyanúgy csináljuk! Ugye ötvenhárom éves, nagyon nagy élettapasztalata van, az idő, de főleg az a háború utáni időszak sokmindenre megtanította – és akkor mi meg nem akarjuk átvenni tőle. Na nem is hogy nem akarjuk, csak valahogy – amilyen ugye a fiatal! – szóval lassabban mint ahogy ő szeretné. Mer a végin csak átvesszük! Mer lassan csak muszáj a magunk lábára állni, és sokszor bejön már, hogy „de jó hogy az öreg ezt is magyarázta, erre is figyelmeztetett!", és akkor nem kell a saját fejem után menni, hogy ráfázzak vele, hanem hát tudom az öregnek az élettapasztalatát hasznosítani magamnak -és énszerintem MINDEN fiatal így van evvel, hiába hőbörögnek a mostaniak, hogy „nem kellenek az öregek, minek?!", mer a végin csak rászorul mindenki, mer hiába, hát csak az öregeknél van az élettapasztalat! Ha nem vagyok ellensége magamnak, csak muszáj átvennem tőlük! Hogy ne a magam kárán tanuljak meg mindent, hanem már egy lépcsőfokról tudjak indulni! Mer jó: van ami idejétmúlta, amire már nincs szükség. De van amire meg szükség van. És azt át kell venni, meg kell kapni az öregektől!

És hát nagyon tud a fater. A szakmájába is: hát a motorokhoz piszkosul ért! Hogy minden érdekli, ami gép! Ezer is van annyi járgányunk. Tud nagyon az öreg – hát hiába, megtanulta a szakmát, az alapja megvan neki. Hogy ugye mérnök akart lenni – csak aztán a háború mindent elvitt. Elvégezte a gimnáziumot, az érettségije már nincs meg neki tulajdonképpen, mer akkor már vitték őket ki

Németországba, hogy majd ott leérettségiznek – ő meg meglógott. De ettől függetlenül az alapja nagyon megvan neki! És él-hal a motorokér! Az ÉRZI a motort! Most Pesten dogozik, a vasútnál, motorszerelő. De bemegy minden nap korán, sokkal kezdés előtt, hogy ne másodkézből tudja meg hogy mi vót éjjel, hanem beszélhessen még a mozdonyvezetőkkel, akkor nem kell széjjelszedni mindent, hamarabb megtalálja a hibát – na ennyire előrelátó, ennyire tervező, előre gondolkozó az öreg! Ott lakunk a gyár mellett a telepen, mellettünk megy el a vasút, arra járnak a fater mozdonyai – ugye ő délután otthon van, de állandóan fülel, figyeli őket.

– Na – azt mondja −, holnap muszáj korán bemennem, mer ezt meg kell igazítani, nem jól szól!

Szóval ilyen vájtfülű az öreg a motorokhoz!

Az iskola nekem már Pesten kezdődött. Hát, „Pesten”: a Tizenhat kerületbe, Rákosszentmihályon, szóval egy kültelki iskolába, majnem faluba. És azér az iskolák között a különbség még ma is érezhető. Hiába Pest, de nem volt ez egy nemtommilyen iskola. Rossz se volt azér, kimondott rossz, mer emlékszek egy tanárnőre aki első osztályba tanított – még ma is szeretem azt a tanárnőt. Egy fantasztikus nő volt, egyszerűen FANTASZTIKUS, még ma is azt mondom, hogy olyan pedagógus köllene MINDENHOVA! Őnála JÁTSZVA megtanultunk mindent, és nem féltünk iskolába menni, hanem SZERETTÜNK járni!

Na csak aztán ugye az is, hogy fiúosztályba jártam, csak fiúkkal, és hát persze ha fiúk így összeverődnek, pláne már úgy hat-hetedikbe – nem egy könnyű ügy. Fékezhetetlenek voltunk, az ellógástól kezdve az ablakon kiugrálásig minden ment ott az órákon – két tanár tanított minket, mer először három volt, de a harmadikat azt elvitték kezelésre, egy fiatal énektanárnőt, mer kicsináltuk szegényt. Akkor került oda, nagy ambícióval, szeretett volna mutatni valamit, hordta nekünk a lemezeket, próbálkozott volna – de hát KIT ÉRDEKELT az ottan! Kezdett már akkoriba jönni a bit is, meg hát különben is: a Bahnak meg a Lisztnek a szimfóniái KINEK kellettek?! ö meg szerencsétlen tépte a haját, ideges volt, kiborult – na hetedikbe már aztán nem is tanított, elvitték, elment.

Mikor hetedikes voltam, akkor jöttünk át Vácra, év közbe. Iparitanuló itt lettem már.

Namost minálunk nem az van, mint sok helyen, hogy a nagymama

eldönti, hogy a kislányból mi lesz, és akkor „hát igen, jó, akkor ez lessz” – nálunk ebbe egyáltalán nem szólt bele senki. Mondjuk egy dolog megvolt, az nagyon megvolt: hogy a SZAKMÁT, azt ha törik, ha szakad, azt a kezünkbe adják. Abba nincs melléduma: a SZAKMA, az mindenkinek kötelező! De már hogy mi legyen az a szakma, az az én dolgom volt. Én választottam – de akkor azt végig kellett csinálni keményen! Utána már nem érdekes, ha a szakma megvan, azt csinálok amit akarok, ha utólag mégse tetszik, vehetem a kalapom és mehetek ahova jólesik, hogy mégse ezt csinálom, megszerzek egy másikat, harmadikat, akármit, az már senkit nem érdekelt – de a kezdő alapot, azt kötelezően megkaptam. Az öreg ebbe nem tréfált! A három évet, azt BECSÜLETTEL végig köllött csinálni!

Úgyhogy mondom a szakmámat én választottam. Nyócadikba odanyomják az embernek a prospektust, ott vannak benne fölsorolva a szakmák, megnéztem, végigolvastam – így lettem hajóépítő.

Az hogy továbbtanulni, íróasztal mellé kerülni – ez valahogy föl se merült bennem. Meg eggyik öcsémbe se. Valahogy ez minálunk nem cikk! Nem: egy SZAKMÁT

– és kész. Igaz hogy nem voltunk valami csudálatos tanulók, eggyikünk se, mer mindegyik olyan közepessen

– szóval átlagossak voltunk! Olyan normális, átlagos srácok, szerettünk csibészkedni, meg főleg nem tanulni, közbe persze ami muszáj, azt megcsináltuk mégis – szóval valahogyan végiglavíroztuk az iskolát.

Namost, hogy mér pont hajóépítő akartam lenni -hát lehet hogy volt ebbe egy kis romantika is. Szóval az hogy HAJÓ, egy NAGY VALAMI, úszik a vizén, és az ember lássa, hogy – hát igen, ezt ÉN csináltam, vagy hát ÉN IS csináltam – valahogy ez izgatott. Nem az hogy mennyit fizetnek, mit fogok majd keresni! Hanem ez a JÓ ÉRZÉS, hogy látom, hogy na ebbe az én kezem munkája is benne van, és más is lássa majd, mindenki, amerre csak elúszik az a hajó – ez nekem egy hallatlan örömöt ad! És ez nekem ér annyit mint a fizetés! Mer ez tulajdonképpen olyan, mint annak a művésznek az alkotása, hogy viszontlássa a téren a szobrát, vagy a festményeit a múzeumba vagy reprodukcióba az újságba, és akkor – mer nem hiszem hogy azok is úgy vennék, hogy na fizettek érte ötszáz forintot, vagy ezret, és kész, akkor már semmi közöm hozzá – nem hiszem el hogy ilyen van! Na:

és nálam sincs ilyen. És talán ezer választottam ezt a szakmát is. Én még nem jártam külföldön, nem voltam soha tengerjáró hajón – de akkor is, hát a tévé is sokszor mutassa, külföldi kikötő, ott a magyar hajó, vagy magyar úszódaru – hát ez a mienké, ebbe én is benne vagyok! Még ha nem is pont én csináltam, de MAGYAR, NÁLUNK készült – és ez egy borzasztó nagy izét ad az embernek, nem tudom kifejezni szavakkal hogy micsodát! Hát ebből tudják mindenütt hogy vagyunk, hogy én is a világon vagyok! Na: szóval ez egy nagyon kellemes érzés.

Tulajdonképpen az van, hogy mi már hajóval nem foglalkozunk. Mikor én kezdtem, akkor még csináltunk vízibuszokat, csináltunk mentőcsónakot, főleg a Szovjetunió számára, még volt részem ebbe is egy kis ideig – de utána jött a termékváltás, és most már csak konténereket gyártunk. De tulajdonképpen nem esik ez se olyan nagyon messze a hajótól, hát azt lehet mondani hogy ugyan az – és ha megyek valahol vonaton, meglátom a konténereket: na, ezt én is csináltam!

A másik meg, hogy – hát azóta szereztem egy csomó más szakmát is. Mer van egy hivatásos jogosítványom, megtanultam heggeszteni, meg akkor ezmellett még van egy lakatos szakmám is. Ha valakinek van egy szakmája, akkor az már nem egy elveszett ember. Ha meg már három-négy szakmája is van – akkor már ott semmi probléma. így már nem tudok félni! Mer ha adódik valami, bármi – hát ott a másik szakmám. Vagy a harmadik! Ha valami nem tetszik, ha már ANNYIRA nem tetszik: veszem a kalapom és megyek tovább. Mer megtehetem!

Nade egyellőre itt most jó. Jól érzem magam, ez most tetszik – hát akkor meg minek mennék máshová. A pénzem megvan, mer most húsz forint hatvan az órabérem – ami nem olyan rossz, hát húsz forint az átlag a brigádunkba, abba benne van a legmagassabb húsz kilencven, meg a kezdőknek a tizenhét forintja is. Mondjuk nem is olyan jajde sok ez a húsz hatvan, mer ha azt veszem hogy nálunk még segédmunkásba is van olyan hogy a tizenhét forintja megvan, akkor nem olyan túl magas az enyém, nade viszont ott van a másik oldala is a dolognak, hogy – épp most láttam egy kimutatást − nálunk eggyidős mérnök és teknikus közt kétszáz forint a különbség, teknikus és szakmunkás közt háromszáz! Na ebből jön hogy törekszenek is lefelé,

de szabályossan: törekszenek lefelé föntről! Hát érthető! – Na mindegy, csak azt akarom kihozni evvel, hogy nem rossz a pénzem, olyan négy, négyezer kettő jön ki egy hónapra, és – szóval hát jól érzem magam!

A két öcsém gépszerelő lett, mind a kettő. A nagyobbik két évig dolgozott apám mellett, és nagyon megszerette meg megtanulta a teknikai dogokat – szóval ugyanúgy mint a fater: hogy ÉRZI azt a gépet! Most nálunk van különben, az én brigádomba, úgyhogy az öt éve alatt ez neki már a harmadik munkahelye – hát mondjuk a vándormadártól messze van még, de – hát keresi a helyit, na. Van ilyen! Elősször téemkás volt az Izzóba, azután került a faterhoz gépszerelőnek, de két év alatt megunta – elég sok körülmény közrejátszott benne. Fiatal volt, egymagába, csupa öregek között - ilyenkor könnyen elkezdődik a súrlódás. Ha sok öreg között van egy fiatal, az egy idő után általába fölőrlődik. Főleg olyan esetbe ha többet tud az öregeknél! Mer ezt még ma is rossz szemmel nézik. Mer az az öreg lehet hogy nem is próbálta továbbképezni magát, csak a rutinjából akar megélni, de avval eggyütt se tud annyit mint egy most szabadult fiatal, aki úgy többé-kevésbé odafigyelt hogy mit tanítanak abba az iskolába. Hát a műszaki dogok olyan hamar fejlődnek, hogy sok öreg csak néz, csak pislog! A fiatal meg már eleve ezt az újat tanulta, hát persze hogy jobban tudja! Szóval van ilyen, és az öcsém a végin megunta, eljött – nem érdekes, mer most jó helyen van, nálunk megmarad talán. Ha meg nem, mehet tovább keresni jobbat, van még ideje!

A kissebb öcsém – hát ő még ipari tanuló, most utolsó éves. Most van épp abba a „ki ha én nem” korba. Tizennégy éves, még nem vedletté le ezt a stílust, hogy majd ő megmutassa, meg mittudomén – hát mint minden fiatal! Biztos én is ilyen voltam! Például most vett neki a muter egy farmert. És, ugye most divat ez a marhaszűk szárú nadrág – fogta, összevarrta magának szűkre. De úgy hogy alig fér bele! Persze ugye próbálja az ember fogni kicsit, én is:

– Hát hülye vagy, minek csinálod? Nézd, úgy nézel ki benne mint egy okádék − −

de hát hiába, ez kell most neki. Most ez a divat − hát jó, csinálja! Majd kinövi!

Különben jól vagyunk, szeressük egymást mind a hárman. Egymás

dolgába nem avatkozunk – ez nálunk nincsen. Szóval én még azt se tudom, hogy az öcsém kinek udvarol, vagy hogy udvarol-e! Mer az az ő dóga. Van mikor leülünk, megbeszéljük a problémákat – de ahhoz nekem tulajdonképpen nincs közöm. A magunk útját járjuk! Vagy a munkahelyen is: én a brigádba beosztottam az öcsémet – de különben ugyanúgy van ott mint akármelyik másik tag, én az ő dolgába nem szólok bele!

Még leginkább az öreg szól ránk, ő azér néha úgy beleszól az ügyeinkbe, ő azér ojt bennünket. Kell is kicsikét, mer az az igazság hogy eléggé lusták vagyunk. A fater meg mindig duruzsolja, hogy azér érdemes egy kicsit tanulni is. Mer minekünk még sokáig kell dolgozni, messzi van még a nyugdíj, addig meg minden fejlődni fog, és az embernek lépést kell tartani! Hogy lemaradni nem szabad a kortól – mindig ezt próbálja nyomni az öreg, és hát igaza van. Eggyik öcsémbe se látom azt az ambíciót, hogy olyan nagyon nagyot akarnának ugrani előre – nade ha nem is akar ugrani az ember, csak helybe akar maradni, manapság már akkor is tanulni kell!

Úgyhogy jót akar a fater – és tud is tanítani minket! Mer ő MINDENNEL szeret foglalkozni, és MINDENHEZ ért! Hát el lehet gondolni: volt már gépkocsivezető, mozdonyvezető, bányász, gépszerelő, de ugyanúgy ért az elektromossághoz, vagy a fotóhoz, vagy vagy vagy – szóval MINDENHEZ, na! Úgyhogy nem lehet odamenni hozzá valamivel, hogy ő ne tudjon segíteni -vagy ha nem tudja kapásból, megnézi egy könyvbe, amiből én semmit nem tudnék kiolvasni! Ilyen a fater!

És – hát ugye fiatalok vagyunk, mibennünk még megvan az a bizonyos meggondolatlanság. Az öreg meg NAGYON tud mindent előre! ö megmond mindent már jóval előtte – aztán ha mégis a magunk feje után csináljuk, és mellé megy a dolog:

– Na ugye! Hát most köllött ez?

Úgyhogy azér az ember lassan-lassan már belássa, hogy érdemes ráhallgatni, mer – hát hiába: neki van tapasztalata! Nekem még kevés! Mondjuk ha jövök el hazulról a kocsival, aszondja az öreg:

– Vigyázz, csúszik az út, nem köll idegeskedni, csak finoman – és most már kezdem azér úgy megtanulni, hogy – hát igen. Az öreg tudja mi van. Inkább ráhallgatok. Jobb mint hogy hülyeséget csináljak!

Minálunk otthon így egymás közt nagyon jó a hangulat.

Tegeződünk, az öregekkel is – hát én nem is tudnám elképzelni másképp! A szomszédéknál: az öreget a FIA magázza! Hát amikor elősször meghallottam, énnekem leesett az állam! Hát a SAJÁT VÉRE, és akkor – hát hogy lehet ez?! Meg filmekbe is látom, például most a Mogador lakóiba: HÁZASTÁRSAK, és magázódnak! Már engedje meg a világ, hát vagy van közöttük bensőséges kapcsolat, vagy nincs! Na mutassa azért a film, hogy van bensőséges kapcsolat, mer ott a négy gyerek – és közbe akkor mégis − −

Úgyhogy mondom én ezt el se tudom képzelni, hogy hogyan lehetséges ez, meg hogy mire való. Mer jó, hát egy idegennel magázódik az ember – habár énszerintem még ez is egy hülyeség, és ez is csak nálunk szokás. Mer akár a Szovjetunióba, akár Nyugat-Európába is nagyon sok helyen az idegenek is tegeződnek! Láttam tévébe: Svédországba a TANULÓK tegeződnek a TANÁROKKAL! Minálunk mér nem lehet?

Na persze van azér egy másik oldala is ennek – mer nálunk viszont a tegeződés sokszor elfajul. Szóval ha már tegeződünk, akkor eggyik-másik azt hiszi hogy már mindent lehet. Na ez megvan azért!

De azér benn a gyárba sincsen semmi probléma evvel. A brigádunkba is mindenki tegeződik – „Gyula így”, „Sanyi úgy”, „Jenő menj a izéba”, ennyire. De mindenki! És az öregekkel is! Negyvenöt éves, de „Feri” az is, vagy a csúfnevin ha van neki, mer legtöbbnek van ilyen ragadványneve, hogy Ragacs, vagy Hernyó, vagy Csöpi – de ebből nincs soha probléma! Otthon meg: hát persze hogy tegeződünk!

Öten vagyunk a családba, háromszobás a lakás. Ahol a tévé van, anyám abba a szobába alszik – mer anyám nagyon szereti a tévét, **ö** avval kel, avval fekszik, amíg műsor van, nézi! A nagyszobába alszik a fater meg a kissebbik öcsém, ott van a rádió, mi a nagyobbik öcsémmel ketten **a** középső szobába. Mindenkinek van egy egyszemélyes heverője, nem rugdossa a másikat, kényelmessen elférünk − −

Nade ez csak az alvás. Mer amúgy nálunk a lakás, az EGGY egész. Ajtó nincsen, az ajtók le vannak véve, be vannak rakva a szekrény mögé, csak sötétítőfüggöny van a szobák közt – hát minek az ajtó? Hát a lakást azér tartsa az ember, hogy használja, mi az egész lakást használjuk, hát azér van, nem? Minálunk nincs tisztaszoba, mint eggyes helyeken, mi közössen vagyunk az egész lakásba!

Meg közös a kassza is. Mindenki a közös kasszába tesz mindent, és ha szükségem van valamire, és van rá lehetőség, akkor a közös kasszából veszem ki a pénzt. A muter a pénzügyminiszter, ő a rezsiköltséget féreteszi, meg a kosztpénzt is kiveszi, és akkor ami marad, azt el lehet költeni. Ruházkodásra, erre, arra, különböző dogokra! Úgyhogy ha mondjuk nekem kell kétszáz forint egy bizonyos valamire, akkor szólok a muternak, hogy erre meg erre kell, – Igen, van, lehet! – és kiveszem. Mer van, hát arra van! Amúgy én pénzt nemigen hordok magamnál, mer nem tudok túlzottan vigyázni rá, ez egy rossz izé nálam, hogy nem tudok bánni vele

– de nincs probléma, mer ha kell, szólok, kiveszem, viszem! Vagy az öcsém is, mind a kettő: ha mondjuk el akar menni valamelyik moziba, szól, és viheti a pénzt, nincs semmi izé! Hát a kissebbik még gyerek tulajdonképpen, harmadéves iparitanuló, neki mi kell? mozi, fagylalt, ilyesmik – de eggyikünk se nagyon szórja a pénzt! És ez a közös kassza jó nagyon – mer kocsit én nem vehettem volna magam! Azt csak közössen lehetett! Abba benne van a fater munkája, a muter munkája, az enyém, az öcsémé – ez csak így megy! Ha valami nagyobb vennivaló van, mondjuk egy motor, vagy új tévé kell, bútor, vagy szőnyeg – akkor mindig közössen döntünk. Leülünk, és megbeszéljük. Van vita is! De össze nem veszünk. Van úgy hogy két hétig vitatkozunk

– mint most a kocsin is, hogy ilyet vagy olyat, így vagy úgy −, de olyan komolyabb veszekedés, hogy aztán nem beszélünk egymással, meg mittudomén, mint eggyes családokba szokás, olyan minálunk soha nem volt meg nincsen. Szépen közössen eldöntsük! És – na szóval itt van az öregnek a nagy előrelátása. Hogy ő mindig nagyon be tudja kalkulálni az előre nem látható dogokat is. Szóval nagyon tud tervezni, ö tervez, tulajdonképpen, de mégis közössen döntünk – nem rossz így, jó így!

Nekünk akkor lett jobb, amikor én is elkezdtem keresni. Meg akkor lett MÉG jobb, mikor elkezdett a nagyobbik öcsém is keresni. Akkoriba egy kis ideig anyám se dógozott, aztán utána visszament mégis pár évre, és így – hát most megvan mondjuk ami kell.

Amikor még csak az öreg keresett, egymaga – na szóval nem mindeggy azér, hogy havi ötezerből él-e egy ötfős család, vagy havi tízezerből, tizenötből! Most így mégis többre van lehetőség, többet

meg lehet engedni. Most mondjuk a kissebb öcsémnek kell egy ilyen farmer, vagy egy olyan dzseki – nem probléma! Meg lehet venni, minden további nélkül! De amikor még én voltam ennyi idős, mint ő most, akkor hát bizony probléma volt. De ez egy olyan dolog: hát én most lázadjak föl azér, amér őneki olyan dogokat is meg lehet engedni, amilyeneket nekem még nem lehetett? Hogy „hát neki lehet, pedig nekem akkor nem lehetett?" Hát annyi eszem már van azér, hogy ezt fölfogjam: akkor nem volt meg a lehetőség, most megvan a lehetőség, mer fejlődés van a világba – ászt kész, el van intézve. Hát tulajdonképpen épp EZ A JÓ, hogy fejlődik a világ, hogy az anyagi lehetőség mindig jobban nő!

Mi különben nem hajtunk a pénzre. Mer az öregnek is van egy nagyon jó mondása: ha már minden napra van kenyér, van ennivaló, meg a fejünk fölött födél, akkor már nincs probléma. Az már elég ahhoz hogy ÉLJEN az ember. A többi, ami ezen föllül van, az már olyan, hogy ha van, van, de ha nincs, az se tragédia. Úgyhogy minálunk nincsen az a lóverseny, hogy na gyerünk, hajtsunk, hogy minél több legyen, meg amink van azt se rakjuk vatta közé, hogy megőrizzük, fényesre törölgetve – nem. Hanem ha van valamink, az arra van hogy használjuk.

Na, hát például az autó!

Az első kocsit én összetörtem. De totál összetörtem! Mentem reggel dolgozni, és nem messzi hazulról befordultam vele az árokba. Máig se tudom hogy mér! Egyszercsak az árokba voltam – és kész. De tiszta ripityára ment a kilenchónapos kocsi! Olyan hülyén ütődött meg, hogy az egész elcsavarodott, a karosszériája teljessen összetört.

És az öreg, mikor mentem be hozzá és mondtam hogy mi van, csak annyit kérdezett, hogy nekem lett-e valami bajom. Meg másvalakinek csináltam-e valamit. Nem? Semmit? Akkor le van szarva! És nem zavartak el hazulról, vagy izé, egy rossz szava nem volt az egészér a faternak! Kijött velem, megnéztük a nyomokat, hogy mi a fenét csinálhattam – mer a rendőrséget nem érdekelte, hát magamnak csináltam a harmincezer forint kárt, semmi közük hozzá −, a faterral még hetekig rágtuk magunkat meg vitatkoztunk, hogy hogy is lehetett ez az egész, de még csak annyit se mondott senki hogy hülye vagyok! Eladtam hatezerér amit közössen vettünk huszonötér – és rá hat hónapra megvettük a Moszkvicsot, ami most van.

Úgyhogy mondom, ezekbe a dolgokba mi nem egészen úgy élünk mint mások. Hát csak elnézem a rokonokat Várpalotán, a muternak a családját – hát ugye: egy falu. Vagy tíz éve város már Várpalota, de azér CSAK falu mégis. Mer érezni mindenkibe azt a hajtást, azt hogy na most én túlteszek azon a másikon. Hogy ha az lépett eggyet, akkor most nekem is kell ugranom kettőt, meg így tovább, mindig a másik elé! Nagymuterék tősgyökeres odavalók, és ott élnek egyrakáson, anyám minden testvére – de a nagymuter az bele BETEGSZIK ebbe, hogy az állandó hajtásból mindig az az állandó idegesség, meg hogy most jaj mit szólnak mások, amér mi ezt meg azt csináltuk – hát falu, na! Igaz nincs velük sok kapcsolatunk, de azér csak lássuk őket néha, vagy odamegyünk, vagy ők jönnek – és mindig eszembe jut ha velük vagyok, hogy én úgy nem tudnék élni. Abba az örökös versenybe, idegességbe, veszekedésbe! Énszerintem így értelmessebb, ahogy mi csináljuk. Mi nem függünk senkitől, nem versenyezünk senkivel se − ÉLÜNK!

Nekem a katonaság nem volt rossz. Elég jó helyem volt. Hallani sokaktól, hogy ilyen nehéz volt meg olyan kínlódás – fene tudja. Én nem szenvedtem! Lehet hogy szerencsém volt – habár énnekem nem szokott szerencsém lenni, inkább pekkes vagyok mindenbe. Mer például más csinálhat akármekkora szabálytalanságot, elmegy – de én ha csak fél lábbal lelépek a járdáról, engem elkap a rendőr és fizetek. Úgyhogy meg is szoktam már, inkább nem csinálok semmit, mert nincs hozzá természetem!

De az biztos, hogy a katonaságot megúsztam. Pedig elég sokmindenbe benne voltam – mégse volt probléma. Összessen két nap fogdával megúsztam a két évet! Pedig csináltunk annyi mindent! De az ember valahogy mindig elsimíttatta.

Jó helyem volt, gépkocsivezető voltam – hát ez is nagy előnyt adott. A másik meg, hogy költöző alakulat voltunk. Itt töltöttünk le Vácon hat hónapot, utána meg mentünk Győrbe, építettük magunknak az új laktanyát – és evvel el is ment az idő. Hol melózott az ember egy kicsit, hol lógott valamennyit – és már el is szaladt az a két év. Elég sokszor itthon is voltam, mer közel voltunk, meg könnyen is mozogtam – ki lehetett bírni. Különben katonaságnál tanultam meg kocsit vezetni tulajdonképpen – előtte már levizsgáztam, de ott rázódtam bele, rutint szereztem: húszezer kilómétert lenyomtam

különböző teherkocsikon. Dógoztunk mezőgazdaságba is egy hónapig, fuvaroztam ott is – szóval nem az az igazi katonaélet volt ez.

Nameg a másik: hogy egy jó társaság jött össze. Ott befogadták az embert! És ott egy szakasz, az TÉNYLEG egy szakasz volt, egy test egy lélek! Ha vót benne egy csibész, a többi kiállt érte! Mer az ment hogy mindenki eggyér, egy mindenkiér! Úgyhogy ha mondjuk egy ellógott, a VÉGTELENSÉGIG falaztunk neki! Volt olyan hogy álltunk büntetésbe két ellógott emberér, órákon át! És tudta mindenki hogy hol vannak, de senki meg se nyikkant, nem köptük be! Aztán jött a törzsfőnök, és elzavart minket a francba. Mer rájött hogy úgyse fog megtudni semmit!

– Nem érdekel hol vannak, menjenek a fenébe!

Na szóval ilyen banda volt ott. Nagyon jó haver mind! összetartottunk! És ez egy érdekes dolog, mer volt ott olyan egység is, hogy meg tudták volna fojtani egymást egy kanál vízbe. Nálunk meg pont fordítva! Ha valaki valamit csinált, ki mertünk állni érte, hogy ezt MI csináltuk – és az a fura hogy a górék se haragudtak ránk ezer, a vége az lett hogy még inkább mi voltunk a kedvencek!

Hát aztán leszereléskor széjjelszéledtünk, nem maradt kapcsolat eggyel se – de bármikor bármelyikkel összefutunk az utcán, örömmel megismerjük egymást most is. Hiába vót csillagos, akkor sincs harag! Én csak egyetleneggy emberre haragudtam ott meg – de az jobb ha nem kerül elém. Azt nem felejtettem el máig se, pedig már négy éve hogy leszereltem! Mer egy szemét vót, egy hugyos szar!

Õrségbe vótunk, kiskatonák, kopaszok, még a régi baraklaktanyába. Nyár vót, meleg – és a szomszéd toronyba a gyerek elaludt. Elálmosodott, ászt hozzáfogott és szunyáit. És, jött kintről egy kocsi, nem hozzánk tartozó tisztek. Hát én füttyögettem ott a komának, meg mindent elkövettem – de ez föl se vette, aludt tovább. Ezek meg kiszúrták, hogy elaludt az őr. De nem lett belőle semmi különös, nem lett volna semmi! Eltelt már egy HÓNAP, és ez a szemétláda akkor jött elő! Jöttem volna haza, szabadságra, föl voltam már öltözve kimenőruhába, papír aláírva, minden – és akkor ez a Mózes tizedes lement az ügyeletes tiszthez, és elintézte, hogy én ne mehessek szabadságra, amér nem szóltam hogy elaludt az őr! De egy HÓNAPRA rá! A papírt áthúzták, gyerünk vissza – és EGÉSZ NAP EGYEDÜL takarítottam benn a körletet, eltávozás helyett!

Hát ezt a hapsit én ott helybe meg tudtam volna ölni. Minden további nélkül! Úgy megvágni, hogy megdögöljön! Egy piperkőc selyemfiú, szar buzi, mindig a legkülönfélébb kölnik, szprék – ÁLLATI egy manusz volt! De senki nem csípte, mindenki utálta! Egy évre utána leszerelték valami betegség miatt – na mikor már civilbe volt, megmondtam neki:

– Öregem, a vasutat meg az országutat kerüld! Mer ha én egyszer még találkozok veled, jobb ha veszed a nyúlcipőt, elhúzod a csíkot, hogy még a PORT se lássam utánad!

És máig számontartom a komát: Mózes Sándor, dunakeszi gyerek, asztalos a szakmája – még egyszer hát − hogyha elémhozza a sorsa, de akkor − −

A másik meg, aki lecsukatott, egy főhadnagy – ott egye meg a fene, az már nem is zavar, őrszolgálati vétség – de egy kabaré volt az egész. Választás volt épp, és szesztilalom, én meg őrségbe álltam a kapunál – és jön be ez a Dobsa főhadnagy a városból a haverjával, de jó részegen. Én meg nem engedtem be őket, mer ittasok! Ott óbégattak egy darabig, aztán hátramentek és a kerítésen át kiabáltak be, hogy „ez a hülye nem enged, küldjetek valakit, váltsátok le!” De félt, be vót szarva, nem mert már a kerítéshez se közel jönni, mer ráfogtam a csuzlit! Még egy órám vissza volt, de leváltottak – hát persze mind haver volt az összes tiszt! – na akkor mert a Dobsa bejönni a kapun. De akkor is csak a fal mellett, lőtávolon kívül, ott lapult, onnan ordította hogy kinyír, lecsukat – hát nálam volt még a fegyver, azt nem vehetik el! Fölvittek az őrszobára, kitáraztam – na akkor mert bejönni a Dobsa, de még akkor is csak az ajtóba maradt, nem csukta be maga mögött az ajtót, fogta a kilincset, hátat fordítani se mert nekem, úgy félt! Szemét egy pali volt!

Na ezmiatt csuktak le két napra. Hát röhej! Olyan vót, hogy a tisztek nem ettek májat, de én májat ettem a fogdába! Mer egy olyan gyerekkel voltam becsukva, aki a szakácsoknak a haverja volt, úgyhogy végigzabáltuk azt a két napot!

Na, szóval ennyivel megúsztam a honvédséget – ki lehetett bírni.

Egyvalamit utálok: ha beteg vagyok, ha betegállományba kell lenni. Mer én unom magam tétlenül! Én nem bírok feküdni – inkább beszedek valamit, kikezelem magam valami szarral, és makszimum két, három nap után már megyek, mer megbolondulok ha nincs

melóm! Volt olyan, hogy eltört az ujjam, négy hétig betegállományba voltam – de én olyan beteg voltam hogy az nem igaz. Nem az vót a betegségem hogy az ujjam el van törve – hanem HOGY BETEG VAGYOK! Hogy otthon köll ülni és nincs semmi! Mer a kezem miatt otthon se tudok semmihöz nyúlni! Levetitek egyszer a körmömet mer begyűlt – hát nem tudok vele dó-gozni, otthon se, mer a bekötött kezemre vigyázni kell, ha koszos lesz, leszúr az orvos, balkézzel, félkézzel meg mit lehet csinálni? – húú de rossz vót! Szóval én attól vagyok legbetegebb, ha betegállományba vagyok!

Pedig nem is értem, mer közbe meg lusta vagyok. Nagyon lusta! Tudom magamról. Ez az eggyik nagy hibám, hogy engemet nagyon nehéz megmozdítani valamire. Hát minden hobbim így maradt abba, hogy – eluntam, lusta lettem hozzá, hagytam beporosodni. Mikor még nincs meg, akkor ez kell, az kell, búú, NAGYON kell – aztán mikor már megvan, csináltam egy darabig, akkor – na, elég volt, lusta vagyok már hozzá. Ilyen vagyok! És közbe azt mégse bírom ki, ha nem dolgozhatok semmit!

Szóval azt lehet mondani, hogy melózni eléggé szeretek.

Nem tudom más hogy van vele, én csak magamat látom, nem nyilatkozhatok más helyett – de én jól érzem magamat munkásnak.

Sok olyat ismertem már, hogy príma esze volt, és próbáltuk meggyőzni, mások is, én is, hogy menjen tanulni – húzódoznak tőle. Én legalábbis nem nagyon találkoztam olyannal, aki szeretett volna íróasztal mellé kerülni. Mer – én mindig aszondom −: a pénz, az itt van. Ha valaki hozzá van szokva, hogy három, meg négy, meg ÖTezer forintokat visz haza – elmegy tanulni, följebb jut: eggyik napról a másikra EZER forinttal kevesebbet kap! Mer egy mérnöknek ez már más. De ha valaki csak úgy az íróasztalnál is annyit keres mint én, az már osztályvezető, vagy még nagyobb. Az ottani olyan pici ember mint én vagyok, az SENKI, az kétezret, kétezer kettőt ha kap – hát akkor meg?

És azér van az emberbe egy olyan dolog is, hogy -hát így lássa a keze munkáját. Hogy igen, ezt itt én csináltam! És azér ez egy nagy erő. Hogy ez kézzelfogható! Nem egy papírhalmaz, amit se megenni nem lehet, se biciklizni nem tudok rajta! Ha én csinálok valamit, arra ránézek utána – és akkor az egy ÉRZÉS. Jó, elhiszem, lehet annak is valamilyen érzése, aki papírral dolgozik − de azér az nem ugyanaz,

NEM EGGYENLÖ! Mondjuk egy mérnöknek, annak ez is más. Ott már megin lehet hogy megvan az alkotás öröme. Nade hogyha én hagyom magamat hogy elinduljak fölfelé, akkor nem mérnök leszek, hanem leraknak egy íróasztalhoz hogy az anyagnyilvántartási kartonokat aláirkáljam – amit egy gép is meg tudna csinálni! Hát arra én nem vágyok, ha akármilyen színű köpenyt adnak hozzá! Nem, akkor már jobb melósnak lenni.

Énnekem az, hogy előbbre lépni, már úgy hogy följebb kerülni, irodára, főnöknek – ez meg se fordult a fejembe. Meg ugyanúgy a két öcsémnek se. Az hogy melózik az ember, fizikai állományba, ez minálunk családi dolog, az öregektől mi ezt kaptuk. Hogy azok fehér köpenybe vannak – hát istenem. Meg hogy öltöznek – igen, de sokszor a fizetésükön föllül öltöznek! Csak hogy mutassák hogy kicsodák! Meg hogy ők hétre járhatnak hat helyett – igen, de én állítom hogy ez nem is jó nekik, mer én kettőkor végzek, a délutánom megmarad! Csak annyi az egész, hogy ez egy önérzetessebb dolog, a prolik után járni! Nade evvel nincsen megfizetve az az ember!

Na nem azt mondom, hogy a főnökök nálunk ilyenek, hogy ezekkel a hülyeségekkel ugrálnak – mer nagyrésze nem ilyen. Legtöbbje melósból került föl, nálunk volt már iparitanuló is, és a tudása alapján lett kiemelve -hát például a művezetőknek legalább a kilencven százaléka ilyen nálunk. Hogy tanult, kinevelődött, fölkerült – és ez nagyon jó a gyárnak! Meg hát neki magának is előmenetel tulajdonképpen – csak az biztos hogy az ember nem törekszik utána. Mer nem éri meg.

Közbe persze van az, hogy – hát tanulni KELL. Az öreg is ezt magyarázza mindig, meg hát én magam is látom, tudom – mer ma már ez alapvető követelmény. Ugye az állandó műszaki fejlődés, ami egyre nagyobb léptekkel halad, ezt hozza magával. És most kell tanulnom, mer most könnyebb mint öreg fejjel. Meg hát lemaradok másképp! Csak meg kell nézni az álláshirdetéseket, hogy kiket keresnek fölvételre: „autószerelőnek érettségivel”, „tévészerelőnek érettségivel” – végig ez megy! Habár lehetne evvel is vitatkozni, mer jó, hát szükséges az az alapműveltség-növekedés, mindenkinek jót tesz – csak azér mégis jobb lenne egy olyan iskolarendszer, ahol minden egybe van. Mint a Szovjetunióba! Hogy tizenkét év iskola, abba benne van az általános, a szakma, az érettségi, és akkor legalább tud az a fiatal maga

választani szakmát, nem gyerekfejjel lökik bele valamibe! Széles alapja van, érett fölfogása mire végez -úgy már sokkal könnyebb kezdeni valamit!

Én a gimnáziumot elkezdtem estin. Aztán hogy jött ez, hogy csoportvezetőnek tettek – második közepin abbahagytam. Mer ez így nekem sok volt egyszerre. De hát majd folytatni fogom, nyilván folytatni fogom – mer máma rá van az ember KÉNYSZERÍTVE! Szóval nem az, hogy valami konkrét tervem lenne avval az érettségivel, hogy na majd előbbre jutok vele – mer nem akarok sehova se jutni. Mer még VIGYÁZOK is rá, nehogy előbbre kerüljek! Ugye máma már mindenhogyan lökdösik előre azt a szakmunkást, hogy tanuljon, szerezzen érettségit, utána egyetemi előkészítő, minden – ez egy-részbe jó. Mer így akkor a munkásokból lesznek a vezetők, és csak így lehet hogy ne szakadjon el a vezetés a munkásoktól, ami ugye egy hallatlanul rossz dolog lenne. Csak közbe viszont ÉNNEKEM nem érdekem hogy előre kerüljek! Mer úgy érzem hogy nem éri meg. És énszerintem mindig jobb is hátul lenni, jobb nekem ha én vagyok a százhuszonharmadik kis senki, akinek kiadják hogy ezt kell csinálni, azt kell csinálni – megcsinálom, ászt kész. De hogy én vezető legyek?! Nem érzem értelmit. Nagyon hálátlan dolog az, főleg a középvezetőknek. Művezető, üzemegységvezető – fölülről is rúgják, alulról is marják, minden ostor rajta csattan. Mint énrajtam is, kicsibe, a csoportvezetőn – habár szerencsére eddig még mindig megúsztam a dogot, szépen kimásztam belőle.

– Na úgyhogy mondom én életem végéig itt leszek melós, vagy mondjuk csoportvezető, a nyugdíjig, mer én nem törekszek fölfelé. Meg az is, hogy én lusta ember vagyok! Fölöslegessen nem szeretek ugrálni! A másik meg, hogy

– hát én jól érzem magam így. Jól érzem magam! Persze ettől függetlenül azér tanulni, azt fogok. Legalább azt az érettségit megszerzem. És nekem nem is lesz nehéz, mer az öreg nekem mindenkor segíteni tud, még a gimnáziumi anyagba is – ami ritka dolog pedig! Ha bármikor valamit nem értettem, leült, megmagyarázta − amivel én játszva lehettem volna kitűnő is, nem azon múlt!

Szóval mondom meg akarom szerezni azt az általános műveltséget, mer úgy érzem hogy szükségem van rá. Nem az előrejutáshoz, hanem ahhoz hogy beszélgetni tudjak avval a másikkal. Hogy ne csak a

munkájáról tudjon beszélgetni az ember! Mer az egy nagyon rossz szokás a munkásfiataloknál, hogy nincs másról duma, csak a melóról. Katonáéknál meg elhallgattam a parasztgyerekeket: hogy a szántás így, a vetés úgy, hogy ő a traktorral ezt meg azt csinálta, ezen kívül aztán legföljebb még annyi, hogy amannak mekkora háza van, de majd ő is épít még nagyobbat – és slussz. Hát ugye ez hülyeség, mer kit érdekel az ő melója? Mondjuk erre én is tudok neki olyan szakmai dogokat említeni az én munkámból, amiről meg őneki nincs fogalma se – de hát minek? Az meg őt nem érdekli – és igaza is van! Na ezer mondom, hogy nem rossz az az általános műveltség, hogy mégis legyen valami témája az embernek.

És érdekel is engem sokminden, és meg is ragadok minden alkalmat hogy tanuljak valamit. Még akármilyen tanfolyam volt eddig nálunk, én mindbe belemásztam! Mondjuk egy kéthetes olvasótábor – hát mér ne menjek? Veszíteni nem veszít vele az ember, és háthogyha esetleg ragad rám valami! Vagy most indult egy külpolitikai szabadegyetem. Száz forint részvételi díjat kell rá fizetni

– először úgy volt hogy ingyenes, a gyár fizette volna, de annyi lett a jelentkező hogy nem fértünk volna el

– na így viszont csak az maradt akit tényleg érdekel. De engem érdekel, hát mindigis érdekelt a külpolitika

– hát ugye a mai korszak történelme! A tévéhíradót mindig megnézem, meg a Hét műsorát, és – ez érdekes! −

a külpolitikából még az adatok is sokszor megmaradnak, úgyhogy elég sok államférfinak a nevit tudom, még a kissebbek közül is – hát hiába: érdekel, na. És ezt a szabadegyetemet a Pálfi tartja, meg a Krudinák, ők járnak ki előadni, akik hát tényleg értenek hozzá, első emberek ebbe, és mégiscsak más ha tőlük hallom, minthogyha a tizenötödik Kovács Jani nyomná ott a szöveget

– úgyhogy nagyon le tud kötni!

Még általános fölső tagozatba volt egy tanárnőm, a Mária néni, nyugdíj előtt álló öreg csaj, élővilágot tanított – na akkoriba nagyon megszerettem az élővilágot. Mer jól magyarázott a Mária néni, érdekesen, úgyhogy nem kellett neki az órán fegyelmezni, mer mindenki figyelt. Iskola után aztán nem tudott már érdekelni tovább az élővilág, ez valahogy úgy elmaradt később – hanem viszont volt egy jó történelemtanárunk is, aki még a régészetet is megpróbálta

belénkoltani, és nagyon tudott, és talán ezer van hogy a történelem engem máig érdekel. Úgyhogy történelmi könyveket sokat olvasok most is, rengeteget – ez nekem egy kikapcsolódás, egy hobbi. Ami föloldja az embert a mindennapi zajos munka alól

– ugye aki műszaki vonalon dolgozik, az általába az egész életit zajba tölti, talán csak a műszaki rajzolókat kivéve, és akkor igényli munka után azt a kis csöndet, csöndes pihenést – na erre van nekem a történelem. Annak ellenére hogy mindig a gépek érdekeltek, a kedvenc tantárgyam a történelem volt, és ez szépen megmaradt. És ami csak a kezembe kerül ilyen történelmi valami, azt mind elolvasom! A Hunyadi Józsefnek a könyveit nagyon bírom – Kék hegyek kapitánya, Aranyhorda −, meg a Pasut-könyveket, a Bíborba születettet

– jó hogy ez regény, és valamennyire ki van kerekítve, színezve, de sokmindenbe igazolható amit mond! Például most néztem a tévébe a Magyarok honfoglalását, és abba is – na, hát ott van: kimutassa hogy tényleg igenis vót egy király a történelembe aki bíborba született, meg satöbbi, szóval alátámassza a Pasutot! És hiába mese, regény, de nekem sokat jelent, mer én abba a levéltárba soha nem jutok el, nem lessz időm megnézni eredetibe hogy mi hogy volt! Meg különbenis a lekszikális tudást én valahogy nem bírom, az évszámok nem érdekelnek, neveket megjegyezni nem szeretek – ezt nem csíptem az iskolába se! Hát mér kell nekem azt fejbe tartani, amikor le van írva a könyvbe, akármikor megnézhetem! De a Hunyadi könyvibe meg a Pasutnál nem ilyen évszám-történelem van, nem az a száraz iskolai valami, hanem ebből ÉRZI az ember hogy na mi is volt, hogy volt régen! És ezer szeretem.

Mint ahogyan a műemlékeket szeretem. Mióta megvan a kocsi, elég sokat járunk az országba, és elég sok régi templomot megnéztem már – ez hallatlanul érdekel! Nem tudom hogy ki építette, ki festette ki, mikor épült, ezt nem jegyzem meg – de azt LÁTNI! Hát az egy élményt ad az embernek!

Fura talán, de én még külföldön nem voltam soha. Nem az hogy nem érdekel – csak még nem jött ki úgy a lépés. Érdekel, érdekel, mer elég sok útikönyvet is elolvasok, Spanyolország, Olaszország, a Molnár Gábornak a könyve amit a brazíliai őserdőkről, meg az ottani indiánok életiről írt, a Világjárók sorozatnak talán nincs is olyan könyve amit el nem olvastam! Szóval érdekel, nagyon! De viszont úgy

vagyok vele: ha valaki csak úgy odamegy, az énszerintem nagyon keveset lát belőle. Ott van mondjuk a Devecseri Gábornak az a könyve hogy Ittaka, egy ilyen fotós könyv Görögországról, versekkel, elolvastam – hát annál jobban én úgyse tudom azt megnézni ha odamegyek! Mer idő sincs ott rá. Mer az hogy csak végigrohanjak rajta, cédulával a kezembe, hogy na Áj feltorony, kipipázom, Luvr, pipát neki, itt is vótam, ez is megvót, dzsss, tovább – hát nem, ez semmi. Ha egyedül megyek? hát nyelvet én nem tudok, még kapisgálni se kapisgálok semmiféle nyelvet, csak a nagy mutogatás marad, avval meg nem értem meg hogy mit is látok. Ha meg csoporttal megyek? abból is csak kavarodás van, mer mindenkinek más az érdeklődési köre, a nők vásárolni akarnak, a férfiak a meccsér mentek, vagy a sör miatt, vagy mittudomén, meg legtöbbnek csak arra való az egész, hogy utána elmondhassa hogy „én vótam Lengyelországba!”, meg „vótam ám Párizsba!”, hát ez dominál. Ott vót, de esetleg feleannyit se látott belőle, mintha azt az útikönyvet elolvasta volna! Pedig az ottani emberek életit is meg kéne ismerni – azt meg ÍGY úgyse ismeri meg az ember. Ha viszont megnézem a tévét, az végigmutat egy sorozatot, meg is magyaráz mindent -nem többre megyek vele? Énszerintem többre.

Jó, azér akarok én menni külföldre is, mer izgat a dolog, a kocsi is megvan, közel is a határ, ha nem vigyázok beleszaladok a sorompóba, és hát csak kíváncsi vagyok hogy milyenek is odaát a cseszlovákok – csak közbe meg az is van, hogy még nagyon sokmindent nem láttam idehaza se. Pedig én a jaki templomba el akarok jutni, Pannonhalmát meg akarom nézni! A f ertődi kastélyt nem hagyom ki! Mer hallottam róla, hogy szép, sokan mondják! Szóval itt van nekem ez az ország is, hát alig ismerem még!

A másik meg: hogy a szabadság véges. Tizenöt, tizenhat napot adnak csak – hát az nagyon kevés. És arról már nem szívessen mondok le, hogy azt a két hetet közössen a családdal a vízparton eltöltsem, a bográcsba főtt halászléről nem mondok le!

A meccset én nemigen nézem meg a tévébe, nagyon kevés meccset nézek. A focit nem is nagyon szeretem − na ez is ritka! Magyarországon, ahol a tízmillió emberből legalább ötmillió szövetségi kapitány van, aki mind jobban ért a focihoz mint az az egy szerencsétlen aki a csapatot összeállította! Csak hallgatom mindig és

nevetem, hogy – Na ez a marha, megin ezt tette be, meg azt tette be, amikor pedig amazt köllött vóna betenni! – mer kívülről könnyű kiabálni! Jól megcsinálni nehezebb!

Na szóval én a csapatok összeállítását nem tudom fejből. És még a vízilabdát is hamarabb megnézem, vagy pláne a jégkorongot – hát a labda nem nagyon érdekel. Inkább még a teknikai sportok: motorsport, autó, motorcsónak, ezek. De úgy nem sportoltam soha semmit. A nagyobbik öcsém még valamennyire, de ő is csak úgy hogy csinálná is meg nem is, ha menni kell edzésre akkor jobban szeret aludni inkább – na így. De a foci nálunk az egész családba nem cikk. Talán azér is van így, mer nincsenek haverok – mer ugye a meccs, az a haverokkal jár eggyütt.

Az öcsémnek most vettünk egy gitárt. Mer erővel gitározni akart – hát csinálja! Engem már nem érdekel ennyire a zene, meg én képtelen volnék megjegyezni a fogásokat a gitáron – de az öcsém meg a fater órákig is elizélnak vele, és hosszú szenvedés után boldogok hogy le bírnak játszani egy háromhangos dallamot – hát ez elkeserítő, én nem bírnám csinálni, nincs türelmem hozzá! Meg énnekem annyira bot fülem van, hogy – pedig a fater régen valamikor klarinétozott, csak így amatőr módon, de jól csinálta. Én viszont hülye vagyok az ilyen dogokhoz!

De azér hallgatni szeretem a zenét. Nem mindig, mer hangulat kell hozzá – szóval fene tudja. Van úgy hogy bömbölhet a bítzene, jólesik, az a tízvattos erősítő meg se kottyan nekem – és van mikor meg össze bírnám törni a ládát, akármilyen halkan szól, annyira nem kívánom! De azér úgy általába nagyon szeretem a zenét. Rádióba, tévébe meghallgatom, föl is szoktam venni magnóra, újra meghallgatom – és mindegy hogy milyen zene! Én le tudok ülni meghallgatni a Lisztnek a zongoraversenyit is, ha olyan hangulatba vagyok! Meg nagyon szeretem az operákat, főleg a régi operákat, Erkelt, meg szeretem az operettet is! Van amikor kikapcsolódásnak jó ez. Eljárok színházba is, ha hoznak valami jobb dolgot Pestről, jön a fater meg a muter is, van egy jó öreg operakalauzunk, azt elolvasgatom előtte – akkor mégis értem hogy miről van szó, hiába áriázik benne hogy nem értem a szöveget, mer tudom már a történetet – és azér az a Hunyadi László vagy az a Bánk Bán, az egy gyönyörű dolog!

Az ember hallja állandóan, hogy ilyen hülye vállalat, olyan szar

vezetés – hát jó, sokszor igaz is. Újságba is lehet olvasni, a tévé is sokszor mutassa – épp a tegnapi tévéhíradó is: egy murvabánya, valahol a Pilisbe, és olyan hogy falburkolóanyagot csinálnak, ami fölveszi a versenyt a nyugatival, sőt van amibe még jobb is a minősége – de nem ér semmit az egész. Mivel TÚL OLCSÓ. És ezer nem használja a magyar építőipar. Inkább behozza Nyugatról valutáér a drágát, mer neki az hozza a nyereséget ha DRÁGA anyagot használ! Hogy az ember elképed: hát amit mások keservesen kitermelnek dollárt, azt tulajdonképpen kidobjuk az ablakon! És ilyen hülyeségek mennek, zsinórba! El kell hinni, hát a tévé mutassa!

Úgyhogy az ember tényleg azon gondolkozik, hogy mér nem lehetne nálunk is avval a kapitalista ésszel gondolkozni egy kicsit! Lehet hogy túl kevés a dotáció annak a gyárigazgatónak vagy főmérnöknek ahhoz hogy érezze, hogy neki ÉRDEMES jól irányítani a dogokat. Meg hogy nincsen joga annak a vezetőnek valagbarugni azokat az embereket, akik akadályozzák az ő elképzelésit, amikor pedig TÉNYLEG valami jó elképzelése van!

De most nem a mi vállalatunkról beszélek, mer minálunk ilyen probléma eggyáltalán nincsen. Nem azér mondom, hogy a mi gyárunk – hát tudnám ha lenne, de nincsen semmi ilyen!

A mi gyárunk egy jó gyár. Kétszer megkaptuk a városi pártbizottságnak a vándorzászlaját, kétszer egymás után! Úgyhogy azér mondom: lehet hogy én csak a szépet látom, mer ez egy átlagnál jobb hely, városi viszonylatba elég kiemelkedők vagyunk.

Ami lemérhető azon is, hogy minálunk nincs létszámhiány. Ha elmegy két ember, azonnal jön is helyette kettő! Nincs létszámingadozás! És azér ha annyit mondok, hogy a törzsgárda nálunk hetven százalékos, akkor – hát evvel elég sokat mondtam. Szóval nálunk megmaradnak az emberek! És eléggé büszkék, hogy itt dógoznak! És egy kicsit azér mind a magáénak érzi ezt a gyárat! Úgyhogy irigyelnek is minket, én állítom hogy váci viszonylatba irigyelnek minket!

Igaz persze hogy olyan nagyon én nem ismerek más gyárakat. Mondjuk ismerem kicsit a Kötöttet, anyám ott dolgozott – hát az olyan női munkahely, minden szempontból nézve, más mint mi vagyunk. De ismerem valamennyire a Décéemet, ahol meg a fater dolgozott, általánosiskolás koromba én is voltam ott egy hónapig, mind a két

öcsém ott volt iparitanuló, úgyhogy oda elég sokat bejártam – na ugye eleve: az a marhanagy por. Ezmellett mondjuk hallani, hogy például egy lakatos ott többet keres mint nálunk – de azér nem lehet csak a pénzt venni, mer az se mindegy hogy mennyit dolgozik érte! Hogy egy hónapba háromszáz órát, vagy csak kétszáz órát, meg hogy az ember mennyire dolgozza ki az óráját. Úgyhogy lehet hogy én kevesebb pénzt kapok, de viszont száz órával többet tudok otthon lenni, és nem csinálom ki magamat! – Meg hát általába: ahogy így a többiek behozzák a híreket – mer csak behozzák! −, én nemigen hiszem hogy a mienkénél sokkal jobb gyárak vannak nálunk. Inkább még rosszabbak! És ezer mondom: én itt elégedett vagyok, nem kívánkozok máshová.

Olyan közel ezer fős gyár vagyunk. Apait-anyait beleszámolva, az igazgatótól a legutolsó takarítónőig: ezer fő. De nagy szó, hogy ennek a zöme szakmunkás. Mer nálunk elég nagy súlyt fektetnek a tanulásra, minden évbe van szakmunkásképzés, és biztosítsák is hozzá a lehetőséget, még arra is hogy valaki több szakmát szerezzen, tehát például valaki lakatos, de most van egy hathónapos heggesztő tanfolyam – akar tanulni? tessék, menjen! Mer nálunk igényli a termék a hozzáértést! Hogy szakmunkás szinten, vagy legalább betanított szinten ismerjük a dogokat!

És a másik meg: hogy nagyon jó a vezetésünk. Pont a kellő időbe ragadták meg a pillanatot, és változtattak a profilon, a nyócvankilencedik percbe rúgták a gólt — mer vízibuszokat csináltunk addig, egy évbe ötöt-hatot,. meg ódalkocsikat, mittudomén, kifutó, elavult dogokat,, nem volt rajta pénz! Úgyhogy akkor szanálták a vállalatot, tulajdonképpen. Mer gazdaságtalan volt. De lábra tudtunk állni! Elindultunk újra, egy tök új profillal, a konténerrel, és hat év alatt – épp most nemrég nyilatkozott a vezér a rádióba, és elmondta, hogy mostanra azér egész szépen helyrerázódtunk! Hat éve lett kiemelt vállalat a cég, és azóta – szóval, büszkék lehetünk!

És az emberek megérzik ezt, és szeretik a gyárat! Hát hol van még olyan, hogy HETVEN százalékos törzsgárda?! Manapság! Most éppen Ifjúsági Parlament volt, és ott mondták el, hogy még a fiatalokból is olyan harminc-negyven százalék a törzsgárdatag, pedig tíz év után adnak törzsgárdatagságot! Hát ez is egy olyan támasza a vállalatnak, hogy órjási! Lehet hogy azér is van ez, hogy hát kis város, nincs hova elmenni az embereknek – de azér nem gondolnám hogy éppenséggel

nem találna más helyet magának aki keres, mer annyira azér van hely. Én azt hiszem még ingázni se kell hogy találjon az ember – és mégse megy el, mer szeret itt lenni! És ismerek olyat is, hogy a nagyapa nálunk van, az apa nálunk van, és most a harmadik is jön, szóval az egész családi dinasztia nálunk dogozik!

Amúgy a főnökök nagyon jók nálunk, és elég közvetlen a viszony velük. Járnak le hozzánk, a legtöbb lejár, ez divat is. A termelési főnök az mindennapos, de az igazgató is havonta egyszer-kétszer lejön körülnézni. És. lehet hozzá fordulni problémával! Nyugodtan! Például vót olyan, hogy – nem volt megfelelő a fűtésünk a műhelybe. Kevés volt a meleglevegőbefúvó, és fáztunk. És ÉVEKIG cirkuszoltunk, és csak nem csináltak semmit! Mer mindig arra hivatkoztak, hogy az energetikus kiszámolta, hogy ennyi légköbméter, annyi gőzmennyiség − na igen, csak azt elfelejtette az energetikus, hogy a műhely két ódala üveg, meg hogy van két marhanagy, háromszor négy méteres ajtó, és azokat legalább minden órába egyszer ki kell nyitni hogy kitoljuk a ládát – kinyissuk, kész: kihűlt a műhely! Na és akkor egyszer lejött épp a nagyfőnök, és megmutattuk neki: ez van. És egyből intézkedett! Vettek egy olajkazánt, befúvóval − rá fél évre rendbe volt minden! Úgyhogy mondom: nagyon jó a légkör nálunk ilyen szempontból.

Hatvankilencbe szabadultam, de tulajdonképpen itt vagyok már hatvanhat óta a vállalatnál, mer itt voltam iparitanuló is. És ugye második-harmadikba kikerül már az ember a tanműhelyből, akkor már a többi munkással eggyütt dogozik, sőt minket brigádba is tettek már akkor – és ez nagyon jó volt így, mer egyből egy príma társaságba csöppentem. Egy nagyon klassz társaságba – és ez egy csodálatos dolog, lehet hogy nem mindenkinek adatik meg, de nekem bejött, és nagyon sokat jelentett!

Akkoriba jött a termékváltás, átszervezés, minden, és az a társaság, akikkel kezdtem, akkor lett brigád, ifjúsági brigád. És fölvettük az Andzséla Dévisz nevet. Ugye, akkor ment az Andzséla Dévisz kiszabadításáét a nemzetközi harc, tele vótak vele az újságok, a tévé, nem lehetett nem tudni róla, és hát fiatalok voltunk, mindenkit piszkált, érdekelt a dolog – legyünk Andzséla Dévisz brigád! Hát akkoriba benne éltünk ebbe! És közel állt hozzánk, nagyon közel! És úgy éreztük, hogy az hogy Augusztus Húsz brigád, Április Négy brigád, November Hét, Kölesei, Petőfi, ezek annyira elcsépelt nevek,

ilyen RENGETEG van – Andzséla Dévisz brigádról meg azóta is csak egyről hallottam, egy számításteknikai vállalatnál. Szóval nem egy elhasznált név!

És egy nagyon jó társaság volt a brigádunk. Egy vagány társaság, egy jó értelembe vett vagány társaság! Nekünk semmi se számított! Ez a munka? az a munka? délutáni műszak, éjszakai? Nem érdekes, csináljuk! És ment a meló! Ha aszondták hogy most gáz van, szoros a helyzet, nagyon meg kell nyomni – minket oda lehetett állítani, megnyomtuk! Hát fiatalok vótunk! És haverok, mind egykorúak, a brigádvezető is csak huszonhat éves. Ha egy ilyen gárda összeáll, fiatalok, és jó irányba terelődik az izéjük, az a feszültség ami bennük van egy jó irányba vezetődik le – hát az nagyon jó dolog! És nem a pénzér csináltuk! Nem az a húsz százalék pótlék érdekelt minket, hát kit érdekelt az akkor még! Hanem SZÍVVEL csinálta mindenki! Na persze honorálva lett azér a munkánk, nem arról van szó, honorálva lett a végin, attól függetlenül – –

Konténert csináltunk. Akkoriba még nem volt ennyire lebontva a folyamat mint most, hát sokat fejlődtünk azóta, most már a keretet, a vázszerkezetet is külön csinálják, de akkor még az egész összeállítás a miénk volt. De ment nagyon! És tömtek pénzzel akkoriba minket, valósággal tömtek! Tulajdonképpen nem volt nagy órabérünk, de viszont a hatszáz forintos havi prémium nem volt ritka! Úgyhogy akkor ebből lett is mindenféle zűr.

Mer voltak más brigádok is, öreg brigádok. És azok ÍGY néztek ránk. Szóval haragudtak. Mer túl jók voltunk. Tudom hogy rám is haragudtak! Akkoriba tanultam meg heggeszteni, és hát úgy látszik szorult belém egy kis talentum, mer nagyon jól ment, kifogástalan melót végeztem, soha a meónak nem volt problémája velem -és hajtottunk mint a veszettek! A másik brigádba öreg heggesztő vót, ő kapott háromszáz prémiumot, én hatot – na persze akkor egyből ment a szöveg.

– Peersze, mer itt van már majdnem eggy éve! Én meg csinálom TÍZ éve, és – –

Nade hiába, mer a versenyt nem bírták velünk! Hát KÉTSZER annyit csináltunk mint ők! És énszerintem az ne jelentsen senkinek se előnyt, hogy már tíz éve ott van – jó, legyen kicsikét magassabb az órabére, de viszont azér a különleges munkáér kapjuk meg mi a

különleges pénzt! Amit ÉN teszek le az asztalra, azt NEKEM honorálják, ezt elvárom! Én ezt tartom reálisnak!

Voltunk ebbe a brigádba húsznál többen, szóval elég népes banda voltunk – úgyhogy később aztán úgy döntöttek hogy váljunk ketté, legyünk két brigád. A brigádvezetőnk helyettese különment a társaság felivel, ők lettek Komócsin Zoltán brigád – akkoriba elég népszerű volt a Komócsin, és épp akkor meghalt −, mi meg vittük tovább az Andzséla Dévisz nevet. Mind a kettőbe került jobb is, rosszabb is – hát sehol nem egyformák az emberek −, nálunk is maradt egy jó kis mag a régiből, meg adtak hozzá új embereket, öregeket is. Most is van három öregünk, szóval negyven év fölötti, meg elég sok új ember, eléggé kicserélődtünk már azóta. Ugye főleg a katonaság keveri meg a kártyát, az a két év kiesés, az sokaknak változást hoz, sokszor végleg elviszi a régi tagokat. De az a kis mag még most is a régi azér, meg a brigád neve is megmaradt. És ez ad erőt tulajdonképpen, ez a mag. Aki új ember jön, azt mi megpróbáljuk beilleszteni, és – hát megy a dolog most is még, nagyon jól.

Úgyhogy mondom nagyon jó a brigádunk. És nemcsak a melóba! Mer melón kívül is elég sokat vagyunk eggyütt. Például sokszor közössen rendezünk valamit, nyáron, szombat délután vagy vasárnap kimegyünk a Pokolba, van a brigádnak közös pénze, ebédelünk, kis sör, esetleg foci a másik brigáddal, van mikor családtagokat is viszünk, vagy akinek menyasszonya van elhozza azt is – nagyon jó szokott lenni!

Vagy van olyan hogy társadalmi munka. Sokszor elég komoly dogok! Például olyan hogy konténer az Evezős Szövetségnek, munkaidőn túl, selejt anyagból. Fizetnek is érte! Csak nem pénzt, azt nem lehet, hanem mondjuk háromnapos kirándulás ide vagy oda. És nem kell imádkozni senkinek hogy jöjjön társadalmi munkába, jön mind magától! Vagy mondjuk majdnem mind. Például ha épít valaki: jön mind! Az is akinek nincs kilátásba építkezése, tehát nem az hogy lesem hogy na majd én is visszakapom azt a munkát – hát én is voltam nemegyszer, pedig nekem hol van még az építkezés! Szóval van egy olyan kapcsolat közöttünk, hogy az ilyesmikből nem húzódunk el.

Na jó, van olyan is aki nem jön. Aki mindig csak arra gondol, hogy – a pénz. Nem mondja ki! De lássuk rajta. Na: hát az öreg Józsi! Hát kell neki a pénz, nagyon kell neki, és akkor mindig csak erre gondol.

De nagyon fura az öreg: most épít – de nem hívott minket segíteni. Ajánlottuk neki hogy megyünk! – nem kell neki. Lehet hogy sajnálja azt az öt liter bort amit meginna a banda, vagy fél hogy akkor majd őt is hívjuk – fene tudja. Na ez egy furcsa ember. Van egy ilyen: kávét főzünk magunknak, három forintot kell betenni; SENKI nem ellenőrzi, hogy ki fizet, ki nem! de vót már olyan nem egyszer, hogy a Józsira rá kellett szólni. Ugye ő a fizetésit – hát idős ember! – a szallaggal eggyütt haza kell vigye, és nincs nála sose pénz. Ilyen is van. Egy furcsa ember! Ügy került hozzánk, hogy balesetveszélyes volt egy másik munkahelyen, a mozgó gépek mellett, hiányzik is neki már egy ujja, meg másnak is csinált már balesetet – egy végtelenül kapkodó ember! Úgyhogy ha valamire rá kell hajtani, meg kell nyomni a melót, a Józsinak inkább nem szólunk. Inkább csináljuk mi, őt meg valahogy elvisszük magunkkal. Mer ha őneki is szólunk, akkor kilenc ember egyfolytába csak azt lesheti, hogy az öreg mikor csapat agyon valakit, vagy magát mikor csapassa agyon – hát nem éri meg. És akkor ilyen visszahúzódó, magának való, az sehova nem jön el velünk. Közbe meg ha bejön valaki a műhelybe – én ha az IGAZGATÓ lép be, akkor se ugrok föl, nem szaladok dógozni! – de az öreg Józsi? rögtön ott táncol: tyutyutyu-tyutyutyu − −Szóval furcsa egy fölfogása van a dogokról!

Nade ez kivétel. Meg van még mondjuk egy-kettő rajta kívül. De a mag, az eggyütt van. És azok jönnek szívessen mindenhová! Nem a száz százalék – de a mag, az igém Mondjuk ilyen hogy kulturális program: most éppen kiállításon voltunk közössen! Kocsival: hozzám is befér három, amaz is elvisz hármat – na gyerünk! Mer érdekelte mindet! Vagy majdnem mindet. Mer a Szombatinak vót kiállítása, aki minket is tanított valamikor az Emtéhába mint rajztanár, akvarelleket csináltunk neki, meg mesélt Párizsról, mer vót ott is – fótostérdű nadrágba tanított, de vót Párizsba! – szóval ismertük, meg érdekelt, hát persze hogy megnézzük! Nem kell hogy MIND jöjjön, de akit érdekel: gyerünk!

Sajnos a propaganda se olyan amilyennek kellene lenni. Mer kirakják a plakátot hozzánk is – de oda, ahol megyünk föl az öltözőbe. Ott meg már nem avval törődik az ember, hogy milyen kiállítást hirdetnek vagy milyen hangversenyt, hanem ott már – dzsss, irány a zuhany, irány haza! Valahova máshova köllene az a plakát! De azér elmegyünk néha. Nemrég volt gyerekrajz-kiállítás, azt is megnéztem!

Igaz, azt egymagam, nem a brigáddal – de máskor meg jön a banda is szépen!

Mer jó eggyütt, szeretnek közössen lenni. És ez abból indul ki, hogy akármi van, mindig eggyütt beszéljük meg, minden problémát. Jó, amikor fölöttük kell dönteni, akkor én döntök, mint brigád vezető, az nem tartozik rájuk, ott nincs izé, nincs kecmec – de amikor meg a csoportba egyvalakivel van valami, akkor szépen, demokratikussan: leülünk, megbeszéljük, és közössen döntünk. Hogy – hát nézzétek, a csoport érdeke itt most ezt kívánja, vagy azt kívánja − −

A melósok különben énszerintem mind egyformák. Mind eggyet akarnak: a legkevesebb munkával a legtöbb pénzt keresni. Én is így vagyok! A másik dolog meg: ha már bejöttem, ha már föl köllött kelni ötkor, meg négykor hogy hatra itt legyek, és ha már itt vagyok, akkor már csináljunk is valamit! Akkor dógozzunk! – Na ilyen a melós. Minden melós ilyen!

Aztán olyan is van persze, hogy – hát máma éppen nincs kedve, most nem egészen van formába, meg izé − de nem érdekes, mer az ilyet a többi elviszi magával.

– Hát az anyád istenit, mit gondolsz: mi fogjuk megkeresni a pénzedet?! – és így szépen helyreigazítsa a többi, helyreteszik a manuszt.

Szóval énszerintem ha valaki már odáig jut hogy bemegy, és van neki lehetősége rá hogy dógozzon, akkor az dogozik. Ha megvan neki hogy mit kell csinálni, van hozzá anyag, szerszám, jó a teknológia: akkor csinálja

– tehát a MIT, MIBŐL, MIVEL és HOGYAN, ha ez mind összejön, akkor a melós melózik. Mer én állítom hogy a munkásoknak a kilencven százaléka becsületes, és ha biztosítva van rá a lehetősége, akkor kidógozza abból a nyóc órából akár mind a nyócat!

Mer jó, a rengetegből egy elenyésző százalék lehet hogy más – ez mindig így volt, meg lehet hogy így is lessz. De általánosítani abból a kicsiből az összesre − ezt nem szabad. Pedig sajnos még eggyes vezetők is erre hajlanak. Meg ahogy a Ludas Matyi piszkálja mindig ezt a dogot – na persze az az igazság, hogy mondjuk az építőipar rá is szolgált. Mer ha az ember megfigyel egy építkezést, csak egy napra, csak kiszúr az ember egy csoportot és nézi – hát ami ott megy! De viszont ahol kiemelt munkát csinálnak, ahol megfizetik őket, és

mindig van munkájuk, nem kell az anyagra órákig várni − ott mindjár más. Hát érdekes: azt a Paksot lehet építeni?! Persze, mer ott minden meg van szervezve, és a MINISZTER a főnök! És onnan igencsak elkűdik az olyat aki nem akar dógozni! Mer ott van jelentkező helyette! Csakhát máshol meg nincs jelentkező, és akkor

– „hát jó, ez a nyomorult csak ennyit csinál – akkor ennyit csinál, mit lehet tenni!”

Minálunk különben nincs nagy probléma. Például a piálás – jó: hát mindenki megissza! De azér nálunk kiszűrődne az olyan, aki úgy fizetés után rendszeressen három napig nem jön, csak amikor már nincs miből igyon – hát az ember lehetőleg továbbad az ilyenen. Volt, nálunk is volt olyan ember, aki így nagyon ivott. Egy darabig próbáltunk vele hogyhívjákolni, hogy értse meg hogy ez nem megy, mer hát egy idő után elfogy a szabadság, és akkor már nincs az hogy „írjatok ki szabadságra, be vótam rúgva, nem bírtam jönni!” – aztán ugye meguntuk, és – hát nem az hogy kidobták, hanem éreztettük vele hogy hát ez így unalmas, és szépen elment az illető. Úgyhogy egy évig bírt maradni csak.

Meg nálunk az se nagyon van, hogy „vándormadár”. Mer nem azt mondom, van amelyik jön, elmegy – hát keresi a helyit. De azér nálunk ez se veszélyes. Most van egy ilyen emberem, egy heggesztő – eggyütt vótunk még iparitanulók, de azóta vót már az a Décéembe, vót az *Izzóba,* vót Pesten, vót fegyőr is, nálunk is vót, kilépett, visszajött, körbejárta már az összes műhelyeket, minden brigádba vót már, és most utoljára nálunk kötött ki – hát egy nyughatatlan ember! Meg hát ha valahol valaHt el lehetett passzolni, akkor mindig őt tették odább. Pedig én ezt nem tartom helyesnek, hogy a problémás embereket elpasszoljuk! Inkább valamit csinálni köll velük! Most mondjam azt, hogy „meg köll nevelni őket”? – hát kicsit hülyén hangzik, de mégis valami ilyesmi kellene. Meg kell próbálni megérttetni velük, hogy hát ez egy marhaság, ennyiszer munkahelyet változtatni, hát minek ugrál, próbáljon egy kicsikét belenyugodni a sorsába, megnyugodni, mer úgyse tud jobbat! Hát így csak a hátrányokat szenvedi amér vándormadár, kimarad minden béremelésből, jutalomból, meg mittudomén!

Minekünk az is a szerencsénk, hogy segédmunkás nem nagyon van. Az egész részlegbe nyócvan emberre van négy. Mer ugye nagy

darabokkal dolgozunk, azokat nem nagyon lehet emberi erővel mozgatni, azt csürölni kell, és most már elég jól gépesítve vagyunk. Na ez azér jó, mer a segédmunkásokat azér nem nagyon lehet megválogatni. A mostaniak közül is az eggyik cigány. Öreg már, nemsokára megy nyugdíjba – na ez is jó: cigány, de nyugdíjba megy! De nem mondhatom rá hogy nem dogozik. Mer dogozik! Mondjuk van azér igazolatlan napja, hogy na berúgott, nem jött be – de azér dogozik. És van a másikak közt is pont ugyanilyen, szóval nem köll ehhez cigánynak lenni!

Általába a legtöbb szakmunkásnak megvan nálunk az a majdnem négyezer forintja – hát nem kevés, de nem is sok. Annyi, amennyit a népgazdaság a jelenlegi fejlettsége mellett megengedhet magának. Ugye az is hogy nem Pest, vidék, tehát helybe van, meg azér olyan nagy hajtás nincsen nálunk, mer a nyóc órából hatot jó ha ki tudunk dolgozni, vagy ha nagy nyomás van akkor esetleg hetet – de akkor már ugatnak, hogy ennyit már rég dógoztunk. De nincs panasz, szóval az az igazság hogy meg lehet élni ennyiből. És az se túl nagy divat, hogy másvalahol rádolgozzunk – nem, legtöbb megél a gyári keresetből. Egy-kettő van aki maszekol, lakatosok, kerítéseket, kapukat csinálnak, szóval ez ilyen be nem jelentett iparűzés tulajdonképpen – ez van. De nem sok! Vagy legalábbis én nem tudok róla – hát ennyire egymásnak a magánügyeit nem ismerjük azér. Nade ugye a legtöbb fiatal, nálunk nincs még az hogy ANNYIRA kell az a pénz! Nem, a nyóc órát ledógozzák, utána inkább szórakozni járnak. Esetleg a málnakapálás – hát az előfordul. Leginkább betegállományból. Habár most már eléggé ellenőrzik a betegállományt. Nem mindenkinél, mer én is most voltam betegállományba egy hétig, és nálam nem voltak kinn – nem azér mer csoportvezető vagyok, hanem ugye nem vagyok rendszeres betegállományos, meg ismernek is azér. Szóval a málna az megy, hát a málna az nagy divat mifelénk. És épp nemrég hozták be az új versenyszabályzatot, meg is tárgyaltuk, brigádvezetők, nagyvállalati szinten, na és a tervezetbe benne van hogy „a betegállománynak a csökkentése”. Namost ez elég problémás, mer eggyik részbe: hát a betegállományt azt NEM LEHET csökkenteni! Mer vagy beteg valaki vagy nem! De másik részbe meg: ugye lehet tudni azér, hogy a málnát leginkább betegállományba kapálják. Na mi akkor itt a megoldás? Meg lehet ezt még tovább is variálni. Mer közbe az is van, hogy az a

málna is nemzeti jövedelem. És nagyrészit külföldre viszik – hát valutát jelent az országnak! Úgyhogy nem is olyan egyszerű kérdés ez! – Na a végin csak kimaradt a versenyszabályzatból ez a betegállomány-dolog.

Körülbelül olyan másfél éve lettem brigádvezető. Én nem is tudom hogy lett ez – úgy kialakult, fokozatossan kialakult. Először: hogy idegienessen vállaljam el. Jó −, elvállaltam ideglenessen. Mer mikor a régi brigádvezetőnk nem volt benn, úgyis én csináltam – hát akkor miér ne? Aztán szépen ottragadtam, véglegessen én lettem a brigádvezető is, csoportvezető is – nálunk ez a kettő eggyütt megy. Mer a régi brigádvezetőnk szakszervezeti iskolára ment. És akkor mikor Pestre, a szakszervezeti propagandaosztályra kellett egy ember – mer onnan is eggyéves iskolára vitték aki addig ott volt − s akkor őt hívták. Ő nem akart menni! Nem akart, hát tudom, hónapokig izéltek vele de ő nem akart, mer azért fizetésbe se mindeggy a kettő – de aztán úgy döntöttek hogy ideglenessen menjen, és kieggyeztek, hogy arra az eggy évre megkapja az itteni átlagkeresetit. Aztán így ottragadt. És akkor erre meg úgy döntöttek, hogy mivel nekem az érdeklődési köröm is olyan, meg már addig is mindig én helyettesítettem, vállaljam én a brigádot. Szóval így kialakult ez. Volt még szó arról is, hogy esetleg hoznak máshonnan brigádvezetőt – de ezellen meg tiltakoztunk! Mer ugye egy összeforrott közösség, meg − mer szóval ez nem egy jó izé, hogy csak úgy odateszünk egy idegent! És hát akkor – a végin én lettem a brigádvezető, meg a csoportvezető.

Eleinte nehéz volt nagyon. Mikor odavágják az embert egyből a mélyvízbe – hát énnekem nem volt ebbe gyakorlatom, nem foglalkoztam emberekkel soha, valahogy nekem ilyen múltam eggyáltalán nem volt, se úttörővezető nem voltam, se semmi! Nem vót könnyű a helyzetem, mer a saját izéjába az ember nehezen lehet próféta! Meg nagyon nehéz volt az is, hogy egy nagy múltat örököltem. Egy fenemód futó, menő brigádot. Hogy ebbe a dicsőségbe mennyi volt a valóság, meg mennyi volt a legenda, azt én nem tudom megmondani – de nem is ez a lényeg, hanem hogy például hetvennégybe a vállalati május elsején az összes kitüntetéseket letaroltuk, és hetvenhétbe én egy ÖTSZÖRÖS aranykoszorús brigádot vettem át! Hát érthető ha nagy volt a nyomás. Kívülről az irigység, belül meg a félelem. Mer ezek után egy visszaesés hogy érné a

brigádot? Hogy most én átveszem, és utána már csak ezüstkoszorúsok leszünk, vagy mittudomén – hát az BORZALMAS lenne, na! Úgyhogy énnekem vagy egy évig a gyomrom olyan vót mint a kő, ÍGY össze vót szorulva! Amikor az ember tiszta lappal indul, akkor rendbe, mer akkor ő maga teremt majd egy hátteret, de amikor egy ilyen hátteret ÖRÖKÖL valaki – – Szóval, nagyon nehéz volt!

Jó, most már belejöttem. Mer bele KELLETT jönni! De eleinte nagyon, nagyon rossz vót. Hát most már föllélegezve gondolok vissza rá.

Különben én nem úgy vezetem a brigádot, hogy na most én „vezetem”, hanem hát közössen csinálunk mindent. Nem alakult ki egy olyan izé, hogy én most PARANCSOLOK nekik, vagy mittudomén – hát ez már a régi brigádvezetőnél se vót divat. Hanem:

– Srácok, ez van, beszéljük meg hogy mi a helyzet, mit csináljunk – így.

A papírmunkát én elvégzem, az elszámolást, ilyesmiket, de ha valami van, akkor leülünk äszt közössen megbeszéljük.

Nekem ez az egész pénzbe nem sokat jelent, olyan két-háromszáz forintot csak havonta – de azér nem bántam meg hogy elvállaltam. Most már nem bánom! Mer szeretem csinálni, megszerettem.

A létszámunk megvan, úgyhogy nem mindig dogozók. Van mikor egy hónapig is csak a papír: anyagbiztosítás, a közvetlen irányítás – ezek vannak. De olyan nagyon nem is kell nekem irányítani! Hát fölnőtt emberek vagyunk, mindegyik tudja hogy mi a dóga, tudja hogy mennyit kell neki megcsinálni ahhoz hogy a pénze meglegyen – mer teljesítménybéres csoportelszámolásunk van. Nagyon elszaladni nem lehet, azt én nem engedem, mer akkor kapunk egy normarendezést, viszont azt se lehet hogy valamelyik ne dógozzon, mer eggyiknek a munkájától függ a másik, úgyhogy nem lehet megengedni hogy akármelyik is kiessen – na ennyi az egész. Szóval én irányítom a dogot, hogy az az átlagos eggyenletes szint meglegyen, olyan száztíz százalék körül, az kell, a pénzünkér is, meg a brigádmozgalom felé is, de se több se kevesebb. És nincs is semmi baj, osztom-szorzom, egykét százalékot csúszunk le vagy föl, több nem fordul elő. Úgyhogy nincs probléma!

És fölfelé sincs probléma. Mer szabad kezem van. Az órabéremelésbe énnekem kell dönteni, a fölvételbe én döntök, mer

megkérdezik hogy föl-e veszem vagy nem azt az illetőt, a szabadságolást nekem kell ütemezni hogy az nekem jó legyen – fölfelé csak a termék érdekes, hogy az a szükséges darabszám mindig eggyenletessen meglegyen. Hogy én azt HOGY adom meg, az rám van bízva. Például senkit nem érdekel az hogyha én ülök! Őket csak az eredmény érdekli. Ha én csak tíz percet dogozók egész nap, de az eredmény megvan: minden rendbe! A hátamat nekem kell tartani ha baj van, ha meg már valamire nincs hatásköröm, akkor fordulhatok hozzájuk

– de nincsen soha ilyen probléma. És én nem érzem áztat hogy én két tűz közé kerültem! Mer igaz hogy fölfelé is nekem kell a brigádér felelni, meg a brigád felől is rajtam kérik számon hogy fölfelé mi a helyzet – de én még úgy nem éreztem, hogy ezmiatt valakivel szembekerül· tem! Még ilyenre nem került sor egyszer se! Jó: van vita. Mer mindenütt van vita! Például a szabadságról, vagy a normarendezésről, vagy mittudomén – de leülünk» megbeszéljük: és el van rendezve! Tán azér is mer nagyon jó a művezetőnk. Nagyon jó, úgyhogy irigylik is érte a műhelyt – ez is sokat tesz. Úgyhogy, mondom, nincs semmi problémánk!

Ugye, nálunk a családba vallás nincs. Én meg vagyok keresztelve, a nagyobbik öcsém is meg van keresztelve – a kiesebbik már meg sincs keresztelve. A dolog ott kezdődik, hogy apám az református, anyám meg katolikus – de nem számít az egész semmit, mer én meg lettem keresztelve katolikusnak, de csak akkor egyszer voltam templomba amikor a fejemet bevizezték, meg mondjuk még ha meg akarok nézni egy műemléket, egy templomi képet.

Mer ugye a fater párttag, alapszervezeti párttitkár -szóval ebből adódik ez. Már elég régóta párttag az öreg, már a háború után résztvett a Madiszba – nem nagyon tudom ezeket a régi dogokat, pedig szokott mesélni néha apám, csak valahogy – szóval őt ez már régóta érdekelte, és jól le is tudta vonni a következtetést, mer ugye ő még élt abba a régi világba is. És megértette, hogy EZ, ANNÁL – jobb. MINDENKÉPPEN jobb! Nem tudjuk még hogy milyen lessz, hová fejlődik még majd − de hogy a réginél jobb, az biztos. – És akkor ez úgy szépen meg is határozta a faternak az útját!

Úgyhogy szóval apámnak a nézete, az materialista nézet, ő nem hívő ember, és így aztán a nevelés nálunk már eleve olyan volt, hogy a

vallás, az nem téma. Nem téma! Vagy hát nem az hogy nem téma, mer beszélgettünk azér erről, sokszor szóbakerült – csak nem ÚGY. És a faternak van egy nagyon jó mondása a vallásra. Hogy azt mondja régen úgy mesélték, hogy az Olimposzon vannak az istenek. Akkor fölmentek az emberek az Olimposzra – Hát itt nincsenek! – Akkor följebb tették az istent, egész az égbe: – Az égbe van az isten! -De most már az űrhajóval az égbe is fölmentünk, már oda is eljutottunk! És ott se volt az isten! Úgyhogy most már a katolikus egyház is kénytelen megváltoztatni a dogmákat, most már azt mondja hogy minden emberbe benne van az isten. Belül, az emberbe! Namost ugye oda hogy nézzünk be?!

Szóval kénytelen az egyház is variálni, próbál valahogyan alkalmazkodni a korhoz! Mer kénytelen! Hát ahogy a külpolitikát figyelem: a Pál pápa, aki nemrég halt meg, már tisztára békepolitikát folytatott! Valamikor a papok megáldották a fegyvereket, buzdították a katonákat a harcra – most meg? Hát ma már a Vatikán is olyan békepolitikát csinál mint a huzat!

Hinni istenbe – hát jó, valamibe hinni kell mindenkinek. Mer CSAK ÚGY élni, hit nélkül, cél nélkül − az nem élet. Az eggyik hisz az istenbe – rendbe van, az ő dóga. Én viszont nem hiszek benne. Ez lehet hogy a neveléstől is van, de az is lehet hogy énnekem olyan az értelmi fölfogásom, hogy – hát hiába, én meg nem hiszem el ezt a mesét!

Mer én meg a szocializmusnak lettem a híve. Mer engemet így is neveltek, és megértettem, hogy – hát ez a legjobb talán. Én nem éltem a másik rendszerbe, mint a fater, nem tudom hogy az milyen volt, csak a történelemből tudom elképzelni valamennyire, meg az öregnek az elmesélésiből hogy mi lehetett akkor – de ez talán elég is. És az, hogy az ember biztossan tudhassa, hogy holnap is mehet dolgozni, meg holnapután is, egy év múlva is, TÍZ ÉV múlva is – ez egy nagy biztonságot ad! Hogy nem lóg az ember feje fölött az a kard, hogy holnap reggel esetleg ott találom a munkakönyvemet a portán, hogy nem köll bejönni többet − −

Szóval ez, EZ nekem eldönti a vitát – hogy máma úgy élhetünk hogy nincs probléma! Mer nincs probléma! És sokmindenre énnekem azér van meg a lehetőségem, mer ebbe a társadalmi formába élünk – nagyon sokmindenre! Hogy munkám van, hogy lakásunk van, hogy

kocsival megyek be dógozni, hogy tanulhatok ha éppen kedvem van – föl se tudom sorolni! És a másik társadalmi formába nem biztos hogy meg lett volna ez a lehetőségem!

Én valahogy így látom ezt. És biztos hogy nagyon sokat segít nekem, hogy otthon sokmindent megmagyaráznak. Amit lehet hogy magamtól nem értenék. De így már viszont értem!

És – hát beléptem a Pártba. Megkérdezték, hogy nem-e akarok, és – hát mér ne? Én már azelőtt is foglalkoztam ilyen dogokkal, eljártam szemináriumra, meghallgattam ha a Kádár beszélt, odafigyeltem ha a Központi Bizottság ülésezett, újságot olvastam, érdeklődtem minden iránt – nem vót nehéz, mer otthon sokmindenre fölhívták a figyelmemet! Szóval egy kicsikét olyan ez nekem, mint az örökség, tulajdonképpen örökségem ez nekem otthonról!

Most lehet hogy erre sokan azt mondják, hogy én ilyen vagyok, meg olyan vagyok, hogy minek léptem be, meg hogy ez nem jó, az nem jó, nincs igazam – rendbe. Viszont sokszor meg én fogom meg őket, a saját szavukon, hogy nincs igazuk! Ugye: mindenkinek van valamilyen nézete. Hát a nézetek nem egyformák!

Most azér így ketten már könnyebben vagyunk – mer van a brigádba még egy párttag, és így azért a többit már könnyebben meg tudjuk győzni. Szóval van benn vita, van – mer az hogy eggyik párttag, a másik meg nem párttag, ez nincs a szemire vetve senkinek se! de vita van azér. Amikor valamelyik nagyon elkalandozik, nagyon messzire szalad, akkor az ember úgy próbálja megfogni a dogokkal. És általába azér az jön ki ebből, hogy − hát igen, nekem van igazam. De van azér olyan is amikor nekik kell igazat adni valamibe – hát tulajdonképpen így építsük a szocializmust! így haladunk tulajdonképpen!

Énnekem különben nem nehéz vitatkozni, mer én értem valamennyire a számadatokat. A nagyokat, az országos számokat – mer ismerem a mi gyárunkba a dogokat, és

– hát ugyanúgy megy máshol is, meg följebb, országossan is! Szóval úgy látom, úgy kapisgálom az összefüggéseket, végig tudom következtetni a dogokat – nem azt mondom hogy az EGÉSZET, meg hogy PONTOSSAN át tudom tekinteni, de azér azt úgy nagyjából értem, hogy mi az ami nem jól van, amin változtatni kell – és könnyen lehet hogy pont azon fognak is majd változtatni valahogy!

Közbe az a furcsa, hogy én nem is voltam Kisz-tag. Valahogy abból kimaradtam. Csak most a nyáron, hogy volt egy kéthetes olvasótábor, mondták hogy menjek el rá, és hogy lépjek be a Kiszbe, mer hogy ez Kisz-tagoknak van. Hát, végeredménybe: huszonhét éves vagyok, lehetek még Kisz-tag – mér ne lépjek be? Attól hogy párttag vagyok?

Úgyhogy akkor beléptem a Kiszbe is. De hát ez csak olyan dolog, hogy – hát ugye énrám már nem vonatkoznak a Kisznek a különböző izéi, énvelem már nemigen tudnak semmit csinálni, mer én ilyen szempontból magassabb körökhöz tartozok. Hogy így mondjam. De jó, hát Kisz-tag vagyok azér! Papíron. Mer taggyűlésre se hívnak, csak úgy kerülök oda, ha a párt-alapszervből -elküldenek, hogy nézzem meg mi van, mit csinálnak a fiatalok. De akkor erről engemet beszámoltatnak, szóval én evvel már nem a Kisznek számolok el, hanem a Pártnak! Úgyhogy – szóval nem érdekes az egész. Különben én még se Kisz-tag nem voltam, se párttag, amikor már mint szocialista brigádvezetőt rendszeressen beszámoltatott az alapszervezet a brigád munkájáról, helyzetéről, az elképzeléseimről, a problémákról, és megmondták hogy na most ez jó, az jó, amaz nem jó, nem helyes, ezen most változtatni kell – na velem egyébként akkor se volt semmi probléma.

Még csak egy éve vagyok párttag, olyan különössebb pártmunkám még eddig nincsen. Mondjuk ha van egy áremelés, akkor összekapnak minket, beszállunk mind -ilyesmik vannak. Például mikor a szesznek az árát fölemelték: én már tudtam, mikor nálunk még senki se tudta! Mer két héttel előtte összerántották az alapszervezetet, hogy ez van, és ha nagy a zúgolódás, akkor próbáljunk az emberekkel egy kicsikét beszélni. Hogy hát azér ez nem egésszen úgy van, ahogy ők elképzelik. De különben én még ENNÉL is hamarébb tudtam az egészet, mer az öreget már HÁROM HÉTTEL előtte behívták Pestre – hát alapszervezeti titkár a fater! −, úgyhogy ő MÁR AKKOR szólt, hogy izé, fölemelik a szeszt.

Amúgy a szesz miatt nem volt túl nagy probléma. Nálunk eléggé szeretik a tintát, általába megisszák azt a reggeli felest – nadehát az ilyen így is úgy is megissza, ha többet fizet érte akkor is! Aki csak azt a felest issza meg, az ki fogja bírni a kicsivel nagyobb árat is. Aki meg viszont komolyabban csinálja, keményen – hát azt nagyon tudom sajnálni. De nem vót nehéz elmagyarázni az embereknek, hogy van

azér ennek egy másik ódala is. Hogy ott van az a rengeteg ember, aki a balesetet elszenvedi, és egész életire nyomorék lessz! És akkor tulajdonképpen az állam tartsa el! És lassan már az égetett szeszre befolyó árbevétel nem fedezi ezt a kiadást! Úgyhogy akkor már végeredménybe az én zsebemre megy a dolog, tulajdonképpen ÉN dogozók annak a másiknak a hülyeségire, aki berúgott, beült a kocsiba és összetörte magát! Szóval az én zsebemből húzza ki a pénzt! Hát nézhessük ilyen szemszögből is a dogot, nem? Akkor pedig már inkább a szesz árát emeljük, és aki issza, az adózzon! Mer aki mértékkel issza, az úgyse károsul. Hogy most százötven lett a konyak, vagy kétszáz, nem is tudom, engemet nem érdekel, mer nem literszámra iszom, ha egy évbe egyszer az öregnek a névnapjára megveszem, teljessen mindeggy hogy negyven forinttal többet adok érte, így is meg fogom venni!

Amikor a cukrot emelték – hát akkor hőbörögtek odabenn egy kicsit. Pedig még így is olcsóbban kapjuk, mint amennyi az előállítási ára! Mer hetven forintér állítanak elő egy kiló cukrot, és tizenöt ötvenér megkapom, a többit az állam adja hozzá – hát nem jól járok akkor? És ha a többit az állam fizeti, azt is csak nekünk kell kitermelni, énnekem, meg annak a másiknak a másik üzembe – hát nem mindeggy akkor, hogy munkát követelnek-e tőlem, vagy pénzt?

Hogy aztán most jött ez a nagyobb áremelés, elősször én is megdöbbentem. Hát ilyen nincs, hogy mindennek fölemelik az árát! – Nade mikor aztán megmagyarázták, akkor megértettem. Hogy – hát igen, ezt kell csinálni! Hát az összes kizsákmányolt, elnyomott ország egymás után fölszabadul most, Afrikába, Dél-Amerikába, mindenütt, hát az ingyen nyersanyagnak vége! Hát nem KÉNYTELEN emelni? KÉNYTELEN! És megértsük az olaj országokat is! Mer meg lehet érteni őket! Hát ha csak az olcsó olajat termelik, mit fognak csinálni harminc év múlva, meg hetven év múlva? Nekik most a többi ipart is föl kell fejleszteni ezmellett, ahhoz meg pénz kell, szóval ugye – –

Most már megy a duma, hogy januártól fölemelik a kenyeret is, tíz forintra – hülyeség. Énszerintem ez nem lehetséges. Ámbár azér lehet hogy van benne valami – –

Hát most három hatvan a kenyér; ahhoz csak a liszt négy ötven; és akkor még kell hozzá élesztő, kell hozzá energia, kell hozzá munkabér, gépek, szállítás, minden – hát reális akkor a három hatvan? Vagy ott

van a zsír, ami ugye húsz forint. De rettenetes régóta húsz forint már a zsír! Legalábbis én nem emlékszek hogy emelték volna, tehát nagyon kicsi lehettem még amikor húsz forint lett – szóval el lehet képzelni hogy most mégis − −

Csak viszont az lett mondva, hogy az alapvető élelmiszereket nem fogják emelni. És a kenyér, meg a zsír, az alapvető élelmiszer. Szóval hát nem tudom. Majd meglássuk!

Van úgy hogy adódik vita odabenn. Sokszor! Mindenféle apró dogokon. Hogy jár-e nekünk ez most, vagy nem jár. Hogy kötelessek vagyunk-e mi most erre meg arra, vagy nem vagyunk kötelessek. De nincs probléma! Elővesszük a kollektív szerződést, végignyálazzuk, megnézzük benne. Ott minden le van írva! Mindenki aláírta, elfogadta a szakszervezet is, ez erre az évre érvényes! És ott van az irodába az asztalon, mindenki megkaphassa kézbe! Jó hogy vannak benne néha módosítások, de mindig az első az hogy a műhelybe kiteszik, van mikor két hónapig is kint lóg a falon, a hátuljára fölírhassa az ember hogy ezt és ezt a pontot nem tartsa jónak, és van a termelési tanácskozás, azt is általába azér csinálják, hogy meg lehessen kérdezni amit nem ért az ember, vagy el lehessen mondani a problémát, és akkor választ kapunk rá. Vagy ott a helyszínen, vagy levélbe – de olyan nincs hogy nem adnak választ! Ugyanúgy a versenyszabályzat is. Mielőtt rányomják a pecsétet, kiadják, el lehet olvasni, a brigádvezetők átrágják magukat rajta, és − ez nem jó, ezen ezt kell változtatni, azon azt – és lehet hogy változtatnak rajta! Hát LEHET változtatni!

Van ugye minden évbe a normarendezés – hát az mindenütt harccal jár. Lejön a Tóni bácsi, a normás, és akkor – ő nem tehet róla, ez neki is elő van írva! – ő minél nagyobbat akar, én minél kissebbet akarok. Leülünk,, és megvitassuk – és lehetőleg igyekszik az ember egy középarányt venni, hogy az üzemnek is jó legyen, meg nekünk is jó legyen. Nahát ez persze mindig egy kis vitával jár – de ebbe már a többieknek tulajdonképpen nincsen beleszólásuk, itt már én képviselem a brigádot. Én meg már tudom hogy mit lehet, mit nem. Mer az ember ha lássa szélessen az egész vállalati rendszert, akkor megérti hogy ezt itt most meg KELL csinálni,, nincs mese, ebbe már nem érdemes vitázni, mer valamennyit úgyis le fognak venni, akárhogy ugrálok! Na így megy ez.

Most nyolcan vagyunk. Az hatvannégy óra naponta. Nekem tizenhárom egész nyolcvanhárom tized óra van egy munkadarabon. Eszerint kell beosztani azt a hatvannégy órát. És lehetőleg úgy, hogy a százalék is meglegyen, hogy körülbellül száztíz százalékig menjünk. Elfutni nem lehet! Hiába találják ki, hogy most kellene a pénz, adjunk le százhúsz százalékot – nem lehet! Mer akkor rendezéskor csúnyán leveszik a normát!

– Ácsi! Megálljunk! Nem megyünk száztíznél tovább! Tartaléknak lenni kell!

Szóval ebbe is nekem köll észnél lenni, mer máskülönben a végin csak mi fázunk rá!

Na van aztán persze sok olyan, hogy járassa a száját, örökké kritizál – mer ugatni könnyű! Nem nagy dolog! Hogy ez mér van, az mér van, mikor nekünk jobb lenne emígy, meg mér az dönt a dologba, mér nem én, én így csinálnám meg úgy csinálnám – hát ez megvan nagyon sok emberbe, meg meg is lesz mindig. Mer nem egyformán lássuk a dogokat, mindenkinek van egy valamilyen nézete – és ez is egy nézet. Habár sokszor az irigység beszél belőlük, mer mindig az csinálja a lármát, akinek fáj hogy most mér nem őt tették főnöknek, mér a másikat. Pedig ha őt tették volna oda, akkor hallgatna mint a sír! Hallgatna, mer érezné hogy most ő van szarba, hogy jaj istenem, ha most véletlenül nem jól csinálom – –

Meg van egy olyan is, hogy – hát eleinte énvelem is előfordult, hogy falsul nyúltam egy dologhoz. Hogy vertem az asztalt és védtem az igazunkat, a kisközösségnek az igazát:

– De ilyen nincs, hát ez kiszúrás, disznóság! Aztán utána mikor szépen elmagyarázták, hogy a nagy

egészbe nézve ez így meg „így néz ki, ha így csináljuk akkor annak ez a folytatása, ha amúgy akkor az a következménye – leesett az állam. Hát igen, akkor nem volt igazam. Mit szépítsük?: tévedtem, na!

Mer könnyen téved az ember, ha nem az egésszet nézi! Ha csak a saját szemszögiből veszi a dogokat, és nem lássa az összefüggést! A saját önfejű szemszögemből mindent helytelenül látok! Az EGÉSSZET kell nézni, és abba benne az én részemet is! De hogy CSAK a részt – hát azér azt nem engedik meg sehol se! Eleibe sokszor megmagyarázták ezt nekem is, nálam okossabbak, sokszor meg kellett magyarázni, mer az ember nem mindig érti meg könnyen. De egy idő

után aztán már megtanulja az ember hogy így gondolkozzon. Hogy azér fölrúgni semmit nem lehet. Hogy nem csak ÉN, hanem hát MI. És most már nekem egy bizonyos szintig betekintésem van az üzem dógába, tudom már valamennyire hogy mi az hogy üzemérdek. Mer már ismerem a terveket − hát a vezérigazgató szájából hallom a tervet Pesten, az összevont brigádértekezleten, ami abból rám vonatkozik, azt lejegyzem, vagy megkapom külön lebontva, de odafigyelek azér a többi részire is, hogy lássam hogy na minek is vagyok a fogaskereke. Szóval van már egy kis áttekintésem, és akkor így nem fordul elő hogy elcsúszok. És aki egy kicsit gondolkozik, az nem fog elcsúszni! Mer az tudja, hogy nem lehet CSAK az egyénnek meg a brigádnak az izéját nézni, hanem úgy kell csinálni a dogot hogy mindenkinek jó legyen!

Na persze van azér ez a fajta ugatós pali – de nem érdekes, mer egymagába nem fog megváltoztatni úgyse semmit. És általába nem is biztos hogy igaza van. Az ember megpróbálja meggyőzni az ilyet, hogy hát hoppá, megálljunk, vigyázzunk kicsit! De ha ez nem megy, akkor sincs azér probléma. Hát had mondja, beszéljen! Mer dönteni azér csak én döntök a végin, a döntés az én kezembe van.

Amikor Vácra jöttünk, akkor a fater a Décéem révén megkapta a lakást. Úgyhogy avval idáig nem volt gond. Hát most majd lassan lessz azér, mivel hogy fölnőttünk mind a hárman gyerekek – de azér így váci viszonylatba nem olyan ijesztő ez se. Mer azér nálunk – én állítom! – ha valaki beadja az igénylést, a REÁLIS igénylést, de akár fiatal is, akkor egy olyan három, négy éven béliül realizálódhat neki a dolog. Hát meg kell nézni a várost: húzzák föl egymás után a házakat! Tízemeletes házakat, de egész lakótelepeket! A vállalatnak is van most már három háza, négylépcsőházas, kétszintes házak! Szóval − −

Egyszer már volt egy számításom – de azt a katonaság keresztülhúzta. Lett volna egy nagyon jó társasház, vállalaton belül, nőtlenül is elkezdhettem volna, mer nem volt föltétel a család, jó, a szociális kedvezményt nem kaptam volna meg, azt a hatvanezret is ki kellett volna fizetni, vagy ha közbe esetleg megnősültem volna, akkor megkaphattam volna azt is – jó lett volna, csak hát akkor bevittek katonának, és így ez ugrott. Most majd – hát nem tudom. Mer eggy az, hogy nősülésre még nem gondoltam. A másik meg, hogy a tanácsi lakás nekem nem megy. Mer ahhoz túl magas a fizetésem. Tehát akkor maradna a szövetkezeti, vagy az ótépé-öröklakás – ahhoz viszont túl

alacsony a fizetésem! Ahhoz egyedül, az egy keresettel kicsi vagyok.

Nade viszont ott van a lehetőség, hogy vállalati lakás! Ez megcélozható, és van is reális esély hogy az ember bejusson! És itt meglátszik azér, hogy itt dogozók tizeneggy éve, ebbe érezni azér. Mer ha valamire igényem van, akkor mégis:

– Hát igen, tizeneggy éve itt dogozik, BECSÜLETESSEN, hát lehet róla szó!

Szóval ez van: vállalati lakás, munkáslakás-akció, ami fizikaiak, fiatalok részire megy. Ez most egy nagyon támogatott formája az építésnek. Saját kivitelezés tulajdonképpen, a vállalat csak támogassa és szervezi, és többszintes ház, telepszerűen építve, huszonnégy család lakik benne – és nagyon jó, mer úgy jött össze a huszonnégy, hogy csupa haver, egy munkahelyről, úgyhogy a lépcsőházi veszekedés már eleve kizárt, meg eleve kizárt az is ami mindenütt megy, hogy az ember senkit nem ismer, ott lakok öt éve és nincs kivel három szót beszélgessek, esetleg köszönünk egymásnak, de azon kívül semmi – szóval nem, ez egész más, egy nagyon jó dolog ez! Haverok közt vagyok, van kihez forduljak a problémámmal – össze se lehet hasonlítani! És nem is nagy lekötöttség, mer csak két évet kell aláírni hozzá, hogy két évig megmaradok a vállalatnál – amikor úgyse akarok elmenni sehová! Mer ha tudnék jobbat, akkor hülye lennék ha maradnék – de nem tudok ennél jobbat. Meg az a tizeneggy év is nagy visszahúzó erő most már. Meg az a nagy előny, hogy az embernek a tizeneggy év után itt van a kisujjába az egész. Hogy nekem ebbe már olyan nagyon újat nemigen tudnak mutatni. Úgyhogy szóval elmenni úgyse akarok – akkor meg mér ne írhatnám alá azt a két évet?

Szóval: lakás – hát én nem tudom. Az az igazság, hogy olyan nagyon nem is sürgős az egész, tulajdonképpen. Ugye, tizenhét évesen, tizennyóc évesen énszerintem hülyeség házasodni. Szóval katonaság előtt az ember ilyenre nem gondol. Mer okos ember a másiknak a kárából tanul! Hát KÉT ÉVRE otthagyni?! Hogy közbe végig ott motoszkáljon az ember fejibe, hogy most mit csinál otthon? Na jó, dehát most már huszonhét éves vagyok 1 Csak azér – hát az ember fél. Mer sokmindent látni! Az meg, hogy az ember megnősüljön, utána meg elváljon, hát az egy izé dolog. Úgyhogy – –

Vót azér már, vót olyan hogy komolyabbnak indult a dolog – de aztán valahogy úgy abbamaradt. Nem az, nem vesztünk össze, semmi

– csak valahogy elmaradt. Szóval kiderült hogy MÉGSE az vót az igazi! Ha meg nem az igazi, akkor fölösleges erőltetni a dolgot. Énszerintem ahhoz, hogy az ember eggy életre összekösse magát valakivel, el kell jutni oda, hogy úgy lássam hogy ez most tényleg nagyon komoly – ha ez nincsen, akkor – –

Meg itt van akkor a lakás-dolog is. Mer lehet hogy majd lesz lakásom – nade most még nincsen. Most az van hogy öten lakunk egy háromszobás lakásba. Vigyek oda egy hatodikat? Hát sok ilyen van, hogy összeházasodnak, aztán valamelyik anyósnál vannak – de ez SOHA nem jó, ez mindig balul üt ki! Vagy kezdjük az albérletezést? – Szóval az elindulás nehéz, nagyon nehéz. Nem csak nekem, mer mindenkinek nehéz!

Meg még akkor itt jön az hogy – a zárkózottság. Hogy nincs baráti kör, nincs társasága az embernek, nincs ismeretség. Az iskolába ahova jártam, jártak lányok is, ott tulajdonképpen lett volna lehetőség, ugye el is járt az ember szórakozni, moziba, ide, oda, – de olyan komolyabb dolog nem lett ebből se. Ugye lakótelepen lakunk, ott is vannak éppen lányos családok meg minden, csak valahogy – –

Akik az iskolába haverok voltak, osztálytársak, velem egykorúak, azok nagyobb részt megnősültek már -hát, lehet hogy én is meg fogok majd. Meg fogok, persze, mindenképp megnősülök majd, az is lehet hogy hazaviszem a feleségemet az öregekhez, amíg nincs más -hát nem tudom – –

Meg azér az is belejátszhat ebbe, hogy énnekem a családom sokat jelent, nagyon sokat jelent. Szóval én jól érzem magamat velük! És talán még az is számít, hogy tulajdonképpen a fateréknak sincs meg az a baráti kör. Mer hát ők is: idejöttek egy új helyre, idegenbe, nem voltak már egészen fiatalok, és hát azért az ember nem köt eggyik napról a másikra barátságokat. Jó hogy most már sok éve vagyunk Vácon – de azér még most is meglátszik ez. Anyám néha kiül a parkba, beszélget a többi asszonyokkal, vagy mondjuk aki szemközt lakik velünk, avval a családdal is vagyunk azér valahogy – na nem az hogy összejárunk, mer azt nem szoktunk, de úgy elbeszélgetünk, vagy ha az öreg Gyulának kell valamit segíteni, én megyek, vagy a fater megy – ennyi. Szóval azér nemcsak hogy köszönünk ha a lépcsőházba találkozunk, hanem azér pár szót váltunk, meg minden – de hát olyan különössebb valami nincsen. Mer inkább magunk vagyunk, a család.

Mer SZERETÜNK magunk lenni!

És van mivel eltöltsük az időnket eggyütt! A fater, az mindennel szeret foglalkozni, azt MINDEN érdekli. Amit csak el lehet képzelni! Például fotózunk. Van otthon két gép, nagyító, meg minden ami kell hozzá, teljes fotólabor! De olyan, hogy az igazolványképet is megcsináljuk otthon, nem kell érte a Fényszövbe menni! A fater könyvből tanulta, én meg megtanultam tőle – és csináljuk! Vagy van olyan hogy villanyvonat. A kissebbik öcsém kapott egyszer karácsonyra eggyet, aztán szépen elkezdtük fejleszteni: terepasztal, szerelvények, mozdonyok, állomások, minden – akkor már mindenkié vót, mind azt csináltuk, mer különben se nagyon van nálunk az hogy külön-külön mindenkinek személyes holmi, inkább közös minden. Vagy két évig ment ez a villanyvonatozás, akkor meguntuk és kidobtuk az egészet. Mer belepte a por, nem lehetett tőle takarítani – kiraktuk! Utána összeszámoltuk: egy olyan tizenöt, húszezer forintot ért! Meg a belefektetett rengeteg munka! De nem érdekes. Mer arra volt, hogy szórakozzunk vele, amíg el nem untuk. Mielőtt kirámoltuk, a fater lefényképezte, van róla fénykép otthon – kész. Vót egy ilyen is!

Vagy a motorok! Azt is mindenki imádja! Most is van kismotor, nagymotor, oldalkocsi is hozzá – de amennyit már szétszedtünk, továbbadtunk, elhasználtunk! Hát a motor, az nálunk mindenkinek a szenvedélye!

Meg akkor van még a horgászás is. Ezt én hoztam a családba, aztán az öreg is rákapott, és most mindenki csinálja. A mutert is visszük 1 Ott van kinn velünk, de van úgy is hogy beáll ő is és csinálja! Talán a kocsi is ezer lett, hogy tudjunk menni – nem azér hogy nekünk autónk legyen! Mer nem márkán utazunk! Csak négy kerék, meg ami nagyon fontos még hozzá. Belecuccolunk, beledobáljuk amit csak elbír az a szerencsétlen, és akkor gyerünk, irány a víz, távol a lakott területtől, sátorral, nomádon mint őseink – hát tulajdonképpen ez is egy jó időtöltés! A szabadság általába erre megy el, hogy így járjuk a vidéket, sorba a vizeket. Ez nem húshorgászás, csak egy passzió. Hogy kiülünk csöndbe a jó levegőre. És én nagyon szeretem csinálni, és nagyon szeretek így velük lenni!

Úgyhogy, mondom, ez is megköt azér. Mer ha jól vagyok ővelük, akkor ezt cseréljem el a bizonytalanra? Az ember százszor is meggondolja!

Amikor nyócadikos kissrác voltam, elég csöndes voltam, elég zárkózott gyerek – hát nekem eléggé telibe jött a költözés. Hetedikes voltam mikor idejöttünk, a haverokat, akikkel eggyütt kezdtem az iskolát, egyszerre elvesztettem, és újak meg nem lettek, mer elég furcsán is fogadtak itt, hogy „na, a pesti vagány!”, csak mer Pestről jöttem, közbe mit tudtak ők rólam, vagy Pestről? pláne Rákosszentmihályról! – szóval eléggé nehéz volt a helyzetem. Még most is úgy elnézem azokat, akik ott laknak ahol születtek – egész más. Hallatlan előny az, hogy mindenkit ismernek, mindenbe beleszülettek! Aztán jött az ipari suli – hát ott meg leginkább bejárók voltak, vidékiek, azokból se lettek úgy különössebben haverok, szóval – – Jó, azér persze tizennégy év alatt csak javul ez valamit, és ha mondjuk ittmaradok most már, akkor lassan csak kialakulhat nekem is egy baráti kör. Az ember egyre többet ismer, megismerik már a gyárba is, az utcán is – csak azér hiába: még mindig nagyon meglátszik, hogy pont abba a korba, amikor az ember tulajdonképpen kikerül az életbe, tiszta magam voltam.

Szóval hiányoznak most is a haverok – mer van azér annak jó oldala is. A rossz oldala, az abszolút nem hiányzik, mer az énszerintem nem hiányzik senkinek: a piáló haverok, akik itassák az embert. Mer jó, én is megiszom, mer MINDENKI megissza – de én azér elég ritkán csak. Ez nálunk családi dolog: a faternak nem bírja a gyomra, úgyhogy nálunk kevésszer van otthon ital, nagyritkán kerül csak oda a dolog. Ha néha-néha meg is kóstolja az öreg, akkor is csak valami jobb bort, vagy egy különleges valamit. És akkor ezt mi is mind örököltük tőle. És ebből jön, hogy az hogy én munka után, hazafelé, a haverokkal, hogy na ugorjunk be pár korsó sörre – ilyen nálam eggyáltalán nincsen. Pedig Magyarországon ez a divat! És ez visz bele az ivásba mindenkit! Ugye általába hova mennek a fiatalok? „Gyertek, menjünk, igyunk egy sört, vagy valamit!” De akkor már az nem egy lessz – ugye: az előrelátás hiánya! −, mer jön ez, jön az, beszállnak újak, és már nem lehet megállni! Mer „most mit izélsz, hát mér nem fogadod el az enyémet?”, meg mittudomén – és én ezt már utálom. Úgyhogy jobb ezt elkerülni, jobb el se kezdeni!

Csak viszont ez visszaüt – visszaüt, mer hogyan lehet havert szerezni? Ügy hogy eggyütt iszunk. Én nem iszok: nincs haverom.

Rossz ez az egész így, nagyon rossz, mer én állítom, hogy ha nem

lenne ez az ivás-divat a haverok kedviér, akkor fele ennyit se innának Magyarországon!

Úgyhogy mondom ezekből a dogokból jön, hogy elég zárkózott vagyok most is. Haveri kör nincs, olyan bensőségesebb barát nincsen ma se – úgy elvagyunk egymással, elizélgatunk, de már hogy összejárjunk, vagy valami, az nincsen. Nemigen járok sehova se. Mer eggy az hogy nem iszok. Kettő meg: hogy verekedni nem szeretek. Márpedig errefelé elég hamar meggyapálják a szegényembert, ha elmegy egyedül mondjuk egy bulira! Az meg nekem nem kell. Úgyhogy még leginkább a munkatársakkal vagyok valahogy. Velük van közös téma, nem is csak a meló, mer az eggyik horgászik, a másik a tévének a szerelmese, Antennakirály, úgy hívjuk, a legkülönbözőbb antennákat, amit csak hall, megcsinálja, mi hordjuk neki a tippeket – na, szóval ezekkel jól megvagyunk! Szóval ez egy jó közösség, tulajdonképpen! Más – hát más nincsen.

Furcsa egy alkat vagyok különben, bizonyos szempontból elég furcsa alkat vagyok. Sokszor nagyon a szívemre veszek sokmindent. Sokszor egy film hozza ki – ez nagyon sokszor van! Szóval fuccsa ez – épp beszélgettünk erről a Gittával, a könyvtáros lánnyal,ővele szoktunk néha ilyenekről beszélgetni – hogy ugye általába a nők szoktak sírni. Ha előjön egy szentimentális valami, akkor a nők általába mind sírnak. De én is majdnem így vagyok! Néha nagyon kell tartanom magam! Például egy olyan filmnél, mint a Valahol Európába. Vagy ott van a Ballada a katonáról! Össze van szorulva a torkom, és fogni kell hogy ne sírjam el magam, mer annyira összeszorítsa mindenemet az a belső valami! A Gitta azt mondja, hogy ne szégyeljem, mer ez nem szégyen és nem egy rossz dolog. És tényleg nem tudom hogy mi a jobb, ha tartom magam ilyenkor, vagy ha elengedem és – na-de viszont CSAK szégyelem, mer hogy néz ki egy férfi aki ilyenen – ugye a legtöbb félvállról veszi, nemigen izél – dehát énrám meg AKKORA hatással van! Úgyhogy mondom nem tudom hogy van ez!

Máskor meg van az, hogy – valahogy úgy elkeseredek. Ha nem jönnek be dogok, vagy – de sokszor nem is tudom megmagyarázni hogy most mitől van, csak egyszerűen kész vagyok. És egyszercsak azt érzem, hogy – hát nem, hát még élni se jó, nem is akarok élni! Van amikor közrejátszik egy csomó minden, odabent! dogok, meg

mittudomén, de máskor meg az okát se tudom megadni, csak egyszerűen – hát nem, nem megy, már hagyok a francba mindent, nem csinálom!

De persze másnap bemegyek mégis, csinálok mindent ugyanúgy – és tart ez két-három napig, esetleg aztán elmúlik, és nincs tovább probléma. Sokszor NAGYON rossz ez! Dehát – csinálni kell mindent valakinek és kész.

Tartalom

Szépirodalmi Könyvkiadó
Felelős kiadó Illés Endre igazgató
Pécsi Szikra Nyomda, 80-2766 Pécs, 1981
Felelős vezető Szendrői György igazgató
Felelős szerkesztő Mátis Lívia
Műszaki vezető Ginács László
Műszaki szerkesztő M. Beck Anna
A borító– és kötésterv Szirányi István munkája
A szerző fényképét Beretvás András készítette
Megjelent 24,8 (A/5) ív terjedelemben
Sz 3384-I1-8182
ISBN 963 15 1713 6